

มงคลชีวิต

พระอาจารย์เปลี่ยน ปัญญาปทีโป

วัดอรัญญวิเวก (บ้านปง) อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่

มงคลชีวิต

คณะศิษย์จัดพิมพ์ถวายเป็นธรรมทาน

ธรรมเทศนา	พระอาจารย์เปลี่ยน ปัญญาปทีโป
ถอดคำเทศนา	ศิริพรรณ สุทธาโรจน์ ฉัญฉุนรี ศรีบุญยาลิทธิกุล พินิจกาญจน์ ลาภานันท์ ศุภรัตน์ สิงห์คำจันทร์
เรียบเรียง	สุดาทิพย์ เจียรวงศ์
รูปเล่ม	ศรีสันต์ ตะล่อมสิน ศุภรัตน์ สิงห์คำจันทร์
แบบปก	มลฤดี ตั้งสกุลพิทักษ์
พิมพ์ครั้งที่ ๑	ตุลาคม ๒๕๖๐ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ที่	ห้างหุ้นส่วนสามัญ เวียงบัวการพิมพ์

หนังสือ “มงคลชีวิต” นี้จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อแจกเป็นธรรมทาน ขอสงวนสิทธิ์ในการนำเนื้อหาส่วนใดส่วนหนึ่งในหนังสือเล่มนี้ มาเรียบเรียง ตัดต่อ และจัดพิมพ์ใหม่โดยมิได้รับอนุญาต ท่านใดที่มีความประสงค์จะจัดพิมพ์เพื่อเผยแพร่เป็นธรรมทาน กรุณาติดต่อ วัดอรุณวิเวก (บ้านปง) ต.อินทขิล อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ ๕๐๑๕๐

คำนำ

มงคลชีวิต เป็นพระธรรมเทศนาที่สำคัญยิ่งบทหนึ่งที
องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสตอบเทวดาที่มาทูลถาม
ถึงอุดมมงคล พระพุทธองค์จึงตรัสเทศนาความเป็นอุดมมงคล
มี ๓๘ ประการ ตั้งแต่การไม่คบคนพาลจนถึงจิตเกษมจากโยคะ
เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายกระทำมงคลเช่นนี้แล้ว จะเป็นผู้ไม่ปราศัย
และถึงความสวัสดิ์ในที่ทั้งปวง อันเป็นอุดมมงคลของเทวดาและ
มนุษย์ทั้งหลาย

เหตุฉะนั้น บุคคลผู้ปฏิบัติมงคลชีวิตนี้ได้ จะสามารถดำรง
ชีวิตได้อย่างมีความสุข ได้พบความสงบ และมีปัญญาที่จะได้มรรค
ผล นิพพาน

คณะศรัทธาจึงได้รวบรวมพระธรรมเทศนาในหัวข้อที่เกี่ยวข้อง
กับมงคลชีวิตนี้ที่อาตมภาพได้แสดงไว้ในวาระต่างๆ กัน เพื่อให้
ผู้อ่านได้มีความเข้าใจในหลักคำสอนในเรื่องนี้ตามที่พระพุทธองค์
ได้ตรัสเทศนาไว้ และน้อมนำไปปฏิบัติเพื่อให้ดำเนินชีวิตด้วยความ
เป็นมงคลที่แท้จริง ก็จะได้รับความสุขเป็นที่สุด

สารบัญ

การไม่คบคนพาล การคบบัณฑิต	๙
บุชานุคคลที่ควรบูชา	๒๙
การตั้งตนไว้ชอบ	๔๕
การสงเคราะห์ญาติ	๖๙
การไม่กระทำบาปทั้งปวง	๘๗
ความเป็นผู้ว่านอนสอนง่าย	๑๐๕
การฟังธรรมและการสนทนาธรรมตามกาล	๑๒๙
การได้เห็นอริยสัจ	๑๔๕
การทำพระนิพพานให้แจ้ง	๑๖๙
ผู้ไม่หวั่นไหวต่อโลกธรรม ๘	๑๘๗

การไม่คบคนพาล
การคบบัณฑิต

การไม่คบคนพาล การคบบัณฑิต

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส

อเสวนา จ พาลานํ ปณฺชิตานญฺจ เสวนา ตีติ

ณ บัดนี้ พวกเราทั้งหลายที่ได้พากันตั้งใจมาศึกษาหลักของพระพุทธศาสนาตามที่พวกเรา มีศรัทธาความเชื่อมั่นในคำสอนของพระพุทธเจ้า พวกเราเป็นชาวพุทธที่สมมุติกันเอาไว้ แต่บางบุคคลก็ยังไม่เข้าใจว่าหลักพระพุทธศาสนานั้นสอนให้ปฏิบัติเข้ามาที่ตัวของเราอย่างไร ไม่ได้สอนให้ไปดูแต่คนอื่น สอนมาดูที่ตนเองว่าตนเองประพฤติปฏิบัติอย่างไร ดำรงชีวิตของตนเองไปอย่างไร ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามั๊ย หรือหากว่าขัดกับคำสอนทางหลักพระพุทธศาสนาอยู่ สิ่งทั้งหลายเหล่านี้เราควรศึกษาเพื่อจะให้เรา รู้ว่า พระพุทธองค์นั้นทรงสั่งสอนให้พวกเราได้

ซึ่งเข้ามาที่ตนในการประพฤติปฏิบัติฝึกหัดตน เพื่อจะนำผลนำประโยชน์ให้เกิดความสุขขึ้นแก่ตนเรียกว่าหาที่พึ่งของตน

บุคคลไม่มีที่พึ่งเหมือนกับคนไม่มีบ้านอยู่ ไม่มีสถานที่อยู่ เป็นคนจรจัดไปเรื่อยๆ ย่อมเป็นคนที่มีความทุกข์ เพราะไม่มีที่พึ่งพึ่งอาศัยไม่มีที่อยู่นั่นเอง ส่วนบุคคลที่มีที่อยู่มีที่พึ่ง เหมือนบุคคลมีบ้านอยู่หรือมีสถานที่อยู่พักพาอาศัยสะดวกสบาย ได้นั่งได้นอน อยู่สบายเป็นของส่วนตัวทำให้มีอิสระและมีความสุขด้วย

ดังนี้เอง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงทรงสั่งสอนให้พวกเราเมื่อเกิดขึ้นมาแล้ว การที่พวกเราจะดำเนินวิถีชีวิตไปในทางที่ถูกต้องจึงเป็นหลักที่สำคัญ ถ้าหากพวกเรานั้นไม่ศึกษา แล้วก็พากันไปคบหาสมาคมสมัครรักใคร่กับบุคคลที่เป็นคนพาล คำว่าคนพาลนั้น พวกเราก็ดูเหมือนจะรู้ว่าทำลายเสียซึ่งประโยชน์ทั้งสองอย่าง ทั้งชาตินี้ก็ทำลายตนเอง ชาตินี้ก็ทำลายตนเอง การทำลายตนเองนั้นอย่างไร คือชาตินี้เกิดขึ้นมาแล้วก็เป็นคนซึ่งเกียจคร้านไม่ค่อยทำกิจการงานหน้าที่ บัดนี้ เกิดขึ้นมาแล้วก็ใช้ทรัพย์สมบัติ ประมาทในทรัพย์สมบัติ ใช้จ่ายสุรุษสุร่ายฟุ่มเฟือยจนทุกข์ยากลำบาก ติดหนี้ติดสินกันจนเกิดทุกข์ขึ้น พระพุทธองค์เรียกว่าคนพาล

บัดนี้ อีกอย่างหนึ่ง คนพาลนั้นเป็นคนที่มิมีโหระ ไม่รู้จักบาปบุญคุณโทษประโยชน์หรือไม่ใช่ประโยชน์นั้นอีกอย่างหนึ่ง

ลักษณะของคนพาลนั้น เขาจะตัดเสียซึ่งประโยชน์ในชีวิตของเขา ไม่มีทั้งศีล ๕ ศีล ๘ ในการรักษากายวาจาใจของตน ปล่อยไปตามอำนาจความเห็นของตน แล้วปล่อยไปตามอำนาจความลุ่มหลงไปกับคนพาลทั้งหลาย พาไปทำผิดกัน เมื่อไปทำแต่ผิดศีลธรรมแล้วก็ นำแต่ความทุกข์มาให้ตลอด ไม่ได้รับความสุขอะไร เขาเรียกว่าคนพาล

พวกเราท่านทั้งหลาย หากพวกเราไปคบหาสมาคมคนพาล อย่างนั้น ชาตินี้เราก็จะเสียประโยชน์เพราะคนพาลเป็นคนที่ไม่มีศรัทธาและไม่เลื่อมใสในพระรัตนตรัย พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ คนพาลนั้นไม่แสวงหาประโยชน์ที่แท้จริง ไม่ได้ฟังเทศน์ฟังธรรม ไม่ได้ศึกษาทางถูกทางผิด อย่างนี้เขาเรียกว่าคนพาล คนพาลนั้นไม่รู้จักสภาวะของสังขารร่างกายของตน จึงไม่รู้เรื่องราวร่างกายเป็นไปมาอย่างไร จนมาถึงใหญ่ถึงแก่ก็ยังไม่รู้

ดังนั้น บุคคลที่ไม่เคยเข้าวัดฟังธรรมจำศีล ไม่ศึกษาหลักพระพุทธศาสนา มุ่งหน้าแต่พากันทำผิด มีทั้งความโลภ ความโกรธ ความหลง เราก็จะเห็นว่าเขาทุบตีฆ่าฟันรันแทงกันหมด ไม่มีศีลธรรม แย่งชิงกันทุกสิ่งทุกอย่าง เห็นมัย เขารบราฆ่าฟันกันนานาประเทศต่างๆ ตามหลักพระพุทธศาสนาเขาเรียกว่าคนพาล ไปทำลายล้างผลาญชีวิตซึ่งกันและกันเกิดขึ้น ไม่มีความสุขหรือ ประเทศที่เขาเป็นอย่างนั้นเขาไม่มีความสุข อยู่ใกล้ๆ บ้านเมืองเราก็มีประเทศ

อย่างนั้น เขาเรียกว่าขาดการศึกษา หาคบแต่คนพาล พาลก็เลยพาไปหาผิด เป็นพิษเป็นภัยเป็นอันตรายแก่ชีวิตซึ่งกันและกันเกิดขึ้นอยู่ทุกวันนี้

เราก็กวักกันศึกษาว่าคนพาลนี้ไม่มีคุณธรรม ไม่มีจริยธรรม คำว่าคุณธรรมนั้นก็คือ เป็นผู้รู้จักบุญรู้จักบาปนั่นเอง รู้จักดีจักชั่ว รู้จักอะไรเป็นประโยชน์หรือไม่ใช่ประโยชน์ เขาเรียกคุณธรรมจริยธรรมนั้นคือเป็นคนมีจริยามารยาท อ่อนน้อมถ่อมตัว ยืนเดินนั่งนอนก็ดี ไปหาผู้หลักผู้ใหญ่อยู่กับพ่อกับแม่ก็ดี อ่อนน้อมถ่อมตัว ไม่เป็นคนแข็งกระด้าง ไม่ดื้อดึงต่อคำสอน ไม่มีมานะทิฎฐิ เขาเรียกว่าจริยธรรมที่เราควรพากันศึกษา

เหตุฉะนั้น ถ้าเราไปคบหาสมาคมคนแล้วไม่ดูคนก่อน ไม่ดูหน้าดูตากันให้ดี ๆ ไม่ดูการกระทำของเขา เขาจะพาเราล่มจมเสียหายไป พอเห็นก็คบเลย ไม่ว่าจะผู้หญิงก็ดีผู้ชายก็ดี พอเห็นหน้าเห็นตาคบหาสมาคมไปเลย ไม่ถึงสองสามวันก็เกิดเรื่องแล้ว อันนั้นแหละเรียกว่าเราไม่มีสติปัญญาเพื่อจะพิจารณาดูคนก่อน

บัดนี้ การพูดจาปราศรัยของคนพาลนั้น หาแต่ความคิดจะหลอกลวงฉ้อโกง หากคิดเอาแต่เรื่องจะได้เป็นส่วนตัวตนเอง เขาหาอุบายต่างๆ นั้นแหละคนพาลมันเป็นอย่างนี้ เรียกว่าเขาพูดประจบประแจงเก่ง หากุศลโลบายกันเก่งเพื่อจะหลอกลวงให้เรา

หลงเชื่อ เสียทั้งเงินทั้งทองเสียทั้งตนเองไป ดีไม่ดีเข้าคุกเข้าตะราง เรือนจำได้ มันก็เป็นกันอยู่ทุกวันนี้ นั่นแหละเพราะเราไม่ดูคนก่อน พระพุทธเจ้าท่านว่าคบคนไม่ดูคน บัดนี้ การคิดการอ่านอุดมการณ์ต่างๆ ของคนชนิดนั้นเราก็ไม่ได้ดู พอเราไปเห็นใหม่ๆ เราก็คบๆ ไปเลย เป็นเพื่อนเป็นฝูงกันไป ก็ทำให้เกิดเรื่องเกิดราวขึ้นได้ เขาก็พาเรา ทุกข์สี่เพราะเขาพาทำผิด

เหตุฉะนั้น คนพาลจึงเป็นพิษเป็นภัยอยู่ทั่วโลกเพราะเรื่องของคนพาลขาดจากศีลธรรม ถ้าหากบุคคลใดถล่ำเข้าไปคบหาสมาคมสมัครรักใคร่ไปมาหาสู่กันกับบุคคลพาลชนิดนี้ ชาตินี้เราจะล้มจม เพราะเขาไม่เลื่อมใสทั้งพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เขาไม่ศึกษาหลักพระพุทธศาสนาให้รู้บุญรู้บาปอะไร ไม่รู้ทั้งบุญคุณของพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ ปู่ย่าตายายก็ดี เขาพูดจาปราศรัยนี้มีแต่คำแข็งกระด้าง มีแต่คำหยาบ คำไม่ไพเราะเสนาะหูแก่บุคคลพูดก็ยุแหยให้หมูนั่นหมู่นี้ คนนั้นคนนี้แตกแยกกันสารพัดเรื่องที่เขาจะทำให้เสียหาย นั่นแหละเราต้องพากันพิจารณาดูว่าถ้าหากเราคบหาสมาคมคนเช่นนั้นเราก็จะเกิดเสียหายไปด้วย ทุกข์ไปด้วย เพราะเราขาดสติปัญญาดูคน

เหตุฉะนั้น การคบหาสมาคมจึงเป็นเรื่องใหญ่ดังภาษิตที่ได้ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้นนั่นเองว่า *อเสวนา จ พาลานํ* การไม่คบคนพาล

จึงจะเป็นมงคลในข้อที่หนึ่งที่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้เบื้องต้นเลย เหตุฉะนั้น พวกเราควรศึกษาการคบหาสมาคมในสังคม ยิ่ง การเข้าสังคมในปัจจุบันนี้จะแย่งไปเรื่อยๆ เราต้องหัดเป็นคนฉลาด ให้รู้เท่ารู้ทันในสังคม ต้องเรียนนะ เราอยู่ในแขนงวิชาความรู้ไหน ก็แล้วแต่ การศึกษาเรื่องสังคมนี้ต้องเป็นสิ่งที่จะต้องเป็นที่สุด เราจะ คบหาสมาคมทั้งคนในประเทศเราและต่างชาติต่างประเทศต่างๆ เป็นเรื่องที่เราจะต้องศึกษา เพื่อที่จะให้เราเป็นคนที่ยืนหยัดกับ เหตุการณ์ โลกใดปีใดเมื่อไหร่ก็ช่างมันไม่ต้องพูดโลกาภิวัตน์อะไร ไม่ต้องพูด ยุคสมัยใหม่สมัยเก่าไม่ต้องพูด เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญที่สุด ถ้าคนไม่ศึกษาแล้วจะเสียหาย ถ้าคนศึกษาแล้วจะเป็นคนที่ยืนหยัด ตลอด ไม่ต้องว่ายุคอะไร ไม่ต้องสมมุติขึ้นมา ก็จะมีความสามารถ รู้เท่ารู้ทันได้ จะได้หลีกเลี่ยงจากคนพาลที่จะพาเราเสียหาย

ถ้าเราพูดในปัจจุบันนี้ คนพาลเขาพากันขายยาเสพติดให้โทษ อะไรต่างๆ ไม่ใช่พุทธบริษัทในพระศาสนา นี้ เราควรศึกษา คนขาย ยาเสพติดให้โทษทุกอย่างไม่ใช่อุบาสกอุบาสิกา ไม่ใช่พุทธบริษัทใน พระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง คนนั้นไม่ใช่ชาวพุทธแม้จะอยู่ใน เมืองพุทธ พระพุทธเจ้าท่านสอนอย่างนี้ คนเป็นพุทธบริษัทต้องไม่ ขายยาเสพติดให้โทษ ไม่กินยาเสพติดให้โทษจึงจะเป็นพุทธบริษัท เราควรเคารพในคำสอนของพระพุทธเจ้า

นี่แหละเราจะดูเข้ามาหาตัวของเราี่ เราทำผิดหรือทำถูกต้องดูเข้ามาหาที่ตัวพวกเรานี้เอง เพื่อจะได้เข้าใจว่าเราทำผิด เราคบหาสมาคมกันผิด มันจึงเกิดเรื่องราวมีโทษอย่างนี้ มีทุกข์เกิดขึ้นอย่างนี้ในปัจจุบันนี้ เพราะเรายังไม่ทันสมัย ไม่ได้ศึกษาเรื่องถูกต้องผิดนี้เอง เราก็ศึกษาอยู่แต่วิชาความรู้ที่จะบริหาร เป็นเรื่องโลกาธิปไตยที่พวกเราพากันศึกษาอยู่ แต่เรามาขาดธรรมาธิปไตย เราไม่ได้ศึกษา เราไม่มีธรรมาธิปไตย เราจึงวุ่นวายและทุกข์เดือดร้อนเป็นภัยเป็นอันตรายอย่างนี้ ในโลกนี้ก็เป็นอย่างนี้ เราก็ควรที่จะได้ศึกษาเตรียมตัวของพวกเราเอาไว้

บัดนี้ พวกเราท่านทั้งหลาย ถ้าหากรู้จักคนพาลแล้วเราก็กวีน ละเว้น ปล่อยวางอย่าเข้าไปยุ่งกับคนพาล แล้วคบบัณฑิต บัณฑิตนี้เป็นคนอย่างไร บัณฑิตนี้เขารู้จักผลรู้จักประโยชน์ทั้งชาตินี้และชาติหน้า เขาต้องแสวงหาทรัพย์สมบัติในทางที่ชอบ เขาต้องรู้จักรักษาตนเอง ไปคบหาคนที่เฉลียวฉลาด คนนี้แหละคนที่เราจะคบ เขาประพฤติปฏิบัติอย่างไร เขาเจริญรุ่งเรืองมาอย่างไร เขารักษาตนอย่างไร บริหารงานเขาทำอย่างไร ถูกต้องดีมีชัย ไม่ผิดกฎหมายของบ้านเมือง เราก็ต้องดู เขาบริหารในครอบครัวหรือหน่วยงานต่างๆ เขาบริหารถูกมีชัย ถ้าเขาบริหารถูกทางกาย กายของเขานั้นก็เป็นคนที่เว้นจากฆ่าสัตว์ เว้นจากขโมย เว้นจากการผิดประเวณี เว้นจากดื่มสุราเมรัย เป็นคนมีศีลธรรม เป็นบัณฑิต เขาเรียกว่า

คนมีศีล ๕ ศีล ๘ หรือจะมีมากกว่านั้นก็แล้วแต่บุคคลที่ปฏิบัติได้เหมือนพระสงฆ์ ถ้าเป็นบัณฑิตที่แท้จริงนั้นเป็นพระสงฆ์ เขาก็ไม่รุกรังอะไรหรอก พระภิกษุสงฆ์ทั้งหลายที่มีศีลธรรมไม่เกิดความรุกรังเพราะไม่ทำของแปลกปลอมมาเทียบพระพุทธศาสนาให้รุกรังเกิดขึ้น ปฏิบัติเรื่อย ๆ มีแต่ความสงบ เพราะปฏิบัติไปหาความสงบ ไม่ใช่ปฏิบัติไปหาความยุ่งเหยิง ความรุกรัง ความเสียหายอะไร

พวกเราท่านทั้งหลาย แม้นญาติโยมก็เหมือนกัน เขาปฏิบัติตนดีเพราะอยู่ในศีลธรรมดี ปฏิบัติกิจกรรมารยาทเขาดี เราควรที่จะคบหาสมาคมคนชนิดนั้น ผู้หญิงก็ดีผู้ชายก็ดี จำไว้ให้ดี เราต้องพยายามที่จะเข้าหาบัณฑิตให้ได้ ถ้าเขาเป็นบัณฑิตนั้นเราไปทำอะไรไม่ดีเขาห้ามทีเดียวเลย เราพูดเรื่องไม่ดีผิดศีลธรรมเขาห้ามเขารู้โทษในสิ่งเหล่านั้น ถ้าเราคิดอ่านอุตมการณ์ที่ไม่ดีจะเป็นภัยอันตรายเกิดขึ้นในอนาคต เขาก็ต้องห้ามไม่ให้เราคิดเราอ่านในเรื่องอย่างนั้น นี้เรียกบัณฑิต เขาจะให้เราทำแต่คุณงามความดี ผลออกมาจะมีความสุขแก่ตนและส่วนรวม บัณฑิตเขาจะสอนอย่างนี้ให้เป็นคนที่มีเมตตา นี่บัณฑิตเขาจะเป็นอย่างนี้

บัณฑิตนั้นเขาจะพูดจาปราศรัยสร้างสรรค์ไปในทางที่ดีมีความสามัคคีให้อยู่ด้วยกัน พูดจาปราศรัยให้สนิทสนมกลมเกลียวพูดไพเราะเสนาะหู พูดแล้วฟังแล้วไม่ระคายเคืองหูของบุคคลใด

บัณฑิตเขาจะสอนให้เราพูด เมื่อเราพูดคุยกันก็ให้คุยกันแต่เรื่อง มีเหตุมีผล มีประโยชน์ที่จะนำความสุขมาให้ทั้งตนและบุคคลอื่น เขาเรียกว่าเป็นบัณฑิต ในการพูด การคิด การอ่าน เขาก็รู้จัก เห็นอกเห็นใจคนอื่นมีเมตตา รู้จักเป็นอโงะ คือไม่โอ้อวดอยากเอา ทรัพย์สมบัติมาเป็นของเจ้าของ ไม่อยากเป็นเจ้าโลก อโหสะ เขาก็ไม่โกรธไม่เคียดไม่แค้นไม่ผูกพยาบาทอาฆาตจ้องเวรใคร มีเมตตาแก่เพื่อนมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย อโมหะไม่หลงผิดจาก ทำนองคลองธรรม ไม่เป็นคนมีมีจฉาทิฎฐิ

บัณฑิตนี้เขารู้จักว่าใครมีบุญมีคุณ พ่อแม่เลี้ยงดูรามามาแต่เล็ก จนใหญ่ เหมือนพวกเรานี้พ่อแม่ดูแลมา ทั้งให้เครื่องนุ่งเครื่องห่ม อาหารการกิน ให้ที่อยู่พักพาอาศัย ให้ศึกษาเล่าเรียนต่างๆ รักษา โรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ท่านมีบุญมีคุณต่อเรา เราก็รู้จักอย่างนี้ รู้จัก บุญคุณของพ่อแม่ รู้จักบุญคุณของครูของอาจารย์ รู้จักบุญคุณของ ปู่ย่าตายาย ถ้าบุคคลใดรู้บุญรู้คุณอย่างนี้ เขาจึงเรียกว่าบุคคลนี้เป็น บัณฑิต เราจะเข้าไปหาเขา เขาจะสอนให้เรารู้เรื่องอย่างนี้เข้าใจเรื่อง อย่างนี้ เราจะดำเนินวิถีชีวิตของเราถูก เรียกว่าบุคคลอยู่ในความฉลาด แล้วเชื่อมั่นในเรื่องว่าการทำดีมีความสุข การทำบาปความชั่วมีความทุกข์ เขาเชื่อมั่นอย่างนี้เชื่อกรรม ถ้าบุคคลใดทำความชั่วกรรม อันเป็นบาปทั้งหลาย กรรมนั้นย่อมตอบสนองบุคคลนั้น ทำให้เกิดความทุกข์

เราคิดดูง่าย ๆ ที่เขาติดอยู่ในคุกตารางเรือนจำในคุกอยู่ ทุกวันนี้เพราะเขาทำอะไร เขาทำผิดศีลธรรมมัย ผิดกฎหมายของ บ้านเมืองมัย เขาเกิดทุกข์อย่างนี้ นี่เขาเชื่อมั่นอย่างนี้ บัณฑิตเขารู้ ถ้าเราไม่ทำผิดเราจะไปเข้าคุกได้เมื่อไหร่ เหมือนพวกเรานี้ อยู่สบาย ๆ เดินไป ตำรวจมา ๕,๐๐๐ หรือ ๑๐,๐๐๐ นาย ยืมใส่หน้าตำรวจได้ ไม่ต้องกลัวตำรวจ เพราะอะไร เพราะเราตั้งอยู่ในศีลธรรมนั่นเอง นี่แหละ เราจะเห็นได้ชัด บัณฑิตเขามีความสง่าผ่าเผย ยิ้มแย้ม แจ่มใส เขาไม่มีวันไว้อาลัยเพราะเขาทำถูก บัดนี้ เมื่อเราเข้าไป หาแล้วก็จะสอนให้พวกเราได้ดำเนินวิถีชีวิตให้ถูกต้องไปตามบัณฑิต

เหตุฉะนั้น พวกเราท่านทั้งหลายก็ควรที่จะพากันตั้งใจคบหา สมาคมบัณฑิต บัณฑิตนี้เป็นผู้ให้เชื่อมั่นพระรัตนตรัย คือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ บัดนี้บัณฑิตเขาจะชักชวนเราให้เป็นคนที่ได้ ฟังเทศน์ฟังธรรม ไปที่โน่นที่นี้เหมือนเราชวนกันมานี้ ไปฟังเทศน์ ที่โน่นที่นี้ ถือว่าเป็นบัณฑิต บางคนฉลาดชวนบุคคลอื่นไปทำความดี ไปละบาปความชั่วทำความดี เขาเรียกว่าบัณฑิต เหตุฉะนั้น บัณฑิต นี้เขาจะชวนพวกเรา เมื่อไม่มีศีลก็จะชวนให้รักษาศีล ถ้าพวกเราไม่มี ปัญญา ไม่รู้จักสังขารร่างกายของพวกเรา เกิดขึ้นมาแล้วมันใหญ่ ขึ้นไปเรื่อยๆ มาเป็นหนุ่มเป็นสาว ต่อไปมันจะเฒ่าจะแก่ชราภาพ ลงไป เราต้องเตรียมตัวแล้ว เราเกิดขึ้นมาแล้วตั้งแต่เล็ก มันใหญ่ ขึ้นไปเรื่อยๆ แล้ว มันไม่ลงไปหาที่หนุ่ม มีแต่จะเฒ่าแก่ไปทุกวัน ๆ

บัณฑิตเขาจะสอนอย่างนี้ แล้วจะเอาอะไรเป็นที่พึ่งของเรา เราต้องทำคุณงามความดี ทำบุญทำทานการกุศล รักษาศีลเจริญภavanaเอาไว้ พัฒนาตนเองให้อยู่ในขอบเขตของศีลธรรมเอาไว้เป็นที่พึ่งของตน บัณฑิตเขาสอนให้คนไม่ประมาทในชีวิตอย่างนี้ บัณฑิตเขาจะชักชวนเราทำอย่างนี้ปฏิบัติอย่างนี้ คิดอ่านอย่างนี้เรียกว่าบัณฑิต

ส่วนประโยชน์ชาติหน้าก็คือ เราทำคุณงามความดีนั่นเอง เหมือนเราทำบุญทำกุศลนี้แหละ หรือช่วยเพื่อนมนุษย์ ช่วยเพื่อนนักเรียนก็ดี ช่วยนักเรียนรุ่นเล็กๆ เขายังเป็นเด็กอยู่ก็ดี ช่วยคนทุกข์ คนจนก็ดี แล้วแต่กำลังที่เราจะทำได้ เราช่วยคนอื่นเราอย่าไปช่วยคนอื่นจนเราหมดตัว เราทำบุญเราก็ทำไปแต่น้อย เราช่วยคนก็ช่วยคนไปแต่น้อย เราต้องรู้จักรักษาเงินไว้รักษาตน ให้ตนมีความสุข คนรักตนต้องรู้จักรักษาตน เงินเอามาไว้ใช้สำหรับตน และแบ่งไว้ใช้เสียภาษีทั้งหลายที่พวกเราเสียกัน อันนั้นแหละเขาบำรุงประเทศ บำรุงเป็นส่วนรวม เป็นของทำบุญ อันนั้นทำบุญโดยไม่ได้ทำในวัด แต่ทำอยู่ข้างนอก เสียภาษีนั้นเขาเรียกว่าทำบุญ ไม่ได้มาทำอยู่ในวัด พวกเราทำได้ทำบุญทุกคนอยู่ ไม่ใช่ไม่ได้ทำ นั่นแหละแต่อย่าไปทำมาก ทำมากจนเจ้าของทุกข์ยากลำบากอย่างนั้น เขาเรียกว่าคนทำผิด คนเห็นผิดในการทำบุญเขาเรียกสัทธาจริต เชื่ออะไรก็เชื่อไปจนหมดตัว จนหมดเงินหมดทอง หมดที่พึ่งของตนเอง อย่างนี้

เขาเรียกว่าคนสัทธาจริต คนยังขาดสติปัญญา ไม่มีสติปัญญาในการทำความดีของตน

เหตุฉะนั้น คนเราต้องรู้จักกำลังของตน จะถือของก็ต้องรู้จักกำลังของตนเองพอถือได้จึงถือ จะปฏิบัติอะไรต้องเหมาะสมกับที่ เราจะปฏิบัติได้เราจึงทำ คุยกันก็เหมือนกันให้เหมาะสมกับกาลเทศะ คิดอ่านอะไรทุกสิ่งทุกอย่างอย่าให้มันเกินตัว ถ้ามันเกินตัวแล้วมันจะแบกหาม มันจะเกิดทุกข์ขึ้น เหมือนเราไปกู้ไปยืมเงินคนอื่นนี้แหละ เราไม่สามารถที่จะใช้ดอกเบี้ยยให้เขา ใช้หนี้ให้เขา ความทุกข์มันจะเกิดขึ้น พระศาสนานี้ท่านห้าม ห้ามไม่ให้หนี้เป็นหนี้เป็นสินใคร ถ้าเกิดเป็นหนี้เป็นสินแล้วมันจะเกิดทุกข์ในอนาคตไปข้างหน้า มีมากเท่าไรก็ยิ่งทุกข์มากขึ้นเท่านั้น มีหนี้เท่าไร ถ้าใครติดหนี้มากเท่าไรคนนั้นจะทุกข์มากไปตลอด ทุกข์ไปชั่วลูกชั่วหลาน ตนเองตายไปมันก็มาติดอยู่กับลูก ลูกตายไปมันก็ติดอยู่กับหลาน การบริหารนี้เราต้องรู้จักบริหารตนเอง อย่าไปเป็นหนี้เป็นสินคนอื่น เพื่อไม่ให้เกิดทุกข์ให้ระมัดระวังการยืมเงินยืมทองซึ่งกันและกัน เป็นนิสิตนักศึกษาทั้งหลาย เป็นคณาจารย์ก็ดี ต้องระมัดระวังเรื่องอย่างนี้ พระพุทธเจ้าท่านห้ามไม่ให้หนี้เป็นหนี้เป็นสินใคร มันจึงจะไม่ทุกข์

เหตุฉะนั้น พระพุทธองค์สอนสั้นๆ ทำไม่ไม่ศึกษา สุขของคฤหัสถ์มี ๔ อย่าง

๑. สุขเกิดแต่การมีทรัพย์สมบัติ
๒. สุขเกิดแต่การจ่ายทรัพย์บริโภคสะดวกสบาย
๓. สุขเกิดแต่การไม่เป็นหนี้สินของใคร
๔. สุขเกิดแต่การทำงานปราศจากโทษ หาเงินหาทองมาได้ด้วย
ความบริสุทธิ์ การงานปราศจากโทษทางกาย พุดจาปราศรัย
ก็ไม่มีโทษไม่มีอันตราย คิดอ่านในจิตในใจก็ไม่มีโทษ คนจึงจะมี
ความสุข

นี่สุขของคฤหัสถ์ ตื่นๆ สั่นๆ อย่างนี้ก็ควรน่าที่จะศึกษาให้ได้
คนเรานี้ไม่ศึกษาทำให้เกิดทุกข์วุ่นวาย พวกเราทุกข์ยากลำบาก
วุ่นวายอยู่หมดประเทศทุกวันนี้เป็นเพราะอะไร เพราะติดหนี้ติดสิน
เขา ความที่ติดหนี้ติดสินก็คือ อาศัยซึ่งขาดสติปัญญา ใช้เกินกำลัง
ของตน ผิดจากหลักพระพุทธศาสนานั้นเอง ความเดือดร้อนจะ
เกิดขึ้นมากกว่านี้ไปอีกถ้าไม่ระมัดระวัง ไม่รู้จักรักษา ไม่รู้จักบริหาร
ตรงนี้แหละก็น่าสงสารเหลือเกิน เราเป็นนักปฏิบัติ เป็นพระอยู่ใน
ป่าในเขา ไม่ใช่เราอยู่เฉยๆ เราไม่ศึกษาเรื่องอย่างนี้ เราไม่รู้ว่า
เราศึกษาอะไร เขายังไม่เข้าใจ ยังอวดดีทำให้บ้านเมืองวุ่นวายอยู่
ก็น่าสงสารเหมือนกัน

เหตุฉะนั้น ก็อยากเตือนพวกเรา เราจะใหญ่ขึ้นมาได้ ถ้าเกิด
ได้เป็นผู้บริหารประเทศขึ้น เราจะได้นำศีลธรรมนี้ไปพัฒนาประเทศ
ให้เจริญรุ่งเรืองให้อยู่ด้วยความผาสุกด้วยกัน ทั้งพระสงฆ์ก็จะได้

อยู่สบาย ญาติโยมก็เป็นคนทันสมัย เป็นคนมีเหตุมีผลกันหมด ไม่ต้องยุ่งเหยิง ไม่ต้องถกเถียงทะเลาะวิวาทอะไรกัน เพราะอะไร เพราะเขามีธรรมาธิปไตยควบคุมดูแลด้วย มีโลกาธิปไตยแล้วก็มี ธรรมาธิปไตยเป็นคู่เคียงกันอยู่ ธรรมาธิปไตยเขาเป็นการผ่อนสั้น ผ่อนยาว ละเอียด รู้จักถูกจักผิดนั่นเอง รู้จักอันตรายจะเกิดขึ้นข้างหน้า หรือความสุขจะเกิดขึ้นข้างหน้า เขาเรียกธรรมาธิปไตย พวกเรา ท่านทั้งหลายก็ควรที่จะศึกษา เมื่อเราศึกษา รู้เรื่องอย่างนี้ บัดนี้ พวกเราเป็นนิสิตนักศึกษาอยู่ ก็ขอฝากพ่วงท้ายเป็นงานของพวกเรา ที่จะพากันตั้งใจทำ

๑. เรากำลังศึกษาเล่าเรียนต้องมีความขยัน **อุฏฐานสัมปทา** ก็คือเราต้องมีฉันทะความพอใจในการศึกษาเล่าเรียนในหน้าที่ของตน ต้องปลุกความพอใจขึ้นอย่าเป็นคนเกียจคร้าน

๒. เราต้องมีวิริยะ เพียรประกอบกิจการงานของตนให้ดี ก็คือ มี**อารักขสัมปทาน**นั่นเอง มีความเพียรรักษาการงานของตน

๓. มี**กัลยาณมิตรตตา** ก็สอนไปแล้วว่าให้รู้จักคบบัณฑิต กัลยาณมิตรคบเพื่อนคบฝูงที่ดี

๔. **สมชีวิตา** เลี้ยงชีวิตให้เหมาะสมกับฐานะของเรา เป็นนิสิต นักศึกษาจ่ายเงินจ่ายทองก็ดีกว่าค่าเทอมเป็นอย่างไร ค่าหอพักเป็นอย่างไร ค่าพ่อแม่ให้มาซื้ออยู่ซื้อกินเป็นอย่างไร ค่าเครื่องนุ่งเครื่องห่ม การศึกษาเล่าเรียนเป็นอย่างไร เราต้องรู้จักประหยัด ไม่มีใครคนอื่น

เขาประหยัดให้เราหรอก เราต้องเป็นคนประหยัดเอง รู้จักสรรหาเงิน รู้จักแบ่งเงินใช้ รู้จักประโยชน์ ตรงนี้แหละเราต้องศึกษาเอาไว้ เมื่อเราหากเรียนจบแล้วเราไปทำงานเราจะรู้จักดี เราทำงานได้เงินเดือนเอามาใช้ ถ้าเราไม่รู้จักรักษา เราก็จะจนตลอดเลยทีเดียวในชาตินี้ ไม่ร่ำไม่รวย ไม่มั่งไม่มีเลย

เหตุฉะนั้น เราต้องพากันตั้งใจปฏิบัติให้มีฉันทะความพอใจ ศึกษาเล่าเรียน มีวิริยะเพียรไปโรงเรียน เพียรดูหนังสือ เพียรฟังครูสอนดี ๆ จิตตะเอาใจฝึกใฝ่ว่าเรามาศึกษาเล่าเรียนหาวิชาความรู้ เราไม่ใช่มาเล่น เรามาจากต่างจังหวัด เรามาศึกษาหาวิชาความรู้เพื่อจะได้วิชาความรู้นี้ไปเลี้ยงดูตนเองให้มีความสุขในอนาคต ชั่วโมงข้างหน้าเขาเรียกอนาคต หรือว่านาที่ข้างหน้านี้เขาเรียกอนาคตทั้งนั้น ในข้างหน้าที่จะเกิดขึ้นเราต้องทำอะไรชีวิตของเรา จึงจะสบายและมีความสุข เราจะใช้วิชาความรู้ที่เราเรียน ถ้าเราเรียนจบแล้วเราก็ต้องไปสมัครเข้าทำงาน ทำงานก็ต้องตั้งใจอีก ต้องมีฉันทะความพอใจในการทำงาน มีวิริยะต้องเพียรไปทำงานอีก ขี้เกียจขี้คร้านไม่ได้ จิตตะเอาใจฝึกใฝ่ในกรงานนั้น วิมังสาทำงาน แล้วก็คิดพิจารณาไตร่ตรองว่าจะทำให้งานดีขึ้นอย่างไร ถึงสิ้นเดือนก็ได้เงินเดือนมาใช้

เราต้องศึกษาเรื่องธรรมะ พระพุทธเจ้าสอนไว้อย่างนี้ ไม่เหมือนฝรั่งเขาคิดอ่านว่าพระพุทธศาสนานี้สอนให้คนขี้เกียจ

ซื้อคร้าน พวกฝรั่งไม่ได้ศึกษาหลักพระพุทธศาสนาใน ๔ ข้อนี้เอง
 พุทธศาสนานี้สอนให้คนขยันหมั่นเพียร ไม่ใช่สอนให้คนเกียจคร้าน
 สอนให้รักษางานให้ดีเยี่ยมเลยทีเดียว สอนให้ฝึกฝนดูผลงานได้
 อย่างดี ฝรั่งไม่รู้เรื่องอย่างนี้จึงดูถูกศาสนาพุทธ พวกเราได้ภาษาก
 ก็พากันศึกษาภาษาอังกฤษไว้ดี ๆ เพื่อแก้ไขเพื่อเตือนเพื่อนที่ไปถือ
 คริสเตียน คริสตังหรือศาสนาอะไร เป็นชาวมุสลิมต่าง ๆ ฮินดู
 ก็แล้วแต่ ศาสนาพราหมณ์ หรือศาสนาอะไรต่าง ๆ แล้วแต่ที่เขาถือกัน
 หลายสิ่งหลายอย่างทุกวันนี้ เป็นลัทธิต่าง ๆ ที่เขาคิดขึ้นมาแล้ว
 เขาทำอะไรผิด ถ้าเราเรียนพุทธศาสนาแล้วเห็นจุดบอดเต็มตัวเลย
 ที่เดียว ทุกลัทธิทุกศาสนามีจุดบอด ทุกศาสนาที่เขาบริหารกันอยู่
 เพราะศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่ละเอียดสุขุมมาก ถ้าบุคคลใดศึกษา
 มาก ๆ จะรู้เท่ารู้ทันรู้จักหมด เขาปฏิบัติได้แค่นี้ ก็ให้เขาปฏิบัติได้
 แค่นี้ เหมือนเราเป็นนิสิตนักศึกษาเรียนอย่างนี้แหละ เขาเรียนหนังสือ
 อยู่ประถมมัธยม เด็กมันกำลังเรียนได้แค่นี้เอง มันก็เถียงกันอยู่
 แค่นี้แหละ เรารู้ อย่างนั้น

เหตุฉะนั้น พระพุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาที่ละเอียดคัมภีรภาพ
 นุ่มนวล เป็นศาสนาที่ไม่รบกวนลัทธิศาสนาใดในโลกนี้ จึงเป็น
 ศาสนาสากลที่ทันสมัย สำหรับอาตมาปฏิบัติมาแล้ว อาตมาเข้าใจว่า
 เป็นศาสนาสากลทุกชาติทุกประเทศที่จะบริหารได้ จะศึกษาได้หมด
 จนถึงที่สุดของหลักพุทธศาสนา

เหตุฉะนั้น พวกเราท่านทั้งหลายควรแล้วที่จะศึกษา ศึกษา ให้อัจฉริยวิถีชีวิตของพวกเรา พวกเราไม่ใช่อยู่เฉยๆ เราต้องควรวหาที่พึ่งของพวกเรา เหตุฉะนั้น การหาที่พึ่งก็ดังได้กล่าวมานี้แหละ หัดเป็นคนฉลาดว่าคนไหนเป็นคนพาล คนไหนเป็นบัณฑิต ตอนนี้ต้องมองให้ดี ขอเตือนย้ำอีกทีหนึ่งว่า คนพาลนั้นเหมือนกับปลาเน่า ถ้าเราเข้าไปหามัน มันจะเหม็นไปกับมันเลย สกปรกไปกับมันเลย นี่คนพาลมันมีมากมาย อาตมาก็ไม่ต้องพรรณนามาก เพราะอาตมาพรรณนาได้มากมายเรื่องคนพาล ศึกษามาก

บัดนี้ ถ้าเราเข้าไปหาบัณฑิตที่เปรียบเหมือนของหอม แต่ตัวของเรายังไม่ดี ก็จะเป็นคนดีขึ้นมาได้ตามความสามารถของพวกเรา ที่ปฏิบัติตามบัณฑิตได้ จึงเปรียบเทียบเหมือนดอกมะลิ บัณฑิตเหมือนกับดอกไม้ที่หอม ถ้าเราเอาใบตอง เอาใบสัก ใบตองตั้งมา แล้วก็เอาดอกมะลิหอมๆ ไปวางแล้วก็ห่อ ห่อไว้สักครู่หนึ่งพากันเปิดออกมา เอาดอกมะลิหนีไป ดมดูสีใบสัก ดมดูใบตองตั้ง มันจะมีกลิ่นหอมติดอยู่ในใบตอง ทั้งๆ ตัวมันไม่หอม แต่มันมีกลิ่นหอมติด ก็เปรียบเทียบเหมือนพวกเรายังไม่ดีนี้เอง ยังไม่มีสติปัญญา เมื่อเข้าไปหาบัณฑิตแล้ว บัณฑิตจะสอนให้ทำแต่คุณงามความดี พุดแต่เรื่องดี คิดแต่เรื่องดี เราก็จะได้ของดีติดตัวของเราไปปฏิบัติตนก็จะดีขึ้น ก็เรียกว่าเข้าหาบัณฑิต

เหตุฉะนั้น พวกเราท่านทั้งหลายก็ต้องการคุณงามความดี ก็ขอให้พวกเราศึกษา พวกเราสำเนียงกระลึกละก็ถึงคุณงามความดีที่เราจะปฏิบัติต่อไป การเข้าสังคมจึงเป็นเรื่องใหญ่ไม่ใช่เรื่องเล็ก

เหตุฉะนั้น การบรรยายธรรมก็เห็นเวลาพอสมควร ก็ขออำนวยความสะดวกให้นิสิตนักศึกษาหรือมีคณาจารย์มาด้วย พวกท่านทั้งหลายได้ยินได้ฟังแล้ว สิ่งใดไม่ควรแล้วก็ให้ละทิ้งไป มันจะทำให้เกิดทุกข์ สิ่งใดควรประพฤติปฏิบัติก็ฝึกหัดดัดแปลงแก้ไขพัฒนาตนเองให้ไปตามทำนองคลองธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาในทางที่ชอบ ประกอบแต่คุณงามความดีจะทำให้ตนเองมีความสุข ความเจริญต่อไป ก็ขอยุติการบรรยายธรรมเรื่อง การคบหาสมาคม วันจากคนพาลเป็นมงคล การคบหาสมาคมบัณฑิตเป็นมงคลอันประเสริฐไว้เพียงแค่นี้ เอวัง ก็มีด้วยประการฉะนี้

บูชาบุคคลที่ควรบูชา

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส

บูชา จ ปุชนียานํ เอตมมงคลมุตตมํ ติติ

ณ บัดนี้ พวกเราท่านทั้งหลาย ทั้งภิกษุสามเณรก็ดี และอุบาสกอุบาสิกา พุทธบริษัททั้งหลายที่ได้มาพร้อมกันในวันนี้ ณ สถานที่นี้ ในเบื้องต้นก็พากันสักการะบูชาเพื่อระลึกถึงคุณพระพุทธรูปเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ คือพระรัตนตรัยด้วยความเคารพ มีดอกไม้ธูปเทียนพากันสักการะ พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงสั่งสอนให้พากันสักการะในสิ่งที่ควรสักการะบูชา เป็นมงคลอันประเสริฐ มงคลอันเลิศ เป็นบ่อเกิดแห่งบุญสัมปทาแก่คณะศรัทธาทั้งหลาย แม้ภิกษุสามเณรก็ดี ท่านกราบไหว้บูชาก็ระลึกถึงพระรัตนตรัยเหมือนกัน รัตนะแปลว่าแก้ว ตรัยแปลว่าสาม เรียกว่าแก้ว ๓ ประการ ในบวรพุทธศาสนานี้มีครบทั้ง ๓ อย่าง

เหตุฉะนั้น พวกเราท่านทั้งหลายผู้เลื่อมใสในบวรพุทธศาสนาจึงได้พากันน้อมนำมาซึ่งเครื่องสักการะบูชา ด้วยความเคารพที่ถูกต้อง เพื่อให้เป็นมงคลแก่ชีวิตของตนเอง

เหตุฉะนั้น ตั้งแต่ต้นที่แรกองค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเทศนาในมงคลสูตรนี้ ก็อาศัยซึ่งเทพยดาและมนุษย์ทั้งหลายมีความกังวล ไม่รู้ว่าทุกคนจะเอาอะไรเป็นมงคลเป็นที่พึ่ง ทั้งเทพยดาทั้งหลายก็ดีและทั้งมนุษย์ทั้งหลายจึงพากันเข้าไปกราบไหว้นมัสการองค์สมเด็จพระศาสดาจารย์สัมมาสัมพุทธเจ้า ทั้งเทพยดาก็ดีและมนุษย์ทั้งหลายเมื่อเข้าไปกราบไหว้พระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว พระองค์จึงเทศนาแนะนำสั่งสอนเรื่องมงคลสูตรนี้เป็นมงคลอันประเสริฐ มงคลอันเลิศ หากบุคคลเกิดขึ้นมาแล้วรู้จักการสักการะบูชาในสิ่งที่ควรบูชาที่ถูกต้องแล้วจึงจะเป็นมงคลแก่ตนเอง หากเราไปบูชาในสิ่งที่ไม่ควรบูชาแล้ว เมื่อตนเองมีความเดือดร้อนวุ่นวายเกิดขึ้น มีโรคภัยไข้เจ็บก็ดี ใจไม่สบายวุ่นวายก็ดี หากเราไปเคารพกราบไหว้บูชา ผีสางนางไม้ ต้นไม้ ภูเขา ไร่นาเรียกสวนก็ดี น้อมนำไปซึ่งรูปเทียนและดอกไม้ไปบนบวงสรวงในสิ่งทั้งหลายเหล่านั้น พระผู้มีพระภาคว่าไม่เป็นมงคล ไม่เป็นมงคลอันประเสริฐอะไร เหตุฉะนั้น ท่านจึงไม่ให้เคารพผีสางนางไม้ ต้นไม้ ภูเขา ไร่นาเรียกสวนทั้งหลายเหล่านั้น

เรามาพิจารณาดูแล้ว ศาสนาอื่นเขาก็เคารพกันอยู่ แต่ละศาสนา ถ้าหากเราอยู่แต่บ้านแต่ช่องไม่ได้เที่ยวไปหลายบ้านหลายเมืองหลายประเทศ เราก็ไม่ได้พบได้เห็นของแต่ละศาสนา เขาทำอะไรกัน เขาบูชาอะไรกัน ถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง ส่วนผู้ไปแล้วก็ได้เห็น เห็นชัดว่าเขาบูชาสิ่งที่ไม่ควรบูชา ทำให้เสียประโยชน์เปล่า มีมาก บางบุคคลนั้นมีความเดือดร้อนก็ไปบนบานบวงสรวงกับผีसानางไม้ให้มารักษาโรคภัยไข้เจ็บให้หายอย่างโน้นอย่างนี้ ไปบนบานบวงสรวงพึมๆ พำๆ เพื่อจะให้พวกภูตผีปีศาจทั้งหลายเหล่านั้นนำโรคออกจากร่างกายของตนเองหรือให้หมดเคราะห์หมดกรรมต่างๆ ให้หายไป ให้อยู่มีความสุขสบายได้ อย่างนี้แลบุคคลที่ไม่มีที่พึ่งบุคคลไม่รู้จักในการสักการะบูชาก็ไปบูชาในสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ เมื่อบูชาแล้วไม่เห็นว่โรคภัยไข้เจ็บจะหายไปไหน มันก็ไม่หายเพราะว่ารักษาไม่ถูก ไปบูชาบวงสรวงเฉยๆ เพราะผีसानางไม้ทั้งหลายเหล่านั้นเขาก็ไม่สามารถทำหุยกทำยารักษาโรคภัยไข้เจ็บ ไม่ได้เรียนเป็นเภสัชกรแต่อย่างไร จะปรุงยาฉีดยาน้ำยาเม็ดอะไรเพื่อจะบำบัดไข้ของบุคคลให้หายไปได้อย่างไร การบูชาโน้นจึงไร้ประโยชน์ไม่เป็นประโยชน์ มันไม่เป็นประโยชน์แล้วก็มีแต่ทุกข์เฉยๆ

เหตุฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสสอนไว้ว่าเป็น *เนตฺ โข สรณํ เขมํ* ไม่เป็นสรณะอันเกษมอะไร บุคคลบูชาผีसानางไม้ไม่หายจากโรคภัยไข้เจ็บ *เนตฺ สรณมุตตมํ* ไม่เป็นสรณะอันอุดมอะไร

พระพุทธเจ้าตรัสสั่งสอนไว้อย่างนี้ *เนติ สรณมามาคม* บุคคลใด นำดอกไม้ธูปเทียนเหล่านี้ให้ไก่อต้มก็ดี ของบูชาทั้งหลายไปบวงสรวง น้อมเข้าไปกราบไหว้บูชาผีसानางไม้ นั่น *สพพทุกขา ปมฺจุจติ* บุคคลทั้งหลายเหล่านั้นจะไม่พ้นจากกองทุกข์ไปได้ นี่เป็นคำสอนของ พระพุทธองค์ทรงเทศนาชี้แจงแสดงให้พุทธบริษัททั้งหลายให้รู้จัก ว่าเป็นของที่ไม่ควรบูชา

ต่อนั้นมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงชี้แจงแสดง ให้หลักการปฏิบัติกราบบูชาให้ถูกต้องนั้น ท่านจึงตรัสเป็นภาษิตว่า *โย จ พุทธฺยจ ธมฺมยจ สงฺฆยจ สรณํ คโต* บุคคลใดมาระลึกถึง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะเป็นที่พึ่งของตนแล้วจะ เป็นมงคลเกิดแก่บุคคลนั้น ก็เหมือนพวกเราท่านทั้งหลาย อุบาสก อุบาสิกา พุทธบริษัททั้งหลายได้พากันบูชาในวันนี้ ได้ระลึกถึง พระผู้มีพระภาคเจ้า เรียกว่าเป็นบรมครู เป็นผู้รู้ธรรมะอันแท้จริง ก่อนผู้อื่น จึงว่าเป็นพระพุทธเจ้า พระพุทธแปลว่าผู้รู้ เจ้าแปลว่า เจ้าแห่งความรู้ คั่นคว่าธรรมะรู้แจ้งแทงตลอด แล้วก็ยกตนให้ ข้ามพ้นจากวิภวสงสารเข้าสู่เมืองนฤพานถึงบรมสุข เหตุฉะนั้น เราก็ค พากันบูชาในทางที่ถูกต้อง บูชาซึ่งพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ในรอบที่ ๒ นั้นว่าพระธรรมคำสอนนี้เป็นนิยานิกรธรรม นำสัตว์โลก ทั้งหลายผู้ประพฤติปฏิบัติตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ให้ก้าวล่วงจากกองทุกข์ทั้งปวงไปได้ถึงบรมสุขเหมือนกัน ในรอบที่ ๓

เราก็พากันระลึกถึงพระอริยสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า สาวกทั้งหลายเหล่านั้นเมื่อได้ยินได้ฟังพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเทศนาชี้แจงแสดงแนวข้อวัตรปฏิบัติให้แล้ว ท่านก็นำคำสอนไปประพฤติปฏิบัติฝึกหัดกายวาจาใจของท่าน ท่านก็มีสติปัญญาล่วงรู้ในคำสอนของพระพุทธเจ้านั้น ก็เลยยกตนให้ข้ามพ้นจากวิภวสงสารไป จึงได้ชื่อว่าอริยสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้บริสุทธิ์ตามกันไป เรียกว่าพระรัตนตรัย ที่พวกเราท่านทั้งหลายได้สักการะบูชาไปแล้ว เราควรปลื้มปีติยินดี เราได้บูชาสิ่งที่เป็นมงคลให้เกิดขึ้นแก่ตนเองในวันนี้หรือวันอื่นๆ ก็ดี ก็ขอให้พากันระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของจิตใจเอาไว้เป็นที่พึ่งอย่างหนึ่ง

บัดนี้ จตตาริ อริยสัจจานิ จัตตาริ แปลว่าสี่ อริยสัจจานิที่ท่านให้เคารพก็คือ อริยสัจ ๔ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ที่พระพุทธองค์ทรงชี้แจงแสดงให้ปัญจวัคคีย์ฟังเป็นปฐมเทศนา ให้พวกเราท่านทั้งหลายเคารพในอริยสัจ ๔ นี้ ว่านี่..ทุกข์สัจคือทุกข์จริง เพื่อจะควรรู้ กำหนดรู้ สมุทัยสัจเป็นแดนเกิดแห่งกองทุกข์ คือกิเลส ตัณหา กิเลสเป็นเหตุไคร่ ตัณหาคือความอยาก พาให้ดิ้นรนไม่รู้จักจบสิ้น เป็นบ่อเกิดแห่งกองทุกข์ นิโรธคือความดับทุกข์ คำว่านิโรธความดับทุกข์นั้นคือมารู้แจ้ง ทำให้แจ้ง เรียกว่าทำปัญญาให้แจ้ง รู้จักกิเลสตัณหานั่นเอง และรู้จักทุกข์จริง เมื่อรู้จักต้นเหตุแห่งกองทุกข์

ที่จะเกิดขึ้นมาแล้วก็จึงดับต้นเหตุ ทุกขั้นนั้นก็จึงดับไป เรียกว่านิโรธ ความดับทุกข์ บัดนี้ มรรค *อริยญฺจนจกัํ มคคํ* ทุกขุปสมคามินั เรียกว่ามรรคเป็นหนทาง เป็นหนทางที่จะดำเนินให้ถึงความดับทุกข์ คือเป็นข้อวัตรปฏิบัติ คือศีล สมาธิ ปัญญา

ในข้อเบื้องต้นนั้นเรียกว่า สัมมาทิฏฐิ ปัญญาอันเห็นชอบ สัมมาสังกัโป ความดำริชอบ อันนี้จัดเข้าเป็นฝ่ายปัญญา สัมมาวาจา สัมมากัมมันโต สัมมาอาชีโว สัมมาวายาโม กล่าวถึงว่าเป็นศีล สัมมาสติ สัมมาสมาธิ ว่าเป็นสมาธิ เหตุอะไรทำไมจึงเรียงกันแบบนี้ ปัญญานั้นขึ้นเบื้องต้น ศีลนั้นอยู่กลาง และสมาธิอยู่ท้าย เมื่อรวม โดยย่อลงมาแล้วแบบนี้ แต่แท้ที่จริงนั้น ศีล สมาธิ ปัญญานี้ เมื่อก้าวโดยย่อลงมาอย่างนี้ องค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า จึงทรงชี้แจงแสดงปัญญาก่อน

สัมมาทิฏฐิ ปัญญาอันเห็นชอบ สัมมาสังกัโป ความดำริชอบ ในเบื้องต้นนี้เป็นปัญญา คนเราทุกคนทั้งอุบาสกอุบาสิกาที่ดี ภิกษุ สามเณรก็เหมือนกัน หากเรามีปัญญาเห็นชอบ เห็นให้ถูกหนทาง แล้วก็เหมือนบุคคลที่จะเดินทางไปสู่จุดหมายปลายทางที่ใดที่หนึ่ง หรือบ้านใดเมืองใดประเทศใดก็เหมือนกัน ถ้าเราเดินทางถูกแล้ว เราเดินไปเรื่อย ๆ ก็จะมีความสามารถถึงจุดหมายปลายทางที่เราต้องการนั้นได้ จึงเป็นจุดที่สำคัญ ถ้าหากเราเป็นมิจฉาทิฏฐิ คือ

ความเห็นผิดแล้ว ก็เหมือนบุคคลเดินทางไม่ถูก เดินทางไปทางอื่น มันก็ไม่ถึงจุดหมายปลายทางที่ตนเองคิดต้องการจะไป เรียกว่าเดินทางผิด เหมือนเรานั่งรถนั่งเรือไปโน่นไปนี่ ถ้าเราจะไปเมืองนั้นเมืองนี้ แต่เราวิ่งรถไปถนนเส้นอื่นแล้วมันก็ไม่ถึงเมืองที่เราจะไป เมืองที่ปรารถนาตั้งจุดหมายเอาไว้เป็นปลายทางของเรา เราก็เดินไม่ถึง เพราะมันเดินผิดหนทาง บัดนี้หากเราเดินถูกหนทางแล้ว เราจับต้นทางได้แล้วเราก็จะเดินไปถึงจุดหมายปลายทางได้ นี่เป็นเรื่องที่สำคัญ เรียกว่า ปัญญาเห็นชอบ ปัญญาอันเห็นชอบนี้ท่านให้เห็นอะไร เห็นทุกข์ เห็นทุกข์ก่อน

บัดนี้ สัมผัสกับโป ความดำริชอบนั้น ถ้าหากเราเห็นทุกข์แล้วว่าคนเรานี้เกิดมามีร่างกายแล้วเป็นทุกข์แล้ว ทุกข์มาแต่น้อยจนมาเป็นหนุ่มเป็นสาวจนมาถึงเฒ่าถึงแก่ ก็ยังมีทุกข์อยู่ประจำสังขารอยู่อย่างนี้ นี่มันมีทุกข์ ถ้าคนเห็นทุกข์ คนก็เบื่อในทุกข์ ก็อยากหนีจากทุกข์ ถ้าคนไม่เห็นทุกข์ก็ไม่อยากหนีจากทุกข์ มันเป็นอย่างนี้ พระพุทธเจ้าจึงทรงชี้แจงแสดงให้กำหนดรู้ทุกข์ พระพุทธเจ้าท่านรู้จักก่อน รู้ทุกข์ก่อนเรา เมื่อเห็นทุกข์แล้วคนอยากหนีทุกข์จึงมีความดำริ หาวิธีไหนจึงจะหนีจากกองทุกข์ได้ พ้นจากกองทุกข์ไปได้ จึงมาพิจารณาถึงสมุทัย คือแดนเกิดแห่งกองทุกข์ คือกิเลสตัณหา พาให้เราเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏสงสารสิ้นกาลนานไม่รู้จักจบจักสิ้น อันนี้แลเป็นบ่อเกิดแห่งกองทุกข์ นี้ก็เรียกว่าปัญญาามา

พิจารณา เหตุฉะนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงอยากให้เรา
 มาพิจารณาต้นเหตุแห่งกองทุกข์นี้

ท่านอยากให้เคารพนั้นอย่างไร คืออยากให้คนรู้ตัวเอง
 เคารพในอริยสัจ ๔ นี้ ถ้าหากคนมารู้เหมือนคนทุกคนรู้ว่าอะไร
 มันร้อน เหมือนกับรู้จักไฟ เราเคยเข้าไปใกล้มันหรือจับมันแล้ว
 มันไหม้มือเรามันก็เจ็บ นั่งอยู่ใกล้มันก็ร้อน หรือเหมือนเราไปยืน
 ตากแดด ยืนตากแดดแล้วมันร้อนเราก็เข้าร่ม มันเย็น ไปอยู่ใกล้ไฟ
 มันร้อนเราก็หาที่มันเย็น เรียกว่าคนหนีจากความร้อน ก็ต้องชวนขวายน
 ดั้นรนออก การที่ดั้นรนชวนขวายนอยู่นั้น ท่านเรียกว่า มรรค ข้อวัตร
 ปฏิบัติคือปฏิบัติศีล ปฏิบัติอบรมจิตใจของตนให้เป็นสมาธิ แล้วก็
 มีปัญญาเกิดขึ้น เมื่อจิตสงบแล้วไตร่ตรองใคร่ครวญเพื่อสอดส่อง
 มองดูหน้าตาของกิเลสตัณหาที่มันพัดพาเราไปไม่รู้จักจบจักสิ้น ถ้าหาก
 เรามาพิจารณาดูให้เห็นจริงๆ แล้ว กิเลสตัณหานั้นมันก็เป็นเรื่องของ
 เขาต่างหาก แต่เราก็เข้าไปยุ่งกับเขา เราก็เลยมีความทุกข์เพราะเรา
 ไม่เข้าใจ แท้ที่จริงแล้ว กิเลสตัณหานี้มันนอนเนื่องอยู่ในจิตตสันดาน
 ของพวกเราท่านทั้งหลาย ทั้งภิกษุสามเณร และอุบาสกอุบาสิกา
 พุทธบริษัททั้งหลาย มาหลายภพหลายชาติแล้ว เราก็คงเคยบำเพ็ญ
 กันมานมนาน แต่สติปัญญาของเรายังไม่แก่กล้า ยังไม่สามารถถลตะ
 ปล่อยว้างออกไปให้หมดสิ้น มันก็ยังตกค้างอยู่ เหมือนบุคคลทำ
 ความสะอาดเครื่องนุ่งห่มของตนเองนี้แหละ การซักฟอกยัง

ไม่สะอาดเพียงพอ มันก็ยังเห็นความสกปรกติดอยู่ มันก็มีผล
 อยู่นั่นเอง ฉะนั้นก็ดี กิเลสตัณหาอันนี้มันติดนอนเนื่องอยู่ใน
 จิตตสันดานของพวกเราท่านทั้งหลาย มันควบคุมจิตใจของเรานั้น
 ให้มีความอยากมาก ใคร่อยาก กิเลสเป็นเหตุใคร่ ตัณหาคือ
 ความอยาก

ถ้าเราอยากมากมันก็ทุกข์มาก เราคิดดูเหมือนเราอยาก
 อาหารเหมือนกัน เมื่อคนอยากอะไรมากๆ มันมีความทุกข์มาก มัน
 ดิ้นรน คนอยากน้อยก็จะมีทุกข์น้อย เราเห็นได้ชัด คนร้อนมากก็ทุกข์
 มาก คนร้อนน้อยก็ทุกข์น้อย จิตวุ่นวายมีความทุกข์เป็นผลของมัน
 อันนี้แหละเราเห็น ถ้าหนาวมากมันก็ทุกข์มาก หนาวน้อยมันก็
 ทุกข์น้อย เราจะเห็นได้ชัดว่ากิเลสตัณหาอันนี้มันพัดพาเอาไป คน
 อยากมากมีความทุกข์มาก คนอยากน้อยมีความทุกข์น้อย เราเห็น
 ได้ชัดอยู่แล้ว

บัดนี้ เราจะทำอย่างไรให้มารู้มาเข้าใจ ให้รู้จักหาความพอดี
 พอเหมาะพอสม การประคบประหงมและการเดินทางหาวิธีชำระ
 กิเลสตัณหา จึงเป็นเรื่องของสติปัญญาที่พิจารณาให้รู้จักต้นเหง้า
 คำมูลของกิเลสตัณหา กิเลสตัณหาอยู่ที่ไหน เรามาทำความเข้าใจ
 ให้รู้ว่า กิเลสตัณหาที่อยู่ที่จิตใจของเราตัวเอง เรามาที่นี่มันก็มาด้วย
 เราไปบ้านใดเมืองใดมันก็ไปด้วย มันไม่ได้อยู่ที่ไหน มันอยู่ที่จิตใจ
 ของเรา มันอยู่ที่นี่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง มันก็อยู่ที่นี่

ความหิวความกระหายความดิ้นรนกระวนกระวายก็อยู่นี้ ความร้อนจะเกิดขึ้นหรือจะหนี ทุกข์ก็มีอยู่ในนี้ สุขก็มีอยู่ในนี้ มีทั้งร้อนทั้งเย็นอยู่ด้วยกัน เรียกว่า ทั้งทุกข์และทั้งสุขก็มีอยู่ในที่นี้

เหตุฉะนั้น แต่ละข้อวัตรที่คนปฏิบัติกันอยู่ บางทีก็ต้องใช้อัตตกิลมถานุโยค การทรมานตนเอง เหมือนพวกชาวจีนก็ดี บางทีก็ไปนั่งอยู่บนหนาม หรือไม่กินข้าวกินน้ำ อดเอา หรือศาสนาอิสลามไปเมกกะ เมืองซาอุฯ นั่นก็เหมือนกัน ไปนั่งตากแดดทรมานอยู่ทั้งวัน ไม่กลืนน้ำลาย ทรมานร่างกาย การทรมานร่างกายนี้ พระพุทธเจ้าท่านทรมานมาแล้ว อดทนมาแล้ว มันไม่เป็นหนทางให้ถึงการพ้นทุกข์ได้ เพราะกิเลสนั้นไม่ใช่ว่ามันอยู่ที่กาย มันอยู่ที่ใจ เราไปนั่งตากแดดหมดวัน เราไม่มีสติปัญญาชำระกิเลสที่ในใจของเรา มันก็ไม่ได้ผลอะไร เพราะพระผู้มีพระภาคเจ้าท่านทำก่อน อดข้าวมาก่อน เป็นอัตตกิลมถานุโยค *อตตกิลมถานุโยโค ทุกฺโข อนริโย* ท่านสอนไว้เป็นภาษิตอย่างนี้ การประกอบตนให้มีควมลำบากมีความทุกข์ ความเหน็ดเหนื่อยเปล่านี้ใด ทำให้เกิดทุกข์แก่ผู้ประกอบนั้น ไม่ใช่หนทางพระอรียะท่านปฏิบัติ ท่านตรัสสอนไว้อย่างนี้ อีกข้อหนึ่ง กามสุขัลลิกานุโยค การเพลิตเพลิตในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ฟังดีดสีตีเป่าร้องรำทำเพลงสนุกสนานรื่นเริงไม่รู้จักจบจักสิ้นนั้นก็ไม่ใช่หนทางพระอรียะเหมือนกัน เราก็มาเห็นญาติโยมก็ดี จนถึงเฒ่าถึงแก่มีร้องรำทำเพลงสนุกสนานพอร่าวกัน ไม่รู้จักคุณเจ้าคุณนายคุณหญิง

อะไร ทั้งคนเฒ่าคนแก่รีนเริงอยู่ ไม่รู้จะสนุกไปถึงไหน ไม่ได้ระลึกถึงว่าตนเองเฒ่าตนเองแก่ ไม่รู้จักหัวขานหัวหงอกฟันหลุดฟันหล่อน แล้วก็ยังหลงเพลิดเพลินอยู่ ท่านจึงตรัสเอาไว้ *ตฺตฺร ตฺตฺรภินนฺทินิ* เพลิดเพลินในอารมณ์นั้นๆ ไม่รู้จักจบสิ้นลงไปได้ ไม่เป็นหนทางของพระอริยเจ้าท่านกระทำให้ไม่พ้นทุกข์ไปได้

เหตุฉะนั้น องค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้านั้นจึงทรงชี้แจงแสดงให้ประพฤติปฏิบัติในองค์มรรค ศีล สมาธิ ปัญญา นี้ เป็นหนทางที่จะพ้นทุกข์ได้ ถ้าหากบุคคลใดได้รักษาศีลตั้งแต่เบื้องต้นเหมือนศรัทธาญาติโยมรักษาศีล ๕ ก็ดี ก็เป็นหนทางที่จะไปสู่สุขรักษาศีล ๘ ก็ไปสู่สุขยิ่งๆ ขึ้นไป เหตุฉะนั้น จึงพวงท้ายไว้ในศีลว่า *สีเลน สุคติ ยนฺติ* ผู้จะไปสุคติโลกสวรรค์ ถึงพรหมโลกก็ดีก็อาศัยรักษาศีล *สีเลน โภคสมปทา* โภคทรัพย์สมบัติได้มาด้วยความบริสุทธิ์ ได้มาด้วยศีลก็จะสมบูรณ์อยู่ มีความสุข ไม่เดือดร้อน *สีเลน นิพฺพตี ยนฺติ* คนจะถึงนิพพานได้ ก้าวล่วงทุกข์ได้ก็ด้วยอาศัยศีลเป็นพื้นฐาน

เหตุฉะนั้น องค์สมเด็จพระศาสดาจารย์สัมมาสัมพุทธเจ้า จึงอยากให้เราทำความเข้าใจว่า รักษาศีลแล้วก็ทำสมาธิเหมือนพวกเรากำลังนั่งฟังเทศน์อยู่ ทำจิตให้สงบ นั่งฟังเทศน์ด้วยความจดจ่อ จิตใจจดจ่อกับข้อธรรมที่อธิบายนั้น เพื่อจะจำเอาไปประพฤติปฏิบัติฝึกหัดตนเอง เพื่อให้รู้แจ้งซึ่งธรรมะ นี้เรียกว่าบุคคล

พึงธรรมด้วยความเคารพ ผลออกมาก็จะได้รับผลรับประโยชน์
 อย่างนี้แหละ

เหตุฉะนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงให้พวกเรา
 ท่านทั้งหลายมาเคารพศีล สมาธิ ปัญญา เรียกว่าอริยมรรค เป็น
 หนทางที่เราจะปฏิบัติให้ถึงทางพ้นทุกข์ได้ นี่แหละ พวกเราท่าน
 ทั้งหลายควรมาเคารพอย่างนี้ จึงเป็น *เอตํ โข สรณํ เขมํ* เป็น
 สรณะอันเกษม *เอตํ สรณมุตตมํ* เป็นสรณะอันอุดมสูงสุด
เอตํ สรณมาคมม บุคคลใดน้อมหน้าเข้าไปด้วยดอกไม้ธูปเทียน
 หรือเคารพกราบไหว้อยู่บ้านตนเองไม่มีดอกไม้ธูปเทียนก็ดี เคารพซึ่ง
 พระรัตนตรัยและเคารพศีล สมาธิ ปัญญา พระพุทธองค์ให้เคารพ
 อย่างนี้ *สพพทุกขา ปมฺจจติ* บุคคลนั้นย่อมก้าวล่วงทุกข์ไปได้ นี่เป็น
 คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงชี้แจงแสดงให้บุคคลทั้งหลาย
 ทั้งเทพยดาก็ดีหรือมนุษย์ก็ดีที่มีความสงสัยอยู่ ได้ไปใต้ถุนนัสนาคาร
 กราบไหว้สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว พระองค์จึงชี้แจงแสดงให้
 ได้ยินได้ฟัง ให้มีข้อปฏิบัติ ให้พากันบูชาในทางที่ถูกต้องจึงจะเป็น
 สิริมงคล เป็นมงคลอันเลิศ มงคลอันประเสริฐเกิดขึ้นแก่ตนเอง ดัง
 ภาษิตที่ได้ยกไว้ในเบื้องต้นนั้นว่า *ปูชา จ ปุชনীยานํ เอตมฺมงฺคฺลมุตฺตมํ*
 การบูชาสิ่งที่ควรบูชา เมื่อเราสักการะบูชาแล้วจึงได้รับซึ่งมงคล
 อันประเสริฐ มงคลอันเลิศเกิดขึ้นแก่ตนเอง บูชาในทางที่ถูกจึงจะ
 ก้าวล่วงทุกข์ไปได้ นี่เป็นคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เมื่อทุกคนได้บูชาได้เคารพแล้ว ได้ปฏิบัติแล้ว หากเราได้ศีล สมาธิ ปัญญาเกิดขึ้นในดวงจิตของเรา เราก็จะกำจัดกิเลสให้หมดสิ้นไปได้ ยิ่งจะได้ถึงที่สุขถึงจุดหมายปลายทางของเรา เรียกว่าเราไม่ต้องอาศัยผีसानางไม้ต้นไม้ภูเขาอะไร ไม่ต้องไปอาศัยเขา เมื่อเราเกิดโรคภัยไข้เจ็บ เกิดทุกข์ยากลำบาก จิตเศร้าหมองขึ้นมา ก็ยกศีล สมาธิ ปัญญาที่เราเรียนมารู้แล้วนั้นเป็นยา ๓ เม็ดมากินรักษาโรคภัยไข้เจ็บ พระพุทธเจ้าให้ไปหาแพทย์ หาหยุดหายาเวลามีโรคภัยไข้เจ็บ แล้วก็มาพิจารณาศีล สมาธิ ปัญญา ให้มีปัญญารู้ว่าร่างกายเกิดขึ้นมามันเป็นทุกข์อย่างนี้ ทุกข์จะเกิดขึ้นมาจะมีรูปร่างเกิดขึ้นมา กิเลสตัณหาอย่างนี้เป็นบ่อเกิดของมัน เราต้องมาทำความเข้าใจให้รู้หน้าตาของกิเลสตัณหา ให้เข้าใจแจ่มชัดแล้วเราจึงจะปล่อย เรารู้ว่ากิเลสตัณหานี้เป็นบ่อเกิดแห่งกองทุกข์ เป็นของร้อน เราจึงจะถอดถอนออกจากดวงใจของเรา สมดังภาษิตที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ว่า ควรที่พวกเธอทั้งหลาย จะถอนลูกศรออกจากหัวใจของเธอ ส่งคืนให้โลกเสีย ลูกศรนั้นคืออะไร ความหมายอันนี้ คือถอนกิเลสตัณหา คือโลภะ โทสะ โมหะ ถอนคืนให้โลก เราไม่เอา ถอนออกจากดวงใจ ให้ใจเรามีความสุข ความสบาย จึงว่าถอนกองทุกข์ออก เรียกว่าถอนกิเลสตัณหา ทั้งรากทั้งเหง้าทั้งเค้าทั้งมูลออกมาหมด หมดสิ้นไปจากดวงใจก็เลยมีความสุขความสบาย

เหตุฉะนั้น พวกเราท่านทั้งหลาย ภิกษุสามเณร และอุบาสก
 อุบาสิกา พุทธบริษัททั้งหลาย เมื่อได้ยินได้ฟังแล้วก็ควรจดจำ
 นำเอาไปวินิจฉัยพิจารณา โอบนโยก น้อมเข้ามาใส่ตนดูซิ พระพุทธเจ้า
 ให้บุชา การเทศนามาแต่ต้นจนอวสาน ก็ขอยุติการเทศนาไว้
 เพียงแค่นี้ เอวัง ก็มีด้วยประการฉะนี้ แต่ต่อไปก็ขอให้ทุกคน
 ใช้สติปัญญา สติคือความระลึกได้ สัมปชัญญะคือความรู้ตัว แล้ว
 มาดูจิตใจของตนเอง จิตของเราอยู่ที่ไหน เดียวนี้จิตมันอยู่ที่ไหน
 เรามาอยู่วัดอย่าไปคิดถึงบ้าน อย่าไปคิดถึงลูกถึงหลาน ถึงเงินถึงทอง
 ถึงสิ่งถึงของอะไร ถึงรถถึงเรืออะไร เราอย่าเอามาแบกมาหามไว้
 ปลดเปลื้องออกไปหมด อย่าเอามาคิดในสถานที่นี้ ของที่เป็น
 อนาคตก็ไม่ต้องเอามาคิด ปล่อยทิ้งหมดเสียให้เหมือนนั่งอยู่คนเดียว
 ลองดู ให้ทำใจให้สบาย สบาย

การตั้งตนไว้ชอบ

การตั้งตนไว้ชอบ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส

อตตสมมาปณฺธิ จ เอตมมจฺจกมฺมุตตมํ ตีติ

ณ บัดนี้ ขอเจริญพรท่านสาธุชนทั้งหลาย ที่ได้มาพร้อมกันอยู่ในห้องประชุมที่นี่ เนื่องในวันนี้ได้พร้อมเพรียงสามัคคีกัน ตั้งจิตตั้งใจมาฟังพระธรรมเทศนาเพื่อจะได้เป็นเครื่องประดับสติปัญญาเพิ่มพูนบุญบารมีของตนให้สูงยิ่งๆ ขึ้นไป

การที่พวกเราได้มาเกิดเป็นมนุษย์ได้อัตภาพร่างกายมาทั้งหญิงและทั้งชายก็ดี มีครบถ้วนบริบูรณ์อาการ ๓๒ แต่บัดนี้ เราได้ร่างกายอัตภาพมาดีแล้ว เราควรจะประพฤติปฏิบัติกันอย่างไร จะให้สมกับว่าพวกเรานี้เป็นมนุษย์ เป็นผู้มีจิตสูง เป็นผู้ฉลาดกว่า

สรรพสัตว์ทั้งหลายที่เป็นสัตว์เดรัจฉาน เขามีความฉลาดน้อย เขามีความรู้น้อย และไม่มีโอกาสที่จะได้ประพฤติปฏิบัติฝึกตนเองให้เจริญได้รวดเร็วเหมือนกับพวกเราท่านทั้งหลาย

เหตุฉะนั้น คนเราเกิดมาแม้จะเป็นหญิงเป็นชายก็ดี เราได้ของดีมาแล้ว เรียกว่าได้อัตภาพร่างกาย เราควรที่จะใช้อัตภาพร่างกายที่ได้มาด้วยกรรมดีนี้ สร้างบุญบารมี เพิ่มผลบุญให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นไป พระพุทธองค์จึงตรัสสอนไว้ว่า *อตตสมมาปณิธิ จ เอตมมงคสมุตตมํ* ตั้งได้ยกไว้ในเบื้องต้นนั้น การที่บุคคลเราจะตั้งตนเองไว้ในทางที่ชอบ ประกอบให้คุณงามความดีเกิดขึ้นแก่ตนเองนั้น ข้อนี้ก็เป็นสิ่งสำคัญ ถ้าหากเราพากันมาทำความเข้าใจให้รู้ว่า เราจะประพฤติกันอย่างไร จะให้เรานี้เป็นผู้มีศีลมีธรรมนำตนเองให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นไปได้ เพื่อไม่ให้มันเสียประโยชน์ไร้ประโยชน์ที่ได้มาเกิดเป็นมนุษย์ มาพบพระพุทธศาสนา ศาสนธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ ได้ทรงเทศนาแนะนำสั่งสอนเวไนยสัตว์ทั้งหลายตั้งแต่สมัยครั้งพุทธกาลนั้น คำสอนของพระพุทธองค์นั้น ก็ยังถ่ายทอดมาจนถึงพวกเรา หากพวกเราเกิดสุดท้ายภายหลังก็ตาม แต่ว่า ศาสนธรรมคำสั่งสอนนั้น คุณงามความดีอันนี้ ยังมีครูบาอาจารย์ได้สืบทอดกันมาจนถึงพวกเรา พวกเราก็ได้ยินได้ฟังในสิ่งนั้น ได้พากันประพฤติปฏิบัติฝึกหัดตนเอง ให้ได้รับซึ่งคุณงามความดีเกิดขึ้นมาได้

การที่บุคคลจะตั้งตนไว้ชอบในข้อต้น บุคคลนั้นจะต้องเป็นผู้มีความศรัทธาเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนา ถ้าบุคคลเราเป็นผู้ไม่มีศรัทธาไม่เชื่อมั่นในพระพุทธศาสนา ศาสนธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า คือไม่เชื่อในพระพุทธ ไม่เชื่อในพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ ไม่เชื่อในพระอริยสงฆ์สาวกและสมมุติสงฆ์ ท่านสืบทอดดำรงพระพุทธศาสนา มา คนที่ไม่มีศรัทธาก็ยอมไม่เชื่อ ไม่เคารพ คนที่ไม่เคารพในพระรัตนตรัย ไม่เคารพซึ่งพระพุทธเจ้า ไม่เคารพซึ่งพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ไม่เคารพซึ่งพระสงฆ์ นั้น พวกเราก็คงจะพอรู้พอเข้าใจในลัทธิอื่นๆ ศาสนาอื่นๆ ที่สมมุติออกไปหลายลัทธิต่างๆ หลายครูหลายอาจารย์ ว่าศาสนาพุทธนี้เป็นศาสนาที่ไม่ทันสมัย ไม่ก้าวหน้า ไม่เจริญ ถ้าหากผู้ใดไปมัวเมาฝักใฝ่อบรมในพระพุทธศาสนา ทำให้ตนเองไม่เจริญ ประเทศชาติบ้านเมืองก็ไม่เจริญ เขาพูดเช่นนี้ เรียกว่าคนไม่มีศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัย นี่เป็นสิ่งที่สำคัญ จึงทำให้บุคคลทั้งหลายเหล่านั้นมีความเดือดร้อนวุ่นวาย ไม่มีความสุข เพราะเขาไม่มีความเข้าใจ ไม่มีสติปัญญาเข้าใจอันถ่องแท้ในพระรัตนตรัย จึงทำให้บุคคลทั้งหลายเหล่านั้นได้รับซึ่งความทุกข์ได้

เหตุฉะนั้น ถ้าดูเผินๆ บางทีก็ว่าเขาจะมีความสุข แต่หากความทุกข์นั้นที่เขายังไม่เข้าใจ เขามั่นเป็นความสุข เพราะว่า เขาหลง อันเรียกว่า คนหลง เห็นความทุกข์ก็ว่ามั่นไม่มีทุกข์อะไร

มันเป็นเรื่องสนุกสนานมีความสุข มันหลงเช่นนี้ หลงจากหลักทางพุทธศาสนา เหตุฉะนั้น จึงพากันไม่เคารพ ไม่เลื่อมใสในพระธรรม คำสอนของพระพุทธองค์ที่ได้ตรัสไว้ ไม่เลื่อมใสซึ่งครูบาอาจารย์ที่บวชในพระพุทธศาสนา ไม่เคารพกราบไหว้บูชา เห็นแล้วก็เฉย ไม่ทักทายปราศรัย ไม่เคารพกราบไหว้อะไร อันนี้แหละมันจะเสียประโยชน์ที่เราเกิดขึ้นมา เมื่อเราเกิดขึ้นมาแล้ว เราไม่ได้พิจารณาหาหนทาง เสาะแสวงหาในสิ่งที่ถูกต้องเลยไม่เคารพในสิ่งที่ควรเคารพ ไปเคารพอย่างอื่นเสีย ก็ทำให้ภพชาตินั้นเสียไปเปล่าประโยชน์ อันนี้แหละเป็นสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่ง

บางบุคคลไม่เชื่อมั่น ไม่เชื่อมั่นในคำสอนของพระพุทธเจ้า คือว่าพระพุทธองค์ตรัสว่า สิ่งนี้มันเป็นบาปนำความทุกข์มาให้แก่บุคคลผู้กระทำ กระทำลงไปแล้วความทุกข์ติดตามให้ผลเกิดขึ้นแก่บุคคลทั้งหลายผู้กระทำนั้น เขาก็ไม่เข้าใจ เรียกว่าบุคคลไม่รู้จักบาป เหตุฉะนั้น ก็จึงเป็นสิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง ท่านว่าฝ่ายบุญ ทำแล้วมีความสุขใจ เขาก็คิดว่ามันไร้ประโยชน์ ไม่มีประโยชน์อะไร ทำไปเสียเปล่าประโยชน์เฉยๆ พุดจากกันหนาหูเสียมากมายในปัจจุบันนี้ ในเรื่องนี้ นี่แหละเรียกว่าคนไม่เลื่อมใสในพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ตรัสไว้ ไม่เลื่อมใสในพระสงฆ์ ว่าพระสงฆ์นี้ไม่ได้ทรงคุณงามความดีอะไร บวชมาแล้วมาอาศัยโลก มาเกาะโลกอยู่เฉยๆ ไม่มีประโยชน์อะไร ไม่พัฒนาประเทศชาติบ้านเมือง ไม่สอนคุณงาม

ความคืออะไร อยู่กินไปเฉยๆ มาเป็นกาฝากมาเกาะโลกให้เสียประโยชน์เปล่าเฉยๆ นี่แหละอันบุคคลที่ไม่เลื่อมใสในพระรัตนตรัยย่อมคิดขึ้นมาได้เช่นนี้ มีทั่วไป เพราะอะไรจึงเป็นเช่นนี้ เพราะเขายังไม่มีสติปัญญา ยังไม่ได้ไตร่ตรองใคร่ครวญพิจารณาหาซึ่งเหตุผลว่าพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ นั้น เป็นสรณะเป็นที่พึ่งอย่างไร จะให้พึ่งกันอย่างไรจึงจะเป็นที่พึ่งได้ เขาก็เลยไม่เข้าใจจึงได้พากันพูดจาปราศรัยไปนานาต่างๆ ตีฉินินทาทับบมทางพระพุทธศาสนาไปเรื่อยๆ ถ้าบุคคลหูเบาใจเบาเป็นสัทธาจจริตก็คิดจะเชื่อไปกับเขาง่ายๆ เช่นนั้น

เหตุฉะนั้น พวกเราท่านทั้งหลายที่เป็นชาวพุทธเรียกว่าพุทธบริษัทนั้น ควรตระหนักควรตรึกตรองให้ถี่ถ้วน ให้รู้ให้เข้าใจในพระรัตนตรัย เราจึงจะมั่นใจในพระพุทธศาสนาได้ นี่ข้อหนึ่งเหตุฉะนั้น ถ้าเรายังไม่มีศรัทธาเชื่อมั่น เราควรที่จะเชื่อมั่นในพระรัตนตรัยว่าพระพุทธองค์ได้มาตรัสรู้ขึ้นในโลก ค้นคว้าซึ่งธรรมะ รู้แจ้งแทงตลอด รู้ดีรู้ชั่ว รู้บุญรู้บาป รู้คุณรู้โทษ รู้ประโยชน์หรือไม่ใช่ประโยชน์ เมื่อท่านได้ค้นคว้าเห็นซึ่งธรรมะอันเป็นธรรมที่สูงส่ง เรียกว่า ค้นคว้าเห็นอริยสัจ ๔ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เมื่อได้ตรัสรู้แล้วก็ได้นำมาแนะนำสั่งสอนเวไนยสัตว์ทั้งหลายต่อไปด้วยเป็นผู้มีมหากรุณาธิคุณ มีความสงสารเมตตาแก่สัตว์โลก เพราะสัตว์โลกจมอยู่ในที่มืด จมอยู่ในโคลนตมในห้วงน้ำมหาสมุทรสาคร

และก็มีคุณน้ำอยู่ ไม่รู้จักลืมหืมตาขึ้นมาได้ ท่านจึงได้เปิด เรียกว่าเปิด พระธรรมเทศนา เปิดหูเปิดตาให้รู้ซึ่งคุณงามความดีขึ้นมาได้ เรียกว่า พระพุทธองค์นั้นตรัสเทศนาคำสั่งสอนนั้น เทศนาให้รู้ รู้บาปบุญ คุณโทษ ประโยชน์หรือไม่ใช่ประโยชน์ ให้รู้จักสิ่งทีควรจะประพฤติ ปฏิบัติเอาไว้เป็นที่พึ่งของตน เพื่อไม่ให้เสียผลเปล่าประโยชน์ ในชีวิต ท่านอยากให้มีชีวิตอันรื่นเริงอยู่ในคุณงามความดีและ มีความก้าวหน้า พระพุทธองค์จึงตรัสให้รู้จักฝึกหัดปฏิบัติตนเอง ให้เป็นคนดีอยู่ในขอบเขตของศีลธรรมอันจะนำให้มีความสุข ความเจริญขึ้นมาได้ พระธรรมคำสอนนี้สอนไว้อย่างง่ายๆ สอน ประโยชน์ทั้ง ๓ อย่าง

ประโยชน์อย่างต้นก็เรียกว่า ประโยชน์ในปัจจุบัน ในชีวิต ปัจจุบันนี้ใครอยากเจริญรุ่งเรือง ท่านก็สอนเอาไว้ และก็สอน สัมปรายิกัตถประโยชน์ คนเรานี้เกิดขึ้นมาแล้ว ถ้าหากเราเกิดขึ้น มาแล้ว คนทำคุณงามความดีก็จะไปสู่สุข ถ้าคนทำบาปก็จะไปสู่ทุกข์ ท่านสอนไว้อย่างนี้ บัดนี้ท่านจึงให้สร้างเอาคุณงามความดีเพื่อคน เรานั้นเกิดขึ้นมาแล้วมันเจริญใหญ่ขึ้นไปเรื่อยๆ จนไปถึงเฒ่าถึงแก่ ที่สุดของสังขารทั้งหลายก็ล่วงลับดับตายไป ร่างกายของคนเราเป็นไป อย่างนี้ แต่จิตวิญญาณที่มาอาศัยร่างกายของพวกเราท่านทั้งหลายนั้น ยังไม่ตายจะได้เก็บข้อมูล เก็บทั้งบุญและทั้งบาปติดตามไปด้วยไปใน สัมปรายิกภาพ คือภพใหม่ที่เราจะไปเกิดอีก พระพุทธองค์ก็ตรัส

เทศนาให้เราพากันประพฤติปฏิบัติ เพื่อจะฝึกหัดตนเองไว้ให้ได้มี
คุณงามความดีติดจิตวิญญาณของเราไปเมื่อล่วงลับดับไป ไปเกิด
ภพใหม่ก็จะได้เจริญรุ่งเรืองขึ้นไป นี่พระพุทธองค์ตรัสไว้

บัดนี้ ท่านก็ทรงเทศนาแนะนำสั่งสอนธรรมที่สูงส่ง ก็คือ
สอนอริยสัจ ๔ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค คือศีล สมาธิ ปัญญา อัน
จะนำพาขัดเกลากิเลสชำระสะสางจิตใจที่ยังหลงอยู่นั้นให้บริสุทธิ์
หมดจด ผุดผ่อง ผ่องใส สะอาดบริสุทธิ์ เหมือนพวกเราสวดกันมา
เมื่อตะกี้เห็นว่า พระพุทธองค์นั้นทรงรู้แจ้งเห็นจริงอย่างไร ได้สำเร็จเป็น
พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยพระองค์เองอย่างนั้น เพื่อสอน
ให้เวไนยสัตว์ทั้งหลายผู้สมควรจะได้ฝึกฝนอบรมตนเองนั้นให้ถึง
พระนิพพานเป็นที่สุดแห่งกองทุกข์ทั้งปวง ที่เกิดขึ้นมาแล้วมันมี
ความทุกข์ แล้วก็จะให้ไม่เกิดอีกคือ อมตธรรม นำบุคคลผู้ปฏิบัติ
ให้พ้นจากกองทุกข์ทั้งปวงไปได้ นี่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า
สอนอย่างต้นคือในปัจจุบัน สอนต่อไปก็เรียกว่า อนาคตที่จะไปเกิดอีก
ในภพหน้า

การสอนในปัจจุบันนี้ ท่านสอนให้คนขยัน **อุฏฐานสัมปทา**
เราคิดดูซิ คนที่ถูกลงโทษศาสนามาว่าสอนให้เป็นคนที่เกียจคร้าน
ไม่ขยันขันแข็ง ล่าช้า ไม่เจริญรุ่งเรือง ประเทศใดมีศาสนาพุทธ
ปกครองอยู่หรือปฏิบัติอยู่ทำให้ไม่เจริญ เขาคิดเช่นนั้น ถ้าหากเรา
พากันมาพิจารณาตามคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว ท่านสอนให้

ขยัน ขยันทำกิจการงานหน้าที่ทุกอย่างที่เป็นคุณงามความดีที่จะให้เจริญรุ่งเรืองมีความสุขเกิดขึ้น เรียกว่าท่านต้องให้ขยัน แม้ทำการงานก็ต้องขยัน นั่งเจริญเมตตาภาวนาก็ขยัน คนขยันนี้จะไปอยู่ประเทศใดเมืองใดทำการกิจการงานขยันขันแข็งเช่นนี้แล้วมันทันสมัยไหม มันเจริญไหม พระพุทธองค์ตรัสสอนไว้

บัดนี้ เมื่อคนขยันแล้ว ก็ต้องให้รู้จักรักษา **อารักขสัมปทา** รักษากิจการหน้าที่ของตนเอง ตนเองทำการงานอะไร รักษาหน้าที่ตนเองกระทำเอาไว้ไม่ให้เสื่อมเสียกิจการงานนั้นๆ เพื่อจะให้กิจการงานนั้นสำเร็จลุล่วงและเจริญรุ่งเรืองต่อไปในภายภาคหน้า คนจะทำอะไรทุกอย่างที่เป็นคุณงามความดีจะนำความสุขมาให้ นั่นต้องรู้จักรักษางานนั้นไว้ให้ดี นี้ พระพุทธเจ้าตรัสไว้

บัดนี้ ท่านก็ตรัสไว้อีกอย่างหนึ่งในปัจจุบัน ให้คบเพื่อนคบฝูงที่ดี **กัลยาณมิตรตตา** อย่าไปคบคนชั่ว คนที่ไม่ดีไม่งาม เป็นทางแห่งความเสื่อม เหมือนพวกเราท่านทั้งหลายสวดกันมาแล้วเมื่อตะกี้นี้ ทั้งภาษามคธ บาลี และเป็นภาษาไทยของเรา เมื่อทางแห่งความเสื่อมนั้น เป็นของคนพาล เป็นของบุคคลที่ไม่เชื่อในพระพุทธศาสนา ไม่เชื่อคำสั่งสอนของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ เขาจึงเสาะแสวงหาไปในทางที่ต่ำ ทางที่ชั่ว ทางที่เสื่อมเสียไปเรื่อยๆ ไม่มีประโยชน์ในชีวิตของเขา เขาเกิดมามันก็จะไร้ประโยชน์ ไม่มีศีลมีธรรม ไม่มีคุณงามความดีอะไร ไร้ประโยชน์ในชีวิตนั้น เรียกว่าคนพาล

เหตุฉะนั้น พระพุทธเจ้าไม่ยากให้คบคนชั่ว ไม่ยากให้คบคนชั่วเป็นมิตรของตนเอง ท่านอยากให้เว้น ท่านอยากให้มีมาคบคนดี มิตรที่ดี มิตรที่มีเมตตาต่อกัน มิตรที่ชักชวนให้ทำคุณงามความดี มิตรที่ดีนั้นย่อมรู้จักคุณงามความดี ชักชวนกันไปทำงานทำอะไร เหมือนพวกเราท่านทั้งหลาย ชักชวนกันสวดมนต์สวดพร ชักชวนพากันทำบุญทำกุศล ชักชวนกันรักษาศีล ชักชวนกันนั่งเจริญเมตตาภาวนา ชักชวนกันทำกิจการงานที่จะนำไปให้ครอบครัวเจริญตนเองและเพื่อนฝูงก็มีความสุขเพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆ เรียกว่าเป็นมิตรที่ดี มิตรที่ดีอย่างนี้พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนให้คบคนดี แล้วมันทันสมัยไหม พระพุทธองค์ตรัสไว้ นี่แหละเป็นสิ่งที่สำคัญ

อีกอย่างหนึ่งพระพุทธองค์ตรัสไว้ให้รู้จัก **สมชีวิตา** เลี้ยงชีวิตของตนเองที่หาทรัพย์มาได้ นั้นด้วยตามฐานะ เหมือนคณะศรัทธาญาติโยมทั้งหลายพากันทำกิจการงานหน้าที่ต่างๆ กันหลายสิ่งหลายอย่างแขนงต่างๆ หน้าที่ต่างๆ ทำการงาน บัดนี้ เงินเดือนแต่ละท่านแต่ละบุคคลนั้น ย่อมไม่สม่ำเสมอ กันตามฐานะตามวิชาความรู้ที่ตนเองศึกษามาได้ และก็สามารถที่จะประกอบกิจการงานนั้นได้ ได้เงินได้ทองมาท่านให้รู้จักเลี้ยงชีวิตของตนเองให้พอเหมาะพอสมกับรายได้ที่ตนเองได้มานั้น อย่าเป็นคนฟุ่มเฟือยเกินไป และก็อย่าเป็นคนที่ฝืดเคืองเกินไป ให้เลี้ยงชีวิตของตนตามมีตามได้ที่ตนเองแสวงหามาได้ นี่มันก็จะทำให้เจริญรุ่งเรืองใน

ปัจจุบันได้ แต่คนเรานั้นส่วนมากก็จะฟุ่มเฟือยกัน ถ้าฟุ่มเฟือยแล้ว มันก็จะนำทุกข์มาให้ รายได้น้อยก็ไปจ่ายเงินมาก ๆ ไปติดหนี้ ติดสินคนอื่น แล้วความทุกข์ก็ติดตามมา มันไม่ถูกต้องตามคำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงสั่งสอนไว้ บางคนนั้นก็ตระหนี่เกินไป มีเงินมีทองก็ไม่อยากจับอยากจ่าย กินอาหารก็กินแต่ของไม่ดี นุ่งห่มก็นุ่งห่มไม่ดี รถซื้อมาขี่มานั่งก็เอารถไม่ดี บ้านอยู่จะพังแหล่ไม่พังแหล่ก็ไม่สร้างขึ้น ไม่หาเสาะแสวงหาซื้อที่อยู่อาศัยให้ดีอย่างนี้ เวลาเมื่อโรคร้ายไข้เจ็บเกิดขึ้นก็กลัวเงินหมด ไม่ไปหาแพทย์หาหมอ นอนทุกข์ทรมานครวญครางอยู่ กลัวเงินตนเองมันหมด มันสิ้นเปลืองไป อันนี้มันก็ผิดเคืองเกินไป ไม่ถูกคำสอนของพระพุทธองค์ตรัสไว้ ในปัจจุบันที่ท่านสอนให้รู้จักว่าเรามีเงินเราต้องกินดี นุ่งห่มดี มีรถนั่งไปมาสบาย มีบ้านอยู่สบาย เวลาเมื่อโรคร้ายไข้เจ็บต้องใช้จ่ายเงินไปหาแพทย์หาหมอซื้อหยูกซื้อยามาบำบัดทุกข์ขเวทนาให้หายไปให้ตนเองได้รับความสุข

นี่พระพุทธองค์ให้พวกเราท่านทั้งหลายมาทำความเข้าใจ ในปัจจุบัน เราไม่ต้องมีความหวั่นไหวเดือดร้อนอะไรว่าเศรษฐกิจบ้านเมืองเป็นอย่างโน้นอย่างนี้ ทรุดโทรมอย่างโน้นอย่างนี้ ไม่ดีอย่างโน้นอย่างนี้ เราไม่ต้องคิดอย่างนั้น เรายังเองอยู่ด้วยกันอยู่ในโลกนี้ ทำอยู่ จะไปว่าเศรษฐกิจที่ไหน เรายังเองไม่ปฏิบัติตนเองให้ตั้งอยู่ในทางที่ชอบ ประกอบในชีวิตของตนเองให้พอเหมาะพอสมกับ

รายได้รายจ่าย ก็หาว่าเรื่องอื่น เรื่องรัฐบาล หรือเรื่องโน้นเรื่องนี้ ไม่ดีอย่างไรอย่างนี้ นี่มันตนเองนี่เองมันไม่ดี ไม่รู้จักเลี้ยงชีวิต ให้พอเหมาะพอสัมกับรายได้รายจ่ายของตน ลดการใช้จ่ายลงก็ไม่เป็น เวลาไม่มีเงินน้อย มีแต่จะฟุ่มเฟือยอยู่ตลอด มันก็นำความทุกข์มาให้ แล้วก็มีความวุ่นวายเฉยๆ เราควรที่จะรู้จักสถานการณ์บ้านเมือง เป็นอย่างไร บังคับเงินทองของตนเองเป็นอย่างไร เงินเดือนได้เท่าไร ควรปรับปรุงตนเองให้ลดไปตามระดับนั้น เวลามันสูงขึ้น เราก็รู้จักใช้จ่าย เวลามันน้อยลงเราก็รู้จักใช้จ่ายตามได้ตามมี ของตนเอง มันก็ไม่ต้องเดือดร้อน บุคคลนั้นก็จะต้องอยู่ในคำสอนของพระพุทธองค์ตรัสไว้ในปัจจุบัน นี้คือดุชิ ใน ๔ ข้อนี้แหละ ทำให้คนนี้จะมีความสุขความเจริญได้ เราควรตั้งตนเชื่อมั่นในคำสอนของพระพุทธองค์ตรัสไว้คนอยากเจริญต้องตั้งอยู่ในธรรม ๔ ข้อนี้ นี้เรียกว่าตั้งตนไว้ชอบนี้อย่างหนึ่งตามคำสอนของพระพุทธเจ้า

บัดนี้ ควรที่เราจะตั้งตนไว้ชอบประกอบเอาไว้ในสัมปรายภพ คนเรานั้นมันไม่แน่นอน มันเต็มมันแก่ไปแล้ว มันก็ร่วงลับดับตายไป แต่จิตวิญญาณมันจะไปสู่ภพใหม่ พระพุทธองค์จึงตรัสไว้ในสัมปรายภพนั้นว่า คือหนึ่งคนไม่มีศรัทธาก็ต้องทำตนให้เป็นผู้มีศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัย คือเลื่อมใสในพระพุทธเจ้า ดังได้กล่าวมานั้น เลื่อมใสในธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ตรัสไว้

ที่ได้บอกในปัจจุบันผ่านมานั้นว่า แน่نونถ้าบุคคลใดปฏิบัติตาม คำสอนใน ๔ ข้อในปัจจุบันธรรมจะนำตนเองให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นไป ได้ในชีวิตนี้ บัดนี้ เราเชื่อมั่นเป็นผู้มีศรัทธาเลื่อมใสในพระอริยสงฆ์ และสมมุติสงฆ์ที่ท่านทรงนำคำสอนของพระพุทธองค์นั้นนำมา แนะนำสั่งสอนพวกเรา ท่านจดจำนำมาแนะนำสั่งสอนพวกเรา ให้ พวกเรานำคำสอนนั้นไปประพฤติปฏิบัติ ท่านก็มีบุญคุณแก่พวกเรา เรียกว่าพระอริยสงฆ์และสมมุติสงฆ์ในปัจจุบันนี้ เราก็ควรเป็นผู้ เชื่อมั่น เป็นผู้ที่มีศรัทธาเลื่อมใส

บัดนี้ บุคคลที่ไม่มีศีลก็ควรที่จะปรับปรุงตนเองให้เป็นผู้มีศีล มีธรรมเกิดขึ้น เราคิดดู เราไม่มีศีล ศีล ๕ กัฏฐิ หรือศีล ๘ กัฏฐิ ตามกำลังที่ตนเองจะรักษาได้ ควรที่จะปรับปรุงตนเองให้เป็นผู้มีศีล มีธรรม ทำไมจึงอยากให้มีศีล เพราะคนมีศีลมีธรรมนี้ มันไม่ทำให้ สถานที่ใดมีความทุกข์ความเดือดร้อนเกิดขึ้น มันอยู่ด้วยความสงบ เรียกว่าปกติ หากมีกายแล้วเราไม่เอากายของเราไปทำบาป ฆ่าสัตว์ ตัดชีวิต เบียดเบียนเพื่อนมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย เรามีกายเราไม่เอา กายของเราไปเป็นโจรเป็นขโมยปล้นจี้ใคร เรามีกายเราไม่เอา กายของเราไปล่วงประเวณีสามีภรรยาใคร เรามีกายแล้วเราไม่เอา กายของเราไปดื่มสุรา กัญชา ยาฝิ่น แคมป์ เฮโรอีนอะไร เรามีกายแล้ว ถ้าหากเรารักษาได้ก็เรียกว่ากายปกติเกิดขึ้น

บัดนี้ เรามีวาจาปาก เราก็พูดให้มีความซื่อสัตย์สุจริต
 ต่อกัน พูดให้มีความสามัคคีกัน พูดให้มีคำไพเราะคำเสนาะหูให้มัน
 รื่นหู พูดให้มีศีลมีธรรม ชักชวนกันไปในทางที่ดีอันจะมีประโยชน์
 ให้ตนเองเจริญรุ่งเรืองและผู้อื่นมีความสุขเจริญรุ่งเรืองไปด้วย
 นี้..เราก็ควรที่จะพากันปฏิบัติ เรียกว่าวาจาปกติ วาจาก็เลยมีศีล

บัดนี้ ทางด้านจิตใจของพวกเราท่านทั้งหลาย เรามีจิตใจ
 มีความคิด เราก็คิดไปในทางที่ดี คิดชวนชวนไปไปในทางที่ดี ทางที่
 จะนำความสุขมาให้ทั้งตนและบุคคลอื่น คิดมีเมตตาอารีต่อกัน
 เกิดขึ้นภายในจิต จิตก็เลยเป็นปกติ เรียกว่าจิตตั้งอยู่ในศีล เหตุฉะนั้น
 เมื่อพวกเราพากันปรับปรุงตนเองให้เป็นผู้มีศีลมีธรรมเกิดขึ้นแล้ว
 มันก็จะนำความสุขมาให้แก่ตนเองและบุคคลอื่นที่อยู่ใกล้ชิดด้วย

บัดนี้ คนไม่มีศีล ถ้าเรายังไม่มีศีลสักข้อเลย ควรที่เราจะ
 ปรับปรุงตนเองให้มีศีลมีธรรมเกิดขึ้น แม้จะได้ ๒ ข้อ ๓ ข้อและก็ค่อย
 พยายามที่จะพยายามรักษาขึ้นไปเรื่อยๆ ให้ได้ถึงศีล ๕ ถ้าได้ศีล ๕
 แล้วก็พยายามที่จะคืบคลานขึ้นไปให้ตนเองมีศีล ๘ ให้สูงขึ้นไปเป็น
 ศีลพรหมจรรย์ อันนี้แหละเราควรที่จะตั้งศรัทธาความเชื่อมั่น คนที่มี
 ศีลธรรมนั้นนำความสุขความเจริญมาให้ อยู่ที่ไหนมันต้องสงบ เพราะ
 กายมันก็ปกติสงบ วาจาก็ปกติสงบ จิตใจก็สงบไปด้วยกัน เรียกว่า
 ศีล เหตุฉะนั้น ผู้ใดยังไม่มีศีลควรที่จะปรับปรุงตนเองให้เป็นผู้มีศีล
 มีธรรมเกิดขึ้น

บัดนี้ บุคคลบางคนไม่ยอมฟังเทศน์ฟังธรรม มีครูบาอาจารย์ไปเทศนาแนะนำสั่งสอนอยู่ที่ใด ในสถานที่ใด ในวัดในวาอาวาสหรือสถานที่ชมรมพุทธศาสตร์อยู่ที่ไหนก็ไม่ยอมฟังเทศน์ฟังธรรม ก็ควรที่จะสร้างศรัทธา ตนเองนั้นเสาะแสวงหา หาโอกาสหาช่องว่างไปฟังเทศน์ฟังธรรม เพื่อจะได้จดจำนำเอาข้อธรรมบางข้อที่เราสงสัยอยู่มาปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น

คนที่ไม่ได้สร้างบุญสร้างกุศลอะไร ถ้าเกิดล่วงลับดับตายไปไปเกิดภพใหม่ มาเกิดอีกมันจะเป็นคนจนทุกข์ยากไร้ซึ่งใจ อนาคตพวกเราท่านทั้งหลายก็เห็นเต็มहुเต็มตาอยู่ในสถานที่โน่นที่นี้ว่ามีคนทุกข์จนอยู่ตามสลัมต่างๆ ขอทานอยู่ที่โน่นที่นี้ เมืองโน้นเมืองนี้ เราคิดดูแล้วทำไมเขาจึงจนนักหนา นั่นแหละ คนไม่มีการทำบุญทำทานการกุศลเอาไว้ เมื่อเขามาเกิดเขาก็ทุกข์ยากไร้ซึ่งใจอย่างนั้น บัดนี้ บางคนทำไมเป็นคนร่ำรวยมั่งมีศรีสุขอยู่สุขสบาย บ้านอยู่ก็สบาย มีรถมีเรือ มีเงินมีทองมาก อยู่สุขสบายเช่นนั้น ก็พวกทั้งหลายเหล่านั้นเขาได้สร้างความดีเอาไว้ เราควรที่จะเข้าใจอย่างนี้ เมื่อเราเข้าใจอย่างนี้เราก็สร้างความดีเอาไว้เสีย ผู้ใดยังไม่รู้จักจาคะ การบริจาค ก็ควรทำตามกำลังที่ทำมาหาได้ของตน

บัดนี้ เราก็พิจารณาด้วยปัญญา เรียกว่าปัญญาสัมปทา ให้เป็นผู้มีปัญญา ถ้าเราไม่เข้าใจว่าร่างกายของคนเรานี้เกิดขึ้นมาแล้วตั้งแต่เล็กๆ น้อยๆ ใหญ่ขึ้นมาเป็นหนุ่มเป็นสาว แล้วก็มาถึงท่ามกลางคน

มาถึงเฒ่าถึงแก่ เราก็ก็นอนอยู่แล้ว นิ่งอยู่ที่นี้ก็มีต่าง ๆ กันตั้งแต่หนุ่ม ๆ สาว ๆ จนถึงเฒ่าถึงแก่ มันสื่อแสดงให้เห็นชัดอย่างนี้ ร่างกายของคนเราเมื่อถึงที่สุดมันก็ล่วงลับดับตายไป เมื่อจิตวิญญาณที่อาศัยร่างกายนั้นออกจากร่างกายไป ถ้าเราไม่ได้ทำคุณงามความดีไว้ ทำแต่บาปความชั่ว มันก็จะนำทุกข์มาให้ในชาติภพต่อไป เรียกว่าสัมปรายภพ ถ้าคนทำคุณงามความดีไว้ จิตวิญญาณก็นำคุณงามความดีไป ก็ไปเกิดสุคติ นี่เป็นเครื่องหมาย เราควรที่จะใช้สติปัญญาพิจารณา โอ้..เราควรที่จะสร้างคุณงามความดีแล้ว ไว้ใจร่างกายไม่ได้ บุคคลเราบางคนก็นอนอยู่ในโรงพยาบาลหายใจแว็บ ๆ อยู่ บางคนก็อาจจะตายไปในวันนี้ ก็มีหลายโรงพยาบาล ตายจากพวกเราทั้งหนุ่ม ๆ น้อย ๆ ทั้งท่ามกลางคนและทั้งเฒ่าทั้งแก่ เขาปรากฏให้เห็นอยู่เช่นนี้ เราก็กควรพิจารณาเป็นผู้มีปัญญาสัมปทา พร้อมด้วยปัญญาไตร่ตรองใคร่ครวญให้เห็นเช่นนี้ นี้..เมื่อเรารู้จักแล้วเราก็กิริบพากันตั้งใจเป็นผู้มีศรัทธา เป็นผู้ตั้งใจจะรักษาศีล เป็นผู้ตั้งใจฟังเทศน์ฟังธรรม เป็นผู้ตั้งใจบริจาคทานเอาไว้ เพื่อเป็นที่พึ่งของเรา เราจะได้ไปเกิดในภพใหม่อีกในสัมปรายภพ พระพุทธองค์ตรัสไว้อย่างนี้ นี้..เราควรที่จะเข้าใจอย่างนี้ เราเป็นชาวพุทธตักดวงเอาคุณงามความดีเอาไว้ให้ได้เร็ว ๆ เพราะเราไม่ไว้ใจในชีวิต ชีวิตของคนแค่ลมหายใจเข้าออกเท่านั้น หายใจเข้าไม่ออก หายใจออกและไม่เข้า มันก็จะตายเท่านั้นเอง นี่เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่ง

บัดนี้ พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนสูงขึ้นไปในัน เมื่อสมควรถุบุคคล รู้จักสิ่งเหล่านี้แล้ว ท่านก็สอนบุคคลให้ประพฤติปฏิบัติฝึกหัดตนเอง ให้เป็นบุคคลที่มีจิตใจสงบ คือการทำสมาธิฝึกฝนอบรมจิตใจชำระ สะสางจิตใจ ให้จิตใจของเรานั้นได้รับซึ่งความสงบ การที่จะทำจิตใจ ให้สงบนั้น ส่วนมากแล้วคนทุกคนนั้นมันไปหลงมัวเมาในอดีตและ อนาคต ไม่ได้พิจารณาถึงปัจจุบัน นักปราชญ์ทั้งหลาย ท่านจึงให้ พิจารณาในปัจจุบัน เหตุฉะนั้น ครูบาอาจารย์บางท่านบางองค์ ท่าน เรียกว่า อดีตตาธรรมเมา อนาคตตาธรรมเมา ปัจจุบันนาธรรมโม เมา อะไร เมาเมาเรื่องอะไร ในอดีต คิดดูซิ บางคนนี้ก็หลงมัวเมาในอดีต ตั้งแต่เล็กๆ น้อยๆ เราเป็นอย่างโน้นอย่างนี้ เรามาเป็นหนุ่มเป็นสาว แข็งแรงเปล่งปลั่งอย่างโน้นอย่างนี้ ก็ไปหลงเพลิดเพลินคิดถึงในอดีต อยู่เวลานั่งทำสมาธิ นี่..มันเป็นอย่างนี้ บางคนก็หลงไปในอนาคตว่า อนาคตมันจะเป็นอย่างโน้นอย่างนี้ คิดไปเมาในอนาคต มันมาหลง ทั้งอดีตทั้งอนาคตอยู่ จิตใจมันก็ไม่สงบ เราไม่ปล่อยวางออกไปจาก จิตใจของเรา นี่..พระพุทธเจ้าท่านให้รู้ทั้งอดีตและอนาคตอย่าไป หลงมัวเมา คิดดู คำว่าธรรมเมา ธรรมเมา เมาในธรรมนั้นก็คือ เมาใน ตั้งแต่เริ่มต้น เมาในทรัพย์สมบัติทั้งหลาย ทุกคนก็ต้องการมี ทรัพย์สมบัติ ก็เมื่อมีแล้วก็ไปหลงทรัพย์สมบัติ มีอะไรต่างๆ ก็ หลงไปตามสิ่งนั้นว่าเป็นของเราไปหมด ก็เรียกว่ามัวเมาในสิ่งของ ที่ตนเองได้มา มันได้มาตั้งแต่อดีตแล้วเราก้ยังคิดอยู่ บางทีของมัน

หายไป หายไปแล้วก็ยังไม่แล้ว ก็ยังไปคิดอยู่ในอดีต บางที่เขาตำ
 เขาว่าอย่างโน้นอย่างนี้ ผิดเถียงกันแก่งแย่งกัน ผ่านมาแล้วตั้งหลายวัน
 หลายคืนหลายปีแล้วก็ยังนำเอามาคิดอยู่ จิตมันก็ไม่สงบสักที
 แต่นี้แหละ นี่แหละคนเมาในอดีต เราคิดดูสิ จิตมันไม่สงบ

บัดนี้ หากเราเมาในอดีตอยู่อย่างนั้น มันก็ไม่สงบสักที และ
 หากมีเมาในอนาคต อนาคตวันข้างหน้า หรือในช่วงโมงข้างหน้าเราจะ
 ทำอะไร เวลาฝึกฝนอบรมจิตใจอยู่ ก็ไปหลงมัวเมาในอนาคตอยู่
 คิดอยู่อย่างนั้นจะไปโน้นจะไปนี้ ไปหาเพื่อนหาฝูง จะไปการไปงาน
 อันโน้น จะไปเมืองโน้นเมืองนี้ เมืองนอกเมืองนาอะไร คิดพรรณนา
 อยู่ในสิ่งทั้งหลายเหล่านั้น จิตใจของพวกเราท่านทั้งหลายกำลังพากัน
 ทำความสงบอยู่ มันก็ไม่สงบอีกแหละ

เหตุฉะนั้น ปัจจุบันนาธรรมโม เราควรที่จะพิจารณาใน
 ปัจจุบันธรรม เตียวนี้ ทุกคนนั่งฟังธรรมอยู่ที่นี่ เราก็ต้องดูจิต
 ของเราอยู่ในที่นี้ จิตของเราอยู่ที่ไหน จิตเราอยู่กับตนกับตัวไหม เรา
 อยู่กับลมหายใจเข้าออกไหม หรือเราตั้งไว้ที่ไหน บุคคลบางคนอาจ
 จะได้ข้อธรรมกรรมฐานคนละสิ่งละอย่าง บางบุคคลอาจจะระลึกถึง
 มรณานุสติระลึกถึงความตาย เพราะจิตฟุ้งซ่าน เมื่อระลึกถึงความตาย
 จิตมันก็จะสงบอยู่ได้ บางคนก็จะระลึกถึงจาคานุสติกรรมฐานว่า
 ตนเองได้ทำบุญทำทานการกุศล จิตใจของตนก็เข้มข้นเบิกบาน ก็
 สงบเป็นสมาธิได้ บางท่านบางคนก็จะระลึกถึงศีลानุสติกรรมฐาน

ระลึกถึงศีลของตนว่าตนเองมีศีลมีธรรม จิตใจก็เข้มแข็งเบิกบาน สงบเป็นสมาธิได้ บางคนก็ระลึกถึงลมหายใจเข้าออก อันนี้แล้วแต่ จริตของแต่ละบุคคล เอาจิตใจมาจดจ่ออยู่กับข้อธรรมกรรมฐานนั้น เราควรที่จะพากันให้จิตของตนเองตั้งอยู่กับข้อธรรมกรรมฐาน ที่ตนเองตั้งเอาไว้ เมื่อจิตใจสงบแล้ว สงบดีแล้วเป็นสมาธิเกิดขึ้นมาได้ จิตมั่นนิ่งอยู่ในอารมณ์เดียวได้ ทำให้ตนเองมีความสุขเกิดขึ้นมาได้ ได้รับซึ่งความสุขความสงบอยู่ เราก็ได้มาพิจารณา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนชั้นสุดท้าย ท่านก็สอนในอริยสัจ ๔ คือทุกข์ ท่านอยากให้พิจารณาเรื่องทุกข์ ถ้าไม่พิจารณาเรื่องทุกข์ก่อน คนก็ไม่อยากหนีจากกองทุกข์ ท่านจึงว่า *ภารวาทเว ปญจกขุณธา* ชั้น ๕ เป็นภาระหนัก เป็นกองทุกข์ใหญ่

ภารวาทโร จ ปุคฺคโล บุคคลนำภาระไป อันข้อนี้ก็คือการนำภพ นำชาติมาเวียนว้ายตายเกิดในวัฏสงสารนั่นเอง เหมือนบุคคล ถือของหนัก ไม่วางออกจากมือ มีความยึดมั่นถือมั่นในชั้น ๕ ว่าเป็นตนเป็นตัวอยู่ตลอดทุกเวลา มันก็จะนำความทุกข์มาให้ เรียกว่า *ภารวาทโร จ ปุคฺคโล*

ภารวาทนํ ทุกฺขํ โลกเ เมื่อบุคคลยึดชั้น ๕ ว่าเป็นตน เป็นตัวของตนเองแน่นอน เพราะยังไม่เข้าใจ ไม่เห็นว่ามันเป็นทุกข์ อะไร เราก็ยึดเอาไว้จะเป็นของเรา มันดูเจ็บป่วยนิดๆ หน่อยๆ ก็

เป็นทุกข์เป็นยาก มีเรื่องมีราวนิดๆ หน่อยๆ ก็ยึดเอาเป็นทุกข์เป็นยาก อย่างนั้น บางบุคคลก็ไม่ยอมจะให้มันเผ่ามันแก่ ยึดเอาอยู่อย่างนั้น ปรับปรุงอยู่อย่างนั้น เมื่อมันเผ่ามันแก่ก็เสียอกเสียใจเกิดขึ้น ทำไมมันเป็นอย่างนี้ นี่..บางคนมันยึดอยู่อย่างนี้ มันยึดแล้วมันก็เลย มีความทุกข์เกิดขึ้น เรียกว่ามันเป็นทุกข์ในโลก

ภารานิกุเชปนํ สุขํ ทำอย่างไรพวกเราจึงจะมารู้ขั้น ๕ นี้ รูปขั้นนี้มันเป็นทุกข์ เวทนาขั้นนี้เป็นทุกข์ สัญญาขั้นนี้เป็นทุกข์ สังขารการปรุงแต่งเป็นทุกข์ วิญญาณขั้นความยึดมั่นถือมั่น รู้ไม่จริง นี่เป็นทุกข์ เมื่อไหร่เราจึงจะรู้ว่ามันเป็นทุกข์ จึงจะปล่อยวางได้ พระพุทธองค์จึงทรงอยากให้เราเรามากำหนดรู้ทุกข์นั่นเอง เมื่อหากเราเห็นทุกข์เมื่อไหร่ คนทุกคนถ้ามันเห็นทุกข์จริงๆ ด้วยปัญญา แล้วมันต้องวาง มันยังไม่เห็นมันไม่วาง ไม่เห็นทุกข์ไม่เห็นโทษ มันไม่ยอมวางยอมปล่อย แต่มันก็ยึดมั่นถือมั่นเอาไว้มันจึงมีความทุกข์ พระพุทธองค์จึงอยากให้เราเรานั้นปลดปล่อยลงไป ปลงภาระหนัก อันนี้ มันจึงจะมีความสุข

นิกฺขิปิตฺวา คุรุ ภาริํ บุคคลนั้นเมื่อหากว่าปลงภาระแล้ว ก็อย่าไปฉวยเอาภาระอื่นมาเป็นภาระอีก ควรวางได้แล้ว ควรรู้จักวาง เหมือนกับคนถือของ ของนี้มันทำให้มีความทุกข์มันหนัก วางไปแล้วจะไม่ถือเอาของสิ่งอื่นข้างหน้าอีกให้มันมีความทุกข์เกิดขึ้นอีก ก็คือไม่ปรารถนาทำให้เกิดนั่นเอง ไม่อยากมาเกิดเป็นมนุษย์ มาเกิดแล้ว

มันจะมีแข่งมีขา มีหูมีตา มีตนมมีตัว มีสิ่งของต่างๆ อยู่ในร่างกาย เป็นโรครภัยไข้เจ็บแต่ละชั้นแต่ละส่วน มันจะเป็นโรครภัยไข้เจ็บเกิดขึ้น อย่างไม่เกี่ยวกับมันเอามาอีก พระพุทธเจ้าท่านให้พวกเราท่านทั้งหลาย มากำหนดรู้ มาทำความเข้าใจให้รู้อย่างนั้น

สมฺมุติ ตณฺหํ อพฺพยุห มํณจิงจะถอนตณฺหาพร้อมทั้งราก ทั้งเหง้าทั้งเค้าทั้งมูลของตณฺหานั้นออกไปจากจิตใจได้ นิจฺฉาโต ปรินิพฺพุโตติ เราจึงจะเป็นคนหายหิวหายอยาก หายเมาหายง่วง หายห้วงหายสิ้นอาลัย เป็นคนมีความอิมอยู่ แล้วจึงจะมีความสุข ได้ นี่พระพุทธองค์ให้พวกเราเป็นผู้มีสติปัญญาพิจารณา เมื่อจิตใจ ของตนเองสงบระงับเป็นสมาธิอยู่ นำสิ่งเหล่านี้ขึ้นมาพิจารณา พิจารณา คือขั้นที่ ๕ นี้ พิจารณาให้รู้แล้วจะได้ปล่อยวาง และจะได้มีความสุข เกิดขึ้นได้แก่บุคคลที่รู้ ถ้าหากเรายังไม่รู้เมื่อไหร่เรามีความทุกข์อยู่ เราก็ต้องชวนชวายเป็นเพื่อจะศึกษาให้รู้ เพราะพระพุทธเจ้าท่านให้รู้ ในสิ่งนี้ คนจึงจะหลุดพ้นจากกองทุกข์ไปได้

นี่แหละเป็นสิ่งที่สำคัญ คือ สมาธิ ปัญญานั้นเองเป็นหนทาง ที่เราจะดำเนินเพื่อพ้นทุกข์ สมุทัย คำว่าสมุทัยเป็นแดนเกิดแห่ง กองทุกข์ก็คือตณฺหานั่นเอง เราจะถอนรากถอนเหง้าเค้ามูลของตณฺหา นั้นมันอยู่ที่ไหน ก็เลสเตตณฺหามันอยู่ที่ไหน มันอยู่บ้านหรือมันอยู่ เมืองอื่น หรือมันอยู่กับคนอื่นหรือมันอยู่ที่ใด เราค้นหากันแต่ ทางอื่น เราไม่ดูที่ใจของเรา ไม่ดูตนเอง ไม่ดูตัวของเรา ไม่พัฒนาตนเอง

ดูตนเอง แล้วมันจะไปเห็นที่ไหน ไปดูแต่ที่อื่น เรามาดูอยู่ที่จิตใจของเราสิ ความดีและความชั่ว ความทุกข์และความสุข ความวุ่นวายอะไร มันก็อยู่ที่ใจทั้งนั้น เหตุฉะนั้น รวมลงมาที่ใจหมด ก็มาค้นคว้าอยู่ที่นี้สิ ความทุกข์มันก็อยู่ที่นี้ ความสุขก็อยู่ที่นี้ ท่านจึงให้ค้นคว้าลงไปตรงนี้ การที่เรากำลังดูค้นคว้าอยู่นั้นแหละเป็นมัชฌิมาปฏิปทา กำลังปฏิบัติอยู่ กำลังใช้ความพากเพียรพยายามอยู่ นี่..เรียกว่าเราดูอยู่ เราพิจารณาดูจิตอยู่ เพื่อจะให้จิตนี้ยอมรับว่าชั้น ๕ นี้เป็นภาระหนัก ชั้น ๕ นี้เป็นทุกข์ เป็นกองทุกข์ใหญ่ ถ้าหากเรานำไปไม่มีที่สิ้นสุด เราก็จะมีความทุกข์ไปตลอดทุกภพทุกชาติไม่มีที่สิ้นสุดลงได้เลยทีเดียว เหมือนพวกเราท่านทั้งหลาย ทั้งหญิงและทั้งชายนั้นแหละพากันเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏสงสารไม่รู้จักจบจักสิ้นอยู่อย่างนี้ ก็เพราะพวกเราท่านทั้งหลายไม่มีสติปัญญา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงเทศนาแนะนำสั่งสอนว่า ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ถ้าหากบุคคลรู้ทุกข์ คนก็ค้นคว้าหาเหตุแห่งกองทุกข์ เมื่อรู้จักเหตุก็เลยดับเหตุ เมื่อดับเหตุก็เป็นนิโรธคือ ความดับทุกข์ ก็หมดไปได้ ก็เลยมีความสุข เมื่อบุคคลใครรู้แล้วก็จะได้ประพฤติปฏิบัติตนเองให้พอเหมาะพอสมพอดีกับการประพฤติปฏิบัติของตนเองว่าร่างกายชั้น ๕ นี้มันอยู่อย่างไร มันปฏิบัติกันไปอย่างไร มันเคลื่อนไหวไปอย่างไร เมื่อมารู้แล้ว โอ้..เมื่อมันเผามันแก่มันก็ไม่ต้องโศกเศร้าอะไร เวลามันเจ็บมันป่วยก็กินหยุดกินยาไป

มันยังไม่หายก็กินไปอย่างสบายๆ เรื่อยๆ คนที่รู้มันจะเป็นอย่างนั้น คนที่รู้จัก มันหิวมันกระหายมีความเดือดร้อนอะไรเกิดขึ้นวุ่นวาย โลกเขาวุ่นวายอย่างไร รบราฆ่าฟันกันอยู่ที่ไหน ผิดเถียงกันอยู่ที่ใดก็ดี แล้วมันก็ไม่วุ่นวายกับคนอื่น เรียกว่าคนตั้งตนไว้ชอบประกอบคุณงาม ความดีให้เกิดให้มีขึ้นแก่ตนเองได้ เราก็จะมีความสุข ดังภาษิตที่ได้ ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้นนั้นว่า *อตตสมมาปณิธิ จ เอตมมงคลมุตตม* ถ้าบุคคลใดตั้งตนไว้ชอบประกอบตนเองให้มีคุณงามความดีเกิดขึ้น มาได้ บุคคลนั้นจะได้รับซึ่งความสุข เป็นมงคลอันประเสริฐ เป็น มงคลอันเลิศ ที่ได้เกิดได้อัตภาพร่างกายมาทั้งหญิงทั้งชายนั้น บุคคล ทั้งหลายก็จะได้พากันมีความสุขความสบาย

เหตุฉะนั้น การบรรยายธรรมมาแต่ต้นจนอวสานนี้ อาตมภาพ ก็ขออำนวยการถวายพรให้คณะศรัทธาญาติโยมทั้งหลาย จงพากันตั้งใจ ตั้งใจตั้งตนเองให้เป็นผู้มีศรัทธาเลื่อมใสในพระศาสนา พากันตั้งตน ไว้ชอบประกอบเอาแต่คุณงามความดีดังได้แสดงมา ก็ขอให้ทุกคนนั้น กำหนดจดจำนำข้อธรรมไปประพฤติปฏิบัติตามกำลังความสามารถ ของตนเอง ก็จะได้รับซึ่งความสุขความเจริญดังได้แสดงมา ก็ขอยุติ การเทศนาไว้เพียงแค่นี้ เอวัง ก็มีด้วยประการฉะนี้

การสงเคราะห์ญาติ

การสงเคราะห์ญาติ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส

ญาติกานถจ สงคโห ตีติ

ณ บัดนี้ พวกเราท่านทั้งหลาย ทั้งภิกษุสามเณร และอุบาสก
อุบาสิกา ได้พากันมาตั้งจิตตั้งใจทำคุณงามความดี การกระทำซึ่ง
คุณงามความดีนั้น เป็นสิ่งที่ทุกคนมีความพึงปรารถนา มุ่งหน้า
แสวงหาซึ่งความสุข ให้เกิดขึ้นแก่ตนและบุคคลอื่นด้วย เหตุฉะนั้น
หากเรามีเจตนาเช่นนี้ เราควรที่จะพากันไตร่ตรองให้ถี่ถ้วนใน
การกระทำของตน

การที่พวกเราท่านทั้งหลาย จะสงเคราะห์แก่ญาติทั้งหลาย
ของตนนั้น การสงเคราะห์แก่บุคคลที่มีชีวิตอยู่หนึ่ง การสงเคราะห์
บุคคลที่ล่วงลับตายไปแล้ว เป็นเปตญาติทั้งหลายของเรานั้นหนึ่ง

การสงเคราะห์ด้านเป็นปัจจัย เพื่อเกื้อหนุนเจือจุนซึ่งกันและกัน ให้เกิดมีกำลังขึ้นอย่างหนึ่ง พวกเราท่านทั้งหลาย ควรมาพิจารณา เรื่องการสงเคราะห์บุคคลเรายังมีชีวิตอยู่ อันคนเราที่อยู่ด้วยกัน ในโลกนี้ คอยพึ่งอาศัยซึ่งกันและกัน จึงถือว่าเป็นญาติของพวกเรากันทั้งนั้น

คนเราที่จะเกิดขึ้นมาอยู่ในโลกนี้ ชาติใดภาษาใดก็ดี อยู่แห่งหนตำบลใด ประเทศใดเมืองใดนั้นก็ดี ถ้าหากเราพากันถือว่าเป็นญาติของเรากันทั้งนั้น เราก็ควรที่จะได้สงเคราะห์ซึ่งกันและกัน การสงเคราะห์ด้านปัจจัยด้านวัตถุทั้งหลาย ตามกำลังความสามารถของตนที่จะสงเคราะห์ได้ เช่นบุคคลบางคนก็สงเคราะห์ด้านปัจจัยเงินทอง บุคคลบางคนก็สงเคราะห์ด้านปัจจัยเครื่องใช้เครื่องสอย เครื่องอุปโภคบริโภค บางบุคคลก็สงเคราะห์ด้านอาหารการกิน สงเคราะห์ด้านที่พักพาอาศัย การสงเคราะห์ทางยารักษาโรครักษาไข้เจ็บ บำบัดทุกข์เวทนา การสงเคราะห์เครื่องใช้เครื่องสอยอำนวยความสะดวกให้กันและกัน นี้เองเรียกว่าทางด้านวัตถุกันน่านี้นักการ มีหลายสิ่งหลายอย่าง

การสงเคราะห์ทางด้านวัตถุทั้งหลาย เครื่องใช้เครื่องสอยนั้นมีมาก เมื่อหากบุคคลขาดตกบกพร่องมีความทุกข์ยากลำบากเกิดขึ้นเหมือนพวกเราเป็นชาวพุทธบริษัททั้งหลาย มีเมตตาซึ่งกันและกัน

เวลาตกทุกข์ได้ยากลำบาก เช่น น้ำท่วมก็ดี พัดพาเอาสิ่งของไป หรือลมพัดบ้านพังทลาย หรือไฟไหม้บ้านไหม้เมืองก็ดี สิ่งทั้งหลายเหล่านี้มีแต่การที่จะสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ถ้าหากว่าเราถือว่าเป็นญาติซึ่งกันและกันแล้ว ก็ควรจะแบ่งเจือจานซึ่งกันและกัน ทำให้ญาติทั้งหลายมีความสุขพ้นจากทุกข์ไป ทางด้านปัจจัย ทางด้านวัตถุนี้ ก็เรียกว่าเราบริจาคสงเคราะห์ เพื่อให้บุคคลนั้นได้รับซึ่งความสุขขึ้นมาบ้างตามอัตรภาพร่างกายของเขา หรือการสงเคราะห์ของเราที่จะสงเคราะห์ให้

เหมือนบุคคลเป็นโรคมัยไข้เจ็บก็เหมือนกัน ให้หยูกให้ยากี่ดี ให้การรักษาดูแลซึ่งกันและกัน สงเคราะห์อย่างนี้ ก็เรียกว่าการให้ทางด้านปัจจัย เรื่องเงินเรื่องทองเรื่องเครื่องใช้ต่างๆ ก็ตามกำลังที่จะให้ เหมือนพวกเราเจือจานกันนี้ก็ทำให้มีความสุขเกิดขึ้นมาได้ เรียกว่าการสงเคราะห์ทางด้านวัตถุทั้งหลาย อันที่ขาดตกบกพร่อง มีความทุกข์แก่บุคคลที่เกิดขึ้นมาอยู่ในโลกนี้ร่วมโลกอันเดียวกัน เพื่ออยากให้เขาเหล่านั้นมีความสุขเสมอกันขึ้นมา เรียกว่าจิตของบุคคลมีเมตตา เจตนาสงเคราะห์อยู่ในจิตใจของบุคคลนั้น ก็ทำให้มีความสุขเกิดขึ้นได้

บัดนี้ การสงเคราะห์อีกอย่างหนึ่ง การสงเคราะห์ทางด้านวาจา การพูดจาปราศรัยให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ข้อนี้จึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก การจะให้กำลังใจด้วยการสงเคราะห์ การแนะนำ

สั่งสอนชี้แจงแสดงสิ่งโน้นสิ่งนี้ ให้มีเหตุมีผล ก็อยากให้บุคคลทั้งหลายเข้าใจจิตใจ ในการแก้ปัญหาชีวิตของตนเองนั้น ให้หลุดออกจากความทุกข์ยากลำบากทั้งหลายเหล่านั้น ก็เป็นเรื่องสงเคราะห์ เหมือนเป็นครูเป็นอาจารย์ สอนที่โรงเรียนก็เหมือนกัน อันนี้ก็สงเคราะห์ด้านวาจาให้เขามีวิชาความรู้เป็นที่พึ่งของเขา นักเรียนนักศึกษาทั้งหลายเหล่านั้น ก็เรียกว่าสงเคราะห์ทางด้านวิชาความรู้

การสงเคราะห์โดยการแนะนำสั่งสอนให้ทำคุณงามความดี ทำบุญทำทานการกุศล รักษาศีลก็ดี หรือให้เจริญเมตตาภาวนา การสงเคราะห์ด้านวาจา ชักชวนให้ทำคุณงามความดี แนะนำสั่งสอนให้ประพฤติดี ให้คิดดีพูดดีเกิดขึ้น ก็เป็นสิ่งที่สงเคราะห์ทั้งนั้น ให้กับบุคคลทั้งหลายได้รู้จักหนทางดำเนินชีวิตให้ถูกต้อง เพื่อจะหลุดพ้นออกจากความทุกข์ ความลำบาก ความกังวลขาลังเล สงสัยที่ทำให้มีความทุกข์อยู่ ก็เรียกว่าการสงเคราะห์ทางด้านวาจา เหตุฉะนั้น ก็ออกมาจากเจตนาของจิตกันทั้งนั้นเอง นี้เรียกว่า บุคคลทั้งหลายอยู่ในโลกนี้อาศัยซึ่งกันและกัน เหมือนกับบ้านต้องอาศัยวัด วัดก็อาศัยบ้าน พึ่งพาซึ่งกันและกัน คนทั้งหลายอยู่ในโลกนี้อยู่ที่ใดเมืองใดประเทศไหน ก็อาศัยซึ่งกันและกัน ไปมาหาสู่กัน แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ดูแลกันให้มีความสุขซึ่งกันและกัน สงเคราะห์กันอยู่ในโลกนี้ ก็เรียกว่าเป็นญาติทั้งนั้น นี้เรียกว่าการสงเคราะห์ ก็

ให้มีความสุขเกิดขึ้น ให้จิตใจของบุคคลเบาบางจากกิเลส เรียกว่าเสียดละ ละสิ่งของเจือจางซึ่งกันและกัน ก็เรียกว่าให้ความสุข เรียกว่าละกิเลส ความตระหนี่เหนียวแน่นออกไปได้ ก็มีชัยชนะ ละกิเลสออกไปเหมือนกัน

พวกเราพิจารณาดูแล้ว ก็จะเข้าใจการสงเคราะห์คนที่ยังมีชีวิตอยู่เพื่อให้เขานั้นได้มีความสุขบ้าง บางประเทศบางสถานที่อยู่ทุกข์ยากลำบาก ทุกข์จนจริงๆ เรื่องอาหารการกิน เครื่องใช้ เครื่องสอยต่างๆ เหมือนคนอยู่ในเมืองเราอยู่ในป่าในเขาก็เหมือนกัน เขาก็ทุกข์ยากลำบาก บางบุคคลก็ร่ำรวยมั่งมีศรีสุขไม่มีที่จะเก็บจะเอาไว้ เครื่องใช้เครื่องสอยต่างๆ มีความสะดวกมาก ก็ควรที่จะเจือจางสงเคราะห์กันไปตามกำลังที่ตนเองจะทำได้

พวกเราท่านทั้งหลายคิดดูแล้วคนเกิดขึ้นมาในโลกย่อมเป็นญาติของเรากันทั้งนั่นเอง แต่เขาเหล่านั้นก็ยังทำความดีไม่ได้ ตนเองได้ทำความดีก็ย่อมมั่งมีกว่าเขา และมีวิชาความรู้ฉลาดกว่าเขาก็ควรที่จะสงเคราะห์เขา ด้วยการแนะนำ ให้กำลังใจ ให้เขาขยันขันแข็ง สร้างชีวิตของเขาให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นไปได้ เมืองเราเป็นเมืองชาวพุทธ ก็เป็นเมืองที่สงเคราะห์กันอยู่แล้ว นี่ก็อย่างหนึ่ง

บัดนี้ เราจะสงเคราะห์ญาติของเราผู้ที่ล่วงลับดับตายไป หรือว่าเป็นเปตญาติทั้งหลาย ก็เป็นการสงเคราะห์ญาติเหมือนกัน

อันคนเรานี้ที่เกิดขึ้นมาแล้ว ย่อมทำดีบ้าง ทำชั่วบ้างสับสนปนเป
กันไปอยู่ บางบุคคลนั้นอาจจะทำแต่ความชั่วทำกรรมอันเป็นบาป
มามาก ส่วนทำความดีนั้นทำน้อย บางบุคคลนั้นอาจจะทำแต่บาป
ความดีนั้นเกือบจะไม่มี เหมือนเราเห็นอยู่ในปัจจุบันนี้ เป็นคน
ที่จิตใจบาป วาจาก็หยาบคาย ร่างกายก็หาแต่ประหัตประหาร
ทำลายชีวิตของบุคคลอื่นและสัตว์อื่น คนเช่นนี้เองก็ทำแต่ความชั่ว
เมื่อเขาถึงกาลล่วงลับดับตายไปแล้ว เขาก็ไปตกทุกข์ได้ยากอยู่ เขาก็
เกิดมาเป็นคนเหมือนกันกับพวกเรา บางบุคคลก็ทำบาปบ้างบุญบ้าง
ขนาดกลาง บางบุคคลก็ทำบุญมากทำบาปน้อย บางบุคคลก็อาจ
ไม่อยากจะทำเลยทำบาป ทำแต่ความดี มันก็มีอยู่อย่างนี้ประจำโลก
เหตุฉะนั้น บุคคลที่ทำความชั่วนั้นเองเป็นสิ่งที่สำคัญ ทำบาป เรียกว่า
บุคคลมีด บุคคลบอดด้วยปัญญา หาหนทางที่จะดำเนินชีวิตของตนเอง
ไม่ถูกต้อง เมื่อทำความชั่วแล้ว ตายไปก็ไปตกทุกข์ได้ยากอยู่นั่นเอง

พวกเราทั้งหลายได้ทำคุณงามความดี ได้สร้างบุญสร้างกุศล
ก็ดี รักษาศีล เจริญภาวนา ควรที่จะมีเมตตาอุทิศส่วนกุศลคุณงาม
ความดีที่ตนได้กระทำนั้น แผลส่วนบุญส่วนกุศลส่งไปให้เขา ให้เขา
ได้รับโดยอนุโมทนาคุณงามความดีจากพวกเรา เขาจะได้รับความสุข
เกิดขึ้น พ้นจากความทุกข์ไปเป็นบางครั้งบางคราว จนเขาอาจจะ
พ้นจากทุกข์มาได้ มาเกิดอีกได้

บัดนี้ พวกเราทั้งหลายก็ถือว่าเป็นญาติก็ควรที่จะแผ่เมตตาให้ไปอยู่แห่งหนตำบลใด ไปประเทศใดเมืองใดก็ตามในโลกนี้ เราก็ควรที่จะแผ่ให้เขาอยู่ตลอดเพื่อให้ความสุขแก่เขา เป็นเรื่องสงเคราะห์การอุทิศคุณงามความดี เราไม่เห็นตัวเขา แต่มีจิตวิญญาณของเขาจะมากอยอนุโมทนารับส่วนบุญส่วนกุศลกับพวกเราเท่านั้น อันคนที่ล่วงลับดับไป จะเป็นปุ๋ยตายาย ญาติ มิตรสหาย บิดามารดา คณาญาติของเราทั้งนั้น เราก็ควรที่จะตั้งจิตเจตนาอุทิศให้เมื่อเวลาเราทำคุณงามความดี บางบุคคลก็เปล่งออกมาทางวาจาเป็นคำแผ่เมตตา บางบุคคลก็นึกอยู่ในจิตใจเมื่อได้ทำคุณงามความดีแล้ว เช่น ภิกษุสามเณรไหว้พระ ท้าวตรี สวดมนต์ รักษาศีล นั่งเจริญเมตตาภาวนามีแต่คุณงามความดีทั้งนั้น ตนเองก็มีคุณงามความดีที่น่าที่จะแจกแบ่งให้เขาได้ นึกถึงสัตว์ทั้งหลายที่ตกทุกข์ได้ยากอยู่ที่ไหน วิญญาณล่องลอยอยู่แห่งหนตำบลใด ให้มาอนุโมทนารับส่วนบุญจากเราที่ได้ทำความดีนั้น ก็เรียกว่าเราให้ความสุขแก่เขา ตนเองก็จะมีความสุขเพราะตนเองให้ความสุขแก่บุคคลอื่น สัตว์อื่นทั้งหลาย

เหตุฉะนั้น บุคคลที่ตกทุกข์ได้ยากนั้นตายไป จิตวิญญาณเขาก็ดี เขาก็ต้องไปที่โน่นที่นี่ ล่องลอย คอยอนุโมทนารับส่วนบุญจากบุคคลที่ทำคุณงามความดีนั่นเอง เหมือนกับบุคคลที่มาเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในปัจจุบันนี้ เป็นคนขอทานอยู่ในบ้านน้อยเมืองใหญ่ขอไปเรื่อยๆ ใครจะให้ก็ให้ ไม่ให้ก็ไม่ให้แล้วแต่ ก็ขอไปเรื่อยๆ อยู่

อย่างนั้นแหละ หากเขาให้ก็ได้กิน อาหาร ปัจจัยเงินทองก็ไปซื้ออาหารการกินก็พันทุกซ์ไป เป็นครั้งเป็นคราวไปอย่างนั้น ฉันทก็ได้ติดจิตวิญญาณทั้งหลายที่ทำแต่ความชั่ว ตายแล้วไปตกนรกมาเกิดเป็นดวงวิญญาณที่มาคอยอนุโมทนา เป็นเปรตทุกซ์ยากลำบากอยู่ก็เหมือนกับมนุษย์ที่ทุกซ์ยากลำบากทุกซ์จนเป็นขอทาน เราก็ควรที่จะสงเคราะห์ เวลาเราทำคุณงามความดีครั้งใด เราก็ควรที่จะตั้งจิตตั้งใจอุทิศคุณงามความดีให้เขาบ่อยๆ หรือเราไหว้พระสวดมนต์นั่งเจริญเมตตาภาวนาอยู่บ้านอยู่ช่องของตนเองก็ดี หรืออยู่ในวัดวาอาราม กุฏิ วิหารที่ไหน ไร่ไม้ที่ไหน เจริญเมตตาภาวนาไปแล้ว ได้ทำความดีแล้วก็ควรตั้งจิตแผ่เมตตาแบ่งความสุขให้แก่สัตว์โลก สงเคราะห์สัตว์โลกทั้งหลายที่ตกทุกซ์ได้ยากบ้าง เขาก็จะได้รับส่วนบุญส่วนกุศลคุณงามความดีที่ตนได้แผ่ให้ นี่ก็เรียกว่าการสงเคราะห์สงเคราะห์ญาติเหมือนกัน

หากพวกเราท่านทั้งหลายมีการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ให้มนุษย์ก็ดี ที่ยังมีชีวิตอยู่ หรือผู้ที่ล่วงลับดับตายไปแล้วก็ดี พวกเราควรเจริญ ลองดู เจริญเรื่องอย่างนี้จะทำให้จิตใจของเรามีความสุข เอิบอ๋มว่าสัตว์โลกทั้งหลายอยู่ในโลกนี้ จุดมุ่งหมายของเขาคืออะไร คืออยากพ้นจากกองทุกซ์ อยากอยู่มีความสุขทุกคน ทุกตัวสัตว์ในโลกนี้ เมื่อเรานึกเท่านั้นเองเราก็จะเข้าใจว่าเราให้ความสุขเราก็จะได้รับความสุขเช่นกัน นี่เรียกว่าการสงเคราะห์ สงเคราะห์ญาติ

ทั้งหลาย ถ้าหากเราสงเคราะห์กันได้ อยู่ที่ไหนคนอยู่ในโลกนี้ ประเทศใดเมืองใดก็ดี ชาติใดภาษาใด อยู่ที่ไหนมีจิตใจเหมือนๆ กัน คงอยู่ด้วยกันทั้งโลกนี้ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ไม่รบราฆ่าฟันกัน เพราะมีเจตนาเหมือนๆ กัน ให้ความสุขต่อกันเช่นนี้ ก็อยู่กัน ฉันทันอง เหมือนคณาญาติกันหมดในโลกนี้

องค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าอยากให้คนเกิดอยู่ในโลกนี้ ทั้งโลกมีจิตเจตนาสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน เรียกว่าสงเคราะห์ญาติ เพื่อให้ความสุขซึ่งกันและกัน โลกทั้งโลกนี้ก็จะมั่งคั่ง เป็นสิริมงคล เป็นคุณงามความดี ให้มีความสุขอยู่ด้วยกันได้ พวกเราท่านทั้งหลาย การสงเคราะห์ด้านวัตถุ ด้านวาจา และการส่งด้านจิตใจเผื่อแผ่ ไปให้เช่นนี้ ก็ยังให้มีความสุขสงบเกิดขึ้นในจิตใจของบุคคลที่ให้

บัดนี้ การสงเคราะห์แก่ญาติเป็นเรื่องสงเคราะห์ทางด้านการให้ความคิด ในจิตในใจทั้งหลาย หาอุบายหาความคิดต่างๆ ว่า จะแก้ไขวิธีไหน เมื่อญาติของตนเองนั้นมีจุดขัดข้องอะไรภายในจิตใจของเขา เช่นบุคคลมีความโลภมาก เหลือล้นจนปล้นจนจี้ฆ่าฟัน รันแทงกัน รบราฆ่าฟันแย่งแผ่นดินกันอยู่ในปัจจุบันนี้ อันนี้เป็นอะไรมันติดต่อกันเป็นปัจจัยสนับสนุน คือเป็นเรื่องของกิเลส เรื่องของความอยากของบุคคล มันดิ้นมันรน มันไม่มีวันพอเกิดขึ้น อันนี้ก็เป็นเรื่องสงเคราะห์ต่อกันที่จะไม่ให้เกิดให้มีขึ้นอีก

สงเคราะห์อีกอย่างหนึ่ง การมาสงเคราะห์เป็นปัจจัยต่อกัน เหมือนบุคคลที่มีความชอบกันอยู่แต่ไปยุให้ไม่ชอบกัน ผิดกันขึ้น โกรธกันขึ้น มีคนมายุมาเหยให้มีโทษถึงทุบถึงตีกัน มายุเหยเข้าไปอีก กระทบกระเทือนอีกก็ถึงพยาบาท จงล้างจงผลาญฆ่าฟันรันแทงกันเกิดขึ้น อันนี้สงเคราะห์ไปในฝ่ายที่ไม่ดี ทำให้ส่งเสริมคนรบราฆ่าฟันกัน คนเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ทำให้มีความวุ่นวายเกิดขึ้นในโลกนี้ นี่ก็เป็นเรื่องสงเคราะห์

สงเคราะห์อีกอย่างหนึ่ง สงเคราะห์ส่งเสริมไปในทางที่ความชั่ว ทางฝ่ายที่ไม่ดี ก็ทำให้มีความทุกข์ความเดือดร้อนมีอันตรายเกิดขึ้นในโลกนี้ เราควรที่จะมองเห็นภัยในการสงเคราะห์ไปในทางที่ไม่ดีก็มีอันตรายมีความทุกข์

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ท่านอยากให้บุคคลทั้งหลายนั้นมีการสงเคราะห์กันทางด้านการคิด ต้องคิดไปในทางที่ดี คิดไปในทางที่มีเมตตาหาอุบายต่างๆ ใช้ความคิด บุคคลที่มีสติปัญญา ก็หาอุบายหาวิธีแก้ไขในสิ่งที่เขาคิดมีความเห็นผิด อยากโลภ เอาของคนอื่นมาเป็นของตนเองหมดทั้งโลก ก็ควรที่จะให้เขาขยับใจจิตใจของเขา เราสงเคราะห์ด้วยการชักชวนแนะนำด้วยความคิดของตน แล้วก็พูดออกมาทางปากว่าทำอย่างนี้มันไม่ดี เป็นสิ่งที่เบียดเบียนเพื่อนมนุษย์ทั้งหลาย ทางด้านร่างกายก็ดีและทางด้านปัจจัยทั้งหลาย

เราจะเอาแต่คนเดียว หาแต่ความสุขใส่ตัวคนเดียว คนอื่นไม่เห็น
ออกเขาออกเราอะไร การที่เราสังเคราะห์ด้วยความคิดให้เขาสำนึกตัว
เกิดขึ้น เขาจะได้ผ่อนคลายออกจากความโลภมากเกินประมาณ
ดี้นรจนเกินประมาณที่ทำให้เขามีความทุกข์ เมื่อเขาผ่อนคลาย
ออกไปแล้ว ความทุกข์นั้นก็เบาบางจากจิตใจของบุคคลเหล่านั้น
ในญาติของเราทั้งหลายทั้งนั้น

บัดนี้ ความโกรธ ถ้าเขามีความโกรธมาก มีโทษมาก รุนแรง
หรือพยาบาลจ้องล้างจ้องผลาญ คิดอิจฉาพยาบาลอาฆาตจ้องแวง
เพื่อนมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายอยู่ เราก็ควรที่จะศึกษาให้รู้แล้วหา
อุบายต่างๆ ช่วยแนะนำสั่งสอน หาความคิดความอ่านให้เกิดขึ้น
เขาคิดอย่างไร ให้เขาเปลี่ยนความคิดใหม่ในสิ่งที่เขาคิดไม่ดีไม่งาม
คิดโกรธก็เป็นสิ่งที่ไม่ดี คิดโทษะทุบตีคนนั้นคนนี้มันก็เป็นสิ่งที่ไม่ดี
คิดพยาบาลอาฆาต จะทำลายล้างผลาญให้คนย่อยยับดับตายไป
มันก็เป็นสิ่งที่ไม่ดี

เราก็ใช้ความคิดความอ่านแนะนำสั่งสอนเขา ให้เขาเข้าใจ
เข้าใจในสิ่งเหล่านี้มันไม่ดี เราควรที่จะคิดให้ควรละควรปล่อย
ควรวางมันเสีย ความโกรธ โทษะ พยาบาททั้งหลายเหล่านั้น เพราะ
เขาเหล่านั้นก็ไม่อยากให้มีใครอิจฉาพยาบาลอย่างนั้น ให้คนโกรธ
คนเกลียดอะไร ไม่อยากให้มีใครมาทุบมาตี ไม่อยากให้มีใครฆ่า ต้อง
มาดูตนเองซิ ตนเองก็เหมือนกัน แนะนำสั่งสอนเขาให้เขาน้อมนิก

ระลึกมาตุที่จิตใจเขาคิดนั้น ถ้าเขาคิดอย่างนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ดี เมื่อเป็นสิ่งที่ไม่ดีแล้วมันจะมีความทุกข์ เราควรกลับมาคิดมีเมตตาอารีกัน ไม่ต้องโกรธต้องเกลียดกัน ไม่ต้องทุบต้องตีกัน ไม่ต้องฆ่าฟันรันแทงกัน เราจะอยู่ด้วยกันแบบมีความสุข

เราสงเคราะห์ด้วยการหาอุบาย ด้วยสติปัญญาความคิดต่างๆ นึกเข้าไปให้เขาคิดให้เขาผ่าน เรียกว่าสงเคราะห์ด้วยสติปัญญา สงเคราะห์ด้วยความคิดหาอุบายต่างๆ เพื่อจะปลดเปลื้องทุกข์ของบุคคลทั้งหลายที่มีความทุกข์อยู่ในโลกนี้ ถ้าหากเรามาพูดแล้ว ก็คือให้เขาละจากมิจฉาทิฐิ ความเห็นผิดที่เขาคิดขึ้นมา คนเรานี้มันต้องทุกข์ มันมีความเห็นผิด มันมีผิดก่อนแล้วจึงถูกทีหลังเดินทางไปแล้วมันทุกข์ เมื่อเราแก้ไขแล้วเราปลดเปลื้องได้ หันมาเดินทางใหม่ทำให้ตนเองนี้มีความสุขเกิดขึ้นเพราะเดินทางที่ถูกต้องดำเนินชีวิตของตนเองให้เจริญก้าวหน้าขึ้นไปได้

อันนี้เรียกว่าบุคคลทั้งหลาย ใครก็ตาม คณะศรัทธาญาติโยม อุบาสกอุบาสิกา ภิกษุสามเณรก็เหมือนกัน ถ้าหากเราพากันสงเคราะห์ญาติของเราตั้งได้กล่าวมานี้ ทั้งสงเคราะห์ญาติทางด้านปัจจัยก็ดี ที่ให้คนที่มิมีชีวิตอยู่ และสงเคราะห์ญาติของเราผู้ที่ล่วงลับดับตายไปนั้นก็ดี ที่จะทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้คุณงามความดีที่ตนได้กระทำแล้วเจือจานให้นั้นก็ดี สงเคราะห์ญาติของพวกเราท่านทั้งหลายด้วยอุบายต่างๆ ด้วยสติปัญญา ด้วยความคิด

อ่านขึ้นมา การหาวิธีสงเคราะห์ปลดเปลื้องทุกข์ออกจากดวงจิต ดวงใจของบุคคลทั้งหลายนั้น ก็เป็นสิ่งที่พวกเราควรจะพากัน กระทำอันจะนำความผาสุก ให้เกิดให้มีขึ้นแก่ตนและบุคคลอื่น ทั่วโลกได้

พวกเราทั้งหลาย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงได้ ตรัสเทศนาเอาไว้ *ภวตกานญจ สงคโห* การสงเคราะห์ญาติของเรา ทั้งหลายในโลกนี้ เพื่อจะได้อยู่ มีความผาสุกสม่าเสมอกัน ตาม อรรถภาพ ที่จะกระทำได้ ไม่เหลือวิสัยที่บุคคลในโลกที่จะอยู่ด้วยกัน และมีความปรารถนามีความต้องการความสุขต่อกันและกันนั้น ก็ต้องอาศัยซึ่งการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันนั่นเอง จึงอยู่ด้วยกันมา ได้มีความผาสุก โลกจึงไม่แตกสลาย บ้านใดเมืองใดก็ดี ประเทศใด ก็ดี อยู่ด้วยกันในโลกนี้ หากรู้จักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันแล้ว ไม่เห็นแก่ตนเอง ไม่เห็นแก่ส่วนตัวแล้ว อยู่ในโลกนี้มันก็จะมีความสุข มีความสงบ มีความสุขขึ้นมาแล้ว ความสงบก็ติดตามมา จิตก็ย่อมสงบนิ่งอยู่ด้วยกัน อยู่ไหนก็สงบเพราะมันไม่มีความวุ่นวาย ไม่มีความเดือดร้อนเกิดขึ้น เมื่อไม่มีความเดือดร้อนเกิดขึ้นก็เป็น มงคลอันประเสริฐ มงคลอันเลิศเกิดขึ้น

พระพุทธองค์ ทรงเทศนาไว้ในมงคลสูตรอย่างนี้ อยากให้ พวกเราท่านทั้งหลายเป็นภิกษุสามเณรก็ดี และอุบาสกอุบาสิกา ให้ เอาธรรมนี้มาพิจารณาดู การเจริญเมตตาภาวนาก็ดี ถ้าหากเราทำ

เช่นนี้ จิตของเราก็จะมีความสุขมีความสงบเกิดขึ้นได้ เพราะอะไร เพราะมันเห็นนอกเขากว้างกันทั้งโลก อยู่ที่ไหน ไปมาที่ไหนหากัน มันก็มีความสุขกันอยู่ตลอด ด้วยการมองเห็นามองตากี่ก็มีความสุข พุดจาปราศรัยก็มีแต่สงเคราะห์ คิดในจิตในใจก็มีแต่สงเคราะห์กัน ทั้งนั้น ให้มีความสุขต่อกัน ผลออกมาจึงมีความสุขกันอยู่ในโลก โลกสงบสุข สันติสุข

ถ้าหากโลกเขามีสติปัญญา รู้ในการประพฤติปฏิบัติฝึกหัดตน แม้หน่วยงานใดกระทรวงใดรัฐบาลที่ไหนประเทศใดก็ดี ถ้าคิดขึ้นมาว่าอย่างนี้ก็คงจะอยู่กันมีความสุขในโลก ต้องการสันติสุข อย่างนี้แล้วต่อไปจิตใจมันก็สงบ จะนอนก็สบาย ยืนเดินนั่งนอนอยู่ที่ไหน ก็มีแต่ความสงบหมด มีความเห็นอย่างเดียวกัน เหมือนภิกษุสามเณร เราอยู่ด้วยกันต้องการรับความสงบ ต้องการเจริญเมตตาภาวนา ต้องการจิตใจมีความผาสุกสงบ

คณะศรัทธาญาติโยม อุบาสกอุบาสิกา ก็เหมือนกัน ก็เลยได้เห็นแต่ความสงบเลยอยู่ที่ไหน คนไปที่ไหนมาที่ไหนก็เห็นสงบ โอ๊ย..สงบดีมีความสุขดี หมู่ใดกลุ่มใดอยู่ที่ไหนไม่วุ่นวาย ประเทศใด เมืองใดไม่วุ่นวาย ไม่เกิดเรื่องเกิดราวอะไรอยู่ที่ไหน บ้านใดเมืองใด ครอบครัวใดอยู่ที่ไหนไม่วุ่นวาย มีแต่สงบ มันก็สุขสิ ความสุข ความสงบเกิดขึ้นได้ อยู่ที่ไหนมันก็สงบหมดในโลกนี้ บุคคลรู้จักหาความสงบ นี่การฝึกฝนอบรมจิตใจของพวกเราเป็นสิ่งที่สงเคราะห์

มาจากภายนอกแล้ววนเข้าไปหาภายใน ไปหาด้านจิตใจ ใจก็เลยสงบ เพราะอยู่ในความสามัคคี และอยู่ในความสันติสุขด้วยกันทั้งโลกนี้

เหตุฉะนั้น การแสดงธรรมในมงคลสูตรมาแต่ต้นจนอวสานนี้ ก็ขออำนวยการให้ภิกษุสามเณร และอุบาสกอุบาสิกา พวกกันหยาบยกสุภาชิตนี้ไปพิจารณาว่า *ภาตกานญจ สงคโท* การสงเคราะห์ญาติของพวกเราท่านทั้งหลายเป็นมงคลอันประเสริฐ เหตุฉะนั้น ก็ขอให้ทุกท่านจงตั้งใจตั้งใจทำความสงบได้จนถึงเวลาพอสมควร

การไม่กระทำบาปทั้งปวง

การไม่กระทำบาปทั้งปวง

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส

อารตี วิรตี ปาปา ตีติ

โอกาสแต่นี้ต่อไป ขอให้ตั้งใจตั้งใจฟังพระธรรมเทศนา เป็น ศาสนธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัส เทศนาเอาไว้ในมงคลสูตร เป็นข้อหนึ่งที่ได้ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้นว่า การไม่กระทำบาปทั้งปวง พวกเราท่านทั้งหลาย ชื่อว่าบาป อันเป็น สิ่งที่น่าความทุกข์มาให้แก่บุคคลที่ได้กระทำด้วยกาย วาจาใจของตน หากทุกคนไม่ได้ศึกษา และไม่ได้เข้าใจว่าอะไรเป็นบาปอะไรเป็นบุญ อะไรมีคุณอะไรมีโทษ สิ่งใดมีประโยชน์หรือมิใช่ประโยชน์ แล้วยัง ขาดสติปัญญาไตร่ตรองใคร่ครวญพิจารณาให้รู้ในสิ่งนั้น บุคคล ทั้งหลายในโลกนี้ก็จึงพากันทำแต่บาปหยาบเข้าด้วยกาย วาจา ใจ ของตน มีผลนำความทุกข์มาให้แก่ตนและบุคคลอื่นที่อยู่ใกล้ตนด้วย

เหตุฉะนั้น พระพุทธองค์จึงตรัสเทศนาเรื่อง การไม่กระทำบาปทั้งปวง คำว่าทั้งปวงนั้น ก็คือมากมายหลายอย่างหลายวิธีที่มันเกิดขึ้นทางกาย ทางวาจา และทางใจ

บัดนี้ พวกเราควรพิจารณาว่าอันบาปจะเกิดขึ้นได้นั้นก็เพราะเหตุอะไร ก็เพราะเหตุว่าพวกเราขาดสติปัญญาพินิจพิจารณาคูจิตใจของตนเองนั้น บาปจึงพากันเกิดขึ้นมาได้ ด้วยที่เราไม่มีสติปัญญา ไม่สามารถควบคุมจิตใจและสกัดกั้นจิตใจของตนเอง ประครองใจของตนเอง ยับยั้งจิตใจของเราไม่ได้ เพราะเราไม่ได้ศึกษาเรื่องจิตใจให้ถ่องแท้ให้เห็นจริงเห็นชัด ให้รู้โทษของการที่จิตใจนั้นมันทำบาป

เหตุฉะนั้น พวกเราควรที่จะพากันฝึกฝนอบรมตน คำว่าอบรมตน ก็คืออบรมจิตใจของตน ผลของกรรมและบาปทั้งหลายจะเกิดขึ้นได้ ก็เพราะจิตใจของบุคคลที่ไม่ดี มันจะไม่ดีขึ้นมา นั้นเพราะอาศัยมาตั้งแต่ชาติอดีต มันมีตมนอนธการมากมี มันเกิดขึ้นมา มันมีตมนอนธการอีกในชาติปัจจุบันนี้ เหมือนบุคคลนั่งอยู่ในที่มืด บุคคลอยู่ในที่มืดนั้นจะไปทางไหนก็มีความลำบาก ก็เพราะมันไม่เห็นหนทางที่จะไป ย่อมมัวเมาและลุ่มหลงทางออกอยู่ในห้องที่มันมืดๆ ก็ฉนั้นเหมือนกัน เพราะอะไร เพราะสติปัญญาอย่างไม่มีแสงสว่างเกิดขึ้น หรือว่าจิตใจนั้นไม่ได้รับถึงการอบรมให้จิตใจนั้นมีความสว่างไสว

เหตุฉะนั้น บาบทั้งหลายจะเกิดขึ้นมาทางปากและทางกาย ก็ดี ก็เนื่องมาจากใจทั้งนั้น พวกเราพากันสังเกตพากันพิจารณา ดูดีๆ ให้ถี่ถ้วน ยืน เดิน นั่ง นอน พินิจพิจารณาดูให้ดีๆ ว่าบาบนั้น มันเกิดขึ้นก็เพราะมาจากจิตใจ ซึ่งเราเห็นอะไรด้วยตาก็ดี หู ได้ยินเสียง จมูกได้ดมกลิ่น ลิ้นได้ลิ้มรส กายได้สัมผัสโผฏฐัพพะ ก็ดี ศูนย์รวมมันลงไปอยู่ที่ใจ

เมื่อจิตใจหลงแล้ว มันก็จะทำให้เกิดมีความกังวลขึ้น มีความชุ่นเคืองเกิดขึ้น ลองพิจารณาดูซิ ถ้าตาเราเห็นรูป เขาแสดง อย่างใดอย่างหนึ่ง ทำท่าทางต่างๆ หรือเห็นรูปในสิ่งที่ไม่พอใจทั้งหลาย อย่างนี้ก็ทำให้บาบเกิดขึ้นในใจเพราะมันเกิดไม่พอใจก่อน

ได้ยินเสียงก็ดี เสียงเขาด่า เขานินทานานาต่างๆ เสียงที่มันมาสัมผัสในหูก็ดี เมื่อมันเกิดขึ้นมาเช่นนี้แล้ว มันก็ลงไปอยู่ที่ใจ อันใจที่ไม่อยากได้ยินเสียงอย่างนั้น ถ้ามันเป็นเสียงที่ไม่ดีมากกระทบ กระเทือน มาตติฉินนินทาเราทำไม มาพูดกระทบกระเทือนเราทำไม ในเรื่องอย่างนี้ จิตมันก็คิดขึ้นมาเช่นนี้แล้ว มันก็โกรธเกลียด มันก็เกิดไม่พอใจ ไม่อยากได้ยินได้ฟังเรื่องอย่างนั้น ใจมันคิดชุ่นเคืองอยู่ ดังนี้เอง มันก็ทำให้จิตใจเศร้าหมอง ให้จิตใจลุ่มหลงอยู่ บาบมันก็เกิดขึ้นทางใจ เพราะใจไปเศร้าหมอง

กลิ้งก็เหมือนกัน หากบุคคลได้กลิ้ง ถ้ากลิ้งที่ไม่พอใจเกิดขึ้น กลิ้งเหม็น กลิ้งคาว กลิ้งต่างๆ เมื่อได้กลิ้งแล้วมันก็มี ความหงุดหงิดความฉุนเฉียวเกิดขึ้น ไม่พอใจ บางคนก็ต้องปิดจมูก เดินหน้านิ้วคิ้วขมวด เดินหน้าไปว่าอะไรมันมาเหม็นสาบเหม็นคาว ดูที่ใจของเราดูซิมันเป็นยังไง มันจะทำให้หน้านิ้วคิ้วขมวดก็ดี หน้า เศร้าหมองก็ดี เดินไม่เป็นปกติก็ดี ก็อาศัยที่จิตใจมันไม่ชอบ มันไม่พอใจ ระยะนั้นใจก็มีความเศร้าหมอง ใจก็ตกอยู่ในความทุกข์ คือ อยู่ในบาปนั่นเอง คิดไม่ดีไม่งามเกิดขึ้น

ลิ้นได้ลิ้มรสก็ดี ขมเผื่อนผาดเกิดขึ้นอย่างนี้ มันก็ลงไปสิ่งที่ ไม่พอใจกันทั้งนั้น ไม่พอใจเมื่อไหร่ก็เห็นจิตใจเศร้าหมองทันที เมื่อไหร่เราจะมีสติปัญญารู้อย่างนั้น ถ้าเราไม่รู้อย่างนั้น มันก็ทำให้ จิตใจเศร้าหมอง ทำให้จิตใจคิดขึ้นมา เป็นบาปเกิดขึ้น ไม่ดีไม่งาม เกิดขึ้น

กายถูกต้องโณภูฎัพพะก็เหมือนกัน ถ้าร้อนมากมันก็หงุดหงิด หนาวมากมันก็หงุดหงิดเหมือนกัน ไปนั่งของแข็งก็ดี นั่งที่ใด มันไม่สบายก็ดี นอนไม่สบาย ยืนอยู่มันไม่สบายตรงนี้ เดินไปไม่ สะดวก เดินขึ้นๆลงๆสูงๆต่ำๆก็ดี มันก็ไม่พอใจมันอยากเดินสบาย อันสิ่งที่ไม่พอใจนี้เอง มันเรียกว่าบาป มันเกิดขึ้นภายในใจของ

พวกเรา นี่พวกเราพิจารณาดูซิ ก็จะทำให้เห็นว่าเมื่อมีสิ่งสัมผัสต่อกายของพวกเรานั้น บำป้อมเกิดขึ้นอย่างไร ก็เกิดขึ้นภายในใจที่มันไม่ชอบ

เมื่อเราเห็นใจที่ไม่ชอบ ใจมันรองรับเอาอารมณ์ทั้งหมด เมื่อมันรวบรวมลงหมด มันคิดตรึกตรองใคร่ครวญปรุงแต่งอยู่ภายในจิต ตั้งแต่รูป รส กลิ่น เสียง โผฏฐัพพะทั้งหลาย เรียกว่า ธรรมารมณ์ สิ่งเหล่านั้นเป็นธรรมะ เป็นธรรมารมณ์ นึกถึงอะไร คิดถึงเมื่อไหร่ก็ไม่พอใจในสิ่งนั้นอยู่ตลอด ใจมันเศร้าหมองขุ่นมัว บางคนอาจจะคิดแค้นคิดเคียด คิดโกรธคิดเกลียด คิดอิจฉากัน บางคนที่เขาพูดจาต่างๆ เขาแสดงต่างๆ พยาบาทอาฆาตจองเวรกัน เกิดขึ้นได้ มองดูซิ มองดูใจเรา คนโกรธเกลียดเคียดแค้นไม่พอใจกัน อยู่ในปัจจุบันนี้มันเกิดขึ้นมาเพราะอะไร เพราะเราไม่เข้าใจในสิ่งนั้นเอง เราปล่อยวางไม่ได้ เรามายึดเอาเสีย เมื่อเรามายึดเอาเราก็ทุกข์ ก็ยึดเอาบาปเอาทุกข์ไว้ ใจก็เลยเศร้าหมอง

ตรงนี้เอง เราควรสอดส่องมองดูจิตใจของเราอยู่ทุกอิริยาบถ ลองดู เพราะเราไปที่ไหน ยืนเดินนั่งนอน ไปที่ไหน ตาก็ยอมเห็นรูป หูได้ยินเสียง จมูกดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายถูกต้องโผฏฐัพพะกันอยู่อย่างนั้นแหละ มันมีอยู่อย่างนี้ แต่เมื่อเรายังไม่เข้าใจในสิ่งนั้นเอง จึงทำให้จิตใจของเราเศร้าหมอง เมื่อใจเศร้าหมอง ก็ยอมไม่รู้โทษว่าใจของตัวเองมีความทุกข์ มีความเศร้าหมองนั้นอีกอยู่ ก็เลยไป

คตินานาต่างๆเกิดขึ้น ยิ่งคิดมากขึ้น คิดมาบ่อยๆ คิดไม่หยุด คิดเรื่อยๆอยู่ มันเลยแสดงออกมา มันจะออกมาทางปาก คนโกรธ คนเกลียดเคียดแค้น อัดอั้นตันใจ อึดอัดมากจนไม่สามารถมีขันติ ความอดทน มีสติปัญญาบ่งชี้จิตใจของตน ก็เรียกว่ามันยับยั้งไม่ไหว หยุดมันไม่ได้ ข่มมันไว้ไม่ได้ ขันติความอดทนก็อดทนไว้ไม่ได้ เมื่อไม่ได้ มันก็เลยหลุดออกมาทางปาก คิดดูสิ มันหลุดออกมาทางปากก็ได้ตอบทันทีเลย นี่มันมาจากใจทั้งนั้น

เราเห็นรูป เห็นเขาแสดงใส่อ่างใดอย่างหนึ่ง มันก็จะพูดว่า มาแสดงใสเราอย่างนั้นอย่างนี้ทำไม ทำท่าทางอย่างนั้นทำไม นี่มันออกมาถึงปากแล้ว ปากก็เลยจะบาปออกมาด้วยอีกแล้ว

พอได้ยินเสียงเขาว่า เขานินทานานาต่างๆ ในปัจจุบัน มันมานินทาเราทำไม ก็ว่าคำหยาบคาย คำที่ไม่เพราะไม่เสนาะหูพูดแก่เราทำไม มันก็ได้ตอบออกไป อาจจะดึงคำที่ไม่ดีออกมาเพราะใจกำลังเศร้าหมองอยู่ เห็นม้วย การโต้ตอบกันอยู่ในปัจจุบันนี้ ทั้งอยู่ในครอบครัวก็ดี กับเพื่อนกับฝูงก็ดี คนไปมาหาสู่ซึ่งกันและกัน คนไม่กินเส้นกันเข้ากันไม่ได้ พอพูดออกมามันขัด มันขัดที่ใจ ขัดที่หูด้วย กระทบกระเทือนกันทันที และก็โต้ตอบกันเป็นอันตรายเกิดขึ้น เรียกว่าเราทำลายตนเอง เราทำลายตนเองแล้วบาปเกิดขึ้น ปากก็เลยพูดโต้ตอบกัน โต้ตอบกันเพื่อว่าจะให้มันสบาย ก็อะไรมันเต็มใจแล้ว

มันจึงอดทนไม่ได้ ก็เลยหลุดออกมาทางปาก โต้ตอบถกเถียงกัน
 แข่งแย้งกัน นี่มันเป็นอย่างนี้ เพราะมันยังยังไม่ไหว อดทนไม่ไหว
 มันก็เลยออกมาทางปาก ปากก็เลยบาปอีก

จุมูกได้ตมกลิ่นก็ดี ถ้าคนไหนเผาสิ่งนั้นสิ่งนั้นก็กลิ่นเหม็น
 เกิดขึ้น ความเกิดขึ้น ใครมาทิ้งอะไรไว้ตรงนี้ ใครถืออะไรมาทำไม
 อย่างนี้ แล้วมันก็โกรธทุกคน คนเขาทำอยู่ หรือว่ามันอยู่เป็นปกติ
 มันอยู่ที่เหม็นๆ คาวๆ เราเดินผ่านไป มันก็โกรธก็เกลียดที่นั่น มันก็
 บ่นพึมพำๆ ฟ่ำๆ ออกมาทางปาก เมื่อมันเป็นอยู่โดยเฉพาะสถานที่
 แห่งนั้นมันสกปรกของมัน แต่เราเดินผ่านไป มันก็บ่นของมันเอง
 เพราะมันอดทนไม่ได้ ถ้าใครเอาไปทิ้งไว้มันก็ต้องไปตำคนอื่นอีก มัน
 หลุดออกมาทางปาก ก็เลยปากก็เป็นบาปอีกด้วย พูดคำที่ไม่ดีไม่งาม

ลิ้นได้ลิ้มรสก็ดี คิดดูซิบางบุคคล เขาทำอาหารการกินให้ก็ดี
 บางที่มันเผ็ดมาก บางที่ก็เค็มมาก มันร้อนมันก็ต้องบ่น บ่นให้บุคคล
 เขาทำ ทั้งด้านานาต่างๆ ก็คืออดทนไม่ได้นั่นเอง บาปมันก็เกิดขึ้นมา
 อย่างนี้ เราคิดดูอย่างนี้ ก็เราไม่เข้าใจในสิ่งนั่นเอง บาปจึงเกิดขึ้น
 มาได้

กายถูกต้องโผฏฐัพพะก็เหมือนกัน บางที่มันถูกของสกปรก
 บางที่มันร้อนเกินไป ก็ตำว่าทำไมมันร้อนเกินไป ไปตำพระอาทิตย์
 ไปตำต่างๆ ไปตำมัน ไปตำมัน มันจะว่าอะไรกับเรา มันก็ไม่ว่า

อะไรกับเรา ถ้ามันหนวาก็ไปดำว่ามันหนวากินไป ก็ไปดำทำไม มันหนวออย่างนั้นอย่างนี้ บางคนก็ดำคำหยาบนานาต่างๆ เกิดขึ้นดำดินฟ้าอากาศ ธรรมชาติของโลกมันเป็นไปอย่างนี้ก็ไปดำมัน ถ้าโลกมันร้อนมาก เฉยๆ ไขมันก็ยังไม่เป็นบาป หนวามากเกือบจะทนไม่ไหว อย่างนี้มันก็ยังไม่เป็นบาป นี่มันดำดินฟ้าอากาศ ใช้คำวาจาที่ไม่เพราะออกมาได้ เพียงเพราะสิ่งสัมผัสทั้งหลายเหล่านั้น เวลาไปนั่งของแข็งๆ ก็ดี นั่งที่เย็นๆ บางครั้งถ้านั่งจนเจ็บก้นก็ต้องบ่นอีกแหละ นั่งที่นี้ไม่อ่อนไม่นุ่มไม่สบาย ก็ดำวาที่มันไม่ดี ก็เราไปนั่งมัน ดำมันที่มันก็ไม่ว่าอะไรหรอก เราก็ไปดำมันไปบ่นให้มัน ก็ปากของเราเนี่ยมันระงับไม่ได้ เพราะขาดขันติความอดทน ขาดการยับยั้งจิตใจนั้นมันพูดออกมา มันสั่งออกมาให้ปากพูด เพราะอะไร เพราะเราไม่มีสติปัญญาสงบระงับยับยั้งจิตใจของเราเอาไว้ มันก็รั่วไหลออกมาของมันเอง เราคิดดูสิ เราคิดตรึกตรองให้ดี บาปมันเกิดขึ้นอย่างนี้เอง

บัดนี้ธรรมารมณทั้งหลาย ทางฝ่ายที่ไม่พอใจที่กล่าวมานั้นเอง ทำให้จิตใจพวกเรากำหนดทั้งหลายสิ้นสะเทือนหรือหวั่นไหว จิตใจก็เลยเศร้าหมองอัดอั้นคับแค้นทางใจเกิดขึ้น ก็เลยทนไม่ไหว ก็เลยพูดออกไปทางปากนานาต่างๆ หลายสิ่งหลายอย่างที่มันจะบ่นออกมา เห็นมัยเขาบ่นกันอยู่ทุกวันนี้ ฝนไม่ตกมันก็ต้องดำ บ่นให้ฝนฝนฟ้าอากาศมันก็เป็นตามธรรมชาติ เราจะทำมันอย่างไร นี่เรา

ไม่เข้าใจ เราก็ต้องสร้างบาปเกิดขึ้น สร้างความทุกข์เกิดขึ้น สร้างความเศร้าหมองเกิดขึ้นในจิตใจของตนทั้งนั้นทางปาก

บัดนี้ เราหันมาพิจารณา เมื่อมันแก่กล้าขึ้นมา บาปนั้นมันแสดงออกมาทางอะไร มันทนไม่ไหวแล้ว พุดแล้วก็ไม่แล้วอีกก็มาทางกาย เช่น ตาเห็นรูปเขาแสดงนานาต่างๆ จะฆ่าจะทุบจะตีเกิดขึ้น มันก็ต้องเล่นงานกัน มันจะทุบจะตีกันเลย มีอะไรมีไม้มีค้อน ก้อนดินอะไร มีดพร้า เสียม ปืน ระเบิด เครื่องทำลายซึ่งกันและกันอยู่ในปัจจุบันนี้ บาปมันแรงขึ้นมากเลย ถึงทุบถึงตีฆ่าฟันรันแทงกันให้ย่อยยับดับไป บาปทางกายเกิดขึ้นไปถึงขนาดนั้นเลยทีเดียว

ทางหูก็เหมือนกัน มันก็จะเกิดขึ้นไปทางกาย เพราะมันด่ามันนินทานานาต่างๆ อดทนโต้ตอบไม่ไหว ก็เลยต้องตีต้องต่อยต้องชกกันนานาต่างๆ เกิดขึ้น มันทุบตีกันก็เพราะเรื่องอย่างนี้ เพราะเรื่องการยับยั้งไว้ไม่ได้ อดทนไว้ไม่ได้นั่นเอง มันจึงสร้างบาปขึ้นทางกาย มันจึงฆ่ากันได้

นี่แหละพวกเราท่านทั้งหลาย ดูที่กลิ่นก็เหมือนกัน ถ้าเกิดคนอื่นเอากลิ่นมาไว้ใกล้ๆ แล้ว ถ้าไม่พอใจมันก็ต้องพุดออกมาทางปาก ไล่เขาให้เอาหนี ถ้าเขาไม่เอาหนีก็โกรธให้เขา โกรธให้เขาก็ทุบตีถกเถียงกันขึ้นมา ก็จ้องจะทุบตีกันอีกเหมือนอย่างเดียวกัน

แต่เรื่องรสนี้ก็คงแต่เพียงด่า ด่าคนทำอาหารการกิน จะเผ็ดเกินไป รีจะเค็มเกินไป รีจะขมเกินไป อะไรต่าง ๆ นั้นก็อาจจะด่าเขาไม่ถึงจะทุบตีเขา ถ้าเขาไม่เถียงเกิดขึ้น ดูรี ดูว่าพ่อแม่ทำให้ลูกให้หลานกินก็ดี หรืออยู่ในบ้านในครอบครัวต่างๆ เขาทำแล้วเผ็ด เขาก็ผัดกัน มันเผ็ดมันร้อนมันขมมันขึ้น ไปมาพูดลงกันไม่ได้ เดียวมันจะตีกันอีกเหมือนกันนั่นแหละ ถ้ามันข่มจิตใจไว้ไม่ได้

กายถูกต้องโณฏฐัพพะ ทั้งคนนั้นคนนี้ เราคิดดูซิ เอาอันนั้นมาทาเรา มาติดเรา เอาของสกปรกมาถูเรา หรือเครื่องกระทบกระเทือนต่างๆ ที่เขาทำให้กระทบกระเทือนแก่เรา เขาขว้างสิ่งนั้น สิ่งนี้ใส่เบาๆ ก็ดี หรือขว้างโคลนตมเข้ามาติด มันโกรธมันเกลียด มันต้องต่อสู้กันทุบตีกันเกิดขึ้นมาได้ มันเป็นอันตรายเกิดขึ้น

เหตุฉะนั้น เรามองเห็นเช่นนี้ บาปมันมาจากไหน มันมาจากที่ใจ ถ้าใจมันอัดจนมันระเบิด มันอัดไม่อยู่ มันแน่นเกินไปจนจะระเบิด ระเบิดออกมาก็ระเบิดออกมาทางปาก ปากก็เลยพูดบาป จากปากพูดบาป กายก็ทำบาปหนักไปเรื่อยๆ นี่พวกเราทำทั้งหลาย มาดูซิ ต้นเหตุรากเหง้าเค้ามูลของการจะสร้างบาปเกิดขึ้นนั้น มาจากที่ใจ พวกเราควรที่จะใช้สติปัญญาสอดส่องมองดูที่ใจของเรา การที่พวกเราทำกันอยู่ บางคนก็อาจจะยับยั้งไว้ได้ตามกำลังของตน ที่จะสามารถอดทนไว้ได้ แต่คนในโลกก็พากันทำบาปหนักขนาดนั้น ตามขั้นตอนก็เพราะไม่สามารถยับยั้งตนเองไว้ได้

ถ้าเราพิจารณาเราจะทำอย่างไรกัน เราจึงจะละบาปทั้งหลายเหล่านี้ได้ ดังภาชิตที่ได้ยกขึ้นในเบื้องต้นว่า อารตี วิรตี ปาป การไม่กระทำบาปทั้งปวงนั้นจะทำอย่างไร ทั้งปวงนั้น ก็คือดังที่กล่าวมานั่นเอง มันหลายทางที่มันจะให้บาปเกิดขึ้น เราก็ต้องฝึกฝน อบรมสติปัญญาของเรานั้นเอง เหตุฉะนั้น เราจึงหันมาควบคุม มาดูแล มาเฝ้าคอย มาตักเตือนจิตใจ มาสั่งสอนจิตใจ ก็ต้องฝึกสติปัญญานั้นเอง ฝึกการมีขันติความอดทนเอาไว้ด้วยกัน การจะแนะนำสั่งสอนจิตใจของเรา ก็อาศัยสติปัญญา เป็นผู้ตักเตือนแนะนำสั่งสอน ให้ชี้เหตุชี้ผลให้จิตใจนั้นยอมรับก่อน ตั้งแต่ตาเห็นรูป หูได้ยินเสียง จมูกได้ดมกลิ่น ลิ้นได้ลิ้มรส กายได้ถูกต้องโณภูฏัพพะกัตี กำลังรับในอารมณ์นั้นอยู่ก็ดี ก็ต้องอาศัยสติปัญญาตักเตือนให้มีขันติความอดทน ช่มเอาไว้ยับยั้งเอาไว้ อย่าให้มันคิดขึ้นมามาก ถ้ามันคิดอยู่ภายในใจขุนมัวเศร้าหมองอยู่นั้น ก็พยายามที่จะควบคุมดูแลจิตใจของตนเอง ไม่มีใครมาควบคุมให้เราหรอก

เหตุฉะนั้น เราจะสร้างจิตใจของเรา ก็ตัวเราเองเป็นคนสร้างเป็นคนสั่งให้ดี เมื่อมันเศร้าหมอง มันไม่ดีอย่างนั้น บาปมันก็เกิดขึ้นในจิตใจดังได้กล่าวมานั้น เราก็ต้องแก้ไข เพราะมันไม่ดีแล้ว ก็ต้องแก้ไขด้วยสติปัญญาตักเตือนแนะนำสั่งสอนตามระดับของมันที่มันเห็นมาแต่รูป เสียง กลิ่น รส โณภูฏัพพะ ธรรมารมณ์ทั้งหลายที่มัน

รับอยู่ มันปรุงมันแต่งเป็นสังขารอยู่ มันปรุงบาปเป็นอุปถัมภ์สังขารสังขารการปรุงแต่งภายในจิตเป็นบาปอยู่นั้น เราก็ต้องใช้สติปัญญาควบคุมดูแลตั้งแต่ต้นเหตุตัวเอง จำเอาไว้ ถ้ามันจะแสดงออกมาทางปาก ก็พยายามคุมที่ใจ ถ้าใจมันคุมอยู่มันก็ไม่ออกมาทางปาก นี่หาวิธีหลายอย่าง เราทุกข์ก็ควรจะดูที่ใจ ใจคือความคิดนั่นเอง ความคิด คิดโน้นคิดนี้ คิดปรุงคิดแต่ง อุปถัมภ์สังขาร ปรุงบาป จิตคิดบาปนั่นเอง ภาษาเราเขาเรียกว่าใจคิดบาป ใจคิดไม่ดี คิดแล้วให้มีความเศร้าหมอง คิดแล้วให้มีความทุกข์ มีความคับแค้นอัดอั้นตันใจอยู่ ใจก็เลยเศร้าหมอง

ดังนั้น เราควรศึกษาให้รู้ตรงนี้ ตรงที่จะยับยั้งตรงนี้ ประคองเอาไว้ ยับยั้งเอาไว้ เพื่อให้ใจของเรานั้น เหนือเหิมขึ้นไป มันจึงจะไม่ทำบาป ถ้าหากเราควบคุมจิตใจได้ มันก็จะไม่ออกไปทางปาก ถ้าหากเราควบคุมไม่ได้ มันก็จะออกไปทางปาก ถ้าคนควบคุมได้ไม่ให้มันออกทางปาก มันก็จะไม่ออกไปทางกาย ถ้าหากว่าเรายังไม่สามารถที่จะคุมได้หมดนั้น เราก็ควรที่จะพิจารณาดูว่าถ้าหากเราเคยหุบเคยตีเคยต่อเยเคยทำต่างๆ กันมาแล้ว ทำให้เจ็บปวดกันมาแล้ว เราก็ควรยับยั้งอย่าให้มันพุดออกไป เวลาพุดโต้เถียงแก่งแย่งกันอยู่นั้น มันกำลังสร้างบาปทางปาก ก็ยับยั้งทางปากเสีย ยับยั้งทางปากไว้ เพื่อไม่ให้แสดงออกไปทางกาย เรียกว่าการไม่กระทำบาปทางกาย

บัดนี้ มันทำบาปทางปากอยู่ เมื่อมันทำบาปทางปาก เราจะ
 ระวังทางปากได้ เราก็ต้องมาระวังที่ใจของเราสิ เพราะใจมันเป็น
 คนสั่งงานให้ปากพูด สั่งงานให้กายทำก็ต้องมาจากใจ บัดนี้ เมื่อ
 เราระวังเอาไว้ ระวังทางปากไม่พูด มันก็มาชุ่นเคื่องอยู่ในจิต
 คิดดูซิ คิดดูให้ถี่ถ้วน มันมาชุ่นเคื่องภายในจิตของเรานี้แหละ
 มาเศร้าหมองอยู่ แต่เราก็ใช้ขันติความอดทนข่มเอาไว้ ประคอง
 เอาไว้ยับยั้งเอาไว้ควบคุมอยู่ ไม่มีใครจะคุมให้เราหรอก เราเป็นคน
 คุมเอง เราควบคุมเองดูซิ ยืนเดินนั่งนอน อยู่ทุกอิริยาบถนี้มองดู
 จิตใจของเรา เมื่อมันเศร้าหมองชุ่นมัวอยู่ ที่ไม่พอใจแก่คนอื่นทั้งหลาย
 ในโลกนี้ และสัตว์ต่างๆ ก็ดี และดินฟ้าอากาศทั้งหลาย ธรรมชาติ
 ถึงอย่างนั้นก็ดี ก็มันชุ่นเคื่องอยู่ในใจของเรา เราจะปรับปรุง
 ให้รู้ให้เข้าใจในสิ่งนั้นให้ได้ ยับยั้งจิตใจเอาไว้ไม่ให้มันแสดงออกไป
 เรียกว่าคนคุมในวงใน คุมอยู่ในภายใน ใช้สติปัญญาปรับปรุงจิตใจ
 ของตน

เมื่อผู้ใดมีชัยชนะจิตใจแล้ว เมื่อใจของเราไม่คิดจะพูด จะ
 ทำลงไปแล้ว มันงดเว้นได้ทางจิตใจ เมื่อจิตใจงดเว้นแล้ว มันก็
 ไม่พูดออกไปทางปาก มันก็ไม่ไปกระทำทางกาย นี่สิ มันเป็นเรื่อง
 ที่สำคัญของพวกเราท่านทั้งหลายที่เป็นนักปฏิบัติ พวกนี้ฝึกหัดสังเกต
 พิจารณาดูจิตใจของตน ต้นเหตุของบาปจะเกิดขึ้นอยู่ที่นี้ ต้นเหตุจะ
 ฝึกใจของเรานั้นไม่ให้มีบาปเกิดขึ้น และไม่ให้มีบาปออกมาทางปาก

และทางกาย ก็อาศัยซึ่งฝึกที่ใจของพวกเรานั้นไม่ให้เกิดบาปเกิดขึ้น
นั่นเอง ไม่ให้มันเศร้าหมอง

เปรียบเทียบกับนายแพทย์ก็ดี นายแพทย์ที่ฉลาดนั้น
เขาต้องดู ต้องตรวจตราดู ตรวจตราดูสิ ดูว่าโรคภัยไข้เจ็บของบุคคล
นั้นมันเกิดมาจากไหน มันเป็นไข้ก็ดี มันมีอาการต่างๆ ไม่สบาย
ร่างกายของคนไข้ทั้งหลายนั้น นายแพทย์ที่ฉลาดแล้ว เขาก็ดูอาการ
ให้เข้าใจ เข้าใจในอาการของคนไข้ จะไข้สูงไข้ต่ำได้ก็องศาที่ดี
ใช้เครื่องวัดดูแล้ว ตรวจตราหาเหตุผล เพราะศึกษามาแล้ว
เจ็บจุดตรงไหน ตรงนั้นมันมีอะไรอยู่ ก็ศึกษากายวิภาคมาแล้ว
ถ้ามันเกิดอาการแบบนี้คงจะเป็นโรคนั้น นายแพทย์ก็เลยพากัน
จัดยารักษาตรงนั่นเอง ที่เขาเห็นต้นเหตุของมัน เมื่อรักษาก็ระงับดับ
ทุกขเวทนาให้หายไป เพราะเขารู้ต้นเหตุของโรค โรคนั้นก็เลยหายไป
ร่างกายก็เลยไม่มีไข้ ก็เลยสบายเกิดขึ้น มีความสุขสบาย

ฉันใดก็ดี พวกเราท่านทั้งหลาย เรารู้ต้นเหตุของบาปว่าอยู่ที่
ใจของพวกเรานั้นด้วยสติปัญญานั้นเอง ผู้ที่พิจารณาค้นคว้าก็เป็น
คนฉลาดนั่นเอง ถ้ามันมีความทุกข์อยู่ที่ใจ เพราะมันรับทุกข์
ถ้าเราไม่ยอมเป็นทุกข์ เราก็ต้องไปปลดเปลื้องที่ใจของเรา เมื่อ
เราปลดเปลื้องที่ใจออกได้ มันก็ต้องหาย ใจสบาย ทุกข์นั้นมันก็
ยอมดับไป มันก็ไม่มี เมื่อทุกข์ดับไปนั้นก็คือมันไม่มีบาปเกิดขึ้นในใจ

ใจก็เลยสบาย แต่ก่อนมันเคยทุกข์มาแล้ว บัดนี้มันก็จะไม่เคยทุกข์ ก็เรียกว่าดับทุกข์ ใจมันก็มีความสุขมีอิสระอยู่โดยปกติของมัน

นี่แหละพวกเราท่านทั้งหลาย เมื่อใจเป็นปกติแล้ว มันก็สบาย มีใครทำได้ เราก็ค่อยทำค่อยเป็นค่อยไป ค่อยฝึกค่อยหัด อยู่เนิ่นแหละ ค่อยใช้ขันติความอดทน ใช้สติปัญญา ติดตามดูจิตใจของพวกเราอยู่ตลอดทุกอิริยาบถแล้ว ก็จะเป็นผลเป็นประโยชน์ในชีวิตของพวกเราที่เป็นนักปฏิบัติเพื่อจะฝึกหัดตนเองให้ไม่กระทำบาปทั้งปวง ดังภาษิตข้างต้นนั้นว่า *ฮารตี วิรตี ปาปา* การไม่กระทำบาปทั้งปวงด้วยกายวาจาใจนั้น ก็อาศัยซึ่งควบคุมดูแลที่จิตใจแล้ว เมื่อจิตใจเข้าใจดีแล้ว ก็จะได้ไม่กระทำบาปอีกต่อไปด้วยการพากเพียรพยายามก็จะนำความสุขความเจริญมาให้แก่บุคคลทั้งหลายในโลกนี้

การบรรยายธรรมมาก็เห็นเวลาพอสมควร จึงขอยุติไว้เพียงแค่นี้ เอิวัง ก็มีด้วยประการฉะนี้

ความเป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย

ความเป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส

โสวจสฺสตา นาม ตีติ

ณ บัดนี้ มาถึงกาลถึงเวลา ที่พวกเราจะได้ฟังพระธรรมเทศนา พอเป็นเครื่องประดับปัญญาบารมีของพวกเราท่านทั้งหลาย เนื่องในวันนี้จะได้แสดงเรื่อง โสวจสฺสตา นาม แปลว่า คนเราเกิดขึ้นมาในโลกนี้ เมื่อเกิดขึ้นมาแล้ว ได้เป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย เป็นผู้รู้จักการฟังคำสั่งสอนของบุคคลอื่น ทั้งบรรพชิต และคฤหัสถ์ ศรัทธาญาติโยมทั้งหลายก็เหมือนกัน ที่พวกเรานั้นมีความพึงปรารถนา ทั้งเป็นพระภิกษุสามเณรก็ดี ถ้าหากเป็นผู้มีจิตใจอ่อนน้อมถ่อมตัว เป็นผู้ยอมรับฟัง เป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย ไม่ตั้งอวดต่อคำสอนของครูของอาจารย์ของนักปราชญ์ ผู้มีความฉลาดปราดเปรื่องแนะนำสั่งสอน ก็เรียกว่าบุคคลที่ว่าง่ายสอนง่าย เป็นภิกษุสามเณรที่ว่าง่ายสอนง่าย

แม้เป็นฆราวาสญาติโยมก็เหมือนกัน หากเป็นบุคคลที่วาง่ายสอนง่าย ตักเตือนซึ่งกันและกันของนักปราชญ์ผู้ฉลาด ผู้มีศีลธรรม มีคนเฒ่าคนแก่ก็ดี คนหนุ่มก็ตาม ถ้าหากเป็นนักปราชญ์ผู้ฉลาดตักเตือนแนะนำสั่งสอนกัน ก็เป็นผู้วาง่ายสอนง่าย ไม่เป็นผู้ว่ายากสอนยาก ลำบากอะไร เช่นบุคคลอยู่ในครอบครัวสามีภรรยา ก็เหมือนกัน แลลูกแลหลานที่ตนเองมีลูกมีหลาน ก็มีลูกมีหลานที่วาง่ายสอนง่าย ไม่ดื้อดึงต่อคำสอนของพ่อแม่ พ่อแม่แนะนำสั่งสอนในคุณงามความดี ลูกหลานก็นำไปปฏิบัติฝึกหัดอบรมตน เป็นลูกที่ดี หลานที่ดีของคุณพ่อคุณแม่ ก็เรียกว่าเป็นผู้วาง่ายสอนง่าย

การที่เป็นบุคคลที่วาง่ายสอนง่าย ไม่มีมานะทิฐฐิเกิดขึ้น อยู่ในจิตใจนี้แล เป็นบุคคลที่จะนำตนนั้นให้ข้ามพ้นจากวิภวสงสารได้ จะเป็นผู้มีความเฉลียวฉลาดสามารถที่จะไตร่ตรองใคร่ครวญ ที่นักปราชญ์ราชบัณฑิตทั้งหลายตักเตือนแนะนำสั่งสอนให้เข้าใจแจ่มแจ้งชัดเจนได้ เพราะเป็นผู้วาง่ายสอนง่าย เป็นนิสิตนักศึกษา ก็เหมือนกัน ได้เข้าไปศึกษาเล่าเรียนในสถาบันใด ศึกษาอยู่ที่ไหน เป็นนิสิตศึกษานักเรียนที่วาง่ายสอนง่าย ครูอาจารย์ตักเตือนแนะนำสั่งสอน ครูสอนวิชาความรู้ให้ มีความตั้งใจฟังคำสั่งสอนของครูของอาจารย์ สถาบันหรือโรงเรียนนั้นๆ ก็จะเป็นโรงเรียนที่อยู่ในความสงบ เป็นโรงเรียนที่เจริญรุ่งเรือง เพราะนิสิตศึกษานักเรียนเป็นผู้วาง่ายสอนง่าย

บ้านใดเมืองใดประเทศไหนมีคุณธรรม มีนักปราชญ์ชี้แจง แสดงแล้วพากันรับฟัง รับฟังแล้วไปใคร่ครวญหาเหตุผลค้นคว้า ให้รู้จักทางถูกทางผิด มีความคิดความอ่านเกิดขึ้น แล้วก็รู้จักแก้ไข ปัญหาต่างๆ เกิดขึ้น ปัญหาทั้งหลายก็ลดน้อยถอยลงไป บ้านเมืองนั้นก็อยู่ได้ด้วยความสะดวกสบาย ไม่มีเรื่องราวอะไรเกิดขึ้น เพราะบ้านเมืองนั้นประชาชนเป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย

พวกเราท่านทั้งหลาย การที่บุคคลว่าง่ายสอนง่ายเป็นมงคลอันประเสริฐ ถ้าหากเรามานึกนึกดูแล้วคนเรานี้มีเหลี่ยมล้ำต่ำ สูงต่างกัน พระพุทธองค์จึงทรงเปรียบเทียบเป็นดอกบัว ๔ เหล่า บางบุคคลนั้นสอนครั้งเดียวก็จดจำเอาได้ง่าย เข้าใจในหลักคำสอน ของนักปราชญ์และสามารถที่จะรู้แจ้งเห็นธรรมะได้ แก้ปัญหาได้ โดยง่าย บางบุคคลก็ต้องสอนหลายครั้งหลายคราวเสียก่อน จึงจะรู้เรื่องราวที่ตักเตือนแนะนำสั่งสอน บางบุคคลก็สอนจนเหน็ด จนเหนื่อย เหมือนกับพ่อแม่ปู่ย่าตายายสอนลูกสอนหลานในปัจจุบันนี้ และอนาคตต่อไปก็ดี สอนแล้วสอนเล่าจนเหน็ดจนเหนื่อย พ่อแม่ก็ดี ปู่ย่าตายายก็ดี สอนไปสอนมาอยู่นั้นละ จนหงุดหงิดเกิดขึ้น เอา จนเหน็ดจนเหนื่อย ลูกหลานก็จะพอไปได้ ก็ยังดีขึ้นมาบ้าง บาง บุคคลนั้นสอนยากสอนลำบากสอนยังไงก็ไม่เข้าใจ สอนจนเหน็ด จนเหนื่อยจนได้ปล่อยไปตามยถากรรม อย่างพวกเราเห็นติดคุก

ติดตาราง เรือนจำอย่างนี้เป็น ๑๐ ปี ๒๐ ปี ๓๐ ปี ทั้งตลอดชีวิตก็มี
มันสอนยากสอนลำบากเหลือเกิน มนุษย์ทั้งหลาย

นี่แหละ พวกเราคิดดูบางคนมันสอนยากสอนลำบาก
เพราะอะไร เพราะมันมีมานะทิฐิ ไม่ยอมเชื่อฟังคำสั่งสอนของครู
ของอาจารย์ของนักปราชญ์ อันนี้ทั้งพระภิกษุ สามเณรก็ดี เราก็ค
จะเห็นเรื่องนี้ เพราะมันเป็นเรื่องที่สอนยากสอนลำบากนี่เอง จึง
ทำให้ไม่มีดวงตาเห็นธรรม นำตนเองให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข
เกิดขึ้น นี่เป็นหน้าที่พวกเราที่จะไตร่ตรองใคร่ครวญ พระพุทธองค์นั้น
ทรงสรรเสริญบุคคลที่วางง่ายสอนง่าย แม้คณะศรัทธาญาติโยมก็
เหมือนกัน ก็ควรฝึกตนให้เป็นคนthatวางง่ายสอนง่าย เพื่อจะได้ไม่มี
ความลำบากอะไร เพื่อความสะดวกสบาย มีความสุขเกิดขึ้นตามที่
พวกเรามีความพึงปรารถนาอย่างนี้ เราก็คมาพินิจพิจารณาเข้ามาดูที่
ตนเอง

ในสมัยครั้งพุทธกาล มีพราหมณ์ชื่อราชพราหมณ์ ต้องการ
ที่จะมาบวชในพระพุทธศาสนา นี้ องค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า
ตรัสถามภิกษุว่า ใครเห็นบุญเห็นคุณของราชพราหมณ์บ้าง ท่าน
สาวกทั้งหลาย พระสารีบุตรเถรเจ้าก็กราบทูลว่า ภัณฑะพระเจ้าข้า
ข้าพระพุทธเจ้าจำได้ว่าพราหมณ์คนนี้แหละเคยใส่บาตรให้ทัฬหีหนึ่ง
เมื่อ ๒๐ ปีผ่านมาแล้ว ข้าพเจ้าเห็นคุณของข้าวกัทัฬหีหนึ่งที่ใส่บาตร

ให้ข้าพระพุทธเจ้า เขามีบุญมีคุณแก่ข้าพระพุทธเจ้า พราหมณ์คนนี้ ถ้าอย่างนั้น คุณก่อนสารีบุตร เธอต้องเป็นอุปัชฌาย์เป็นอาจารย์ ของราชพราหมณ์นี้ ไปบวชให้เขา สมัยครั้งนั้นบวชกันนี้ บวช พุทธัง ธัมมัง สังฆังเท่านั้นเอง ไม่ได้พูดถึงมากมายเหมือนทุกวันนี้ การบวชพระภิกษุในพระพุทธศาสนา สอนให้ลูกศิษย์กล่าวคำถึง พระพุทธเจ้า ถึงพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ถึงพระอรหันตสาวกของพระพุทธเจ้าที่เคารพบูชา ถึงพระรัตนตรัย ก็สำเร็จเป็นภิกษุ ในพระพุทธศาสนาแล้ว พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้พระอรหันตเจ้า ทั้งหลายผู้เป็นสาวกนั้น บวชกุลบุตรเพียงกล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย เท่านั้น

พระสารีบุตรนั้นได้บวชให้ราชพราหมณ์ เป็นพระอุปัชฌาย์ ให้ราชพราหมณ์บวชอยู่ในพระพุทธศาสนา ราชพราหมณ์นั้นเป็นคนแก่ เมื่อเป็นคนแก่แล้วมาบวชในพระพุทธศาสนา นี้ อุปัชฌาย์ อาจารย์ก็ตักเตือนแนะนำสั่งสอนข้อธรรมกรรมฐานและคุณงาม ความดีให้ ราชพราหมณ์ก็น้อมนำคำสอนของอาจารย์ของตนนั้นไป ประพฤติปฏิบัติเอาจริงเอาจังด้วยความเคารพต่ออาจารย์ ต่อครู ผู้สอน เมื่อประพฤติปฏิบัติได้ไปถึงไหน จิตใจสงบไปเพียงใด เห็น อะไรเกิดขึ้นแล้วก็นำมาเรียนอาจารย์ อาจารย์ก็บอกว่าลูกศิษย์นี้ ปฏิบัติได้มาถึงนี้ อาจารย์ก็สอนข้อใหม่ให้ เหมือนกับการสอนใน โรงเรียน การศึกษาเล่าเรียนอยู่ทุกวันนี้ อาจารย์สอนให้ข้อใหม่ก็นำไป

ประพฤติปฏิบัติ เอาจริงเอาจังตามคำสอนของอาจารย์ของตนสอนให้ก็ได้บรรลุขึ้นมาเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมาเรื่อยๆ เพราะเชื่อมั่นในคำสอนของอาจารย์ เมื่อไปไหนก็มาเรียนอาจารย์อีก อาจารย์ก็สอนต่อให้เพราะอาจารย์นั้นเป็นพระอรหันต์ เป็นผู้บรรลุธรรมถึงที่สุดแห่งกองทุกข์แล้ว อาจารย์ก็สอนตามขั้นตอนขึ้นมาเรื่อยๆ เมื่อสอนให้ก็นำไปปฏิบัติด้วยความเคารพเอาจริงเอาจัง เลยได้บรรลุถึงที่สุดแห่งกองทุกข์ คนที่วาง่ายสอนง่ายมันเป็นอย่างนี้ ไม่ใช่ว่าเป็นผู้ว่ายากสอนยากสอนลำบาก สอนง่ายๆ ก็มี ตั้งใจไปปฏิบัติจริงๆ เคารพในคำสอนของอาจารย์จริงๆ ไม่ทำเล่น ทำจริงก็ได้บรรลุธรรมถึงที่สุดแห่งกองทุกข์

นี่เป็นตัวอย่างในพระพุทธศาสนา แม้จะเป็นคนแก่มาบวชในพระพุทธศาสนาก็เหมือนกัน หรือคนหนุ่มก็เหมือนกัน ถ้าหากเป็นผู้วาง่ายสอนง่าย มีความตั้งใจ เคารพครูบาอาจารย์ นักปราชญ์ทั้งหลาย สอนไปในทางที่ถูกต้องและก็น้อมนำไปประพฤติปฏิบัติสุดกำลังของตนเองแล้ว หากมีบุญบารมีก็บรรลุในชาตินี้แหละ แต่ถ้าไม่มีบุญบารมีก็จะก้าวหน้าแก่กล้าขึ้นไป เจริญรุ่งเรืองด้วยสติปัญญา เพราะมีความตั้งใจตั้งใจปฏิบัติตามคำสั่งสอนของครูของอาจารย์ของนักปราชญ์ นี่แหละมันเป็นผลเป็นประโยชน์อย่างนี้

เมื่อราธพราหมณ์ได้บรรลุธรรมถึงที่สุดแห่งกองทุกข์แล้ว พระสารีบุตรเถรเจ้าก็นำสัทธิวิหาริกของตนเอง คือลูกศิษย์ ติดตาม

ไปนมัสการกราบไหว้องค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อไปถึง พระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว พระพุทธองค์จึงตรัสว่า ดูก่อนสารีบุตร สัททวิหារิกของเธอนี้ปฏิบัติเป็นอย่างไร พระสารีบุตรกราบทูลว่า ภัณฑะพระเจ้าข้า *โสวจสฺสตา* เป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย พระเจ้าข้า ลูกศิษย์แก่ๆ คนนี้ เฒ่าแล้วบวชในพระพุทธศาสนา สอนให้ปฏิบัติ ยังไง ก็ตั้งใจปฏิบัติจริงๆ พระเจ้าข้า เป็นผู้ว่าง่ายสอนง่ายจริงๆ พระสารีบุตรท่านตอบพระผู้มีพระภาคเจ้าอย่างนั้น ดูก่อนสารีบุตร *โสวจสฺสตา* อันบุคคลเกิดขึ้นมาในโลกนี้ เป็นผู้ว่าง่ายสอนง่ายนี้ เป็นการปฏิบัติทำลายซึ่งกิเลสมาร กิเลสทั้งหลายให้ย่อยยับดับตายไป ไม่มาเวียนวนว่ายตายเกิดในวัฏสงสาร เรียกว่ากิเลสดับ คือ ดับราคะ วิราโคเป็นยอดของธรรม ดับความยินดี สิ้นเยื่อใย สิ้นอาลัยในโลก เป็นหน้าที่ของบุคคลที่ว่าง่ายสอนง่าย มีความตั้งใจตั้งใจปฏิบัติ อย่างนี้ เช่นลูกศิษย์ของเธอเอง เป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย จึงได้ดวงตา เห็นธรรมนำตนเองให้พ้นทุกข์อย่างนี้เป็นตัวอย่าง เหล่าตถาคต ทรงสรรเสริญบุคคลที่ว่าง่ายสอนง่าย นี้พระพุทธองค์ทรงอนุโมทนา และสรรเสริญคนเช่นนี้ที่เกิดขึ้นมาในโลกนี้

เหตุฉะนั้น ญาติโยมก็เหมือนกัน ถ้าหากเรามีลูกมีหลาน ว่าง่าย ว่านอนสอนง่าย พ่อแม่แนะนำสั่งสอนคุณงามความดีอะไร ให้ ไม่ต้องดิ่งต่อคำสอนของพ่อแม่แล้ว ลูกหลานก็จะเป็นคนดี เป็นคนมีสติปัญญาดี เป็นคนอยู่ในความสงบ เป็นคนมีจริยาเรียบร้อย

เป็นคนมีคุณธรรม เป็นคนที่มีจิตใจเยือกเย็นมีศีลธรรม นำให้พ่อแม่
คุณตาคุณยายทั้งหลายมีความสุข เพราะได้ลูกได้หลานเป็นผู้ว่าง่าย
สอนง่าย

แม้ในสถาบันต่างๆ การศึกษาเล่าเรียนก็เหมือนกัน ถ้าหาก
นิสิตนักศึกษาทั้งหลายนักเรียนทั้งหลายว่าง่ายสอนง่ายแล้ว โรงเรียน
นั้นก็อยู่ในความสงบ ครูอาจารย์ก็สบายใจ นักเรียนก็เป็นนักเรียน
ที่ดี จะเรียนเก่ง นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม สงบเรียบร้อย
โรงเรียนนั้น สถาบันนั้น เราคิดดูสิ บ้านเมืองที่มีคุณธรรม จริยธรรม
อยู่ด้วยความสงบไม่วุ่นวายเหมือนบ้านเมืองที่ไม่มีคุณธรรมจริยธรรม
เราก็เห็นเด่นชัดเลยทีเดียว ถ้าบ้านเมืองของเรานี้ ตั้งใจปฏิบัติกัน
มีความตั้งใจตั้งใจฝึกหัดตัดแปลงแก้ไขฝึกฝนอบรมจิตใจ ฝึกฝน
อบรมคุณธรรม จริยธรรมกันมากๆ บ้านเมืองของเรานี้ยังจะร่มเย็น
เป็นสุข อยู่ในความสงบมากขึ้นไปกว่านี้ สุขสบายขึ้นไปกว่านี้ เพราะ
ตั้งอยู่ในศีลธรรม อันนี้แหละเรามีความพึงปรารถนาอย่างนั้น

บัดนี้ เราก็มามาฝึกฝนอบรมตนที่พวกเราตัวเอง หัดเป็นคนที่ไม่
เป็นคนว่ายากสอนยาก อันบุคคลที่ว่ายากสอนยากสอนลำบากนี้
ไม่มีใครพึงปรารถนา เมื่อเป็นพระภิกษุสามเณรที่ดี อุบาสกอุบาสิกา
พุทธบริษัท คณะศรัทธาญาติโยมทั้งหลายก็เหมือนกัน ไม่มีใคร
พึงปรารถนา คนมีมานะทิฐฐิเป็นคู่แข่งกระด้าง ตักเตือนแนะนำ
สั่งสอนอะไรก็ไม่เก็บไปคิดไปอ่าน พิจารณา พุดเท่าไרותกั้ยังดีดั่ง

ต่อคำสอนอยู่อย่างนี้ ทุกคนก็เอือมระอา เบื่อหน่าย ไม่มีความพึงปรารถนา จะไปอยู่ที่ใด บ้านใดเมืองใด ที่ใดประเทศใด บ้านของใครที่ไหน ไม่มีใครพึงปรารถนา ตนเองก็ไม่พึงปรารถนาอยู่แล้ว แล้วทำไมไม่ฝึกฝนอบรมแก้ไขฝึกหัดตัดแปลงตนเอง ตรงนี้แหละเป็นเพราะคนมีมานะทิฎฐิ ถือตนถือตัวอย่างนี้ มันจึงเป็นเรื่องที่ลำบาก

สมัยปัจจุบันนี้มันเป็นอย่างไรเมื่อเทียบกับสมัยก่อน ทำไมสมัยก่อนได้ดวงตาเห็นธรรมง่ายๆ บรรลุธรรมง่ายๆ สมัยพุทธกาลจะมีคณะศรัทธาญาติโยม อุบาสกอุบาสิกา นักประพตปฏิบัติธรรมทั้งหลายมาถามบ่อยๆ ทำไมทุกวันนี้จึงสอนยากสอนลำบากเหลือเกิน ครูบาอาจารย์เทศน์สอนไม่รู้ก็ร้อยก็พันครั้ง ลูกศิษย์ยังไม่ไปหน้ามาหลังเลย ยังถกยังเถียงกัน ยังโกรธยังเกลียด ยังหงุดหงิดอยู่ ขุ่นเคืองอยู่ จิตใจไม่เกิดความร่มเย็นเป็นสุข แต่ละวัดแต่ละวา แต่ละสถานที่ ที่โน่นที่นี่ก็ดี ทำไมจึงสอนยากสอนลำบาก มันเป็นอย่างนี้ก็ คือเราไม่จดจำนำคำสอนไปประพตปฏิบัติ โอบนโยก น้อมเข้ามาสู่ใจของตนเอง ใจก็ตื้อตึงสอนยาก ใจตื้อด้าน ใจหายบ หายบคาย เกิดขึ้น ใจแข็งกระด้าง นี่แหละ ตัวนี้ต้องพิจารณาตรงนี้

ถ้าเราเปรียบเทียบจิตใจของคนแข็งกระด้างก็เหมือนกับเหล็กดิบ เหล็กที่มันดิบ เหล็กแหนบรรด ถ้าแหนบของรถมันหัก เราจะมาตีให้เป็นมิดเป็นขวาน เป็นเครื่องใช้ตามปรารถนาขึ้นเอง มันตีได้มัย ตีเหล็กดิบ ตีมันก็ต้องเจ็บแขนเฉยๆ ตีแล้วก็ได้

นี่จิตมันแข่งกระด้างอย่างนั้น มันมีมานะทิฐฐิอย่างนั้น มันไม่ฟังใคร มันเป็นอย่างนี้ จิตใจของคนก็เหมือนอย่างนั้น เหมือนกับเหล็กดิบ ตียังไงมันก็ไม่ได้มีดได้ขวาน ได้ของมาใช้ นี่..มันเป็นอย่างนี้แหละ จิตใจมีมานะทิฐฐิ แข็งกระด้าง ไม่ว่าจะภิกษุสามเณร ไม่ว่าจะอุบาสกอุบาสิกา พุทธบริษัททั้งหลาย คณะศรัทธาญาติโยมทั้งหลาย เราก็จะให้เข้าใจในเรื่องนี้ จะได้น้อมพินิจพิจารณา โอ..จิตที่แข่งกระด้าง จิตไม่อ่อนนุ่มถ่อมตัว ลดมานะทิฐฐินี้ ไม่มีทาง ไม่มีทางที่จะได้รับกระแสธรรม

องค์พระสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสอนเอาไว้ว่า จิตอ่อนควรแก่การงานจึงได้รับกระแสธรรม ก็คืออ่อนจากมานะทิฐฐิ ลดมานะทิฐฐิลง ยอมลดมานะทิฐฐิลง จิตใจอ่อนนุ่ม ยอมรับฟัง ยอมรับปฏิบัติลงไป จิตใจจึงจะได้เห็นธรรม จึงจะสงบได้ ตรงนี้เป็นเรื่องที่เราจะพิจารณากัน สมัยครั้งพุทธกาลท่านยอมรับฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ท่านก็นำไปปฏิบัติ ท่านจึงบรรลุธรรมง่าย ๆ ทุกวันนี้จิตใจของเราไม่ยอมอ่อนน้อม ไม่น้อมนำไปปฏิบัติจริงๆ นั่นสิ มันก็ไม่เห็น เพราะมันแข่งกระด้าง ตรงนี้แหละ เราต้องตั้งจิตตั้งใจ ปฏิบัติมีความพากความเพียรจริงๆ ขยันหมั่นเพียรเดินจงกรม ขยันหมั่นเพียรนั่งสมาธิ ขยันหมั่นเพียรคิดอ่าน น้อมนำธรรมะไป พินิจพิจารณาไตร่ตรองใคร่ครวญด้วยสติปัญญา ก็เรียกว่าเรามีความเพียรเป็นตบะเผากิเลสที่เราร้อน เผาจิตใจของพวกเขา จิตใจ

มันแข็งกระด้างต้องใช้ความเพียรแผดเผากิเลสในจิตใจของตนเอง เพื่อให้จิตใจมันอ่อน ถ้าจิตใจของเราอ่อนลงไปเรื่อยๆ เราใช้ความเพียร ขยัน การทำความเพียรของตน ไม่ปล่อยปละละเลยความเพียร ไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิ เดินจงกรมก็ดี พยายามขยันหมั่นเพียรอยู่ตลอด เขาเรียกว่าเรากำลังเผา เผากิเลสในจิตใจของเรา ตั้งความเพียรตั้งความขยันหมั่นเพียรเกิดขึ้น นี้..เพียรเรียกว่าตบะเป็นเครื่องเผากิเลส ทำให้จิตใจของเรานี้อ่อนลงไป ยอมรับสารภาพน้อมนำไปปฏิบัติ ตรงนี้จึงจะได้เห็นคุณงามความดี

จิตใจของเรานี้ ถ้ามันอ่อนลงไปได้แค่นั้น เราก็จะเห็นว่า โอ..มันอ่อนลงไปได้แค่น้อยหนึ่ง จิตใจก็จะเบาลงไปบ้าง ไม่แข็งกระด้าง ถ้ามันอ่อนลงไปอีก ขนาดกลาง เผาลงไปมาก ใจก็ยิ่งสงบมากขึ้น เมื่อจิตใจของเราอ่อนลงลงไปจริงๆ ลดมานะทิฐิ ใบบาลลงไปเรื่อยๆ เราก็จะเห็นความสุขความสงบเกิดขึ้น อันมานะทิฐิตัวนี้เป็นกิเลสตัวใหญ่ที่สุด การที่จะตัดมานะทิฐิให้ขาดลอยนั้น มีทางเดียวคือเป็นพระอรหันต์เท่านั้นที่จะตัดขาดจริงๆ ถ้ายังไม่ถึงพระอรหันต์นั้น ไม่มีขาด แต่ก็ยังเบาบางลงไปเรื่อยๆ ตามที่ตนเองปฏิบัติได้ จึงจะได้ดวงตาเห็นธรรม

เราก็อยากได้ดวงตาเห็นธรรม แต่จิตใจของเรานั้นยังแข็งกระด้างอยู่ ยังมีมานะทิฐิอยู่ มันก็ยังไม่เห็น แต่เราก็อย่าใจร้อนเกินไป ต้องใช้ความเพียรด้วยตัวเองจริงๆ อย่าไปหลงตนเอง อย่าไป

มัวคิดแต่สอนคนอื่น อย่าไปชี้มัวสอนแต่คนอื่น พยายามที่จะสอนตนเอง พยายามดูตนเองให้ดี จิตใจของตนเองมันอ่อนนุ่มถ่อมตัวม้วย ยอมรับปฏิบัติม้วย มีความตั้งใจม้วย มั่นใจในความเพียรของตนบ้างม้วย ต้องเข้าถ้ำยืนเดินนั่งนอนอยู่ เว้นจากนอนหลับ ไปที่ไหนมีสติปัญญา ตักเตือนตัวเองบ้างม้วย ตัวเราเองติเตียนตัวเอง ตักเตือนตนเองได้ หรือเปล่า ตรงนี้เป็นเรื่องที่เราจะสนใจ สนใจพิจารณาตนเอง เราอย่าเพิ่งสนใจคนอื่น สนใจตนเองนี่แหละเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด เราจะแผดเผากิเลสของตนเอง จะแก้ไขตนเอง จะพัฒนาตนเอง ถ้าเรามีความรักตน เราก็ต้องฝึกฝนอบรมตนสิ ให้มันได้ดีเป็นที่พึงของตนให้ได้ ตรงนี้เป็นเรื่องที่เราจะสนใจในการปฏิบัติ

คณะศรัทธาญาติโยมก็เหมือนกัน เราก็พยายามสนใจเรื่องตนเอง พยายามฝึกฝนอบรมตนเอง แก้ไขตนเองนี้ให้เกิดความร่มเย็น เป็นสุขเกิดขึ้น ให้เราลดมานะทิฐิลงไป เราจะเป็นคนทุกข์คนจน เป็นคนปานกลางพลเรือนก็ดี เป็นคนร่ำรวยก็ดี เป็นคนมั่งมีศรีสุข มีรถมีเรือ มีบ้าน มีทองอะไรมีเงินเป็นแสนๆ ล้านๆ โกฏิๆ ก็ตาม อย่าไปยุ่งกับมัน ดังนั้นอย่าเอามาคุยกัน ธรรมะเขาไม่ได้ไปยุ่งเรื่องอย่างนั้น ธรรมะเขาลดเรื่องอย่างนั้นออกไปหมด ก็เอาว่าเราจะฝึกเรา ยังไง ให้จิตอ่อนควรแก่การงาน จิตอ่อนนุ่มถ่อมตัวลงไป เพื่อจะรับกระแสธรรม ให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข จุดนี้เป็นจุดสำคัญของนักปฏิบัติฝึกหัดอบรมตนเองอย่างนี้

ถ้าหากเราเปรียบเทียบเหมือนเหล็ก เราได้เหล็กมาแล้ว เราต้องเอาไปเผาไฟ เมื่อเราเผาไฟมันพอแดงๆ หน้อย แล้วก็เอามาตี มาตีมันก็อ่อนลงไปบ้าง มันก็จะบาง เราต้องการมีดหรือต้องการ ขวานหรือต้องการอย่างไร อันนี้เราก็ต้องเอาไปเผาเผา เผาไฟ ให้มันแดงฉานแล้วเอาก้อนลงไปตี เห็นมัยเขาตีเหล็กทุกวัน ตีมีด ตีขวาน ตีของใช้ต่างๆ ต้องเอาไปเผาไฟก่อน เหล็ก เเผา มัน สูบเป่า อยู่ นั่นแหละ ใช้เครื่องเป่ามัน พอไฟมันแดงแล้วก็เอามาตี ตีแล้ว ตีเล่าอยู่นั่นแหละ มันตีก็ครั้งมันถึงจะได้มีด มีดเล่มหนึ่ง ไม่ว่า มีดโต้ มีดอะไร มีดแหลม มีดอะไรต่างๆ เผาไม่รู้กี่ครั้ง นั่นแหละ ก็เผาอย่างนั้น เหล็ก เผาไปเผามา ก็ตีไปตีมาจนได้มีด ได้มีดโต้ เอ้า..ยังหนาวอยู่ มีดโต้ ถ้าอยากได้มีดแหลมมีดบางๆ เกิดขึ้น ก็ต้องเผาไฟอีก ตีมันลงไปอยู่นั่นละ เเผา มันจนแดงฉานอยู่นั่นละ ตีลงไปเรื่อยๆ เพื่อได้มีดได้ขวาน พอได้มีดโต้ ได้มีดแหลม ได้ขวาน ทำจบทำเสียม ตีไปตามที่ตนเองปรารถนา

คราวนี้ถ้าเราเผาเผาลงไปจริงๆ เผาเหล็กเผาจนมันเป็นน้ำ น้ำเหล็กเราจะเอาอะไรเอาแบบไหน เราเผาเหล็กให้เป็นน้ำแล้วจะ หล่ออะไร จะหล่อเป็นใบมีดโกน มีดโกนบางๆ หรือจะหล่อเป็นเข็ม หรือจะหล่ออะไรบางอย่าง เป็นคมอย่างดีเลย จะหล่อเป็นรูปใดทรงใด นั้น นี่มีเข้าที่จะหล่อแล้ว เราเอาเหล็กที่มันเป็นน้ำไปเทใส่ที่นั่น เทใส่ที่นั่นแล้วมันหล่อออกมาได้ เห็นมัยเขาหล่อใบมีดโกนบางๆ

หล่อมีดเล็กๆ น้อยๆ หล่ออะไรต่างๆ หล่อเข็มเล็กๆ เขาก็หล่อเป็นเข็มได้ ทำไมมันจึงเป็นได้อย่างนั้น ก็มันเผาจนเป็นน้ำแล้ว มันอ่อนนิ่มจนเป็นน้ำแล้ว มันก็เลยทำอะไรทุกสิ่งทุกอย่างที่ตนเองพึงปรารถนา สร้างเข้าขึ้นมาแล้วก็ไปเทใส่ เหล็กนั้นก็ได้เป็นไปตามความปรารถนาของตน เอาไปใช้ไปสอยได้ตามความปรารถนา

ฉันใดก็ดีเปรียบเทียบถึงจิตใจของพวกเราก็เหมือนกัน ถ้าหากจิตใจของเราแข็งกระด้าง เราก็ต้องพยายามที่จะฝึกฝนอบรมตนเองลดมานะทิฐิลงไปเรื่อยๆ อยู่อย่างนั้น แก้ไขไปเรื่อยๆ มันยังดียังดี มันยังหงุดยงหงิด มันยังโกรธมันยังเกลียด มันยังขี้เกียจขี้คร้านอยู่อะไร ไล่มันอยู่อย่างนั้นเลย ตั้งใจควบคุมดูแลด้วยสติปัญญา คุมไปคุมมาจิตใจมันก็อ่อนลง ยอมเชื่อพิจารณาพิจารณาเรื่องที่ครูบาอาจารย์ท่านสอน พระพุทธเจ้าสอนไว้ น้อมนำมาคิดมาอ่าน มาตรึกมาตรองหาเหตุผลว่ามันถูกหรือผิด น้อมเข้ามาพิจารณาพิจารณาที่ตนเอง ก็ให้เห็น โอ..ตนเองนี่มันมีมานะทิฐิจริงๆ ไม่ยอมเชื่อ คำสอนของพระพุทธเจ้าของครูของอาจารย์ มันจึงไม่เห็นธรรมสักที นั่งสมาธิก็ไม่สงบสักที จะให้ได้ดวงตาเห็นธรรมอยากพ้นทุกข์อย่างนั้น อย่างนี้ มันจะพ้นทุกข์ได้ยังไง นั่นเป็นเรื่องอย่างนี้ ก็เลยมาดูตนเอง ดูไปดูมา ไตร่ตรองใคร่ครวญ ฝึกไปฝึกมันมาก็เลยมีสติปัญญาแก้ไข ปลดเปลื้องมันเองออกไปได้ ลดมานะทิฐิไปเรื่อยๆ จิตใจมันก็อ่อนนุ่มแล้วมันอ่อนนุ่มนวล จิตใจอ่อนโยน

เมื่อจิตใจอ่อนจนยอมรับสารภาพ โอ..จริง สิ่งนี้ จนเห็นว่า พระพุทธเจ้าสอนอะไรเป็นยังไง อะไรเป็นบาป อะไรเป็นบุญ อะไรมีคุณ อะไรมีโทษ อะไรมีประโยชน์หรือไม่ใช่ประโยชน์ จนเห็นแจ้งขึ้นมา โอ..มันเป็นเรื่องนี้จริงๆ เขาจึงยอมรับสารภาพ เมื่อยอมรับสารภาพก็จะได้เห็นของจริงเกิดขึ้น ก็เรียกว่าเห็นธรรม เหล่านี้แหละ เรามันแข่งกระด้างมานมนานเนอะ ตั้งแต่เกิดขึ้นมาเพราะไม่ได้อบรมสั่งสอน ให้เราอบรมบ่มนิสัย มันจึงเป็นสิ่งที่ทำยาก

บัดนี้ มันจะยากปานใดก็ตาม เราก็ไม่ต้องห่วงไหวอะไร เรามีศรัทธาความเชื่อมั่นเสียอย่างเดียวว่า เชื่อบุญเชื่อบาป เชื่อความจริงเสียอย่างเดียว เชื่อเหตุเชื่อผลจริงๆ อะไรมีเหตุมารองรับ สิ่งนั้นก็ต้องมีผล เหตุไม่ดีผลมันก็ไม่ดี เหตุดีผลมันก็ดี เชื่อมั่นลงไปอย่างนี้ เราก็เชื่อคำสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อจะนำมาปฏิบัติ เหมือนเราพากันฝึกหัด ฟังเทศน์ฟังธรรม ฝึกหัดนั่งเจริญเมตตาภาวนา ฝึกฝนอบรมจิตใจของพวกเราอยู่ในปัจจุบันนี้แหละ บุคคลใดไม่ได้มา ไม่ได้ฟังก็เป็นเรื่องของเขา พวกเรานี้ได้ยินได้ฟังแล้วก็พากันฝึกฝนอบรมตนเองอยู่นี้ เราเชื่อมั่นเกิดขึ้นแล้วว่าไม่มีลัทธิศาสนาไหนที่จะสอนให้คนละเอียดล่อ สอนให้คนรู้จักหนทางดำเนินวิถีชีวิตให้ถูกต้องให้เกิดสุขขึ้นมาในจิตใจได้เหมือนพระพุทธศาสนา เราเชื่อมั่นลงไปอย่างนี้ เมื่อเราเชื่อมั่นลงไปอย่างนี้แล้วก็ตั้งใจจริงๆ เราจะอ่านธรรมะก็ดี ฟังเทศน์ฟังธรรมก็ดี จะน้อมนำไปคิดไปอ่าน

ไปแยกแยะ โยนิโสมนสิการให้มันแยกคาย ให้มันแยกคายก็คือ ให้มันละเอียด เหมือนกับคนจัดอะไรดูอะไรนี้แหละ มีสิ่งของหลายๆ อย่าง จัดสิ่งของนั้นของนี้ออกไป ค้นหาเหตุผลต่างๆ ค้นคว้าจนเห็นสิ่งที่เป็นของจริงเกิดขึ้น เขาเรียกว่า โยนิโสมนสิการพิจารณาให้แยกคาย ให้เห็นถึงความจริงถึงที่สุดของสิ่งนั้น

เมื่อเราเห็นสิ่งนั้นถึงที่สุดแล้ว เหมือนเราค้นคว้าเห็นของนี้แหละ ของที่เราอยากเห็น ค้นแล้วได้เห็นมันดีใจ ได้เห็นแล้วพบแล้วของนี้มันเป็นอย่างนี้ นี่พระพุทธองค์ทรงสอนให้พวกเราเป็นนักค้นคว้า เราก็จะเห็นของจริง ถ้าเราเชื่อมั่น พระพุทธองค์จึงทรงเปรียบเทียบเหมือนกับหม้อที่คว่ำอยู่ หม้อที่คว่ำอยู่นี้เราสงสัย หม้อมันคว่ำอยู่ในดินก็ดี อยู่ในกระดานพื้นบ้านก็ดี พื้นกุฏิ ศาลาวิหารก็ดี ในวัดในวา มันคว่ำอยู่ เราไม่รู้จักว่าอะไรอยู่ในหม้อนั้น เมื่อเรามีความสงสัยอยู่ เราต้องไปเปิดหม้อ เปิดหม้อดูมันมีอะไรอยู่ในหม้อนั้น หม้อคว่ำปิดอยู่นั้น ถ้าเราเปิดขึ้นดู เราเห็นอะไรอยู่ในนั้นเราก็จะเข้าใจแจ่มแจ้งว่า โอ..สิ่งนี้เอง หม้อมันปิดอยู่ ปิดสิ่งนั้นอยู่ เราไม่เห็นสิ่งนั้นแล้วไปเปิด คำว่าเปิดคือต้องมีความฉลาด เข้าไปดูก่อน ดูเขาเรียกว่าทัศนะ แปลว่าดู บัดนี้ มีปัญญา เขาเรียกทัศนปัญญาว่าจะเปิดยังไง จับที่ไหน เปิดหม้อนี้ อันนั้นเขาเรียกปัญญา ทัศนปัญญาญาณ ทัศนะแปลว่าดู ปัญญา ก็แปลว่าหาวิธีเปิด ญาณก็แปลว่าหยั่งรู้ เปิดขึ้นมาแล้วมีสิ่งนั้นอยู่ หม้อคว่ำอยู่

เมื่อเห็นชัดเจนแล้วก็หายสงสัย ของนี้หม้อคว่ำเอาไว้เห็นชัดเจน แล้วก็ไม่มี ความสงสัย

ฉันใดก็ดี พวกเราเป็นนักปฏิบัติ เราน้อมนำธรรมมา พินิจพิจารณาแต่ละข้อแต่ละอย่าง ที่องค์สมเด็จพระศาสดาจารย์ สัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสอนเอาไว้ ธรรมะข้อใดก็ตามที่พระพุทธร่องค์ ตรัสสอนเอาไว้ เมื่อเราน้อมนำมาถึงพิจารณาไตร่ตรองใคร่ครวญ แล้วก็เห็นของจริง เขาเรียกว่าเปิดหลังคาภิเลส เปิดสิ่งที่เราหลง อยู่นั้นให้เห็นเพื่อจะไม่ให้มันหลงในสิ่งนั้น นี่แหละที่เราหลงอะไร ทุกอย่าง เราุ่นวายอยู่กับสิ่งใด เราก็จะค้นคว้าดูสิ่งนั้น เราสงสัย อะไร เราก็จะค้นคว้าในสิ่งนั้น เพื่อให้เข้าใจในสิ่งนั้น คราวนี้มาเปิด เปิดดูอยู่ที่ไหน เราก็เปิดดูอยู่ที่ใจของเรา นะสิ ภิเลสมันอยู่ที่ใจของเรา ความโลภ ความโกรธ ความหลงมันอยู่ที่ใจของเรา ใจของเราทุกข์ อยู่ทุกวันนี้ ทุกข์เพราะอะไร อะไรปิดบังเอาไว้เราจึงไม่เห็นทุกข์ ในสิ่งนั้น ตรงนี้แหละ เป็นสิ่งที่เราจะดูตรงนี้ ถ้าเราไม่ดูเราจะไป เห็นทุกข์ได้ที่ไหน ทุกข์มันเกิดมาจากที่ไหน

เหตุฉะนั้น เราจึงต้องฝึกฝนอบรมจิตใจเพื่อจะให้จิตใจ ของเรานั้นมันสงบนิ่งอยู่เป็นสมาธิ เมื่อจิตใจเป็นสมาธิแล้วเราจึงจะ ดูรู้กิเลสอยู่ในจิตใจของเรา ก็เหมือนหม้อที่คว่ำของเอาไว้ ไม่เห็น เพราะเราไปดูแต่ที่อื่น ไปดูบุคคลอื่น เราไม่ดูตัวเอง ไปหาดูแต่คนอื่น

ไปหาจับผิดแต่คนอื่นทั้งนั้น ตรงนี้แหละ เป็นสิ่งที่สำคัญ เราควรที่จะจับผิดตนเอง เวลามาดูตนเองแล้วก็จะเห็นว่า เออ..เราผิดอะไร เรายังแก้ไม่ได้ ก็พยายามแก้สิ่งนั้น นี้..ถ้าเห็นเองว่าเรายังผิดอยู่ สิ่งนี้แหละ มันก็จะแก้ แก้ไม่ได้ก็คอยแก้อยู่นั้นแหละ

เมื่อเราเห็นตนเองและแก้ไขไปเรื่อยๆ เราก็จะก้าวหน้าในการประพฤติปฏิบัติ จิตใจก็จะมีความสุขมากขึ้นไปตามลำดับที่ตนเองปฏิบัติได้ ตรงนี้เป็นสิ่งที่พวกเราจะพึงพิจารณาศึกษาเพื่อจะใหู้้ที่ตนเอง เพราะกิเลสก็อยู่ที่ใจตนเอง ความโลภ ความโกรธ ความหลงก็ดี ความรัก ความชังก็ดี เขาอยู่ที่ใจ ไม่อยู่ที่อื่น เราจะมาเปิดดูตรงนี้ เปิดดูที่ใจของพวกเรานี้ ใจที่เราคิดเราอ่าน เราปรุง เราแต่งอยู่นี้ ดุสิ บางที่มันคิดดี บางที่มันคิดไม่ดี บางที่มันคิดโกรธ คิดเกลียด คิดอิจฉาพยาบาทคนนั้นคนนี้อยู่ เรามาดูตรงนี้

บางที่มันทุกข์มันยากมันลำบาก กลับมองดูคนอื่น ก็โกรธก็เกลียดเคียดแค้น จะทุบจะตีจะฆ่าจะฟันจะแทงเขาจะทำลายเขา เรามาดูที่นี้ มาดูที่ตนเอง คนอื่นมันไม่ดี มันเป็นเรื่องของคนอื่น คนอื่นไม่ดีมันก็จะไม่ดีของมัน มันไม่ฝึกมันก็จะเสียของมัน คนเสียหายนี้มันเสียหายมากนะ คนไม่ดีไปอยู่ที่ไหนเขาไม่ต้องการทั้งนั้น อยู่วัดใดเขาก็ไม่ต้องการ อยู่บ้านใดเขาก็ไม่ต้องการ คนที่ไม่ดี จะต้องมาดูตรงนี้ มันเสียหายมากคนที่ไม่ดี ไม่มีคนปรารณา ในโลกนี้เขา

ไม่มีใครปรารถนา น้ำที่สกปรกอยู่ในลำคลองลำห้วยนั้น เขายังเอามารดต้นไม้รดหญ้าให้มันเขียวมันงามได้ ยังมีประโยชน์กว่าคนที่ไม่ดี คนที่ไม่ดีมันไร้ค่า ไม่มีประโยชน์ ไม่มีใครพึงปรารถนาเอาไป

ตรงนี้เราก็มาคูสิ ตนเองมันเป็นอย่างนี้เองก็เลยมาฝึกฝนอบรมตนเอง ทั้งภิกษุสามเณรก็ดี อุบาสกอุบาสิกา พุทธบริษัททั้งหลาย คณะศรัทธาฆราวาสญาติโยมทั้งหลาย เราน้อมมาดูที่ตนเองนี้แหละ เราจะมาเปิดดูที่จิตใจของพวกเรานี้ละ จะมาแก้ไขตรงนี้ แก้ไขที่ใจได้นี้แหละ มันจึงจะได้เป็นประโยชน์ เพราะทุกสิ่งทุกอย่างเอามาแก้ไขที่ใจ ละที่ใจทั้งนั้น มันจะละความชั่วทั้งหลาย ทุกสิ่งทุกอย่างต้องมาละที่จิตใจไม่ใช่มาละที่ปาก ไม่ใช่มาละที่กาย ละที่จิตใจทั้งนั้น คนจะละความชั่วทั้งหลายได้ที่จิตใจ ถ้ามันเป็นทุกข์มันก็ทุกข์อยู่ที่ใจ ทุกข์จริงๆ มันอยู่ที่ใจ ทุกข์กาย ทุกข์ใจ ทางร่างกายนั้นมันทุกข์ มันทุกข์จริงๆ ที่ใจมันยึดมันถือมัน มันอหังการ มมังการว่าเราว่าเขา มีมานะทิฏฐิเกิดขึ้น อย่างนี้แหละ มันจึงโกรธจึงเกลียดกันทุกวันนี้ ยังเคียดยังแค้นต่อกันและกัน บ้านอื่นเมืองอื่นประเทศอื่นมันรบราฆ่าฟันกัน ดูแล้วยุ่งใหญ่เลยทีเดียว ไม่รู้จักทุกข์เลย ใจไปหมดตรงนั้นเป็นเรื่องของเขา พวกเราอย่าให้มันใจไปรบราฆ่าฟันไปเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ให้เป็นคนมีความเฉลียวฉลาด อยู่ด้วยกันแบบสามัคคีปรองดอง สนับสนุนกลมเกลียวกันมีเมตตาต่อกันให้ความร่วมมือเป็นสุขต่อกัน ปฏิบัติตนเองดีแล้วจะไปอยู่ที่ไหนก็ได้

ถ้ามันดีแล้วไปอยู่บ้านใดเมืองใด ประเทศไหน ไปอยู่บ้านของใคร ไปอยู่วัดวาอารามใดเขาก็ปรารถนา ไปแล้วเขาก็อยากให้มา อย่าง ภิกษุสามเณรก็เหมือนกัน อยู่วัดใดแล้ว ถ้าไปแล้วเขาก็ให้กลับคืน มาได้สบาย ถ้าไม่ดีแล้ว ไปแล้วเขาไม่ปรารถนาให้กลับคืนมาอีก

เหตุฉะนั้น เมื่อเรามาเห็นอย่างนี้ เราก็พยายามที่จะรู้จัก โอ..ถ้ามันไม่ดีแล้วไม่มีใครพึงปรารถนาในโลกนี้ ตัวเองก็ไม่อยาก ได้ที่ไม่ดี อยากได้ดีอยู่ แต่มันยังไม่ดีก็ต้องรีบชวนขาย อัยารอช้า ต้องมุ่งหน้ารับประพฤติปฏิบัติฝึกหัดอบรมตนเอง มาแก้ไขให้จิตใจ ของตนเองให้มันอ่อนนุ่มยอมรับสารภาพ เป็นผู้วาง่ายสอนง่าย ก็ สามารถที่จะนำตนเองให้พ้นทุกข์ได้ อยู่ตรงนี้เอง เหมือนกับบุคคล ที่ได้เหล็กมาแล้ว ก็มาเผาไฟ ทูบตีเข้าไปเรื่อยๆ เผาเข้าไปจนเป็นน้ำ มาหล่อสิ่งของให้เป็นสิ่งของให้สมปรารถนาของตนเองได้ นี่เหล็กก็ตี จิตใจก็เหมือนกัน ถ้าฝึกอบรมมันอ่อนนุ่มแล้ว ควรรับสารภาพแล้ว ควรตั้งใจแล้ว ยอมรับความจริงแล้ว จิตใจก็สามารถที่จะเห็นธรรม เมื่อเห็นธรรมขึ้นมาที่เราติดขัดข้องอะไรแต่ก่อน เราจะได้เราก็สบายใจ สิ่งที่เรายังละไม่ได้ เราก็มุ่งหน้าจะปฏิบัติต่อไป หาวิธีละอีก เมื่อละได้ ก็สบายใจไปเรื่อยๆ トラบใดที่เราละได้หมดนั่นแหละ มันจึงจะถึงที่สุด แห่งกองทุกข์ ต้องสำเร็จมรรคผลถึงที่สุดแห่งกองทุกข์ จึงจะหมดทุกข์ อยู่ที่ใจ ร่างกายนี้มันเป็นทุกข์ของมันเอง แต่ใจมันไม่ทุกข์ ตรงนี้แหละ พระอรียเจ้าทั้งหลายท่านเห็นตรงนี้ เราก็อยากได้เหมือนกัน

เมื่อหากเราพากันปฏิบัติอยู่ เราก็อยากพบอยากเห็นอยากได้ ร่างกายนี้มันเป็นธรรมชาติของมัน จิตใจนี้มันจะรู้สภาวะของ ความจริงที่ร่างกายเป็นตามธรรมชาติของเขา เราหลงรูปร่างกาย นี้อยู่ เราว่ามันเที่ยง ถ้าเห็นว่ามันเที่ยงเราก็เห็นผิดอยู่ ถ้าร่างกาย นี้เราเห็นว่ามันเป็นสุข เราก็ยังเห็นผิดอยู่ เราเห็นว่าร่างกายนี้เป็น ตนเป็นตัวของตนเองจริงๆ เราก็เห็นผิด นี่มันปิดดวงปัญญาของเรา ไว้อย่างนี้ หากเราไตร่ตรองใคร่ครวญเข้าใจจริงๆ ว่า โอ..ร่างกายนี้ เป็นของที่ไมเที่ยงแท้แน่นอนจริงๆ เราจึงจะเห็นถูกต้อง

บัดนี้ เราเห็นร่างกายว่าเกิดขึ้นมามันเป็นทุกข์ มันไม่มีความสุขอะไร พอ ๕ นาทีมันต้องเปลี่ยนอิริยาบถ ยืนเดินนั่งนอน อยู่ตลอด เป็นทุกข์ ถ้าเราเห็นอย่างนี้เราจึงจะเห็นถูกต้อง ถ้าเรา เห็นร่างกายนี้ไม่ใช่ตนใช่ตัวของเรา บอกไม่ได้ใช้ไม่ฟัง เป็นไปตาม ธรรมชาติ บอกไม่ให้เกิดป่วยก็ยังไม่ป่วย บอกไม่ให้เกิดแก่ให้แก่มันก็ ยังต้องแก่ต้องแก่ไปได้ บอกไม่ให้เกิดตายก็จะต้องตายหนีจากลูกจากหลาน จากพี่จากน้องไป ไม่ฟังคำสั่งสอนของผู้ใด เหมือนคนอื่นจริงๆ รูปร่างกายอันนี้ เมื่อนั้นนะ เราจึงจะเห็นถูกต้อง เมื่อเราเห็นถูกต้อง เราก็จะได้สบายใจ สบายที่ใจ ร่างกายนี้มันเป็นอย่างนั้น เป็นตาม ธรรมชาติของมัน เรียกว่าเราเห็นของจริงเกิดขึ้นเป็นสังขธรรม จึงจะนำ ตนเองให้สบายขึ้นมา เรามองเห็นทรัพย์สินสมบัติพัสดุลานทั้งหลาย ของใช้ ต่างๆ ก็เป็นเพียงของที่ใช้อำนวยความสะดวก ที่เป็นเพียงรูปร่างกาย

เท่านั้น อำนวยความสะดวกให้เรา เป็นทรัพย์สินสมบัติเกี่ยวกับโลก ของทุกสิ่งทุกอย่างแม้ร่างกายของเราก็เป็นของที่จะอยู่กับโลก จิตใจนั้นเป็นส่วนหนึ่ง นี่เป็นสิ่งที่เราจะศึกษาลงไปทีนี้ ถ้าหากเรามีความตั้งใจ

เหตุฉะนั้น การบรรยายธรรมเรื่อง *โสวสสุตต* นี้ ควรน้อมนำไปพิจารณาว่าเรานี้เป็นผู้วาง่ายสอนง่ายมั๊ย หรือเป็นผู้วางายากสอนยากสอนลำบาก ตนเองตำตนเองก็ไม่ได้ ว่าตนเองก็ไม่ได้ เตือนตนเองก็ไม่ได้ โอ..สอนยากสอนลำบากจริงๆ สอนจิตใจ เราอย่าไปใจอ่อน ถ้ามันสอนยากเพียงใด ก็เรียกว่าสู้ สู้มีความเพียร มีความตั้งใจตั้งใจ เหตุฉะนั้น พระพุทธองค์จึงอยากให้เรารู้จักเหตุจักผล คนไม่รู้จักบาปมันก็ไม่รู้จักทำบุญ คนไม่รู้จักคุณก็ไม่รู้จักโทษ คนไม่รู้จักประโยชน์ก็ไม่รู้จักว่าของนั้นเป็นประโยชน์อย่างไร คนซื้อเกี้ยวซื้อคร้านมันก็ไม่รู้จักความหมั่น ไม่รู้จักขยัน ตรงนี้แหละ เป็นคู่กันอยู่อย่างนี้ โลก เหตุฉะนั้น ความหลงและความฉลาดนี้เขาก็เป็นคู่กัน มันหลงก่อน แล้วจึงมีความฉลาดเกิดขึ้น

เหตุฉะนั้น อาตมภาพขออำนวยพรให้พระภิกษุสามเณรก็ดี และคณะศรัทธาญาติโยมทั้งหลาย เมื่อได้ยินได้ฟังแล้ว ควรน้อมนำธรรมะนี้ไปประพฤติปฏิบัติฝึกหัดตนเอง ผลก็จะได้รับความสุขตามที่ตนปรารถนา เอวัง ก็มีด้วยประการฉะนี้

การฟังธรรม
และการสนทนาธรรมตามกาล

การฟังธรรม

และการสนทนาธรรมตามกาล

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส

กาเลน ธมฺมสุทฺถนํ

กาเลน ธมฺมสากัจฉา ตีติ

ณ บัดนี้ พวกเราท่านทั้งหลาย ทั้งภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกา สาธุชนทั้งหลาย ให้พากันตั้งจิตตั้งใจฟังพระธรรม เทศนา ดังภาษิตที่ได้ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้นนั้นว่า *กาเลน ธมฺมสุทฺถนํ* *กาเลน ธมฺมสากัจฉา* การที่บุคคลมีการได้ฟังเทศน์ฟังธรรม เป็นของดีเป็นของประเสริฐทำให้เกิดปัญญาขึ้นได้ พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า การฟังเทศน์ฟังธรรมสนทนาธรรมสากัจฉาซึ่งกันและกันนั้น เป็นหนทางของบุคคลที่จะได้เกิดปัญญาขึ้นมาได้ เพราะเหตุอะไร การฟังเทศน์ฟังธรรมจึงได้เกิดปัญญานั้น

๑. บุคคลที่จะฟังเทศน์ฟังธรรมนั้น เมื่อได้ฟังแล้ว จะได้ยินในสิ่งที่ตนเองไม่เคยได้ยินได้ฟัง
๒. บุคคลที่เคยได้ฟังเทศน์ฟังธรรมแล้ว จำไม่ได้ ก็จำได้
๓. บุคคลที่ยังมีความสงสัย เมื่อมีความสงสัยในข้อธรรมนั้น อยู่ เมื่อฟังไปบ่อยๆ ก็จะเข้าใจในธรรมนั้น
๔. บุคคลที่จะฟังเทศน์ฟังธรรมนั้นย่อมไม่มีความสงสัยในข้อที่สงสัยอยู่ เพราะเข้าใจในข้อธรรมได้ดี
๕. บุคคลนั้นพร้อมเป็นผู้ได้ปัญญา เมื่อจดจำเอาข้อธรรมนั้น ไปปฏิบัติ

ถ้าจะพูดอีกอย่างหนึ่งนั้น บุคคลนั้นจะได้สำเร็จมรรคผลได้ง่าย เพราะได้ฟังเทศน์ฟังธรรม สนทนาแต่ธรรมจดจำเอาไว้แม่นยำ เป็นอุปนิสัย เป็นปัจจัยติดตามไปสู่ทุกภพทุกชาติ หากตนเองพลาดหลงลืม ก็ยังมีคนอื่นตักเตือนได้ ก็จะมาทำความเข้าใจในข้อธรรมนั้นได้เหมือนกัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า ให้พวกเราพากันพิจารณาพิจารณาให้รู้ว่า อะไรที่เรายังไม่เคยได้ยินได้ฟังก็ได้ยินได้ฟังนั่นเอง เพราะบางบุคคลนั้นไม่เคยได้ฟังเทศน์ฟังธรรม ก็ไม่รู้จักบุญจักบาป ไม่รู้จักคุณจักโทษ ไม่รู้จักประโยชน์อะไร ทำอะไรก็ทำไป แต่ทำบุญทำทานการกุศลก็ทำไปกับเขา เขาทำอย่างไรก็ทำไป แต่ไม่เข้าใจว่าทำบุญอย่างไรจึงจะได้บุญ จะปฏิบัติอย่างไรก็ไม่เข้าใจ หากเมื่อได้ฟังเทศน์ฟังธรรมแล้ว ชี้แจงแสดงแนะแนวหนทางปฏิบัติ

การสร้างบุญสร้างกุศลก็ถูกต้องก็ได้บุญได้กุศลถูกหนทางที่ดี นี้ อีกอย่างหนึ่ง

คนที่ไม่รู้จักศิลปะ หากเคยได้ฟังครูบาอาจารย์เทศน์อธิบาย เรื่องศิลปะ ศิลปะ ๕ ศิลปะ ๘ ก็ดี ก็มาเข้าใจในศิลปะได้ หากเราไม่ได้เคยฟัง ก็ไม่เข้าใจในศิลปะ แล้วจะรักษาศิลปะอย่างไรจึงจะทำให้ตนเองเป็นผู้ มีศิลปะมีธรรมเกิดขึ้น นั้นเป็นข้อสำคัญ หากเราได้ฟังแล้วเราก็จะ เข้าใจว่าการปฏิบัติ การรักษา ประพฤติปฏิบัติอย่างไร ศิลปะของตนเอง จึงจะบริสุทธิ์ ก็จะเข้าใจได้

คนที่ไม่เคยนั่งเจริญเมตตาภาวนาก็ดี หากเราไม่เคยได้ยิน ได้ฟังคำแนะนำสั่งสอนชี้แจงแสดงแนะแนวหนทางให้ประพฤติ ปฏิบัติแล้ว เราจะทำไปดื้อๆ ด้วยตนเองว่ามั่นถูก บางทีมั่นก็ไม่ถูก มั่นก็ทำให้จิตใจของเราไม่สงบสักที ทำไป ๑๐ ปี ๒๐ ปีก็ไม่สงบ นั้นแหละเป็นข้อสำคัญ หากเราพากันได้ยินได้ฟังได้ประพฤติ ปฏิบัติ ครูบาอาจารย์พาฝึกหัดปฏิบัติอยู่ ชี้แจงแสดงแนะแนว หนทางให้ เราก็มาเข้าใจในวิธีปฏิบัตินั้น ก็ทำให้เรานี้ประพฤติปฏิบัติ ถูกแนวทางในการประพฤติธรรม ก็นำให้จิตใจของเรามีความสงบ เกิดขึ้นได้ นี้แหละเป็นข้อสำคัญของการฟังเทศน์ฟังธรรม

เหตุฉะนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสรรเสริญ บุคคลผู้ได้ฟังเทศน์ฟังธรรมหลายครั้งหลายคราว และเป็นผู้เคารพ

ซึ่งธรรม การที่บุคคลจะจำไม่ได้ก็ตาม เมื่อได้ยินได้ฟังครูบาอาจารย์เทศน์อยู่ที่ไหน เราจะไม่เข้าใจในเบื้องต้นก็ตาม แต่ขอให้ทุกคนมีความเคารพ คืออยู่ในความสงบให้จิตใจของตนเอง จดจ่อไปตามข้อธรรมนั้น เพื่อจดจำนำไปประพฤติปฏิบัติ ผลออกมาจะได้เกิดปัญญา ดังภาษิตที่ได้ตรัสไว้ว่า *สุสุสุสุ ลมเต ปณณิ* บุคคลฟังธรรมด้วยดีด้วยความเคารพย่อมเกิดปัญญา ท่านสาธุชนทั้งหลายให้พากันพิจารณาเช่นนั้น ถ้าหากเราไม่ได้ตั้งใจฟังแล้ว มัวแต่คุยกัน มัวแต่คิดเรื่องอื่น ไม่ได้เอาใจจดจ่อไปตามข้อธรรมแล้ว ก็จดจำอะไรไม่ได้ ผลออกมาก็ไม่รู้เรื่องอะไร ว่าท่านเทศน์เรื่องอะไรก็ไม่เข้าใจอย่างนี้ก็ไร้ผลไร้ประโยชน์ เรียกว่าบุคคลนั้นฟังธรรมไม่เป็นก็เลยเสียประโยชน์เปล่า

เหตุฉะนั้น การฟังธรรมจึงเป็นข้อที่สำคัญ หากเราพากันตั้งใจตั้งใจแล้วก็จะเข้าใจในข้อธรรมนั้น ขอให้จดจำเอาแต่ข้อหนึ่งไปประพฤติปฏิบัติเท่านั้น แล้วเราไปที่ไหน ไปประชุมกันอยู่ที่ใด คุยกันที่ไหนก็ให้พากันพูดจาปราศรัยสนทนากันเรื่องธรรมะธัมโม เรื่องที่จะเป็นประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและบุคคลอื่น อย่างนี้ ก็เรียกว่า ธรรมสากัจฉา พูดจาปราศรัยเป็นธรรมะ ผลออกมาจะได้ความสุขทั้งสองฝ่าย ทั้งบุคคลที่ได้ยินก็จะได้รับธรรมไป ทั้งตนเองที่แสดงหรือพูดจาปราศรัยไป ก็ให้ผลให้ประโยชน์เกิดขึ้นในคำพูดของตนเองนั้น นี่แหละ พวกเราท่านทั้งหลาย ทั้งภิกษุสามเณร และ

อุบาทสกอุบาทสิกา สนนทากันธรรมสากัจฉาแล้วไปในทางที่ดี ผลออกมา ก็จะเป็นอภิมงคลเป็นมงคลอันประเสริฐ มงคลอันเลิศ เป็นบ่อเกิด แห่งคุณงามความดี

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในมงคลสูตรเช่นนี้ เมื่อเรามา ทำความเข้าใจ บัดนี้ เรามาถึงกาลถึงสมัยเราจะนั่งภาวนา เมื่อเรา สนนทากันแล้วอย่างนี้ จะเอาในภาคปฏิบัติท่านจึงให้ฝึกหัด ฝึกฝน อบรมจิตใจในข้อปฏิบัตินั้น ในข้อที่ ๑ เมื่อสนทนากัน เรามาพิจารณา ดูว่าจิตใจของเรามีวิตก เรียกว่ากามวิตกนั้นอย่างหนึ่ง ในข้อที่ ๒ นั้น เรียกว่าวิหิงสาวิตก ส่วนในข้อ ๓ คือพยายามวิตก ใน ๓ ข้อนี้แล เป็นข้อที่สำคัญ

เมื่อเราพากันนั่งทำสมาธิอยู่ เรามาใช้สติปัญญาดูซิ ดูจิตใจ ของเรา หากเราคิดถึงในกามวิตกเพลิดเพลिनไปในกามารมณ์ รูป เพลิดเพลिनไปในรูป ในรูปที่ดีก็ดี จิตเพลิดเพลिनไปอยู่ เสียงก็ดี หากหูได้ยินเสียงนั้น จิตก็หลงเพลิดเพลिनไปในเสียงนั้นว่าไพเราะ เสนาะหู กลิ่นก็เหมือนกัน ถ้าหากกลิ่นหอมจิตใจก็ร่วไหลไปตามกลิ่น ลิ่นได้ลิ้มรส ก็ไปตามรส กายถูกต้องโผฏฐัพพะ ทั้งเย็นร้อนอ่อนแข็ง จิตก็ไปตามโผฏฐัพพะนั้น เรียกว่าเป็นธรรมารมณ์ อันนี้เรียกว่า จิตมาวิตก วิจารณ์ วิตกคือความตรึกอยู่ ตรึกในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ นั้นอยู่ ถ้าไปตรึกอยู่อย่างนั้น จิตใจก็ยังไม่สงบเรียกว่า กามวิตก คิดอยู่ในจิตในใจของเรา ทำให้จิตใจของเรานั้นไม่สงบ

เรียกว่าตริก วิตกคือความตริก วิจารกคือความตรอง อันนี้ยังไม่ได้ ไตร่ตรองมีแต่ความตริกอยู่ เป็นวิตกอยู่

เหตุฉะนั้น หากเรานั่งทำความสงบอยู่เดี๋ยวนี้ เราคิดดูซิว่า เราคิดถึงรูปอะไร รูปสิ่งของอันใด รูปตนเองหรือรูปบุคคลอื่น เสียง บุคคลอื่นหรือเสียงสัตว์อื่น กลิ่นดอกไม้คันธชาติทั้งหลาย รสอาหาร อากาศเย็นสบายอย่างไรอย่างหนึ่ง โภภุฏัพพะที่ถูกต้องกายให้มีความสุขอย่างนี้ ถ้าหากจิตของเรายังคิดวนเวียนอยู่ ตริกอยู่ วิตกอยู่กับสิ่งเหล่านั้นอยู่ จิตใจก็จึงไม่สงบ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้อย่างนี้

เหตุฉะนั้น เรามาพิจารณา ทุกคนนั่งอยู่ในความสงบนั่ง เจริญภาวนา หลับตาแล้วตาก็ไม่เห็นรูป แต่หูนั้นมันไม่หลับ มันได้ยินเสียงอยู่ก็ตาม ก็อย่าไปคิดกับมัน กลิ่นก็เหมือนกัน มันจะเป็นกลิ่นอะไร รสก็เหมือนกัน รสที่ผ่านมาแล้วก็อย่าไปคิดกับมัน สิ่งสัมผัสกับกายทั้งหลายก็อย่าไปคิดกับมัน อย่าไปยุ่งกับมัน ปล่อยวางมันไปเสีย อย่าให้มันไปรวบรวมลงอยู่ที่ใจ ทำให้ใจวนวายไปกับรูป เสียง กลิ่น รส โภภุฏัพพะนั้น อย่าไปยุ่งไปตริกไปตรองมันอย่างนั้น นี่เราจะได้เห็นมาดุจจิตของเราเข้ามาหาความสงบอยู่กับข้อธรรมกรรมฐาน

แต่บางบุคคลนั้นไปวิตกอยู่ในวิหิงสาวิตก คือนั่งคิดอยู่ คิดขึ้นมาอยากเบียดเบียนเพื่อนมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายเกิดขึ้นภายในจิตของตนเอง คิดโน่นคิดนี่อยู่ คิดว่ามันไม่อยู่ในใต้อำนาจของตนเอง

หรือมันมาพูดจาปราศรัยอย่างโน้นอย่างนี้ อยากคิดเบียดเบียนให้
 สิ่งทั้งหลายถูกจองจำพันธนาการซึ่งกันและกัน เหมือนกับคนที่
 ไม่พอใจต่อกัน อยากไปผูกไปมัดไปขังเอาไว้ให้ทรมาน เบียดเบียน
 สัตว์ทั้งหลาย อยากเบียดเบียนเพื่อนมนุษย์ทั้งหลายเกิดขึ้นอยู่ภายใน
 จิต ก็เรียกว่ามีความตริกรออยู่นั้นแหละ จะทำยังไง จะทำยังไง ใจก็
 ไม่สงบอีกแหละ มันออกไปยุ่งกับสิ่งที่ภายนอก อันนี้เราก็มามาพิจารณา
 ดูที่จิตใจของเราด้วยความคิดตริกรออยู่ พิจารณาให้เข้าใจ

บัดนี้ **พยาบาทวิตก** การคิดเบียดเบียน ผูกพยาบาท อาฆาต
 จองเวรซึ่งกันและกัน ทั้งเพื่อนมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย คิดดูซิเมื่อ
 เรานั่งอยู่นี้ ถ้าหากว่าเราตริกรู้ว่าคนนั้นคนนี้มาด่ามาจะฆ่าจะทุบ
 จะตี มาพูดจาปราศรัยอะไรไม่ดี เขาทำอย่างโน้นอย่างนี้ เรามาคิด
 อย่างนั้น เราก็อยากทำลายเขา อยากล้างผลาญเขา อยากฆ่าให้ล้ม
 ให้ตายให้วอดวายไป เราตริกรออย่างนั้นอยู่ภายในจิต จิตมันก็ไม่สงบ
 เพราะมันไปคิดอยู่กับสิ่งเหล่านั้น ไม่อยู่กับข้อธรรมกรรมฐานอะไร
 ที่เรากำลังพากันมานั่งทำสมาธิอยู่นั้น จิตใจก็เลยไม่สงบเหมือนกัน

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงอยากให้เราพากัน
 พินิจพิจารณาให้รู้ว่ากามวิตกหรือการที่จิตไปตริกรออยู่กับกาม พัวพัน
 อยู่นั้นในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ใจของพวกเราท่านทั้งหลาย
 ก็จะไม่สงบ ถ้าอันนี้เป็นสิ่งที่รบกวนให้จิตใจของเราได้คิดเบียดเบียน
 อยู่กับสัตว์ทั้งหลายและเพื่อนมนุษย์ มันก็ไม่สงบ คิดปรุงจิต

ของเราไปผูกเวรผูกกรรม ผูกพยาบาทอาฆาตจองเวร อยากทำลาย
ล้างผลาญ ให้เสียสิ้นชีวิตบรรลัยไปอย่างนี้ มันไปตรีกอยู่อย่างนี้
มันก็ไม่สงบเหมือนกัน

เหตุฉะนั้น เมื่อเรามาพิจารณาให้เข้าใจแล้ว เราก็พากันหา
วิธีที่จะลดละปล่อยวางออกไป อย่าไปตรีกอยู่ในสิ่งเหล่านั้น อย่าไป
เป็นวิตกอยู่ในสิ่งนั้น ให้ลดละปล่อยวางไปเสีย เพราะสิ่งที่เป็นอดีต
มันก็ผ่านไปแล้ว ก็ขอให้มันแล้วไป อย่าเอามาคิด เรียกว่าเราปล่อย
ออกไป เรื่องอดีต บัดนี้ เรื่องอนาคตสิ่งที่ยังไม่มาถึง เราก็อย่าไปตรอง
วิตกพิจารณาไตร่ตรองว่า จะเป็นไปอย่างไร อนาคตจะเป็นไปอย่างไร
แม้เราทำคุณงามความดีอะไร เรานั่งเจริญเมตตาภาวนาก็ดี จะมีความ
สงบมัย เราก็ไม่ต้องไปคิดถึงอนาคตก็ให้ปลดปล่อยออกไปหมด
งานทุกชิ้นทุกอัน ปล่อยออกไปหมด เรื่องราวต่างๆ ก็ต้องปล่อย
ออกไปหมด อย่าให้มันมายุ่งกับจิตใจของเรา เราจึงใช้สติปัญญาน้อม
เข้ามาดูจิตของเราให้ได้ เพื่อจะได้พากันชวนชวายุประคับประคอง
จิตใจของตนเองให้มีความสงบได้

พระพุทธเจ้าท่านทรงสอนไว้ ให้เราฝึกฝนอบรมจิตใจ จิตใจ
เป็นของที่สำคัญอยู่ในร่างกายของเรานี้ เขามาอาศัยอยู่นานอยู่
หลายหมื่นหลายแสนปีมาแล้ว หลายภพหลายชาติ ก็ดวงใจดวงเดียว
นี้เอง มันทำงานแต่ครั้งละคราว มันทำแต่สิ่งแต่ละอย่าง คิด
เหมือนกัน มันคิดอย่างหนึ่งแล้วมันดับไป แล้วมันก็คิดอีกอย่างหนึ่ง

มันคิดพร้อมกันไม่ได้ ใจดวงเดียว มันไม่มีหลายดวง ใจดวงเดียวเท่านั้น เมื่อเรานั่งอยู่ก็ดี เราก็ดูก็เห็นว่ามันมีดวงเดียว แต่มันก็เปลี่ยนอารมณ์คิดโน่นคิดนี่เฉยๆ มันคิดโน่นคิดนี่เราอย่าไปหงุดหงิด ให้ใช้สติพิจารณาดูว่ามันคิดโน่นคิดนี่ มันเปลี่ยนอารมณ์อย่างโน้นอย่างนี้ เรียกว่ามันคิดอันนี้ขึ้นมา เกิดขึ้นมา อันนี้ดับไป เราก็ใช้สติปัญญาไตร่ตรองดูให้ดีๆ จิตใจของเรานั้นมันเป็นเรื่องความคิด เราจะหาวิธีให้จิตของเราอยู่เป็นสมาธินั้น ก็อาศัยซึ่งสติปัญญา ความระลึกได้ สัมผัสปัญญาความรู้ตัวว่าคิดเรื่องนี้ เรื่องนี้ดับไปก็คิดเรื่องนี้เกิดขึ้นมา สติปัญญาพร้อมกันตามคูจิต เพื่อจะเอาจิตของเราให้เป็นอารมณ์หนึ่งอารมณ์เดียวให้ได้ จิตใจจึงได้มีความสุขความสบาย นี้ก็เรียกว่าการฝึกฝนอบรมจิตใจ ไร้ความตรึกในกามวิตก วิหิงสาวิตก พยาบาทวิตก นั้นให้ออกจากจิตใจของเราให้ได้ ถ้าสรุปแล้วก็เรียกว่านิรณธรรมเหมือนกันในข้อเหล่านั้น

เหตุฉะนั้น เมื่อเราสนทนากันเรื่องอย่างนี้ ไปมาหาสู่กันแล้ว เราก็ต้องหาอุบายมาแลกกัน ใครทำอย่างไร ปฏิบัติอย่างไร จิตใจจึงปล่อยวางเรื่องเหล่านั้นออกไปได้ จึงประคองจิตใจให้สงบระงับเป็นสมาธิ อันจะมีผลมีประโยชน์ ไม่มีโทษอะไร แต่เป็นคุณงามความดีให้จิตใจของเรานั้นมีความสุขได้ ถ้าหากพวกเราท่านทั้งหลายคุยกันไปเรื่องอื่น เสียเวลาไปเฉยๆ จิตใจก็หลงเพลิดเพลिनไปตามกามารมณ์ทั้งหลาย

เหตุฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงตรัสไว้ใน อัมมจักกัปปวัตตนสูตร ว่าเมื่อเราหลงเผลอไปแล้ว ก็เรียกว่า *ตตฺร ตตฺรารภินฺนฺทึ* ย่อมหลงเพลิดเพลिनไปตามอารมณ์นั้นๆ การที่หลงเพลิดเพลिनไปในอารมณ์นั้นๆ แล้ว จิตใจก็ตีตัวออกห่างจากสมาธิไปไกลแสนไกล เมื่อไหร่เราจึงจะดึงขึ้นมาได้ อันนี้ก็ถือว่าเป็นบ่อนทำลายความสงบของพวกเรา เมื่อจิตไม่สงบก็คืออะไร ก็คือความทุกข์นั่นเอง ไม่ใช่ร่างกายไม่ทุกข์มันอยู่สบายก็ตาม แต่จิตใจมันทุกข์เพราะมันไม่สงบ ผลมันจะออกมาอย่างนั้น

เหตุฉะนั้น เมื่อเราพากันมีความตั้งใจสร้างความดีเพื่อจะให้จิตของเรามีความสงบนั้น ก็ควรประชุมกันคุยกันอยู่ที่ไหน ทั้งภิกษุ สามเณรก็ดี อุบาสกอุบาสิกาก็เหมือนกัน ก็ขอให้พากันตรึกตรองให้ดีกว่าเราทำประโยชน์อะไร จุดมุ่งหมายเราอยู่ที่ไหน เราต้องการความสุขมัย หรือต้องการความทุกข์ ถามตนเองเรื่อยๆ อย่างนี้ และก็มีสติปัญญาตักเตือนตนเองบ่อยๆ อย่างนี้แล้ว ก็จะทำให้เราได้รับซึ่งความสุขความสงบเกิดขึ้นมาได้ ไม่ได้มากก็ได้น้อย จึงจะสมกับภาชิตที่พระพุทธเจ้ายกขึ้นไว้ในเบื้องต้นนั้นว่า *กาลเณ ธรรมสากัจฉา* ถ้ากาลสมัยของบุคคลที่เข้าไปนั่งใกล้กันเสียแล้ว เป็นกาลเวลาที่จะได้พูดจาปราศรัยสนทนาธรรมต่อกันและกันได้ เรียกว่าการแลกเปลี่ยนและการได้ยินได้ฟัง นี่แหละเป็นข้อสำคัญให้เราพากันไตร่ตรองฝึกฝนให้ถี่ถ้วนดู

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแนะนำสั่งสอนให้เราฝึกฝนอบรมให้รู้ในสิ่งนี้ จะได้มีประโยชน์ในชีวิตที่เราได้มาเกิดเป็นมนุษย์ เมื่อได้มาพบพระพุทธศาสนาแล้ว ก็หวังจะสร้างคุณงามความดีกันทั้งนั้น จึงได้พากันมาบวชในบวรพระพุทธศาสนา และอุบาสกอุบาสิกาจึงได้มารักษาศีลเจริญภาวนาด้วยกัน เพื่อจะหาหนทางให้ได้สำเร็จมรรคผลเพื่อพ้นจากวิภวสังสาร เข้าสู่เมืองนฤพานตามองค์สมเด็จพระศาสดาจารย์สัมมาสัมพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้ ดูกรภิกษุทั้งหลาย เธอจงมองเห็นวิภวสังสารนี้เป็นภัยใหญ่ เรียกว่ามองเห็นการเวียนวนอยู่ในวิภวสังสารนี้เป็นภัย การเวียนวนว่ายตายเกิดในกามภพ รูปภพ อรูปภพ กลับไปกลับมาอยู่ องค์สมเด็จพระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านตรัสให้มองเห็นภัยในวิภวสังสารอยู่เรื่อยๆ ทั้ง ๓ ภพนี้ ยังไม่พ้นจากกองทุกข์ ทั้งปวงไปก็ยงวนเวียนไปมาอยู่ ยังมารับความทุกข์ยากความลำบากมาเกิดอยู่อีกอย่างนี้

หากบุคคลเห็นภัยในวิภวสังสาร บุคคลนั้นก็พลุกตนเองให้ตื้นขึ้นและรีบชวนขวายเป็นสร้างคุณงามความดี เห็นภพทั้ง ๓ นี้ เหมือนกับหอก ๓ เล่ม หรือเหมือนกองไฟ ๓ กอง ใครไปเหยียบกองไฟ กองไหนมันก็ร้อนเหมือนกันหมดอย่างนั้น หรือหอก ๓ เล่ม ใครล้มลงไปถูกหอกเล่มไหน มันก็ถูกหอกทิ่มแทงเข้าไปในกายในใจแล้ว

มันก็ต้องเจ็บปวดทุกข์ทรมานเหมือนกัน ฉันทใดก็ดี เกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็นเทวดา หรือเกิดอยู่ในพรหมโลก ใน ๓ ภพนี้ก็ไมพ้นจากความทุกข์ไปเพราะมีภัยอันตรายอยู่เหมือนกัน ไม่มีความสุขอะไร

แต่เรามีความต้องการไปในที่ที่ไม่มีตนมีตัว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสไว้ว่าเป็นที่ที่มีความสุขอย่างยิ่งคือ เมืองนฤพาน องค์สมเด็จพระศาสดาจารย์สัมมาสัมพุทธเจ้าจึงอยากให้พวกเราท่านทั้งหลายมีจุดหมายปลายทางอยากพ้นทุกข์ด้วยกัน จึงหันมาทำคุณงามความดี ได้เจริญเมตตาภาวนาอย่างนี้ ก็ขอให้ใช้สติปัญญาพิจารณาจิตใจของเรา อะไรที่ทำให้จิตวุ่นวายก็ ละออกไป อย่าเอามาคิดอยู่ในที่นี้ ขอให้มีสติปัญญาปกครองจิตของตนให้อยู่กับร่างกายของตัวก่อน แล้วจึงตั้งจิตให้อยู่กับข้อธรรมกรรมฐานข้อไหนที่ได้เคยได้ยินได้ฟังมา และใช้สติปัญญานำจิตของตนเองมาไว้กับข้อธรรมกรรมฐาน ทำอย่างนี้ดูซิ เราอยากเห็นจิตว่า คิดอยู่ที่ไหน หยุดหายใจลองดูสักนิดหนึ่ง เราจะเห็นเลยว่าจิตคิดอยู่ที่ไหน หยุดหายใจลองดู เราจะเห็นจิตของเราทันทีว่าจิตอยู่ที่นี้ มันจะเห็นเลยทีเดียว เมื่อมันเห็นแล้วก็ต้องปกครองมันไว้ แต่เราก็หายใจให้สบายๆ ไม่ต้องคิดเรื่องอะไร หายใจสบายๆ ถ้าจิตไม่ยุ่งกับอะไรก็ เรียกว่าจิตมีความสงบ มีความสุขเกิดขึ้น จิตก็เป็นสมาธิได้ นี่แหละ เป็นข้อสำคัญ

พวกเราน่าทั้งหลาย ขอให้พิจารณาให้ดี ภิภุสามเณร และอุบาสกอุบาสิกา ยืน เดิน นั่ง นอนอยู่ที่ไหน เว้นจากนอนหลับ ตื่นขึ้นก็ใช้สติปัญญาดูจิตใจของตนเองอยู่ตลอดเวลาเพื่อจะให้ละจากนิวรณ์ธรรมทั้งหลาย ให้จิตใจของพวกเรามีความสุข มีความสบายเยือกเย็นสุขุมอยู่ เรียกว่าเราพยายามทำให้จิตใจของเราสงบระงับเป็นสมาธิ ถ้าจิตของเราสงบดี มีสมาธิดี เป็นเอกัคคตาอยู่ เป็นหนึ่งอยู่ จิตไม่วิ่งไปที่ไหน จิตใจจะได้มีอิสระ จิตก็มีความสุขของมัน อยู่สุขสบาย ถ้าบุคคลมีจิตที่ไม่สงบวุ่นวายอยู่ มันก็มีความทุกข์ทั้งวันทั้งคืนอยู่นั้นแหละแต่ไม่รู้ตัวตนเอง ถ้าบุคคลที่จิตมีความสุขสงบมีความสุขแล้ว ก็ทำให้มีความสุขสบายอยู่ตลอดเวลา เป็นเอกัคคตาจิตที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ว่า *นตถิ สนฺติปรํ สุขํ* สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี พวกเราก็มาคิดดูดีๆ ว่าความสงบมันมีความสุข ความไม่สงบก็คือความทุกข์ ถ้าเราต้องการมีความสุขสงบก็ต้องพากันชวนชวาย

เหตุฉะนั้น เมื่อทุกคนได้ยินได้ฟังแล้ว ก็จดจำนำเอาไปประพฤติปฏิบัติ ฝึกหัดตนเองเพื่อให้จิตใจของเราได้รับความสงบ พวกท่านทั้งหลายก็จะได้รับซึ่งความสุขความเจริญได้ ดังภาษิตที่ได้ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้นนั้นว่า *กาเลน ธมฺมสุทฺถนํ กาเลน ธมฺมสากัจฉา* เมื่อมาถึงกาลถึงสมัยที่มาฟังธรรมสนทนาธรรมซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนกันแล้ว แล้วเราก็มามาเข้าใจในธรรมนั้น ได้พากันปฏิบัติ

ไปได้ จิตใจก็เจริญรุ่งเรืองมีความสงบ ผลสุดท้ายแล้วเป็นอุปนิสัย
ต่อไปในกายภาคน้ำ จนมีสติปัญญาแก่กล้า ได้ยินได้ฟังมาก จดจำ
ได้ดีมาก สติปัญญาเฉลียวฉลาดแล้ว ก็มารู้แจ้งแทงตลอดในธรรม
คำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็จะได้ยกตนให้ข้ามพ้น
จากวิภวสงสาร เข้าเมืองนฤพานตามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ตามความปรารถนาของพวกเราท่านทั้งหลาย

แต่ต่อไป ก็ขอให้ตั้งใจตั้งใจทุกคน ดังแสดงมาก็เห็นเวลา
พอสมควร ก็ขอยุติการบรรยายธรรมเพื่อปฏิบัติในวันนี้ เอวัง ก็มีด้วย
ประการฉะนี้

การได้เห็นอริยสัง

การได้เห็นอริยสัง

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส

อริยสัจจาทสฺสนํ ติติ

ณ บัดนี้ ถึงกาลถึงเวลาแล้ว พวกเราท่านทั้งหลาย ทั้งภิกษุ สามเณร และอุบาสกอุบาสิกา สาธุชนทั้งหลายที่ได้มาพร้อมกัน อยู่ที่นี่ ในวันนี้จะได้แสดงธรรมมีกถาที่เป็นศาสนธรรมคำสั่งสอนของ องค์สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงเทศนาเอาไว้ใน มงคลสูตรตอนหนึ่ง เรียกว่า อริยสังจธรรม สังจะแปลว่าความจริง อริยะเป็นของพระอริยเจ้าที่ท่านสามารถสอดส่องมองเห็นด้วย ตาปัญญาที่แท้จริง อันเป็นเครื่องปรากฏให้เห็นเด่นชัดว่าสิ่งนั้น เป็นตามธรรมชาติเป็นของจริง จนจิตของท่านยอมรับว่าสิ่งนั้นเป็น ตามสภาวะอย่างนั้นที่แท้จริง

นี่พวกเราท่านทั้งหลาย หากพวกเราท่านทั้งหลายมาพากันใช้สติปัญญาพิจารณาดู ทั้งตาเนื้อนี้มันก็เห็นโดยชัดเจนแล้วว่า สิ่งนั้นเป็นไปตามธรรมชาติอยู่ แต่ด้านสติปัญญานั้นเองไม่รู้ชัดเจนไม่เข้าใจ ใจก็เลยไม่ยอมรับในสัจจะคือความจริงในสิ่งนั้น จึงพากันให้พวกเราท่านทั้งหลายไม่รู้สัจธรรมเป็นของจริงที่ปรากฏอยู่ทุกวันทุกเวลาทุกนาที่มาแล้วตั้งแต่สมัยครั้งพุทธกาลโน้น แม้ตั้งแต่ก่อนครั้งพระพุทธกาลตั้งแต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ยังไม่ได้อุบัติบังเกิดขึ้นในโลกก็ดี แต่สิ่งเหล่านี้ก็มีปรากฏอยู่ตามธรรมชาติของเขาอยู่แล้ว จึงมีในตอนหนึ่งที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า แม้ตถาคตจะอุบัติบังเกิดขึ้นในโลกก็ดีหรือแม้ตถาคตจะไม่อุบัติบังเกิดขึ้นในโลกก็ดี แต่สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ย่อมมีมาตั้งแต่ตั้งฟ้าตั้งแผ่นดินแล้วอยู่ในโลกนี้

นั่นคืออะไร พวกเราท่านทั้งหลายก็มาพิจารณาดูรูปร่างกายของคนเรานี่ เกิดขึ้นมาตั้งแต่โน้น สมัยครั้งปู่ย่าตายายก็เป็นไปตามธรรมชาติอยู่แล้ว เรียกว่าเกิดขึ้นมาแต่เล็กๆ เราก็พอมองเห็นด้วยตาเนื้ออยู่ แต่เราทำไมยังไม่เข้าใจว่าสิ่งนั้นแปรปรวนเป็นไปตามธรรมชาติ มาถึงเป็นหนุ่มเป็นสาวได้ ทำไมสิ่งนั้นจึงไม่เล็กอยู่อย่างเดิม รูปร่างกายของคนเรา อันนี้มันก็เป็นความจริง แล้วมันแปรปรวนไปทุกวันทุกเวลานาที มาถึงท่ามกลางคน ๓๐-๔๐ ปี เป็นไปอยู่อย่างนี้

เรื่อยๆ อยู่ จนมาถึง ๗๐-๘๐ ปีถึงเฒ่าถึงแก่ เป็นของจริงอยู่อย่างนั้น เป็นไปอยู่อย่างนี้ร่างกายของคนเรา จนเห็นชัดเจนว่าเราเรียกกันว่า คนเฒ่าคนแก่ หนึ่งเหี่ยวหนึ่งแห้งซำรดทรุดโทรมไปจนถึงที่สุด ก็คือ สิ้นชีวิตของรูปร่างกายอันนี้ เป็นไปอยู่อย่างนี้ ก็เรียกว่าเป็นสัจจะอันหนึ่ง ว่าความแปรปรวนไปตามธรรมชาติของเขาธรรมชาติของเขา แต่เราไม่ได้พากันพิจารณาพิเคราะห์ก็ยอมไม่รู้ไม่เข้าใจในสัจจะ ในความจริง เป็นความจริงอยู่อย่างนี้ ถ้าหากบุคคลใดจะมาขึ้นฝืนธรรมชาติ สัจธรรมอันนี้ มีใครบ้างในโลกนี้เป็นบุคคลที่สามารถฝืนธรรมชาติ ไม่ให้รูปร่างกายนี้แปรปรวนเป็นไปตามธรรมชาติของเขา พวกเราท่านทั้งหลายคิดดูซิ จึงจะไม่เห็นบุคคลใดที่จะสามารถปกป้องเอาไว้ได้ควบคุมเอาไว้ได้ ให้อยู่ได้อานาจไม่แปรปรวนเคลื่อนไหวไปตามธรรมชาติของเขา สิ่งนี้เองสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเรียกว่าสัจจะอันหนึ่ง ร่างกายของคนเรานี้ตั้งอยู่ตามธรรมชาติของเขา จึงเรียกว่า ธรรมฐิติ ตั้งอยู่อย่างนี้เอง ถ้าหากพวกเรามาพิจารณาดูซิ มันเป็นอย่างนั้นไหม ร่างกายของคนเรา

เหตุฉะนั้น ภิกษุสามเณรก็ดี หรือคณะศรัทธาญาติโยมก็ดี นั่งกันอยู่ในสถานที่นี้ มีทั้งเล็กทั้งหนุ่มทั้งท่ามกลางคนและถึงเฒ่าถึงแก่ เรายกมาเปรียบเทียบดูซิ ดูด้วยตาเนื้อนี้แหละเห็นอยู่แล้วจริงอย่างนั้นไหม เป็นสัจธรรมอย่างนั้นไหม พระพุทธองค์ตรัสไว้หนึ่งไม่มีสองมันจริงอยู่อย่างนี้ เราทำไมไม่รับรองของจริงไม่เชื่อมั่น

ของจริง นี่เป็นไปอย่างนั้น เราจึงพากันฝืนธรรมชาติ เพราะอะไร เพราะเราขาดสติปัญญาพิจารณาเพื่อให้รู้เห็นตามความเป็นจริง ธรรมชาติอันนี้ นิยามธรรม นิยมเป็นอยู่อย่างนี้เอง พวกเราคิด ดูซิ ตั้งแต่โน้นมานานหลายร้อยหลายพันปีก็เป็นอยู่อย่างนี้ คนเกิดขึ้นมา แม้สัตว์เดรัจฉานมันก็เป็นอยู่อย่างนี้ มันเกิดขึ้นมา มันก็เผ่าก็แก่มากมายเหมือนกัน มนุษย์ประเทศใดชาติใดภาษาใด เมืองใดมันก็เป็นอยู่อย่างนี้ นิยมเป็นอยู่อย่างนี้เอง นิยมเกิดมา นิยม เคลื่อนไหวไปมาอยู่อย่างนี้เอง นิยมแก่ออยู่อย่างนี้ พระพุทธองค์จึงว่า นิยามธรรม นิยมเป็นอยู่อย่างนี้เอง สภาวะธรรมเป็นตามธรรมชาติ ธรรมดาของความจริงเป็นสัจธรรมอยู่อย่างนี้

เหตุฉะนั้น พระพุทธองค์จึงประกาศว่าพระพุทธองค์เกิดก็ดี ไม่เกิดก็ดี มันมีอยู่ก่อนแล้ว คนเกิดแก่เจ็บตายไปตามธรรมชาติ ตาม ธรรมชาติของเขา เมื่อไหร่เราจะรู้เราจะเห็นด้วยสติปัญญาของเรา เหมือนพระอริยเจ้าทั้งหลายท่านรู้ของจริงเรียกว่าสัจจะ แปลว่า ของจริง ใครไม่รับรองมันก็จริงอยู่อย่างนี้ ใครรู้ก็ตามไม่รู้ก็ตาม แต่เขาก็เป็นอยู่อย่างนี้เอง พวกเราท่านทั้งหลายเราเกิดมาก็เห็นอยู่ อย่างนี้ ร่างกายของคนเรา ชาติใดภาษาใดก็ดี เป็นอยู่อย่างนี้ทั้งหญิง และทั้งชายก็ดี ของจริงมันเป็นอยู่อย่างนี้เรียกว่าสัจจะ พระอริยเจ้า ทั้งหลายท่านรู้ แต่เรายังไม่รู้ ตัวผู้เทศน์ก็ไม่รู้ไม่เข้าใจ

เหตุฉะนั้น เราจึงได้มาศึกษาเพื่อให้รู้สัจธรรมที่พระอริยเจ้าคือพระพุทธองค์ทรงเทศนาเอาไว้ ให้ศึกษาให้เรียนรู้ให้ดูให้เข้าใจไม่ได้ไปดูที่อื่นแล้ว ธรรมะก็ดูที่ตนเองนั่นแหละ ถ้าหากเราดูที่อื่นก็ดูมาเปรียบเทียบ ตั้งแต่เล็กมาจนถึงหนุ่มถึงท่ามกลางคนที่เราอยู่แล้วก็ถึงเฒ่าถึงแก่ เมื่อเราแก่เราก็มองดูแต่ก่อนเราเล็กๆ อยู่ ทำไมมันเป็นอย่างนี้ มันแก่แล้ว ๖๐-๗๐-๘๐ ปี ทำไมมันเป็นอย่างนี้ นี่ของจริงมันเป็นสัจจะอยู่อย่างนี้เอง บัดนี้เราเกิดขึ้นมาเรามาดูอยู่อย่างนี้ เกิดพวกเรานั่นทั้งหลายล่วงลับดับตายไปแล้วเขาเกิดมาที่หลังพวกเรา มันจะเป็นอย่างนี้ใหม่ มันจะเป็นอยู่อย่างเดิมนี่ใหม่ มันก็แน่นอน มันก็เป็นอยู่อย่างนี้ เขาเกิดมาที่หลังเขาก็ใหญ่ขึ้นมาเป็นหนุ่มเป็นสาวท่ามกลางคนและเฒ่าแก่ล่วงลับดับตายไปในที่สุดเหมือนกันอยู่อย่างเดิมนี่แหละ อีกสัก ๕,๐๐๐ ปีก็เป็นอยู่อย่างนี้ถ้ามีคนเกิดอยู่ มันเป็นอยู่อย่างนี้เรียกว่าสัจธรรม เป็นของจริง เหตุฉะนั้น พวกเรานั่นทั้งหลายมาพิจารณาอยู่อย่างนี้ เราควบคุมไม่ได้ ควบคุมมาอยู่ใต้อำนาจของพวกเราไม่ได้

บัดนี้ ถ้าหากเรามาศึกษาแล้วเห็นชัดเจนว่ามันเป็นอยู่อย่างนี้ด้วยสติปัญญา เราจึงจะปลงลงได้ว่าร่างกายนี้เป็นตามธรรมชาติ จิตใจนี้ก็จริงว่าเป็นตามธรรมชาติ เมื่อรู้ธรรมชาติเกิดขึ้น เราก็มารู้ ได้ผ่อนคลายความยึดมั่นถือมั่นของพวกเราว่ามันเป็นไปตามอำนาจของพวกเราที่ปรารถนามันเป็นไปไม่ได้ ผู้ที่รู้

ก็เลยจะไม่ได้ฝืนธรรมชาติของมัน ผู้ที่ไม่รู้จักต้องฝืนธรรมชาติ
ความจริงนั้น

บัดนี้ ความทุกข์ก็เหมือนกัน **ทุกข์สัจ ทุกข์ อริยสัจ**
ก็เป็นสัจจะอันหนึ่ง เราคิดดูซิ ใครไม่รู้มันก็เป็นอยู่อย่างนี้เหมือน
กัน มันไม่ได้ปกปิดอะไรความทุกข์นี้ แม้ความไม่เที่ยงแปรปรวน
เมื่อก็นี้ก็ไม่ปกปิด เปิดให้เห็นอยู่แล้วด้วยตาเนื้อ บัดนี้ ทุกข์มันเปิด
ให้เห็นอยู่ไม่ได้ปิดบัง ตาเนื้อก็พิจารณาดูซิ เรานั่งนานๆ มันปวดแข็ง
ปวดขามันบอกว่าทุกข์มัย มันหิวมันกระหาย มันร้อนมันหนาว
มันบอกว่ามันทุกข์มัย มันบอกทั้งนั้น มันเจ็บมันป่วยมันทุกข์มัย มันก็
บอกอยู่ตามธรรมชาติของมัน ร่างกายนี้ถ้าไม่มีโรคภัยไข้เจ็บก็ตาม ถ้า
ได้เกิดขึ้นมาแล้ว มันก็เป็นตามธรรมชาติมันอีกเหมือนกันนั่นแหละ
มันมีทุกข์ ถ้าไม่มีโรคภัยไข้เจ็บมันก็ทุกข์ร้อนทุกข์หนาว ทุกข์หิว
ทุกข์กระหายอยู่นั้นแล้ว นี่ทุกข์ธรรมชาติประจำสังขารโดยไม่มี
หลีกเลี่ยงไปไหนได้ สัจจะตัวนี้ก็จริง ไปอยู่ประเทศใดเมืองใดที่ไหน
ต้องได้สัมผัสอยู่แน่นอน นี่มันก็จริงอยู่แน่นอนอยู่แล้ว เราก็ไม่รู้เหมือน
พระอริยเจ้าทั้งหลาย ไปเห็นร้อนก็มีแต่บ่น ดีไม่ดีก็ด่ามันอีกเสียด้วย
ด่าความร้อน ไปด่ามันจะว่าอะไร ความร้อนมันก็ไม่พูดเรื่องอะไร
กับเรา มันหนาวเราก็บ่น พอด่ามันว่าหนาวมาก ด่ามันก็ไม่ว่าอะไร
ดินฟ้าอากาศมันก็อยู่ธรรมชาติของมัน เพราะเขาเป็นสัจจะ เป็นตาม
ธรรมชาติอันหนึ่งอยู่แล้ว

ถ้าเราหิว เราหิวมากมันจะหุบจะตีฆ่าฟันรันแทงกัน หิวข้าว ก็ตี หิวอาหาร มันก็ธรรมชาติของร่างกายมันก็เป็นตามธรรมชาติของมัน มันต้องกินต้องรับประทาน พระก็ต้องฉันไปตามธรรมชาติ หรือกระหายน้ำมันก็วุ่นวายเหมือนกัน มันก็เป็นตามธรรมชาติของเขา นี่..มันเป็นสัจจะความจริงมันอยู่อย่างนี้ ถ้ามันเกิดขึ้นมามันเป็นอยู่อย่างนี้แหละ เราก็เคยเห็นกันมาแล้วแต่เกิดขึ้นมาแต่เล็กๆ เห็นไหม เด็กมันหิวมันกระหายมันวุ่นวายกับพ่อกับแม่ มันจะตีพ่อแม่ หุบตีพ่อแม่ คนใหญ่ขึ้นมาก็เหมือนกัน ถึงเป็นหนุ่มเป็นสาวยังหุบตีพ่อแม่ หาเงินหาทองอะไรไม่ได้ก็วุ่นวายก็เรื่องอยู่เรื่องกิน เพราะมันเป็นทุกข์ ถ้าคิดแล้วคนอยู่ในโลกนี้ทั้งโลกวิ่งว่อนหาเงินหาทองอยู่ในโลกก็เพราะมันทุกข์กับร่างกายเป็นตามธรรมชาติต้องหาเลี้ยงดูมันมันเป็นอยู่อย่างนี้

ประเทศไทยเขาก็เป็นกันอยู่อย่างนี้แหละ เหตุฉะนั้น เราอยู่ในประเทศไทยของเรา ก็ไม่ได้ออกไปอยู่ไปคู่ข้างนอกที่ประเทศอื่น เขาอยู่กันอย่างไร เป็นเหมือนกันหมด อยู่ที่ไหนคนอยู่ในโลกนี้ ต้องทำมาหากินวิ่งว่อนอยู่ทั้งวันทั้งคืนอยู่อย่างนี้ มันเป็นอย่างนี้เองของจริง ไปอยู่ที่ไหนก็ทำที่อยู่อาศัย พัฒนาประเทศชาติบ้านเมือง ทำอยู่ทำกินหาเงินหาทอง ทำรถทำเรือกันอยู่วุ่นวายเพื่อหาความสุขความสบายหาความสะดวกให้แก่ร่างกายก็ยังทุกข์อยู่ ก็เป็นทุกข์กับมันอยู่อย่างเดิม มันก็จริงอยู่อย่างนี้ เราจะรับรองมัยว่ามันเป็นทุกข์

หรือไม่รับรองก็แล้วแต่ ก็เขาไม่เคยปิดบังอะไร เขาไม่ปิดบังแล้ว เขาเปิดเผยอยู่แล้ว พระอริยเจ้าทั้งหลายท่านจึงรู้จัก แต่เราทำไมไม่รู้ไม่ยอมรับความจริง คือสัจธรรม คือทุกขอริยสัจอันนี้ คำว่าทุกขอริยสัจก็คือพระอริยเจ้าท่านเห็นสัจจะ ความจริงสิ่งที่มีนเป็นอยู่อย่างนี้ ท่านเห็นสภาวะความเป็นจริงอยู่อย่างนี้เอง

พวกเราท่านทั้งหลายลองคิดดู คิดดูเอาเองก็จะรู้จักเอง เพราะจะรู้ด้วยตนเองไม่ใช่รู้ด้วยคนอื่นที่มาให้รู้อะไร พระอริยเจ้าทั้งหลายหรือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ท่านเทศนาแนะนำสั่งสอนชี้แจงแสดงแนะแนวหนทาง ชี้ให้เห็น ชี้ให้ปฏิบัติ ชี้ให้พิจารณาเท่านั้น แม้อาจารย์ในปัจจุบันนี้ก็เหมือนกัน ถ้าท่านรู้เข้าใจแล้วท่านก็ชี้แนวทางให้พวกเราพิจารณาเพื่อจะให้เห็นตามความเป็นจริงเป็นสัจจะอยู่อย่างนี้ เมื่อท่านเห็นจริงแล้วท่านก็รู้จริงแล้ว จิตท่านจึงบรรลุดตามขั้นตอนที่ท่านเห็นชัด ก็เรียกว่าตาปัญญา ท่านเห็นทั้งตาเนื้อเห็นทั้งตาปัญญาภายใน เข้าใจในสิ่งนั้นได้ ท่านก็ผ่อนคลายเวลาที่มีความทุกข์ความเดือดร้อนเกิดขึ้น เจ็บป่วยเกิดขึ้นก็ดี มีหิว มีกระหายก็ดี มีร้อนมีหนาวก็ดี ท่านก็ดูว่ามันเป็นอย่างนี้จะทำกันอย่างไร แล้วจะทำอะไรให้มันได้ และอยู่ในโลกนี้มันอยู่ได้อำนาจของมันแล้ว มันอยู่ในโลกมันหนีจากโลกนี้ไปไม่ได้ มันก็ต้องมีร้อนมีหนาวมีหิวมีกระหายอยู่อย่างนี้เอง ร่างกายของคนเราเกิดขึ้นมาแล้วมันก็เป็นอยู่อย่างนี้เอง เราจะไปทำอะไรให้มัน มีแต่เราพากัน

มาสร้างชีวิตดี พวกเราสร้างชีวิตดีก็คือเอาร่างกายของเราไปทำประโยชน์เท่านั้นเอง ทำคุณงามความดีอยู่ทุกวัน เอามานั่งทำสมาธิอยู่อย่างนี้ ฟังเทศน์อยู่อย่างนี้ ก็ต้องใช้งานมัน มันเกิดขึ้นมาแล้ว มันทั้งทำให้เราทุกข์ เราก็ต้องใช้งานเพื่ออยากดูความจริงของมัน มันทุกข์ขึ้นมาแล้วอย่างนี้เป็นตามธรรมชาติมันแล้ว

บัดนี้ ความจริงที่มันเป็นอนัตตา ท่านประกาศไว้ว่าไม่ใช่สัตว์ บุคคลตัวตนของผู้ใด มันก็เป็นสัจจะเหมือนกัน ถ้ามันเป็นของจริงๆ แต่เราไม่รู้จริง ไม่รู้จักว่าทำไมจึงว่าไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนของใคร ที่เราเกิดมา อ้าว..ตัวนี้มันปฏิเสธ ปฏิเสธว่าไม่ใช่ของเรา เราจะทำกันอย่างไร เราจึงจะพิจารณาให้เข้าใจได้ จิตใจของเราจึงจะยอมรับได้ว่า สัจจะอันนี้เป็นอยู่อย่างนี้ ว่าเป็นอนัตตาอย่างนี้

ถ้าหากเรามาพิจารณาดูแล้วมันไม่ฟังคำสั่งสอนของเรานั้นเอง เริ่มตั้งแต่เราเกิดขึ้นมาแต่เล็กๆ มันก็ไม่เล็กอยู่ตามความปรารถนา มีใครบ้างปรารถนาให้มันเล็กๆ อยู่ อยากให้มันน้อยๆ เป็นเด็กเล็กๆ อยู่ มันก็ไม่เล็กมันใหญ่ขึ้นมาเป็นหนุ่มเป็นสาวได้ ตอนที่มาเป็นหนุ่ม เป็นสาวนี่สิ ร่างกายเปล่งปลั่ง แข็งแกร่งเดินไปไหนมาไหนคล่องตัว ทำกิจการงานได้อย่างสะดวกสบาย เราก็ปรารถนาอยากให้มันอยู่ อย่างนั้น ให้มันอยู่เป็นหนุ่มเป็นสาว ทำไมมันจึงไม่เป็นอย่างนั้น มันก็เคลื่อนไหวไปมามันใหญ่ขึ้นมาถึง ๓๐-๔๐ ปีขึ้นมาได้อย่างนี้ ก็มัน

ไม่ฟังคำสั่งสอนของเรานั้นเหมือนอย่างเดิม จนมาถึง ๕๐-๖๐-๗๐ ปี เป็นไปอยู่อย่างนี้ ก็คือไม่ฟังอีกเหมือนกันจนถึงเฒ่าถึงแก่ ไม่อยาก เฒ่าอยากแก่ก็คือเฒ่าตื้อแก่อีก ไม่ฟังคำสั่งสอนของพวกเราอีกแหละ

สุดท้ายเราลองคิดดูซิ ไม่อยากหนังเหี่ยวหนังแห้ง ไม่อยาก ฟันหลุดฟันหล่อน ก็ไม่อยากให้ฟันมันหลุดออก ตาก็ไม่อยากให้ฟาง ก็ตื้อฟางไปอีก ผมอยู่บนศีรษะดำๆ ไม่อยากให้หงอกก็ตื้อหงอกอีก ทำไมมันเป็นอย่างนี้ ทำไมมันตื้อเหลือเกิน ไม่อยากให้เจ็บมันก็เจ็บ ไม่อยากให้เหนื่อยมันก็เหนื่อย เห็นไหมคนเฒ่าคนแก่ลูกก็โอยนังก็โอย ไปไหนก็ลำบากทำอะไรก็ได้ ก็ต้องเดินสามขาหาไม้เท้า เอาไปเอา มาถึงที่สุดมันตื้อที่สุด ตื้อจริงๆ เราไม่อยากตาย ก็เฒ่าแก่มาแล้วไม่ อยากตายจากใคร ไม่อยากตายจากลูกจากหลาน ไม่อยากตายจาก พี่จากน้องสามีภรรยาลูกหลานอะไรอยู่ด้วยกัน ครูบาอาจารย์ก็ไม่ อยากหนีจากลูกศิษย์ ลูกศิษย์ก็ไม่อยากให้ครูบาอาจารย์นั้นล่วงลับ ดับไปมันเฒ่ามันแก่แล้ว มันก็ไป ตื้อไป มันตื้อไม่ฟังคำสั่งสอน ของเรา บางคนมันตื้อไปตั้งแต่ ๓๐-๔๐-๕๐-๖๐ ปี ยังไม่ถึง ๗๐-๘๐ ปี ถึง ๑๐๐ ปีอะไรก็ตื้อไปได้ มีใครบ้างห้ามไว้ได้ ถ้าเป็นของเรา แต่ก็ ไม่มีใครห้ามได้ ก็เป็นของธรรมชาติ เป็นสังขธรรมใหม่ จริงอย่างนี้ ใหม่ ห้ามไม่ได้ถึงคราวแล้ว จะไปแล้ว ก็ต้องล่วงลับดับไป จึงถือว่า เราบอกไม่ได้ ใช้ไม่ฟัง ไม่อยู่ในความควบคุม ไม่อยู่ในได้อำนาจของ

พวกเราท่านทั้งหลาย เขาประกาศของเขาอยู่ตลอด เราจะจริงอยู่
 อย่างนี้แหละ ใครไม่ว่าความจริงเราจะเป็นอย่างนี้อยู่แล้ว เกิดขึ้นมา
 ก็ที่สุดของเราก็เป็นอย่างนี้ ใครจะมาห้าม ใครจะใหญ่โตแค่ไหน
 คนจะอ้วนจะผอม จะดำจะขาว จะสูงจะต่ำแค่ไหน ขี้ร้ายขี้เหว
 สวยสดงดงาม มันเป็นไปตามธรรมชาติของมันอย่างนี้แหละ เราคุม
 ไม่ได้ เราควบคุมไม่ได้ พระพุทธองค์จึงตรัสว่าเป็นอนัตตา เป็น
 สัจจะความจริงไม่แปรปรวนไปที่ไหนเป็นไปอย่างนี้ ใครรู้ก็ตาม
 ไม่รู้ก็ตามมันเป็นอยู่อย่างนี้ อันนี้จึงว่าสัจจะ พระอริยเจ้าทั้งหลาย
 ท่านรู้จริง แต่พวกเราไม่รู้ เพราะเราไม่รู้นั่นเอง เราจึงมีทุกข์เกิดขึ้น
 เพราะฝืนธรรมชาติความจริง เมื่อไหร่เราจะรู้ นี้แหละเป็นเรื่องที่
 พวกเราท่านทั้งหลายจะได้ศึกษาอริยสัจความจริง เป็นไตรลักษณ์
 อยู่อย่างนี้ ความจริง

พวกเราท่านทั้งหลาย ความจริงหรือสัจจะที่พระพุทธองค์
 ทรงเทศนาไว้ก็มีมาก แต่สัจจะทั้ง ๓ นี้ประกาศอย่างเด่นชัด โดย
 ไม่ยอมลงรอยใครเลยทีเดียว ไม่อยู่ใต้อำนาจของใครเลยในโลกนี้
 ชาติใดภาษาใดก็ดีเขาไม่รู้อะไรหรอก เขาไม่ได้ศึกษา ประเทศต่างๆ
 โน้น ศาสนาอื่นๆ เขาก็ถ้อยกันอยู่ เขาทุบตีฆ่าฟันรันแทงกันอยู่ก็ดี
 เขาว่าเขาเป็นแพทย์เป็นหมอดีอยู่ประเทศนั้นประเทศนี้ เขาก็ว่า
 หมอวิเศษอยู่นั้นแหละ มันไม่มีวิเศษสักหมอ ตัวของหมอมันก็ดอง
 ไปเหมือนกัน นี้..มันจริงอย่างนี้แหละ สัจจะ ความจริงเป็นอย่างนี้

พระอริยเจ้าทั้งหลายท่านเข้าใจ แต่พวกเราเมื่อไหร่จะเข้าใจ เมื่อไหร่จิตใจของเราจะรับรองสถานะอย่างนี้ เพื่อจะได้ผ่อนคลาย ความยึดมั่นถือมั่นบ้าง พอจะได้วิงวาทหนทางเพื่อจะให้รู้หนทางไป หนทางเดินของพวกเรา มันเป็นเรื่องธรรมดา ความจริง

บัดนี้ เมื่อเห็นทุกข์ว่าเกิดขึ้นเพราะเหตุอะไร ท่านเรียกว่า **ทุกข์สมุทัยอริยสัจ** อันนี้ก็เป็นอริยสัจ เป็นสัจจะอันหนึ่ง เพราะสมุทัยเป็นต้นเหตุ กิเลสต้นเหตุ กิเลสต้นเหตุทำให้บุคคลทั้งหลายพากัน มีความทุกข์ เพราะเราเป็นทาสของกิเลสต้นเหตุ เราก็ต้องวิ่งตาม กิเลสต้นเหตุ เหตุฉะนั้น เราพากันมาเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏสงสาร อยู่ก็ต้องอาศัยต้นเหตุ แต่เราก็ต้องมองเห็นโทษของต้นเหตุที่ทำให้ เราเวียนว่ายตายเกิด และก็ต้องมองเห็นคุณของต้นเหตุ เมื่อรู้จักโทษ ก็ต้องรู้จักคุณของเขา เราจึงจะใช้เขาให้เป็นประโยชน์ เหมือนกับ เราใช้อาวุธต่างๆ เครื่องใช้ต่างๆ เช่น ไฟฟ้าก็ดี โทษมันก็มี แต่เราก็ รู้จักคุณของไฟฟ้าด้วย มีดก็ดี ปลายแหลมๆ มีคม เราก็รู้โทษมันด้วย และต้องรู้จักคุณมันด้วย มันมีประโยชน์อะไร ฉันทิดก็ดี กิเลสต้นเหตุ ก็เหมือนกัน เขาก็เป็นอย่างนั้น เขาก็มีความดีนรอนอย่างนั้น เป็น ตามธรรมชาติของกิเลสต้นเหตุ มันไม่มีที่สิ้นสุด มันดีนรอน ดีนรน กระเสือกกระสนวนว่ายอยู่ไม่มีที่สิ้นสุด เราไม่ได้ยับยั้งมันไว้ เห็นมัย มันมีกำลังแรง กิเลสต้นเหตุ มันมีกำลังแรงก็ต้องไปตามอำนาจของมัน เมื่อตามอำนาจของมัน ทำให้บุคคลล้มหายตายจากกันไปก็ได้

บางบุคคลตั้งแต่เล็กจนถึงเฒ่าถึงแก่ยังไม่รู้จักเข้าวัดฟังธรรมจำศีลอะไรเลย ดันรนไปตามกิเลสตัณหาจนเฒ่าจนแก่ก็ยังไม่พ้นวนวายอยู่กับสิ่งที่ตนเองพึงปรารถนาอยู่ตลอด นั้นทางโลกตามธรรมชาติของมัน พวกเราที่เข้าวัดเข้าวาตั้งแต่หนุ่มแต่น้อยควรที่มองดูซิ คนเฒ่าคนแก่ที่เข้าวัดฟังธรรมจำศีลไม่ได้มันเพราะอะไร เพราะเขาอยู่ใต้อำนาจของกิเลสตัณหา คนที่เดินได้ไปได้มาได้ อยู่ไม่ยอมศึกษาไม่ยอมหาวิธีแก้ไข เวลาที่มีความทุกข์เกิดขึ้นก็มีแต่ความวนวาย มีแต่ร้องคราง มีแต่กระเสือกกระสนดิ้นรนอยู่เฉยๆ ไม่มีที่พึ่งของตนเพราะไม่ได้ศึกษาธรรมะ เพราะไม่รู้ในสิ่งนี้ ไม่เข้าใจ จึงไปตามอำนาจของกิเลสตัณหา

คนอยู่ทั้งโลกนี้ ประเทศใดเมืองใดก็ดี เขามีความทุกข์อยู่กับกิเลสตัณหาตัวเอง จึงไม่มีที่สิ้นสุด จึงรบราฆ่าฟันแย่งแผ่นดินกัน แผ่นดินก็แย่งกัน ยิ่งกันรบกันจะเอาประเทศนั้นประเทศนี้ เมื่อคิดดูดีๆ แล้ว กิเลสตัณหาของมันอยากเป็นเจ้าโลก อะไรๆ อยู่ในโลกนี้ แม้แผ่นดินก็จะเอาไว้คนเดียว เงินทองก็จะเอาไว้คนเดียวหมด ต้นไม้ก็จะเอาไว้คนเดียวหมด แก้วแหวนเพชรนิลจินดา ทรัพย์ากรอยู่ในโลกนี้มันจะเอาไว้เป็นของมันคนเดียวหมด กิเลสตัณหาได้ครอบงำจิตใจนะ มีมมนอนธการตั้งแต่น้อยจนถึงเฒ่าถึงแก่ ๖๐-๗๐ ปีแล้ว เดินจะไม่ไหวแล้ว กิเลสตัณหาถ้ามันควบคุมจิตใจใครแล้ว ก็อยากจะเป็นเจ้าโลกกันทั้งนั้น จะเอาหมด เพราะไม่มีวันพอวันอ้อม

สุดท้ายมันก็เลยเป็นบ่อเกิดแห่งกองทุกข์ ก็เป็นสังข์จะที่เขา มีอำนาจ
 อย่างนั้น เป็นความจริงอย่างนั้น ก็เลสตัณหา มีงานทำของเขาอย่างนั้น
 มีงานทำ มีงานหลอกลวง ทำให้จิตใจลุ่มหลงไปตามสภาวะของมัน
 พระพุทธองค์จึงทรงเรียกว่า ทุกขอริยสังข์ เกิดจากทุกขสมุทัยอริยสังข์
 เป็นตามอำนาจของสมุทัย คือกิเลสตัณหานั่นเอง นี่มันเป็นสังข์จะ
 ความจริงคือความทะยานอยากของมันอยู่อย่างนั้น

ทุกขนิโรธอริยสังข์ นิโรธคือความดับทุกข์ เราจะทำอย่างไร
 จึงจะดับทุกข์นั้นได้ เราจะพากันทำอย่างไรจึงจะค้นคว้าหากิเลส
 ตัณหาที่ทำให้เกิดทุกข์นั้น จึงจะรู้รากเหง้าเค้ามูลที่เขาเกิดอยู่ที่ไหน
 เขาอนอนอยู่อย่างไร เขาฝังอยู่ในดวงจิตดวงใจในจิตตสันดานของพวก
 เรามานมนานหลายภพหลายชาติแล้ว ไม่รู้ก็ همینก็แสนชาติแล้วนี่
 เขาอนอนอยู่สบายอยู่นั้นแหละ เห็นไหมเขาอนอนอยู่ที่ใจของพวกเรา
 เราจะขึ้นรถขึ้นเรือขึ้นเครื่องบินไปที่ไหนเขาก็อยู่ที่ใจของพวกเรา
 นั้นแหละ ไม่อยู่ที่อื่น มันอยู่ที่นั่น มันนอนอยู่ที่นั่น ท่านจึงเรียก
 ว่า โคตรภูญาณ มองดูโคตรของกิเลสตัณหา มองดู มันอยู่ในจิต
 โคตรรากเหง้าเค้ามูลของมันอยู่ในนั้น เราจะทำอย่างไรจึงจะแก้ไข
 เพราะจิตมันอยาก มันอยู่ที่จิต พอจิตหลงแล้วมันก็อยากไปตามเขา
 มันก็อาศัยแอบแฝงอยู่ที่นั่นเลย กิเลสตัณหา มันอยู่อย่างนี้ ทำอย่างไร
 เราจึงจะดับได้ เราจึงศึกษาให้รู้ ดูให้เข้าใจได้ เราจึงจะดับ

คำว่าดับนี้ มันไม่ใช่เหมือนเอาน้ำมาดับไฟ เราจะศึกษาให้รู้ให้เข้าใจในกุศลโลบายของมันต่างๆ มันทำให้เราเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสาร หรือมันทำให้เรามีความทุกข์ความเดือดร้อน ความทุกข์ความเดือดร้อนมันคืออะไร จิตนี้มันทุกข์ มันคุมเอาไว้ที่จิต มันคุมเอาไว้หน้าแล้ว ร่างกายนี้มันเป็นลูกน้องของจิต จิตใจ เขาคุมเอาไว้หน้าไป มันเป็นอย่างนี้ เหมือนกับคนที่มีการอบครัว มีการอบครัวอยู่ มีการยามีลูกมีหลาน ถ้าเขาจับเอาหัวหน้าครอบครัวเอาพ่อบ้านไป ภรรยาและลูกที่ยังเล็กอยู่ก็จะไม่มีที่พึ่งแล้ว ไม่กล้าจะสู้กับเขาได้ เหตุฉะนั้น หัวหน้าครอบครัวจะหลุดจากเขาได้อย่างไร หลุดจากมือใครได้อย่างไร เขาคุมเอาไว้แล้ว เขาเป็นใครผู้ร้ายเขาจะทำร้ายอย่างไรบ้าง เขาจะจงไปที่ไหน เขาจะไปผูกมัดไว้ที่ไหนก็ต้องไปตามเขาอยู่ จะหาวิธีแก้ไขอย่างไรจึงจะหลุดออกจากเงื้อมมือของเขาได้ นี่ก็เป็นปัญหาที่เราจะใช้สติปัญญาพิจารณาหาวิธีดับทุกข์ก็ต้องแก้ที่ต้นเหตุของเขา คือสมุทัยเป็นแดนเกิดแห่งกองทุกข์นั่นเอง

นี่เราจะต้องค้นคว้าหมด เหมือนเราค้นคว้ามามากตั้งแต่เบื้องต้นว่ามันเป็นอย่างไร ร่างกายนี้ ตั้งแต่มันไม่เที่ยงเป็นสังขจะอย่างหนึ่ง เป็นทุกข์เป็นสังขจะอันหนึ่ง เป็นอนัตตาเป็นสังขจะอันหนึ่ง มีแต่เราค้นคว้าหาความจริงของมันทั้งนั้น ว่ามันมาอย่างไร มันเกิดมาอย่างไร ไปอย่างไรมาอย่างไรกัน อันนี้เราค้นคว้าด้วยสติปัญญา จึงได้พากันนั่งเจริญเมตตาภาวนาเพื่อจะให้จิตใจสงบ เราก็จะได้ค้นพบ

ความจริงของมันเป็นอย่างนี้ ถ้าเรารู้จริงเมื่อไหร่มันก็ดับได้เมื่อนั้น เหมือนเราอยากจะไปทีใด อยากจะไปจริงๆ แต่ไปไม่ได้ก็หยุดอยู่ ไม่ไปแล้วทางนี้มันไปไม่ได้ ก็เรียกว่าดับได้ชั่วคราว เราอยากได้อะไรสักอย่าง อยากได้จริงๆ แต่มันยังไม่ได้ เราก็ระงับเอาไว้มันก็ดับได้ชั่วคราวชั่วคราวไป

ถ้าหากคนเขาต่ำเรา เรามีความโกรธเกิดขึ้น ถ้าเรารู้ว่าความโกรธนั้นมันมีโทษ เราก็ดับได้ชั่วคราวชั่วคราวหรือว่าเราหลีกเลี่ยง มันก็ดับได้ ไม่มีทุกข์เกิดขึ้นต่อ ท่านเรียกสิ่งที่เราพิจารณาอยู่นั้นว่า **ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ** คือการทำความพากความเพียรใช้สติปัญญาไตร่ตรองใคร่ครวญค้นหารากเหง้าเค้ามูลของกิเลสนั้นเองว่าจะทำอย่างไร จึงได้พาฝึกสมาธิ เมื่อฝึกสมาธิจิตสงบแล้วเราก็จะได้พิจารณาด้วยปัญญาจึงจะได้เป็นสัมมาทิฐิ ปัญญาอันเห็นชอบเกิดขึ้นได้ จะเห็นจริงอย่างนั้นมัย เห็นมันเป็นไปอยู่อย่างนั้นมัย สัจธรรมมันเป็นอย่างนี้ ทุกสิ่งทุกอย่างที่ในโลกนี้เขาเป็นไปตามธรรมชาติของเขามัย มันเกิดขึ้นมาแล้ว มันตั้งอยู่ มันดับไปตามธรรมชาติของมัน ลงไปสู่ที่เดิมมันบ้างไหม เหมือนเราเห็นต้นไม้แห้ง เมื่อก่อนมันเกิดขึ้นมาแล้ว ต่อไปหลายปีมันก็หักผุพังลงไป ตกกลงไปในพื้นดินก็ล้มลงไป เห็นมัย ต้นไม้มันเผา มันแก่มันตายลงไป ก็จะเป็นเหมือนกัน มันเป็นไปตามธรรมชาติของมัน คนก็เป็นเหมือนกัน สัตว์ก็เป็นเหมือนกัน ของใช้ต่างๆ เกิดขึ้นมาแล้ว ตั้งอยู่ก็เลื่อนลอยไป

ตามธรรมชาติกันหมด หรือเข้ามาดูใกล้ๆ เครื่องนุ่งห่มของเรา เมื่อตอน
ได้มาใหม่ๆ แล้วมันก็ขาดก็ผุลงไปมันก็ถูกทำลายทิ้งไปเหมือนกันหมด
นี่มีแต่ของจริงกันทั้งนั้นแหละ อยู่ที่ตัวของเราก็คือ สิ่งของทั้งหลายก็

เหตุฉะนั้น พระพุทธองค์อยากให้พวกเรามีความเพียร
ใช้สติปัญญาพิจารณาอยู่นั่นเอง เริ่มต้นที่เรารักษาศีล ก็ศีลเป็น
บาทฐานที่จะทำให้มีสมาธิ ก็เป็นสิ่งที่ต้องมีสัจจะในการรักษา
สมาธิก็คือความตั้งมั่นของใจ ตั้งใจ พากเพียรพยายามอยู่จึงได้
เกิดสมาธิ เป็นสัมมาสมาธิ ตั้งจิตไว้ชอบ จิตจึงมั่นคง สัมมาทิฐิ
ปัญญาอันเห็นชอบ เห็นความจริงในสัจธรรมนั้นได้ก็เพราะอาศัย
พิจารณาด้วยสติปัญญา พิจารณาเพื่อจะให้เห็นตามความเป็นจริง
ก็จึงใช้ความเพียรพยายาม รวบรวมแล้ว ศีล สมาธิ ปัญญา นั้นเป็น
หนทางเดิน เป็นความเพียรความพยายามที่เราจะสร้างขึ้นให้มีขึ้น
เหมือนนายแพทย์เขาปรุงยา ก็โรคภัยไข้เจ็บมันเกิดมานานแล้ว
แพทย์ก็ต้องค้นคว้าหาหายูกยาเพื่อจะแก้ไข ฉันทาก็ดี ความเกิด
ความแก่ความเจ็บความตายนี้ เขามีอยู่แล้ว เราจะหาวิธีแก้ไขอย่างไร
ศึกษาอย่างไร สิ่งเหล่านี้พระพุทธองค์จึงตรัสไว้ว่า ยารักษาโรคภัย
ไข้เจ็บทุกชนิดที่นายแพทย์ปรุงขึ้นมา แพทย์โบราณ แพทย์ปัจจุบัน
ก็ดี บางทีมันก็ได้ผลในการรักษาโรค บางทีมันก็ไม่ได้ผลอะไรเลย
ไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย เหตุฉะนั้น ตรงนี้จึงเป็นสัจจะ ความจริง

เป็นอย่างนั้น ยาอย่างเดียวไม่ใช่จะรักษาโรคร้ายไข้เจ็บในร่างกาย
 ของคน ระวังทุกขเวทนาให้หายได้อย่างเดียวกัน

บัดนี้ พระพุทธองค์จึงทรงสั่งสอนให้สาวกทั้งหลายและ
 พุทธบริษัททั้งหลาย ควรที่ทุกคนจะพิจารณาดูว่า ยารักษาโรคร้าย
 ไข้เจ็บนั้น อะไรมันจึงจะทำให้หายอย่างสนิท ก็คือรักษาศีล ให้
 เป็นผู้มศีล สร้างสมาธิให้จิตใจสงบระงับเป็นสมาธิ สร้างปัญญาให้
 เกิดขึ้น ให้อูรู้เท่าทันตามสภาวะความเป็นจริง ทั้งสามอย่างนี้ ศีล
 สมาธิ ปัญญา นี้เปรียบเทียบกับยาสามเม็ด เม็ดหนึ่งก็คือ
 ศีล เม็ดหนึ่งก็คือสมาธิ เม็ดหนึ่งก็คือปัญญา ยาสามเม็ดนี้ถ้าหาก
 บุคคลใดในโลกนี้ ญาติโยมก็ดี ภิกษุสามเณรก็ดี ภิกษุโนภิกษุนีก็ดี
 สมัยนั้น ถ้าใครได้กลืนลงไปแล้ว ได้กินแล้ว เป็นผู้ถึงแล้วได้กินยา
 สามเม็ดนี้อย่างเรียบร้อยแล้ว คนนั้นจะหายจากโรคร้ายไข้เจ็บ ไม่มี
 ทุกข์อีกต่อไป

นี่พวกเราท่านทั้งหลาย พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่าไม่มีทุกข์
 ต่อไปเพราะอะไร ศีลคนนั้นดี สมาธิคนนั้นดี ปัญญาคนนั้นรู้แจ้ง
 เห็นจริงในสัจธรรม จึงนำตนออกเป็นพระอริยเจ้า ที่ท่านสำเร็จจู้
 จริงเห็นจริง จิตยอมรับจริงก็เลยปล่อยวางได้ เมื่อท่านปล่อยวางได้
 ท่านถึงที่สุด จึงว่านิโรธ คือความดับทุกข์ เมื่อท่านดับทุกข์ได้แล้ว
 ท่านก็ไม่มีทุกข์ ไม่มีทุกข์คืออะไร คือถึงนิพพาน เมื่อท่านถึงนิพพาน

คืออะไร คือไม่เกิดอีกนั่นเอง เมื่อไม่เกิดเป็นรูปร่าง มาเป็นรูปเหมือนอย่างพวกเรา ทั้งภิกษุสามเณร และอุบาสกอุบาสิกา ความทุกข์นั้นจะเกิดมาแต่ที่ไหน ความทุกข์ก็หมดไปแล้ว ตรงนี้สีมันเป็นสัจจะความจริงอย่างนี้ เป็นของจริงอย่างนี้ พวกเราท่านทั้งหลาย แม้ตัวผู้เทศน์นี้ก็ยังไม่รู้จริง ถ้ารู้จริงก็คงไม่มาเกิดอีก ยังไม่รู้จริงก็ต้องศึกษา

คณะศรัทธาญาติโยม อุบาสกอุบาสิกา ภิกษุสามเณรก็ดี ก็ต้องศึกษา คำว่าศึกษานี้ก็คือ ปฏิบัติอยู่ ใช้สติปัญญา สร้างปัญญาของตนฝึกฝนอบรมตนอยู่ ใครเล่าจะฝึกให้เราถ้าเราไม่ฝึกตนเองจะไปคอยใครถ้าเราไม่หาที่พึ่งให้ตนเอง จะไปคอยคนนั้นคนนี้นานั่งชี้แนะแนวอยู่ตลอด คุมอยู่ตลอด จะให้คนอื่นคุมอย่างไร เราทำไมไม่คุมตนเอง เราอยากมีที่พึ่งของตนเอง เราอยากพ้นด้วยตนเอง ทำไมไม่คุมตนเอง ตรงนี้ซึ่งเป็นปัญหาที่เราจะพิจารณากัน เพื่ออยากเห็นสัจธรรมอย่างพระอริยเจ้าทั้งหลายที่ท่านเห็นท่านรู้ท่านเข้าใจ เรียกว่า ทัศนปัญญาญาณ ทัศนะแปลว่าดู ปัญญาก็คือความรู้ ญาณก็คือส่องเห็นชัด ไม่มีอะไรปิดบังเอาไว้ ถ้าหากพวกเราพิจารณาอย่างนี้ มันก็ไม่ปิดบังจริงๆ ที่ได้อธิบายมาแต่เบื้องต้น มีแต่ของเปิดเผยให้ตาเนื้อเห็นอยู่ มันก็ไม่ปิดบังแท้ๆ มันประกาศความจริง

เหตุฉะนั้น พระพุทธองค์ตรัสเทศนาไว้ในธรรมะข้อใดก็ดี คือว่าธรรมที่ควรรู้ควรเห็นตามตรงเห็นได้จริง ก็คือของมันมีอยู่นั่นเอง หลวงปู่มั่นสอนหลวงปู่ต่างๆที่ผู้เทศน์ได้ไปศึกษามา ท่าน

บอกว่าเรียนสิ่งที่มีอยู่ ปรากฏอยู่เห็นอยู่ ไม่ใช่ศึกษาสิ่งที่ไม่มีไม่เห็น มันมีอยู่แล้วก็ศึกษาสิ่งที่มีอยู่ เมื่อเราหลงเราก็หลงสิ่งที่มีอยู่ สิ่งที่ยังไม่มีเราไม่รู้จักจะหลงอะไร ก็มันไม่มีไม่เห็นไม่ปรากฏ ก็เรื่องสมมุติทั้งหลายนั่นเอง นี่..มันเป็นอย่างนี้ เหตุฉะนั้น พวกเราท่านทั้งหลายก็ต้องศึกษาสิ่งที่มีอยู่ พระพุทธองค์ทรงเทศนา ก็สิ่งที่มีอยู่ เป็นสังขธรรมอย่างนี้ มันจริงอยู่อย่างนี้ เอ้า..ถ้าใครไม่รับรองก็แล้วแต่ มันเป็นของจริงเป็นสังขจะ สังขจะแปลว่าของจริง ภาษาเราเรียกว่าของจริงจริงอยู่อย่างนั้น เป็นไปอยู่อย่างนั้น ตั้งอยู่อย่างนั้น ธรรมดาของมันมันเป็นอยู่อย่างนี้ นี่มันซึ่งใจเหลือเกินที่พระพุทธองค์ตรัสเอาไว้ในธรรมนิยามสูตร เพราะมันตั้งอยู่อย่างนี้เองจริง ธรรมฐิติ ธรรมนิยามนิยามเป็นจริงๆ สภาวะธรรมเป็นธรรมดาจริงๆ เป็นสังขจะจริงๆ เราตริตรองดูเช่นนี้แล้ว มันเป็นจริงๆ อยู่แล้วตั้งแต่เรายังไม่เกิดเกิดมาแล้วก็เป็นอย่างนี้ ตายไปแล้วก็ยังเป็นอยู่อย่างนี้เอง เราจะทำอะไรให้มันไม่ได้เพราะมันเป็นอยู่อย่างนี้ ฝืนธรรมชาติไม่ได้ ยิ่งฝืนเราก้ยิ่งทุกข์ยิ่งเดือดร้อนเท่านั้น เมื่อเราพากันศึกษาเพื่อจะรู้ เพื่อจะดูให้เข้าใจ จึงเป็นนักศึกษา

เหตุฉะนั้น แม้เป็นพระโสดาบันบุคคล ก็ต้องเป็นนักศึกษา อันนี้พวกเรายังไม่ได้เป็นพระโสดาบันบุคคล ไม่ได้เป็นพระอริยเจ้าเราก้ต้องยิ่งศึกษามาก ปฏิบัติมากขึ้น พระโสดาบันบุคคลท่านได้บรรลุขั้นต้น สักกายทิฏฐิ ท่านรู้สิ่งเหล่านี้อยู่บ้าง วิจิกิจฉา ท่าน

ก็ไม่สงสัยในคำสอนของพระพุทธเจ้า สลัฟัตตปรามาส ท่านก็ไม่
 ลูบคลำในศีลของตนในศีลพรตอะไร ท่านก็ยังเป็นนักศึกษาอยู่ที่จะ
 ศึกษาต่อขึ้นไปตามขั้นตอนจนถึงพระสภิกาคามีเมื่อระดับความโลภ
 ความโกรธ ความหลงให้เบาบางลงไป มันก็ยังไม่หมดมันเบาบางเฉยๆ
 ท่านก็ต้องศึกษาต่ออยู่ ถึงพระอนาคามีก็ดี ไม่กล่าวถึงความโลภ
 ความโกรธ ความหลง ก็ยังมีหลง มันยังไม่พ้น มันก็อยู่ในพรหม
 โลก ก็ต้องเป็นนักศึกษาอยู่นั่นเอง เพราะเรายังไม่ถึงขั้นสูงสุดเป็น
 พระอรหันตชินาสพ ขั้นสุดยอดที่ได้เป็นพระอริยเจ้าขั้นสูงสุดนั่นแหละ
 จึงจะหมดงานทำ ไม่มีที่จะศึกษา ทำอย่างไรเราจึงจะมีสติปัญญาให้
 มันหลุดพ้นไปได้ หมดความสงสัย ไม่ได้ศึกษาไม่ได้เรียนต่อ ภาวนา
 เราจึงจะหมดไป ไม่มาเกิดอีกเหมือนพระอริยเจ้าขั้นสูงสุดที่ท่านได้
 บรรลุธรรมมา พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นบรมครูสั่งสอนเวไนยสัตว์
 ทั้งหลาย พระพุทธองค์ทรงค้นพบสัจธรรมความจริง ท่านก็ไม่ได้
 ตระหนักรู้อะไร ท่านก็ไม่ได้เอาไปด้วย พระพุทธองค์ปรินิพพาน
 ไปแล้วไม่ได้เอาธรรมะไป ก็ยังมีอยู่เต็มโลกอย่างนี้ ประเทศไหนก็มีอยู่
 อย่างเดียวอย่างเดิมหมด ดังได้กล่าวมาแล้วนั้น มันเป็นความจริงอยู่
 อย่างนี้เอง เหตุฉะนั้น พวกเราท่านทั้งหลาย ควรที่เราจะตั้งใจศึกษา
 เล่าเรียนพินิจพิจารณา ไม่ต้องวุ่นวายอะไร ค่อยเป็นค่อยไปค่อยศึกษา
 ค่อยพินิจพิจารณา ค่อยฝึกสติปัญญาไปนี่แหละ เพื่อให้เห็นสัจธรรม
 ความจริงตามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้

เหตุฉะนั้น การบรรยายเรื่อง *อริยสัจจาทสสน* มาแต่ต้นจนอวสานนี้ ก็ขอให้ทุกท่าน ภิขุสามเณร และคณะศรัทธาญาติโยม ก็ดี น้อมนำไปพิจารณา โอปนยโก น้อมเข้ามาใส่ใจ ใช้สติปัญญาไตร่ตรอง ก็จะสามารถรู้ตามกำลังประพฤติปฏิบัติของตน ผลออกมาแล้วก็จะได้ผ่อนคลายจิตใจของตนให้สบาย หายโรคไปนิดๆ หน่อยๆ ก็ยังดี หายโรคอะไร หายโรคหลงนั่นเอง ไม่เข้าใจนั่นเอง ใครเข้าใจมากก็จะหายมาก ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ กลืนศีล สมาธิ ปัญญา ลงไปก็จะหายโรคอย่างสิ้นเชิงตามพระอริยเจ้าทั้งหลาย

เหตุฉะนั้น ก็ขอยุติการบรรยายไว้เพียงแค่นี้ เอวัง ก็มีด้วยประการฉะนี้

การทำพระนิพพานให้แจ้ง

การทำพระนิพพานให้แจ้ง

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส

นิพพานสัจฉิกิริยา จ เอตมมมงคลมุตตมํ ตีติ

บัดนี้ พวกกันตั้งใจฟังพระธรรมเทศนาพอเป็นเครื่องประดับปัญญา เพื่อได้นำไปพิจารณาหาเหตุผล ค้นคว้าเพื่อหาวิธีแก้ไข ละกิเลสออกจากจิตใจของพวกเราท่านทั้งหลาย เหตุฉะนั้นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงได้ทรงชี้แจงแสดงไว้ในมงคลสูตรนั้นว่า นิพพานสัจฉิกิริยา จ เอตมมมงคลมุตตมํ ว่าพระนิพพานนั้นเป็นสัจธรรมและเป็นมงคลอันสูงสุดในพระพุทธศาสนานี้ พวกเราท่านทั้งหลาย ที่ได้มาบวชเป็นภิกษุสามเณรและอุบาสกอุบาสิกา ได้พากันมารักษาศีลเจริญภาวนา น้อมตัวเข้ามาในพระพุทธศาสนานี้ ก็มีจิตเจตนาปรารถนาเอาไว้ ต้องการจะไปให้พ้นจากกองทุกข์ไปสู่สุขอันเกษมศานต์ ให้นิราศจากภัยกรรมเวรทั้งหลายในวัฏสงสารนี้

ทุกคนมีความปรารถนาไม่ยอมมาเวียนว่ายตายเกิด เกิดๆ ตายๆ เพราะมันมีความทุกข์ ทุกคนจึงได้มีจิตเจตนาหาวิธีก้าวล่วงทุกข์อย่างนี้เอง จึงได้พากันชวนช่วยพากเพียรประกอบพยายามสร้างแต่คุณงามความดีตั้งแต่เริ่มต้น คนสร้างบุญสร้างกุศลต่างๆ ก็ต้องการพ้นทุกข์กันทั้งนั้น

เหตุฉะนั้น โบราณทั้งหลายจึงพากันกล่าวคำถวายนานต่างๆ ก็ดี มุ่งอยากมีความพ้นทุกข์ จึงเอานิพพานเป็นเครื่องหมายเครื่องยึดเหนี่ยวเอาไว้เป็นที่สูงสุด แม้คนจะทำบุญด้านวัตถุก็ดี ก็ยังมีเจตนาปรารถนาต้องการนิพพาน พวกที่มารักษาศีล ประพฤติศีลของตน สำรวมในศีลของตน ทุกคนก็มีความปรารถนาพ้นทุกข์เข้าสู่นิพพาน บุคคลมานั่งเจริญเมตตาภาวนาเสาะแสวงหาวิธีฝึกฝนอบรมจิตใจของตนให้สงบเป็นสมาธิก็ต้องการไปนิพพาน บุคคลเมื่อจิตใจสงบดีแล้วเป็นสมาธิดีแล้ว ก็พากันมาสร้างสมอบรมบารมีเพิ่มพูนสติปัญญาของตนให้แก่กล้า เพื่อหาวิธีละถอดถอนกิเลสออกจากดวงใจให้สิ้นไป จนไม่เหลือหลงอยู่ในจิตใจของพวกเราท่านทั้งหลายนั้น ก็อาศัยมุ่งหวังเข้าสู่นิพพานกันทั้งนั้น

เหตุฉะนั้น นิพพานจึงเป็นแดนเกษมศานต์ และเป็นแดนที่พ้นภัยอันตรายทั้งหลาย ไม่ให้บุคคลผู้ถึงแล้วมาเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารอีก ก็เรียกว่าพ้นทุกข์ไป การที่พ้นทุกข์ไปเช่นนี้เอง

จึงจะเรียกว่าเป็นที่สุดแห่งกองทุกข์ทั้งปวง จึงจะได้ไปอยู่ในที่สุขตามความปรารถนาที่ตั้งเอาไว้ ใครจะทำอะไรๆ ก็ตามก็ต้องการแต่คุณงามความดี มีจุดมุ่งหมายพันทุกข์กันทั้งนั้น

การที่พวกเราท่านทั้งหลายและสัตว์โลกทั้งหลายจะพ้นทุกข์ได้นั้น ก็คงต้องพากันสร้างสมอบรมบารมีนั่นเอง สั่งสมอบรมสติปัญญาให้แก่กล้านั่นเอง จนเพียงพอที่จะมีความสามารถลดละปล่อยวางความโลภ ความโกรธ ความหลงออกจากดวงใจของตนได้ มันก็จึงจะพ้นทุกข์ไปได้ บุคคลจะดับทุกข์ได้ก็อาศัยซึ่งบุญบารมี แม้องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านได้ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณที่ได้ต้นศรีเมหาโพธิ์ประเทศอินเดีย นั้น ก็อาศัยซึ่งบุญบารมีที่สร้างสมอบรมเอาไว้เรียกว่าบารมี ๓๐ ทศ ที่เราพากันสวดกันมาอยู่บ่อยๆ ก็เต็มบริบูรณ์ เรียกว่าสร้างสมอบรมคุณงามความดีนั้นบริบูรณ์จึงจะพ้นจากกองทุกข์ได้

เหตุฉะนั้น พวกเราท่านทั้งหลายเมื่อมาคิดเช่นนี้แล้ว เราก็ไม่ต้องหวั่นไหวไม่อ่อนแอไม่ท้อแท้ และคิดว่าตนเองนี้มีบารมีน้อยและจะเดินทางไม่ถึงจุดหมายปลายทาง เราไม่ควรคิดเช่นนั้น เราควรพากันคิดว่าเมื่อบารมีของตนเองไม่มี สติปัญญาของตนเองไม่มี เราก็ต้องสร้างสมอบรมบารมี สิ่งเหล่านี้ให้เกิดให้มีขึ้นแก่ตน เพื่อจะได้เป็นที่พึ่งของตน เอาเป็นเครื่องมือกำจัดกิเลสให้มันหมด

จากใจของพวกเรา ก็อาศัยซึ่งบารมีทั้งหลายที่ทุกคนสร้างสมอบรมเอาไว้เป็นเครื่องหนุน หนุนกำลังสติปัญญาให้มีแสงสว่างเกิดขึ้นเพื่อกำจัดกิเลส คือความมืดออกไปให้หมดจากดวงใจ เหมือนบุคคลที่มีไฟฉายก็ดี สมมุติไฟฉายมันมี ๒ ถ่าน มี ๒ ถ่านน้อยๆ ก็ฉายไปได้ไกลๆ แต่เราก็ชวนขวายหากำลังไฟนั้นมาเพิ่มเติมก็ต้องใช้ ๓ ถ่าน ๔ ถ่านขึ้นไปเรื่อยๆ ก็ต้องอาศัยมีเงินมีทองซื้อของที่มีราคาแพงและเพิ่มกำลังไฟขึ้น ไฟก็ยังมีแสงสว่างขึ้น ก็สามารถส่องไปได้ไกลกว่ากัน เห็นรูปภาพชัดเจนกว่ากัน จนหายสงสัยในสิ่งของทั้งหลายอยู่ในที่มืดนั้น เห็นได้ชัดเจนหมดก็หายสงสัยในสิ่งของเหล่านั้น ว่าอะไรเป็นอะไรก็เข้าใจหมด ก็เรียกว่ากำจัดความมืดออกไปได้หมดด้วยพลังไฟฟ้าแสงสว่างทั้งหลายที่ตนเองฉายอยู่

ฉันใดก็ดี พวกเราท่านทั้งหลายมาฝึกฝนอบรมสติปัญญาของตนจนสามารถเฉลียวฉลาดเฉียบแหลม แหลมคมว่องไวได้ทันกับเหตุการณ์ทุกอย่างพร้อมมูลบริบูรณ์แล้ว จึงจะสามารถกำจัดกิเลสเป็นระดับๆ ละชั้นละตอนถอดถอนออกจากดวงใจของพวกเราได้ ก็ฉันนั้นเหมือนกัน

เหตุฉะนั้น พวกเราท่านทั้งหลาย ถ้ามาคิดเช่นนี้แล้ว ก็เป็นหน้าที่ของพวกเราที่ต้องมีความตั้งใจ ความตั้งใจนี้เป็นสิ่งสำคัญ

เรียกว่าฉันทะความพอใจในหนทางที่ตนเองจะเดินไปถึงเป้าหมาย เรียกว่าคนมีฉันทะ มีวิริยะ มีความเพียรประกอบในการกระทำ คุณงามความดีของตนเองอยู่ ก็เรียกว่าเดินทางอยู่ เมื่อบุคคลมีการเดินทางอยู่ พยายามอยู่แล้ว มีความเพียรอยู่แล้ว บุคคลนั้นก็ย่อมเดินทางไปเรื่อยๆ เมื่อเดินทางไปเรื่อยๆ ก็มีจิตตะเอาใจ ผักไผ่ชวนขวยพากเพียรพยายามในการเดินทางของตน ไม่หยุดนิ่งอยู่ที่ใดที่หนึ่งให้เสียการเสียเวลา เพราะจิตมีการผักไผ่ในการที่จะก้าวหน้าจะเดินไปเรื่อยๆ อยู่ เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วก็จะถึงจุดหมายปลายทางที่ตนเองพึงปรารถนาตั้งศรัทธาเอาไว้ เลื่อมใสในพระรัตนตรัย คือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อันทุกคนเคารพกราบไหว้บูชาทั้งเช้าและทั้งค่ำ กลางวันกลางคืน ยืนเดินนั่งนอนอยู่ที่ไหน เรามีความเลื่อมใสในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์นั้นก็คือพวกเรามีจุดหมาย อยากรให้ตนเองได้มีพุทธะเกิดขึ้นในใจของเรา ได้เห็นธรรมะอันแจ่มชัดเจนเกิดขึ้นแก่จิตใจของพวกเรา

พระอริยสงฆ์สาวกนั้นเป็นแบบอย่างของบุคคลผู้ปฏิบัติ พวกเราทุกคนก็อยากให้ตนเองเป็นพระอริยสาวกในพุทธศาสนา อุบาสกอุบาสิกาที่ดี ก็อยากเป็นสาวกสาวิกาในพระพุทธศาสนา เรียกว่าคนบรรลุดุธรรมเพื่อจะนำตนเองให้พ้นทุกข์ เมื่อทุกท่านทุกคนมีความมุ่งหมายเช่นนี้ เรามีความตั้งใจนั่นเองเป็นหลัก เพราะชื่อสั้นๆ อย่าง *นิพพานํ ปรมํ สุขํ* นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง เป็นสุข

อย่างยอดเยี่ยมเหนือกว่าสุขอื่นๆ ไตที่บุคคลมีความปรารถนาอยู่
 เฉยๆ ในสมบัติในโลกนี้ ก็คือนิพพาน คำว่านิพพานนั้น เป็นเครื่องดับ
 กิเลสหมดจดจากดวงใจ เรียกว่าสะอาดหมดทั้งกาย สะอาดหมด
 ทั้งวาจา สะอาดหมดทั้งจิตใจ เรียกว่าจิตบริสุทธิ์ จึงสมควรที่
 บุคคลนั้นหรือภิกษุสามเณรองค์นั้น หรืออุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย
 เหล่านั้นที่จะไปนิพพานได้ ต้องบริสุทธิ์สะอาดผุดผ่อง สมควรที่จะ
 ได้ไปอยู่ในที่เกษมศานต์เป็นสุขได้

เหตุฉะนั้น พระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
 จึงเป็นนियานิกธรรม นำบุคคลผู้ประพฤติปฏิบัติฝึกหัดตนเองได้
 ตามทำนองคลองธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ตรัสไว้ดีแล้วนั้น
 หลุดพ้นไปได้ เพราะธรรมะนั้นเป็นเครื่องกำจัดกิเลสโดยแท้ กิเลส
 แม้เพียงนิดเดียวก็ไม่เหลืออยู่ในจิตใจของบุคคลผู้ประพฤติได้
 จึงได้เป็นผู้บริสุทธิ์ มีปัญญารู้เท่าทันกิเลสทั้งหลายนั่นเอง

กิเลสคือโลภะ โทสะ โมหะที่มีอยู่กับตนเองหรืออยู่ตรงที่
 ใจของตนเองนั้น ถ้าหากปัญญาแจ้งเห็นจริงเห็นชัดจริงๆ แล้ว
 ก็ย่อมได้วุฒิปุทฺโธเกิดขึ้น ธัมมโณนั้นก็คือธรรมะ ทั้งดีและทั้งไม่ดี
 และวัตถุธาตุทั้งหลายที่มีอยู่ในโลกนี้และโลกอื่นก็ดี ไม่คำนึงถึง
 เพราะรอบรู้ในกองสังขารทั้งภายในและภายนอก และวัตถุทั้งหลาย
 ที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมทั้งหลายก็ดี อันนี้ก็เรียกว่าปัญญาแจ้ง

สิ่งเหล่านั้นเอง จึงเป็นพุทธโธเกิดขึ้นมาได้ พุทธโธก็คือผู้รู้แจ้งเห็นจริง
 นั้นเองเขาจึงพากันเคารพ ัมโมก็คือธรรมะทั้งหลาย ทั้งภายในและ
 ภายนอก ทั้งดีและทั้งชั่วมันก็เป็นธรรมะหมด สังโฆนั้นก็คือศีลซึ่ง
 บุคคลผู้บรรลุดุธรรมแล้วจึงได้เป็นพระอริยสงฆ์สาวกในพุทธศาสนา
 เป็นสาวกสาวิกา ศรัทธาญาติโยมบรรลุดตามขั้นตอนของตนเองที่จะ
 เห็นธรรมได้ก็จึงได้เป็นสาวกสาวิกาได้

เหตุฉะนั้น พระพุทธองค์จึงเรียกผู้บรรลุดุธรรมว่าเป็นกุลบุตร
 กุลธิดาในพระพุทธศาสนา ผู้ยังไม่บรรลุดุธรรมเหมือนพวกเรา
 ทั้งหลายยังมีกิเลสหนาปัญญาหยาบ ยังไม่สามารถปิดเป่ากิเลส
 ขำระล้างกิเลสออกจากดวงใจของตนเองได้ ก็เรียกว่าพวกเรายังมีธุลี
 คือกิเลสหรือความสกปรกอยู่ในกายวาจาใจของตน มันไม่สะอาดมัน
 ก็บรรลุดุธรรมไม่ได้เหมือนพวกเราที่ต้องปฏิบัติกันอยู่ แต่อย่างไรก็ดี
 จิตใจของเรามันยังไม่สะอาดเราก็พยายามที่จะหาวิธีแก้ไข หาวิธี
 กำจัด หาวิธีปรับปรุงตนเองเพื่อชำระความสกปรกออกไปคือกิเลส
 แล้วก็ไม่ต้องห่วงอะไร เพราะเราเข้ามาใกล้พระพุทธศาสนาแล้ว
 เรามาเลื่อมใสแล้ว พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งของตนแล้ว
 เราก็มีความตั้งใจเช่นนั้น ไม่ใช่เราเลื่อมใสเฉยๆ เราอยากให้ตนเองนั้น
 มีพุทธโธ มีัมโม มีสังโฆ เกิดขึ้นแก่ตนเป็นอัญญะมัญญิง คงวาง
 จากกันไม่ได้ พุทธโธ ัมโม สังโฆเป็นของสืบเนื่องซึ่งกันและกัน

เหตุฉะนั้น ปัญญาวิชาความรู้จึงเรียกว่าพุทธโธ รู้ธรรมะทั้งหลายก็เรียกว่าธัมโม สังโฆ ก็คือตนเองเป็นผู้สังโฆ เป็นสาวกนั่นเอง ๓ อย่างนี้เมื่อไหร่เราจะได้เป็นที่พึ่งของตน เป็นเรื่องที่สำคัญที่พวกเราพากันมาบวชในพระพุทธศาสนา แต่เราก็ไม่ต้องห่วงไหวอะไร เราก็กวักกันตั้งใจมีความพากเพียรอยู่กับภูมิใจในชีวิตของตน บุคคลทั้งหลายอื่นเขามีความประมาทอยู่ เขาไม่ได้เข้าวัดฟังธรรมจำศีล ไม่ได้บวชในพระพุทธศาสนา แต่เป็นเรื่องของบุคคลอื่นมันจะวุ่นวายกันแค่ไหน มันจะทุกข์มันจะเดือดร้อนแค่ไหน มันก็เป็นเรื่องของคนอื่นทั้งนั้น เพราะเขามีความประมาทอยู่ เขาไม่ได้หันตัวของเขาเข้ามาใกล้ในพระพุทธศาสนา มาพิจารณาหาวิธีแก้ทุกข์ที่เกิดขึ้นแก่ตน ทุกคนในโลกนี้มันก็ต้องหาวิธีได้เหมือนกัน แต่คนจะไปแก้ทุกข์ แก้ทุกข์ด้วยอย่างอื่นต่างๆ ด้วยวัตถุทั้งหลายก็ดี มันก็แก้ไปได้ชั่วคราวชั่วคราวเท่านั้น แต่ถ้าแก้ทุกข์ในจิตใจของพวกเรานั้นก็ต้องแก้ที่จิตใจของเราเอง จึงเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะทุกข์มันมารวมอยู่ที่ใจหมด กายมันเป็นทุกข์เป็นของภายนอก แต่ใจมันเป็นของภายใน แต่มาทุกข์อยู่ที่ใจอะไรมันก็มารวมสะสมอยู่ที่ใจ แล้วก็ต้องมาแก้กันที่ใจ เมื่อแก้ได้มันจะสุข มันก็มาสุขอยู่ที่ใจ มันก็อยู่ตรงนี้

เหตุฉะนั้น พวกเราท่านทั้งหลายใคร่ทุกคนก็อยากไปให้ พันทุกซ์ คำว่าแดนพันทุกซ์นั้นเรียกว่าเป็นนิพพานนั่นเอง หาก พวกเราท่านทั้งหลายได้สร้างสมอบรมบารมีจนมีสติปัญญาแก่กล้า จริงๆ จนสามารถสอดส่องมองเห็นธูลี คือกิเลสทั้งหลายตามขั้น ตามตอนตามระดับปัญญาละเอียด เห็นกิเลสละเอียดจนปิดเป่า จนหมดสิ้นจนหายสงสัยในโลกธาตุนี้ นั่นก็เป็นเรื่องที่เราพากัน มีความปรารถนาอยู่ ถ้าหากภิกษุสามเณรองค์ใดมีสติปัญญารู้แจ้ง เห็นจริง จะบวชก่อนบวชหลังก็ไม่ใช่ปัญหาเสียแล้ว เมื่อพระภิกษุ สามเณรองค์นั้นรู้แจ้งเห็นจริงก็ต้องพันทุกซ์ด้วยตนเอง จะบวชก่อน บวชหลังไม่มีปัญหาอะไร ศรัทธาญาติโยมก็เหมือนกันถ้าผู้ใดรู้แจ้ง เห็นจริงเกิดขึ้น ศรัทธาญาติโยมผู้นั้นก็ต้องได้บรรลุธรรมตามกำลัง ความสามารถที่ตนเองปฏิบัติได้ ซึ่งก็ต้องหลุดมาเป็นขั้นๆ ตอนๆ จนถึงที่สุดแห่งกองทุกซ์ นี่เป็นเรื่องที่แต่ละบุคคลจะชวนชวาย แกไขปรับปรุงตนเองเพื่อเป็นผู้มีสติปัญญากันทั้งนั้น

เหตุฉะนั้น สมัยครั้งพุทธกาลก็เหมือนกัน ท่านไปพึ่งเทศน์ พึ่งธรรม พระพุทธเจ้าเทศนาให้ฟังบ้าง ครูบาอาจารย์สาวกเทศนา ให้สาวกฟังบ้าง ศรัทธาญาติโยมพากันไปพึ่งเทศน์พึ่งธรรม เมื่อจบ ธรรมเทศนาลงก็ได้บรรลุธรรมกันมากมาย ผู้ไม่บรรลุก็มี ผู้บรรลุก็มี ภิกษุสงฆ์สามเณรก็เหมือนกันก็ได้บรรลุธรรมตามกำลังความสามารถ ของตน นี่เป็นเรื่องที่สมัยครั้งพุทธกาลโน้นก็มีอยู่แล้ว ผู้บวชก่อน

บวชหลัง ผู้บวชที่หลังบวชไม่นานได้บรรลुरुธรรมก่อนก็มีกันเยอะแยะ ถ้าหากพวกเรามาพิจารณาเช่นนี้แล้วก็เป็นเรื่องของบุญบารมีนั่นเอง เป็นเรื่องของสติปัญญาที่ตัวเองที่จะกำจัดกิเลสได้ หายสงสัยได้ นี่ก็เป็นเรื่องที่เราเราท่านทั้งหลาย ได้นำมาพินิจพิจารณาน้อมเข้ามาสู่ตนว่า เรามาเพื่อประสงค์ต้องการพ้นทุกข์ แล้วก็พากันชวนชวายเป็นตามกำลังสติปัญญาของตน ยืนเดินนั่งนอน จะนั่งภาวนา เดินจงกรม ก็นั่ง ใช้สติปัญญาพินิจพิจารณาอยู่เรื่อยๆ ก็นั่ง หาเหตุผลผลคั้นคว้า หาวิธีแก้ไขจิตใจของตนเองอยู่ตลอดอย่างนั้น เขาเรียกว่าเรามีความเพียรอยู่ ก็จุดของเราที่จะเดินทางไปมันยังอยู่ไกลก็คือนิพพานนั่นเอง มันอยู่ไกลเรา เรากำลังเดินทางอยู่ เราก็เดินไปเรื่อยๆ นั้นแหละ แต่เราก็ไม่หยุด เรียกว่าคนไม่หยุดความเพียร คนนั้นก็จะมีเจริญไปเรื่อยๆ การบำเพ็ญด้านจิตใจ เพราะเรามุ่งหวังอยากได้พระนิพพานเป็นที่สุด นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่งนั้น ถ้ารู้ว่าจะสุขแค่ไหน ตัวผู้เทศน์ก็ไม่ได้ถึงนิพพานแล้ว

ถ้าหากพวกเราท่านทั้งหลาย มาพินิจพิจารณาแล้วว่า คนจะมีความสุขก็ต้องเป็นเรื่องของบุคคลที่อิม เหมือนบุคคลกินข้าวหรือภิกษุสามเณรฉันข้าวก็เหมือนกัน เมื่อฉันอิมแล้วก็ฉันอีกไม่ได้ ญาติโยมกินแล้ว กินข้าวอิมๆ แล้วก็กินลงไม่ได้ เมื่อมันกินลงไปไม่ได้ มันก็เต็ม ฉันใดก็ตีมันเต็มแล้วมันก็เออลงไปไม่ได้ ถ้าหากพวกเราท่านทั้งหลาย มาคิดเช่นนี้ก็เหมือนบุคคลที่มีสติปัญญา

แล้ว ท่านอิม คำว่าท่านอิมนั่น ก็คือท่านเบื่อหน่ายแล้ว ท่านได้เกิดหลายภพหลายชาติมาแล้ว ไม่รู้จักภพที่ชาติแล้ว ท่านผู้ที่มีสติปัญญา ท่านคงเบื่อ เบื่อการเกิดอีก ท่านก็เลยเต็ม ท่านแก้ไขได้ ไม่ปรารถนา มาเกิดอีก การที่ไม่เกิดอีกนี่เอง ทำอย่างไรเราจึงจะทำได้ เพราะไม่เกิดอีกมันก็ไม่ทุกข์อีก ด้วยการเกิดมาเป็นรูปร่างก็ดี ถ้าไม่เกิดอีกมันก็ไม่ได้มาทุกข์อีก ไม่มีความเดือดร้อนอย่างนี้อีก ทีนี้การเกิดอยู่ภายในจิตที่จะทำให้เกิดมาเป็นรูปร่าง การมาปรุงแต่งขึ้นภายในจิต แล้วก็อารมณ์นี้เกิดขึ้นเราก็ต้องเกิด อารมณ์นี้ดับไปเราก็ต้องตายไป เรียกว่าจิตเกิดจิตดับอย่างนี้ เมื่อมันยังเกิดยังดับอยู่มันก็เรียกว่ามันยังเกิดอีกอยู่นั่นเอง เพราะมันอยากเกิดอีกอยู่ มันจึงปรุงอารมณ์นั้นอารมณ์นี้เกิดขึ้นอยู่ภายในจิต เมื่อไหร่เราจะคิดอยู่ในอารมณ์เดียวได้ มันก็จะไม่เกิดอีก คิดเรื่องนั้นเรื่องนี้ขึ้นมาอีกแล้วมันจึงจะดับสิ่งนั้นได้ ไม่ต้องคิดอีกไม่ต้องเกิดอีก และไม่ต้องหาวิธีดับอะไรอีก จิตมันจะรู้อยู่ตลอด เรียกว่ารักษาตัวตนเองได้ มีเกราะหุ้มตนเองได้กันภัยได้ ก็ทำอย่างไรจิตจึงจะมีสติปัญญา รู้แจ้งเห็นจริง โลกที่ไปเกิดโลกไหนมันก็ทุกข์เหมือนกัน ไปเกิดประเทศใดเมืองใดมันก็ทุกข์เหมือนกัน ไม่เหลือหลอที่ไหนในโลกนี้มันก็เป็นอย่างนั้น เราไปเที่ยวที่ไหน ไปไหนเมืองไหน มันก็อยู่อย่างนี้ถ้ามันเป็นธรรมชาติอย่างนี้

พระอริยเจ้าทั้งหลายท่านคงจะเบื่อ เพราะท่านมีสติปัญญา รู้ว่ามันเป็นทุกข์จริง เกิดขึ้นมาแล้ว จึงค้นคว้าให้พ้นจากกองทุกข์ ไปได้ จึงดับทุกข์ได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นบรมครู รู้แจ้งเห็นจริงค้นคว้าถึงที่สุดของกองทุกข์ได้จริง ท่านจึงดับทุกข์ได้ โดยสิ้นเชิงไม่มีเชื้ออะไรเหลือลืออยู่ในใจ ท่านที่รู้แจ้งเห็นจริง ความรู้นี้พวกเราจะว่าเรื่องอะไร เราจะสมมุติว่าปัญญาวิ สมมุติว่า วิชาริ สมมุติว่าความรู้ริ หรือสมมุติว่าธรรมชาติชนิดหนึ่งเป็นธาตุรู้ริ มันเป็นเรื่องสมมุติหมด ถ้าหากพวกเราไม่สมมุติก็ขอให้มันเอา สติที่ดีปัญญาที่ดี มันรู้ มันรู้จริงแล้ว มันก็คืออะไร ก็เป็นเรื่องของ บุคคลที่จะค้นคว้า ถ้าเราไม่สมมุติก็คงจะอยู่เฉยๆ เหมือนกับ คนที่อ้อม ถ้าสมมุติขึ้นมามันก็เป็นสมมุติ

เหตุฉะนั้น พระพุทธองค์จึงไม่อยากจะให้เราไปสมมุติ ขึ้นมา เพราะเรื่องนี้มันก็เรื่องลบสมมุติ มันไม่มีสมมุติ ท่านจึงตรัส ว่าเป็นนิพพาน เพราะมันลบสมมุติแล้ว นิพ ก็แปลว่าไม่เหลือลือ อะไร บัดนี้ ถ้าไม่เหลือลืออะไรถ้าเราวกมาพิจารณาดู ก็คือธาตุ ๔ ชั้น ๕ นี้ก็คงดับสนิท ถ้าเราเรียกว่ายังจิตใจที่บริสุทธิ์ บริสุทธิ์ที่เป็นพุทโธ ธัมโม สังฆอบริบูรณ์ ที่เราสมมุติออกมาอย่างนั้น ผู้ที่อ้อม ผู้ที่พอ ผู้ที่เบื่อโลกแล้ว ไม่อยากมาเกิดอีกแล้ว ท่านก็เลยไม่มาเกิด อย่างนี้ เพราะมันมาเกิดมันจะทุกข์ ท่านก็เลยไม่มาเกิดอีก ไม่มาเกิด

กับอะไร ไม่มีเกิดกับใครที่ไหน เป็นสัตว์น้อยสัตว์ใหญ่ เป็นมนุษย์ เทวดาพรหมโลก ท่านก็ไม่เอาทั้งนั้น เพราะอะไร เพราะท่านเห็นหมด รู้หมด เขาเรียกว่าบริบูรณ์ เป็นคนอิม เหมือนบุคคลมีอะไรก็แล้วแต่ ถ้ามันอิมมันพอแล้ว มันจะเป็นยังไงไม่ทราบเราก็คิดดูก็แล้วกัน

เมื่อมันยังไม่พอมันก็คือทุกข์ เมื่อมันพอมันก็คือสุข ตรงนี้ มันน่าคิดเหลือเกินเราเป็นนักปฏิบัติทั้งหลาย เราก็จะมองเห็น สิ่งต่างๆ ที่เรายังมีอยู่ ร่างกายของเรามีอยู่เราจะใช้อะไรบ้าง ร่างกาย มันอยู่อย่างไร ช่วงกาลสมัยของมันอยู่อย่างไร มันประพฤติเป็นไปอย่างไร เราจะได้ปกครองร่างกายของเราไปตามเรื่องของมัน ถ้าหากเราจริงจัง จนถึงที่สุดของมันก็แตกสลายไปตามธรรมชาติ

เหตุฉะนั้น วัตถุสิ่งของทั้งหลายก็เหมือนกัน เราเอาไว้อใช้ เมื่อเรามีร่างกาย วัตถุทั้งหลายที่มันประกอบเป็นเครื่องใช้สอยอยู่ ก็เพราะมันมีร่างกายนี้เอง มันจึงใช้สิ่งของทั้งหลายเหล่านั้น เมื่อใช้เราก็ต้องรู้ว่าสิ่งของเหล่านั้นมันเป็นเครื่องใช้สำหรับกายไม่ใช่สำหรับใจ ใจมันเป็นเรื่องหนึ่ง ไม่ต้องหาอะไรมาใช้มัน เพราะมัน ธรรมชาติของมันอยู่แล้ว

นี่เป็นเรื่องของพวกเราท่านทั้งหลายที่ได้พิจารณากันอยู่ ใครจะรู้ ใครจะไม่รู้ ก็ต้องมีความพากความเพียรกันอย่างนั้นแหละ

ไปเรื่อยๆ บางทีมันก็อาจจะรู้ขึ้นไปเรื่อยๆ ถ้ารู้แจ้งเห็นจริง ได้ดับทุกข์ในจิตใจของตนเองได้ ไม่มาเกิดอีกได้เหมือนพระอริยเจ้าทั้งหลายท่านพ้นทุกข์ไป ท่านไม่มาเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารกับพวกเราอีก ก็เพราะท่านพ้นนั่นเอง ท่านอิม เหมือนกับเราเอาน้ำใส่แก้ว น้ำที่ใส่แก้วเต็มแล้ว ใครจะเอาน้ำไปเพิ่มอีกมันก็ต้องล้นทิ้งเฉยๆ ฉันทใดก็ดี ผู้อิมแล้วผู้พอแล้วนั้น เขาหมดความอยาก ความหิวแล้ว ก็คงจะเป็นเรื่องของผู้ที่พ้นทุกข์นั่นเอง

ที่นี้พวกเราท่านทั้งหลายก็คงมีความมุ่งหมาย มีความปรารถนา ใฝ่ฝันหาถึงทั้งค่าทั้งคืน ยืนเดินนั่งนอนก็แสวงหาความพ้นทุกข์ในโลกนี้ ไปประเทศใดเมืองใดก็ดี ก็อยากพ้นทุกข์กันทั้งนั้น อยู่ที่ไหนก็อยากพ้นทุกข์กันทั้งนั้น อยากมีความสุข แต่ส่วนมากยังจะหาความสุขกันไม่เจอ เพราะเดินทางไม่ถูกนั่นเอง เมื่อหาความสุขไม่ถูกทางมันก็ต้องทุกข์ตามมาทันที เมื่อหาถูกทางมันก็คงจะสุขไปเรื่อยๆ เหมือนบุคคลเดินไปตามร่มไม้หรือเดินไปทางที่ถูกหนทาง ก็คงสบายใจมันไปถึงเป้าหมายที่ตนเองตั้งเอาไว้วันนั้นเอง ก็คงไม่มีความทุกข์กับการเดินทาง บุคคลที่เดินทางผิดแล้วก็คงมีความกังวล มีความทุกข์เพราะมันไม่ถึงเป้าหมาย ไม่ถึงสถานที่ที่ตนเองจะไป มันก็ต้องมีความทุกข์ใจเป็นธรรมดา อันนี้เป็นเรื่องของการบำเพ็ญของเรา

เหตุฉะนั้น ก็ขอให้ทุกท่านทุกองค์ อย่าถือว่าเป็นนอกพรรษา หรือในพรรษา ถ้าเป็นนักปฏิบัติแล้ว นอกพรรษากับในพรรษาก็ต้องปฏิบัติเหมือนกันเท่าเดิม ไปที่ไหนก็ดี ญาติโยมก็เหมือนกัน เราไม่คิดนอกพรรษาหรือในพรรษา การเจริญเมตตาภาวนาของเราก็ต้องทำอยู่ไปเรื่อยๆ เพราะธรรมะเป็นอกาลิโก ไม่ประกอบด้วยกาล ด้วยเวลา ผู้ใดเสาะแสวงหาได้รู้แจ้งเห็นจริงเมื่อไหร่ก็ย่อมได้รับผลรับประโยชน์เมื่อนั้น พระพุทธองค์ตรัสไว้แบบนี้ ใครสามารถปฏิบัติรู้แจ้งเห็นจริงในกลางคืนก็เห็นกลางคืน กลางวันก็เห็นได้ เข้าสาย บ่ายเที่ยง เห็นได้ทั้งนั้น บุคคลที่จะรู้แจ้งบรรลุดุธรรม ไม่ประกอบด้วยกาล ด้วยเวลา การประพาศิคุณงามความดีเป็นเช่นนี้ ทำความเพียรของตนเองได้หมด ไม่มีปัญหาอะไร มีแต่ปัญหาที่เราขาดสติปัญญาเท่านั้นเอง ที่ไม่มีความสามารถที่จะเสียสละกิเลสให้หมดให้สิ้น จากดวงใจของพวกเรา แต่อย่างไรเราก็ไม่ต้องเศร้าโศกเสียใจอะไร ก็ควรที่จะมีความพากเพียรพยายามไปเรื่อยๆ เพิ่มพูนบารมีของตัวเองไปเรื่อยๆ จนถึงแดนพันทุกข์ที่เราทุกคนมีความปรารถนา

เหตุฉะนั้น การอธิบายธรรมะเรื่องหนทางพันทุกข์เข้าสู่ นิพพานนั้น พระนิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง พระพุทธองค์จึงตรัสไว้ในมงคลสูตร แสดงสูงสุดยอดเป็นมงคล *นิพพานสัจฉิกิริยา จ เอตมมงคลมุตตมํ* สัจจะก็คือความจริงชนิดหนึ่ง นิพพานก็คือ ความดับทุกข์สนิท เป็นสัจจะชนิดหนึ่งที่น่าให้บุคคลพันทุกข์ จึงเป็น

มงคลแก่ชีวิตอย่างสูงสุดของบุคคลที่ได้ถึงนิพพานแล้วในภพชาติ
ที่ได้บรรลุนั้น ก็เรียกว่ามงคลอันสูงสุดที่พระพุทธองค์ตรัสไว้
พวกเราท่านทั้งหลายก็พากันสวดพากันสรรเสริญยกย่องว่าเป็นมงคล
อย่างสูงสุดคือตรงนี้เอง

เหตุฉะนั้น การบรรยายธรรมเป็นธรรมะคำสั่งสอนของ
องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แม้พวกเรายังไม่ได้บรรลุก็ตาม
ตัวผู้เทศน์ยังไม่ได้บรรลุก็ตาม ก็เรายังไม่มีสติปัญญาเพียงพอ
ก็หยาบยกธรรมะคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ได้นิดได้หน่อยก็ดี ไม่ได้ละเอียดสุขุมคัมภีรภาพก็ตาม มาแสดง
มาอธิบายและยกเปรียบเทียบสิ่งต่างๆ ให้เราได้น้อมนำคำอธิบาย
เหล่านั้นไปพิจารณาเข้ามาสู่ใจของเรา แล้วประพฤติปฏิบัติ
ฝึกหัดตนเองตามความสามารถของตน ผลจะได้รับตามกำลังของ
ตนเองที่ปฏิบัติได้ ก็จะได้รับความสุขตามนั้น ก็ขอให้พวกเราพากัน
มีความตั้งใจ

การได้อธิบายธรรมะมาตั้งแต่ต้นถึงอวสานก็ขอยุติไว้เพียง
แค่นี้ เอาจัง ก็มีด้วยประการฉะนี้

ผู้ไม่หวั่นไหวต่อโลกธรรม ๘

ผู้ไม่หวั่นไหวต่อโลกธรรม ๘

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส

**พฺภุจฺจสฺส โลกธมฺเมหิ จิตฺตํ ยสฺส น กมฺปติ
อโสภํ วิรชํ เขมํ เอตมฺมงฺกลมุตฺตมํ ตีติ**

ณ บัดนี้ พวกเราท่านทั้งหลาย ผู้มีความตั้งใจศึกษาหลัก
พุทธศาสนา เพื่อให้เข้าใจในศาสนธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า ที่พระพุทธองค์ตรัสเทศนาแนะนำสั่งสอน
หลายสิ่งหลายอย่าง ที่จะให้พวกเรานั้นศึกษาหาหนทางปลดเปลื้อง
ความทุกข์ ความเดือดร้อนออกจากจิตใจของตน การที่ฝึกฝน
อบรมจิตใจของตน เพื่อไม่ให้มีความเดือดร้อน จึงเป็นสิ่งที่สำคัญ
ที่สุดในชีวิตของพวกเรา แม้คนเราอยู่บ้านใดเมืองใดที่ไหน ไม่มีใคร
อยากจะทุกข์ ไม่มีใครอยากเดือดร้อน ไม่มีใครอยากมีความวุ่นวาย
บุคคลทั้งหลายในโลก ประารถนาแต่ความสงบสุข ความสันติสุข

ความอยู่สะดวกสบาย ไม่มีความวุ่นวายเกิดขึ้น ไปอยู่ที่ไหน อันมีความพึงปรารถนาด้วยกัน เมื่อมันเป็นเช่นนั้นแล้ว เราก็ต้องพากันศึกษาว่าเราจะสร้างสติปัญญาของเราให้เกิด ให้มีขึ้น ให้เข้าใจในคำภีระที่ได้ลิขิตไว้ในเบื้องต้นนี้ว่า *มุจฺจสฺส โลกธมฺเมหิ จิตฺตํ ยสฺส น กมฺปติ* ท่านว่าเรื่องที่สัมผัสจิตใจของบุคคลนั้น พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ในเรื่องโลกธรรม ๘ ประการ

โลกธรรม ๘ ประการนี้ หากเราพูดกันอย่างหนึ่ง เรียกว่า ตัณหา ๑๐๘ อันว่ากิเลส ๑,๕๐๐ ตัณหา ๑๐๘ กิเลสซึ่งมันมากมาย ๑,๕๐๐ ตัว ตัณหาก็มี ๑๐๘ ตัวนี้ เราก็มາพิจารณาดูแล้วว่า โลกธรรมมันติดมันแปด^๑ อยู่ในจิตใจของพวกเรา อยู่กับจิตใจของสัตว์โลก ในโลกนี้มันก็ต้องมีหมด แล้วแต่บุคคลนั้น จะสร้างสรรค์พัฒนาสติปัญญาของตนให้เข้าใจในโลกธรรม ๘ อย่างนั้น เพื่อจะได้ละปล่อยวางให้อยู่ตามธรรมชาติ โลกธรรม ๘ มันสัมผัสจิตใจของเราอย่างไร ก็คือบุคคลทั้งหลาย เรามาพิจารณาให้รู้ว่า คนเราถ้ามีลาภ คำว่าลาภคืออะไร ก็คือจะมีโภคทรัพย์สมบัติ อะไรต่างๆ สิ่งทั้งหลายที่เราพึงปรารถนา มีโชคมีลาภดี มีบารมีดี อะไรต่างๆ มีเกียรติมียศ อะไรต่างๆ ยศถาบรรดาศักดิ์ทั้งหลาย เหมือนที่พวกเราศึกษาว่าทางโลกเขามียศถาบรรดาศักดิ์อะไร

^๑ คำว่า "มันติดมันแปด" เป็นคำภาษาอีสาน หมายถึง การที่สิ่งสกปรกมาติดทำให้แปดเป็นล้นไม่ออก

ต่างๆ เลยพากันหลงไหลเอามาสัมผัสตนเองสัมผัสจิตใจ ก็เรียก
โลกธรรมมาสัมผัส มีลาภ

ถ้าเรามาดูแล้ว ก็ดูมาที่ตัวเรา ถ้าหากบุคคลเรานั้นมีบ้าน
มีช่อง มีรถมีเรือ มีเงินมีทองมากมาย หาได้ง่าย สะดวกสบายต่างๆ
ก็เรียกว่า มีลาภทั้งหลายหลงไหลมาสะดวกสบาย บัดนี้เมื่อมันมา
เกิดขึ้นอย่างนั้นแล้ว มาสัมผัสตนเองก็เรียกว่าตนเองได้รับ ก็เลย
หลงในลาภนั้นได้ เหมือนบุคคลที่มีเงินทองมาก ก็หลงว่าตนเอง
มีเงินมีทองมากกว่าทุกคน มีหน้ามีตาตื่นเต้นเกิดขึ้น ก็เรียกว่า
มีลาภ มียศถาบรรดาศักดิ์ คนก็หลงเห็นใหม่ ตำรวจ ทหาร ข้าราชการ
งานเมือง เป็นรัฐบาล เป็นผู้แทน เป็นรัฐมนตรี เป็นนายกฯ
เป็นประธานาธิบดีก็ดี เดินนั้นจะเหยียบคนอื่นไป มันเป็นอย่างนี้
มันหลง หลงที่จิตใจ ร่างกายก็แสดงอาการต่างๆ ไปก็เรียกว่ามียศ
อันนี้เราก็อ่านศึกษาว่าสิ่งนี้มันเกิดขึ้น เกิดขึ้นในตนแล้วมันมา
สัมผัสตน ทำไมคนทั้งหลายเขาจึงหลงเรื่องอย่างนี้ หลงมาก ตำรวจ
ทหารก็ดี นายร้อยนายพันนายพลทั้งหลายนี้ หลงไหลจนเผลอจนแก่
มันเป็นอย่างนี้ เราก็อ่านศึกษา โอ..มันหลง หลงอย่างนี้มันเกิดทุกข์
โดยไม่รู้จักมัน มันไม่รู้จักทุกข์ ถ้ามันมีความสุข เดียวมันก็จะมี
ความทุกข์ มันอยากได้ต่อกันไป เหมือนทหารทั้งหลายหรือเขาทำ
การงานต่างๆ มียึดสินนั้นสินนี้ทางข้าราชการ นายร้อยนายพัน นายพัน
ก็อยากได้เป็นนายพล พลตรีแล้วก็อยากได้พลโท พลโทแล้วก็

อยากได้พลเอก พลเอกแล้วก็จอมพล เมื่อมันมีสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นแล้ว ไม่ได้ศึกษาก็เลยหลง มันก็เลยติดอยู่ในจิตใจ ก็เรียกว่าโลกธรรม ๘ มันติดอยู่ในจิตใจ มีลาภ มียศ สุขก็มี ความสุขมันก็เกิดมาตาม มันสุขอิงอามิส เมื่อได้ก็มีความสุขแต่ความทุกข์มันแอบแฝงอยู่ ก็มองไม่เห็น แอบแฝงความสุขอยู่ สุขเกิดขึ้นทุกข์ก็จะเกิดมาเพราะ ต้องการต่อไปอีกนั่นเอง นั่นเป็นสิ่งที่เราเป็นนักปฏิบัติจะศึกษาให้มีสุข

เมื่อเรามีความสุขร่างกายไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ มันก็ไปเบา ที่จิต จิตใจมันสุขว่ารูปร่างกายนี้ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ เมื่อสุขเราได้รับ อารมณ์บางสิ่งบางอย่าง คำว่าได้รับอารมณ์บางสิ่งบางอย่างก็คือ เรื่องสรรเสริญ มีลาภ ยศ สุข สรรเสริญ คนสรรเสริญยินยอมอย่างนั้น อย่างนี้ ว่าเรามีลาภ มียศ มีสุขดี มีสมบัติอะไรต่างๆ พร้อมมูลบริบูรณ์ ได้เป็นคนที่มีบุญบารมี สรรเสริญอย่างนั้นอย่างนี้ คนมีความดีอะไร ต่างๆ นั้นเราต้องศึกษามัน เมื่อมันเป็นอย่างนี้ถูกสรรเสริญแล้วก็ หลงไหลตนเอง มันก็หลงไหลกัน ญาติโยมก็จะเห็น ทางโลกเขาก็ จะเห็น ทางพระเราก็จะเห็น แต่ผู้ที่ฝึกผู้ปฏิบัติก็ไม่มีปัญหาอะไร แต่ทางโลกมันจะเป็นได้มาก เพราะผู้ถูกสรรเสริญนั้นจะหลงตนเอง เหมือนบางหมู่บางเหล่าเป็นพระ นี้..ฉันอาหารมังสวิรัตติ ว่าตนเองนี้ ดีกว่าผู้ที่ไม่ฉัน เขายกย่องว่าพวกนี้ดีกว่า ก็หลงตนเองเป็นอย่างนั้น ตนเองหลงไม่ดูเลยบางที ญาติโยมไม่ศึกษา เรียกว่าฉันมังสวิรัตติ

เอาข้าวไปทำให้หม้อให้เหมือนขาไก่แล้วเอาไปทอด แล้วก็เอาข้าวมาทำให้มันเหมือนตับ เหมือนลำไส้ไก่ไส้หมูอะไรต่างๆ ท่านว่าตนเองจะละแล้ว ก็ยังระลึกถึงเอาขาไก่ มันเป็นอย่างนี้ เอาข้าวมาทำหลอกตนเอง กินแล้วฉลาดหรือโง่เราก็ดูตรงนั้นนะ เอาข้าวมาทำเหมือนตับไก่ตับหมูตับอะไร เอาข้าวมาทำไส้ไก่ไส้หมู มาทำกิน แล้วมาหลอกตนเองกิน มันโง่หรือมันฉลาด มันก็เป็นอย่างนี้สิ นั่นแหละเขาก็สรรเสริญ ก็เลยหลงตนเองว่าตนเองนี่ดีกว่าทุกคน เกิดถกเถียงกันได้แย้งกัน

การประพฤติปฏิบัติ ก็เลยเป็นสิ่งที่เราจะศึกษาว่า ถ้าคนสรรเสริญเราต้องมาดูที่เรา ว่าคนสรรเสริญว่าเราดี มันดีจริงหรือว่ามันไม่จริง เราก็ต้องมาศึกษา ถ้าเราไม่ศึกษาเราก็หลง หากเขายกย่องสรรเสริญก็หลงตนเอง ก็เรียกว่ามันอยู่ในจิตใจของเรา มีลาภ มียศ สุข สรรเสริญ มันไม่ปกติ จิตใจนี้..แสดงถึงร่างกายด้วย ก็เรียกว่ามันยังไม่สงบ มันยังไม่รู้สิ่งที่ตนเองติดในสิ่งนั้น ยังไม่รู้จัก ถ้าเราเป็นนักปฏิบัติก็จะได้ศึกษา โอ..เมื่อมันมีเกิดขึ้นอย่างนี้ คนมันตื่นเต้น มันหลงไหลเป็นธรรมดา มันก็ติดอยู่ในจิตของคน จิตนั้นแหละมันพาให้หลงไหล ท่านจึงว่าโลกธรรมนี้มันอยู่ในจิตใจของคน จิตใจยังไม่รู้ว่าตนเองนี่ติดอยู่ในสิ่งนั้น เหมือนบุคคลไปยืนตากแดดก็ไม่รู้จักมันร้อน เหมือนบุคคลไปตีมเหล็กก็ไม่รู้จักมันเมา มันเสียหาย ก็เมากันไปอยู่อย่างนั้น ก็เลยว่ามันติด มันติดอยู่ในจิตใจของพวกเรา

บัดนี้ มันเสื่อมลาภ เสื่อมยศ ทุกข์ ถูกนินทาซี เมื่อมันมีอย่างนั้นแล้วมันจะมาเสื่อม ถ้าหากบุคคลมองเห็นแต่ความเจริญอย่างเดียว แต่ความเสื่อมนี้ไม่ได้มองเห็น ก็เรียกว่าขาดสติปัญญา ไม่รู้จักอนิจจังว่าของมันไม่เที่ยงแท้แน่นอน ไม่รู้ตัวนี้ สติปัญญาไม่รู้ไม่เข้าใจ

เมื่อเวลาเสื่อมลาภ หาเงินหาทองอะไรๆ ต่างๆ มันไม่สมปรารถนา นั้นมันวุ่นวาย บ้านเมืองวุ่นวาย คนวุ่นวายทั้งหลายค้าขายก็ไม่ดี หาเงินก็ไม่ได้ อะไรก็เสื่อมเสียไปหมดไปเรื่อยๆ อยู่那儿หมดตุนหมดตัวหน้าเหี่ยวหน้าแห้ง เวลาพูดคุยโศกเศร้าไปหมดเลย เวลาเสื่อมลาภมันเป็นอย่างนี้ แต่ก่อนเคยมีเงินมาก ตอนนี้นั้นน้อย เคยมีลาภสักการะมาก แต่บัดนี้มันไม่มี จิตมันก็เลยหวั่นไหวไปอยู่อย่างนั้นแหละ เศร้าหมองไป นี่มันเป็นอย่างนี้ เรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่เลยทีเดียวในปัจจุบันนี้ คนทั้งหลายมาหาผู้เทศน์ต้องบ่นเรื่องนี้มากที่สุด เรื่องเสื่อม เรื่องไม่เจริญ ทั้งทรัพย์สินสมบัติเงินทอง สิ่งของอะไรต่างๆ ไม่ก้าวหน้ามีแต่ถอยหลัง มันจะเศร้าใจ

แต่ที่พวกที่เสื่อมยศ ข้าราชการงานเมืองปลดกันออกไปนั้น ปลดกันออกไปนี้ เลื่อนคนนั้นไปที่นั่น ปลดคนนั้นคนนี้ ใจเศร้าหมอง ขุ่นมัวเกิดขึ้นอีกละ ย้ายกันไปย้ายกันมาอยู่ ปลดกันไปปลดกันมาเพิ่มกันขึ้นลงกันอยู่อย่างนี้ เสื่อมยศกัน คนที่ตั้งตัวไม่ได้ จิตใจ

เศร้าหมองขุนมัวหงุดหงิดว่าปลดเราทำไม ให้มีเรื่องราวถกเถียง ทะเลาะกันวุ่นวาย ฟ้องกัน ฟ้องร้องกันวุ่นวาย แต่ถ้าเราเป็นนักปฏิบัติเราก็คึกษา มันเรียนมาแล้วเป็นดอกเตอร์ก็มีจากประเทศนอก ทั้งรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ การปกครองอะไรต่างๆ กฎหมายทั้งหลาย นั้นแหละการขาดการศึกษาหลักธรรมะคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

เมื่อเสื่อมยศเราก็จะทุกข์โศกเศร้า ตัวผิวเสื่อมเมียก็ทุกข์ไปด้วย ลูกก็ทุกข์ว่าพ่อตนตกตำแหน่งหน้าที่จากยศถาบรรดาศักดิ์ ดูซิว่า นั้นแหละหมดไปแล้ว จะไปได้ชั้นสูงอะไรก็ตาม เมื่อถึงเวลาปลดเกษียณแล้วก็ไม่มีอะไร แต่ก่อนมีตำรวจทหารห้อมล้อม ไปที่ไหนรักษาความปลอดภัย แต่เวลาปลดเกษียณแล้วไปกับผิวกับเมีย ท่านไม่มีตำรวจทหารมาเฝ้าสักคนเดียว นั่งกินข้าวอยู่กับผิวกับเมีย เศร้าใจนะบางคน ข้าราชการทั้งหลาย แนะ..ลูกน้องก็ดี เคยเป็นลูกน้องกัน อยู่ด้วยกันไม่ถาม ไม่ซักไม่ถามเลย มองหน้าแล้วก็เฉย เหมือนกับลูกน้องใจดำเข้าไปอีกแนะ ไม่ถามนายเลย แต่ก่อนเคยเป็นนาย มาบัดนี้ไม่มีกำลังอะไร นั้นเสื่อมยศ ก็เศร้าใจซิว่าไม่มีใครถามตนเอง นี่ข้าราชการงานเมือง พลโทพลเอกทั้งหลายเยอะเยอะเลย มาหา จิตใจเศร้าหมองทั้งผิวทั้งเมีย โอ..บัดนี้มันมาเสื่อมยศ เคยมีข้าทาสบริพารทั้งหลายก็ไม่มี มีหมูมีฝูงห้อมล้อมเป็นหมูเป็นฝูงก็ไม่มี มีน้ำมันน่าจะสุข มันน่าจะสบาย อยู่คนเดียวมันน่าจะสงบ จริงๆ แล้วน่าจะสบาย แต่ดันเกิดทุกข์อีก ก็เรียกว่าเสื่อมยศ เกิดทุกข์

บัดนี้ เราก็ต้องระวังว่าทุกข์ทางกายมันก็อย่างหนึ่ง ทางกายก็คือมีโรคภัยไข้เจ็บนานาต่างๆ ไม่รู้เป็นโรคภัยไข้เจ็บอะไร ในปัจจุบันนี้มีมากมายเลย ญาติโยมก็ดี พระก็ดี มันก็เหมือนกัน โรคภัยไข้เจ็บเกิดขึ้นก็เกิดทุกข์อีกอย่างนี้ ทุกข์ทางใจ เหมือนมันขาดทรัพย์สมบัติ เสื่อมลาภเสื่อมยศมันก็ทุกข์มาแล้ว มันก็ทุกข์เข้าไปอีก ซ้ำเข้าไปอีก ทั้งโรคภัยไข้เจ็บ มันก็เป็นอย่างนี้แหละ ถูกนินทาเข้าไปอีก เหยียดหยาม ไปหาใครก็นินทาว่าไม่ดีอย่างนั้น เป็นคนไม่ดีอย่างนั้นอย่างนี้ แล้วใครดีใครไม่ดี มันก็ถกเถียงทะเลาะกัน ไม่ใช่เด็กเลยทีเดียว มันใหญ่มันโตแล้วนะ เป็นข้าราชการงานเมืองก็ดี เป็นผู้แทนรัฐบาลอะไร ถกเถียงกัน วุ่นวายไปหมดเลย ทำไมมันถึงเป็นอย่างนี้นะ เราก็ดูเพื่อให้เรามีสติปัญญาว่ามันเหม่ามันแวกกันปานนี้ มันมาเป็นอย่างนี้ ทำไมมันเถียงกันอยู่ ไม่ศึกษาธรรมะ ถกเถียงทะเลาะกัน แต่มันเป็นสิ่งเหล่านี้เรียกว่า เสื่อมลาภ เสื่อมยศ ทุกข์ ถูกนินทา คนนั้นก็นินทา คนนี้ก็นินทา คนนั้นฟ้องคนนั้น ฟ้องคนนี้อยู่ คนนั้นตีคนนี้ไม่ดี ฟ้องกันเถียงกันอยู่นั้น นินทากันเลยยิ่งทุกข์ใหญ่เลย

บัดนี้ ก็มาอยู่ที่ใจ เขาเอามารวมอยู่ที่ใจ นี่เรามาดูตรงนี้ ตัณหา ๑๐๘ ประการคือ มีลาภ มียศ สุข สรรเสริญ เป็นอริฏฐารมณ์ อารมณ์ที่พอใจ ใครก็อยากได้อย่างนั้น อยากได้อารมณ์ที่พอใจ คำว่าอริฏฐารมณ์ อารมณ์ที่พอใจเป็นฝ่ายโลภะ ดังที่ได้กล่าวมา

คือไม่พอ ยับยั้งชั่งใจไม่ได้ ใจตื่นเต้น ถ้าใจมันตื่นเต้นไม่ปกติ เหมือนกับของที่ไมตั้งเป็นปกติ มันกระตุกกระดิกอยู่นั้นมันเป็นทุกข์ มันไม่รู้ไม่ศึกษาธรรมะ ไม่รู้จักว่ามันเป็นทุกข์เกิดขึ้นมันเป็นอย่างไร แม้ทางฝ่ายที่พอใจก็ดี มันก็ตื่นเต้น เราเคยเห็นม้วยคนได้ลาก ยศ สุข สรรเสริญ เดินไปเดินมาเหลียวหน้าเหลียวหลัง ระวังจะเหยียบคนอื่นถ้าไม่มอง หลงตนเองมันเป็นอย่างไร โลกนี้มันเป็นเป็นอย่างนี้ ตามธรรมชาติของคนควบคุมจิตใจไม่ได้ดูแลไม่ได้ มันก็เลยตื่นเต้น เวลาเสื่อมลาภ เสื่อมยศ ทุกข์ ถูกนิินทา หน้าเหี่ยวหน้าแห้ง หน้านี้วี้ คิ้วขมวด อิดโรยไปหมด นั่งซบเซาเหงาง่วงไปหมด แล้วดูเห็นม้วย เราจะได้เห็นมันเป็นอนิฏฐารมณ์ อารมณ์ที่ไม่พอใจ อารมณ์พอใจเขาเรียกว่าโลภะ อารมณ์ที่ไม่พอใจเรียกว่าโทสะ เป็นกิเลส ทั้งนั้น ทำไมมันยังเกิดขึ้นอย่างนี้ มาอยู่ในจิตใจของเราทั้งโลภะและโทสะ มันติดมันแปดในเรื่องโลกธรรม ๘ มันอยู่ในจิตใจ ทำไมจึงเป็นอย่างนี้ ก็ใจของเรามันหลงนี่ ตรงนี้สิ เราจะศึกษาเรื่องนี้ จิตใจของเราไม่รู้เรื่องอย่างนี้ว่ามันเป็นธรรมชาติ มันอยู่เฉพาะกับโลก มันก็เลยลุ่มหลง เมื่อจิตใจหลงนั้นเองมันจึงมีโลภะและมีโทสะเกิดขึ้น ท่านจึงเรียกว่าเป็นโมหะคือความหลง จึงได้เป็นอย่างนั้น โลกมันก็อยู่เป็นธรรมดาของโลกอย่างนี้ ถ้าหากเราไม่ศึกษาเราก็จะไม่รู้ พระอริยเจ้าทั้งหลายท่านจึงเรียนรู้ดูเข้าใจหมด จึงได้เป็นผู้บรรลุดุธรรม จึงเข้าใจในคำสอนของพระพุทธเจ้าว่า คนอยู่ในโลกนี้

โลกธรรม ๘ มันติดมันแปดอยู่ในจิตใจ มันก็ทุกข์วุ่นวายอยู่ในโลก มันเป็นอย่างนี้เอง

ผู้ที่ท่านพันทุกข์ *ผู้จลล โลกธมเมทธิ จิตต์ ยลล น กมปติ* ท่านว่า โลกธรรม ๘ นี้ มีลาภ มียศ สุข สรรเสริญก็ดี เสื่อมลาภ เสื่อมยศ ทุกข์ ถูกนินทาก็ดี ไม่สัมผัสจิตใจของท่าน จิตใจของท่านไม่ยึดมั่น ท่านรู้นั่นเอง เมื่อจิตใจท่านรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งเหล่านี้ จิตใจของท่านจะปล่อยวางได้ ไม่รู้จะมีสติปัญญาแค่ไหน เข้าใจได้อย่างไรจึงจะปล่อยจะวางได้ เป็นอุเบกขาวา่ธรรมชาติของโลก มันเป็นอย่างนี้เรียกว่า โลกวิทู รู้แจ้งโลก เรียนรู้ให้เข้าใจว่าโลกนี้ เขาเป็นอย่างนี้ บัดนี้เรามาประสบพบเห็นกับพวกเรา เราก็ต้องศึกษา ถ้าเราไม่ศึกษาเราก็จะไม่รู้สึกที่เหมือนกันเรื่องอย่างนี้ เลยต้องศึกษาว่าคนอยู่ในโลกเขาติดอยู่อย่างนี้เอง แต่นั่นมันเป็นกิเลส มันยังสรุปมาให้เป็นกิเลส โลภะ โทสะ โมหะ พระพุทธเจ้าท่านสอน โลกธรรม ๘ มันติดมันแปด กิเลส ๑,๕๐๐ ตัณหา ๑๐๘ เรามาศึกษากัน มาเป็นนักปฏิบัติ เพื่อจะให้ตนเองนี้เข้าใจในเรื่องอย่างนี้ได้ อยู่บ้านใดเมืองใดประเทศไหนที่ไหนก็ตาม ชาติใดภาษาใดก็ตาม เราก็พยายามที่จะศึกษาและจะให้จิตใจของเรามีสติปัญญา เฉลียวฉลาด ไม่หลงไหลไปตามโลกธรรม ๘ เป็นสิ่งที่เราจะศึกษา ขำระกิเลสในจิตใจของเรา ไม่ได้ไปศึกษาที่อื่น ก็โลกมันเป็นให้เห็น อยู่แล้ว อยู่กับตัวของเรานี้เอง กับใจของเราอยู่แล้ว เมื่อเรายังไม่รู้

เราต้องดูข้างนอก ให้เขาแสดงอาการให้เห็นเรื่องอย่างนี้ แล้วก็ น้อมเข้ามาที่ตนเอง เขาเรียกโอปนยโก น้อมธรรมเข้ามาสู่ตน ก็ เรียกว่าน้อมสิ่งที่เห็นมาพิจารณาที่ตน ก็เลยมาดูที่ตน มาดูที่จิตใจ ของตนคือโอปนยโก น้อมธรรมเข้ามาสู่ตน แล้วก็พากันพิจารณา พิจารณา มันเป็นอย่างนี้ใหม่ มันเป็นอย่างนี้ในโลก ถ้ามันเป็นอยู่ อย่างนี้แล้ว ไม่รู้เมื่อไหร่ พวกเรานี้แหละ เราไม่รู้เราก็ไปไม่ได้ ปลดเปลื้องตนเองไม่ได้ มันก็เลยติดอยู่ในโลกธรรม ๘

นี่เราจะศึกษาเพื่อให้มีสติปัญญา เพื่อให้จิตใจของเราเป็น กลางว่านี่มีลาภ มียศ สุข สรรเสริญ เป็นสิ่งที่สมมุติของโลกที่โลก พรารถนา ความปรารถนาเขาว่าเป็นกิเลส แต่ถ้าปรารถนามันถูก ก็เป็นกิเลสเหมือนกัน แต่มันจะควบคุมให้เข้าใจว่าสิ่งนี้มีประโยชน์ อย่างไร และสิ่งนี้เกิดขึ้นตั้งอยู่และดับไปแบบไหน ก็ศึกษาไป อย่างนี้ นั่นเสื่อมลาภ เสื่อมยศ ทุกข์ ถูกนินทา มันก็มีอยู่ในโลกนี้ จะทำอย่างไร ใครก็เห็นอยู่ที่นี่ เสื่อมลาภ เคยมีเงินมาก เคยค้าขาย ได้ดี มันไม่ได้ดีก็เลยว่าเป็นเสื่อม เสื่อมยศก็ปลดกันอยู่อย่างนี้ ก็เห็นกัน อยู่แล้ว เกิดทุกข์ ก็มันทุกข์กันอยู่ทั่วโลกมันจะทำกันอย่างไรมันมีอยู่ แล้ว เขานินทานี้จะดีอย่างไรเขาก็นินทา ไม่ดีเขาก็นินทา เราก็ต้อง ศึกษา เห็นใหม่ แม้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นมนุษย์พิเศษ เป็นผู้ที่ยิ่งใหญ่มีสติปัญญา รู้แจ้งเห็นจริงพ้นทุกข์ไปแล้ว ประเสริฐ

ที่สุด เขาก็ยังนิทานกาเลอยู่ นั่น จะทำอย่างไร เราไม่ศึกษา ภาษาเรานี้ เขาก็นิทานทั้งบ้านทั้งเมืองที่เขาอยากนิทาน เขาก็ดำเราได้ทั้งวันก็ได้ นั่นแหละมันจะเป็นอยู่อย่างนี้ แม้ดีมันก็นินทา ไม่ดีมันก็นินทา จะทำอย่างไร แล้วจะไปที่ไหนล่ะ เกิดมาแล้วไม่มีที่มันจะไม่มี เรื่องนี้เกิดขึ้น มันมีหมด

สมัยครั้งพุทธกาลก็ดี เมื่อมีคนนิทานพระผู้มีพระภาคเจ้า พระอานนท์ท่านเห็นคนนิทานแล้วก็ต้องชวนพระผู้มีพระภาคเจ้า ไปอยู่รัฐอื่นไปแคว้นอื่นดีกว่า ที่นี้เขานินทากาเลเหลือเกิน เขาว่าอย่างนั้นอย่างนี้ให้ นินทา พระพุทธองค์จึงตรัสกับพระอานนท์ว่า “อานนท์ ถ้าหากเราไปรัฐอื่นไปเมืองอื่น เขานินทาเหมือนอย่างเดิม เราจะไปที่ไหน” “ไปเมืองอื่นอีก” “แล้วเขานินทาเราอีกเราจะไปอยู่เมืองอะไร จะไปที่ไหน ไม่มีที่ไปแล้วในโลกนี้” เราจะต้องปักหลักสู้ ก็คือปักหลักศึกษาเท่านั้นเอง เมื่อโลกมันเป็นอยู่อย่างนี้ ไม่ให้เขานินทาเรา เราจะไปทำอย่างไร คนที่ไม่รู้มันจึงนินทา คนที่รู้มันก็ไม่นินทา รู้จักว่าคนเป็นคนดี คนดีมันก็นินทา คนไม่ดีมันก็นินทา เราก็ดูสติปัญญาของคน ร้อนมากมันก็นินทาความร้อนด่าความร้อนหนาวมากมันก็ด่าว่าอากาศมันหนาว ฝนตกมากมันก็ด่าฝนอีก ฝนไม่ตกมันก็ด่าอีก จะทำอย่างไร เราจะไปทางไหน มันเป็นอย่างนี้ในชีวิตของคนเรา

พระพุทธองค์จึงทรงสั่งสอนให้เรียนให้รู้ให้เข้าใจในโลกนี้ มันเป็นอย่างนี้แหละ จะทำอะไร ถ้าเรามาพิจารณาดูดีๆ แล้ว ตั้งแต่เราเกิดขึ้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ มันมีคนนินทากันใหม่ มีคนด่า คนโกรธคนเกลียดกันให้เราเห็นใหม่ มีความวุ่นวายเกิดขึ้นในโลก เราเคยเห็นใหม่ มันเห็นอยู่ในตาเนื้อนี้ มันเห็นอยู่ เห็นตาเนื้อ ตาใน มันไม่เห็น ตาสติปัญญา มันไม่มี มันขาดมันบอด ก็ถือว่าเราเป็นคนตาบอดอยู่ ตายังไม่ดี ดีแต่ตาข้างนอก ตาในไม่ดี ตาสติปัญญา ยังไม่ดี เมื่อมันไม่ดีก็เหมือนจิตใจของเรานี้ขาดสติปัญญาที่จะรักษา ตนให้มันรอบรู้ ดูสิ่งที่จะมากระทบตนหรือว่าตนเองจะรับอารมณ์ นั้นก็เลยไม่รู้ ไม่รู้ก็เลยต้องหวั่นไหวไปกับสิ่งเหล่านั้น

นี่เราจะพากันศึกษาเรื่องอย่างนี้เพื่อจะให้เข้าใจว่า ถ้าเรา ไม่เข้าใจเราก็จะหลงกันไปอยู่อย่างนี้แหละ โลกมันเป็นธรรมดา นี่จะ ศึกษาเพื่อให้รู้ให้เข้าใจในโลก สิ่งไม่รู้จะให้รู้ให้เข้าใจในสิ่งนั้นว่า มันอยู่อย่างไร มันเกิดขึ้นมาอย่างไร แล้วมันตั้งอยู่อย่างไร มันดับไป ที่ไหน มันอยู่ประจำโลกนี้มานานอย่างไร โลกมันตั้งมาอย่างไร มัน อยู่ของมันเองแท้ๆ มันเป็นอย่างนี้ ตั้งแต่เรายังไม่เกิดมาเขาก็เป็น กันอยู่ เราเกิดมาแล้วก็เป็น เกิดเราตายไปวันนี้เขาก็จะเป็นอีก อยู่อย่างนี้แหละ จริงหรือไม่จริงตรงนี้เราต้องวิเคราะห์เองของเรา มัน ก็จะได้เห็นชัดเจนเกิดขึ้นมาว่า พระพุทธเจ้าท่านสอนให้รู้ธรรมชาติ ของโลก เพื่อจะให้มันพ้นโลกก็ต้องรู้ รู้โลกและเข้าใจในโลกที่

เป็นธรรมชาติของมัน มันถึงจะพ้นได้ ถ้าหากเราไม่มีสติปัญญา รู้เราก็ไม่สามารถพ้นทุกข์ได้ เราก็ติดอยู่ในโลกธรรม ๘ มันก็ละไม่ได้ จิตใจ เมื่อมันมาสัมผัสจิตใจเรานี้ พระอริยเจ้าทั้งหลายท่านรู้แจ้งด้วย สติปัญญาของท่าน รู้แจ้งเห็นจริง ท่านก็หลุดได้ ไปได้ ไม่ขัดข้อง ไม่รู้ ท่านจะมีความสุขแค่ไหนพระอริยเจ้าทั้งหลาย ท่านรู้แจ้งเห็นจริง

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นบรมครูของเทวดาและ มนุษย์ทั้งหลาย เมื่อพระพุทธองค์รู้แจ้งเห็นจริงแล้ว พระพุทธองค์ ก็ตรัสเทศนาสั่งสอนภิกษุโน ภิกษุนี้ พุทธบริษัททั้งหลายให้ศึกษา เรื่องอย่างนี้ ก็ได้มีผู้รู้ตามเห็นตามพระองค์สอนบรรลุลหรรณมาภายในสมัยครั้งพุทธกาลก็ดี ครูบาอาจารย์บวชสืบศาสนาจนมาถึง พวกเรานี้ ก็มีครูบาอาจารย์ที่รู้แจ้งเห็นจริง ละปล่อยวางพ้นทุกข์ไป ไม่รู้ก็หมั่นก็แสนก็ล้านองค์ ที่ท่านพ้นทุกข์ไปก่อนพวกเรา พวกเรานี้ ก็ล้มลุกคลุกคลานกัน บำเพ็ญไม่รู้ก็ชาติแล้ว กว่าจะได้มาถึงขนาดนี้ ก็คงทำความดีมาหลายชาติแล้ว เราก็ต้องปลื้มใจที่เราได้ติดตาม รอยพระยุคลบาทของพระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ได้ปล่อยปละ ละเลยในชีวิตของตน ไปอยู่ที่ไหนบ้านใดเมืองใดประเทศไทย ตั้งใจ ประพฤติปฏิบัติ ยืนเดินนั่งนอนทำความเพียร เดินจงกรมนั่งสมาธิ อยู่ ไม่เห็นแก่หลับแก่นอนอย่างเดียว ปลุกตนเองให้ตื่นให้ชื่นชื่น เพราะต้องการพ้นทุกข์ มันเป็นเรื่องของตนเอง จะให้คนอื่นไปปลุก เราทำไม เราต้องปลุกตนเองและคุมตนเองเพราะเราอยากพ้นทุกข์

คนอื่นจะมาจูงให้เราพันทุกซีกก็คือมาเทศน์เท่านั้น และก็มีสุตมยปัญญา ฟังเทศน์ท่านก็นำไปพิจารณาให้เข้าใจจึงจะเกิดปัญญาขึ้น นั่งสมาธิ จิตใจสงบเป็นสมาธิก็ต้องมาวิเคราะห์วิจารณ์ไตร่ตรองใคร่ครวญ อะไรเพื่อจะให้เข้าใจ และภาวนามยปัญญา พวกจินตมยปัญญา จินตนาการคิดหน้าคิดหลัง คิดไตร่ตรองใคร่ครวญ ยืนเดินนั่งนอน พวกนี้ก็จะสามารถมีปัญญาเกิดขึ้นรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งนั้นเข้าใจ ชัดเจนได้ นั่นก็จะหลุดไปเหมือนกันตามระดับ

ทางเกิดของปัญญามี ๓ ทางที่พระพุทธองค์ทรงสอนเอาไว้ สุตมยปัญญาทางหนึ่ง จินตมยปัญญาทางหนึ่ง ภาวนามยปัญญา อีกทางหนึ่ง ทางที่จะเกิดได้ปัญญา ๓ ทาง แล้วแต่บุคคลใดที่จะ ฝึกฝนอบรมตนเองในทางไหนที่จะทำให้เกิดสติปัญญาที่จะรู้ โลกธรรม ๘ ดังได้กล่าวมาแล้วได้ และก็จะได้แก่ใจตนเองไม่ให้ จิตใจของตนเองมันติดยึดมันอยู่ เรารู้ว่าจิตของเราไปยึดมันถือมัน อยู่ นั่น เขาเรียกว่ามันติดมันแปดอยู่ มันยึดเอาไว้มันไม่วาง ทำไม่ จึงยึดเอาไว้ ก็มันหลงนี่ มันไม่เข้าใจ มันไม่วาง เมื่อมันไม่วาง ก็ต้องเป็นกรรม(กำ) กำมันก็ติดมือ กำอยู่ไม่วาง ไม่แบออกไป มันก็ติดมือ หากจิตใจของบุคคลใดคิดอยู่กับอะไรนั้น มันก็ยึดอยู่กับ สิ่งนั้น เราเห็นชัดเจน ถ้าพองออกไปมันสบาย ถ้ามันรู้มันก็วาง สิ่งนี้รู้ว่าเป็นประโยชน์เขาก็รู้จักใช้สิ่งนั้นที่เป็นประโยชน์ แต่จิต มันก็รู้ว่าสิ่งนี้เกิดมาอย่างไร ตั้งอยู่และดับไปที่ไหน ใช้เป็นประโยชน์

มีคุณค่าอะไร นี่เรายังมีรูปร่างกายอยู่ มันก็จะรู้ เหมือนคนใช้เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ใช้มันเป็นประโยชน์เพราะมีร่างกาย ใช้ที่อยู่พึ่งพาอาศัย เหมือนวัดวา กุฏิวิหารศาลาที่เรานั่งอยู่ วิหารใช้ให้เป็นประโยชน์ แต่ก็รู้ว่ามันเป็นของใคร มันเกิดมาตั้งอยู่อย่างไร เหมือนบ้านช่อง รถเรือ ของใช้เงินทองใช้ให้เป็นประโยชน์เท่านั้นแหละ ก็รู้ รู้ว่าสิ่งนี้มันเป็นของไม่เที่ยง มันไม่ตั้งอยู่ ถ้ายึดมันก็เกิดทุกข์ เพราะมันก็ไม่ใช่ของใครกัน เวลาคนตายเอาไปไม่ได้สักบาทเดียว เงิน ไม่ได้สักบาทเดียว มันก็เป็นอย่างนี้ ถ้าเราไปยึดเหนี่ยวเกินไป มาบำเพ็ญอย่างนี้ไม่ได้ กลัวแต่ขโมยจะเอาเงินไปหมดเอาของไปหมด อันนี้เรามาได้เราก็ต้องชนะ ชนะละสิ่งนั้นมาได้ มาบำเพ็ญได้ มาฟังเทศน์ได้ เราก็ควรที่จะปลื้มใจว่าตนเองเสียสละออกมาได้ มาฟังเทศน์ ฟังธรรมมาปฏิบัติเพื่อจะฝึกหัดตนเองให้ก้าวหน้าให้เจริญรุ่งเรือง เป็นหนทางที่ถูกต้อง ถ้าต้องการพ้นทุกข์เสียแล้ว นั่นเป็นอย่างนี้

พระอริยเจ้าทั้งหลายท่านก็ได้ฝึกฝนอบรมกันมาหลายภพหลายชาติ ท่านก็มีสติปัญญาแก่กล้า เรียกว่าอินทรี ๕ สมบูรณ์ มีสีทอินทรี มีศรัทธาเป็นใหญ่ ตั้งใจที่จะบำเพ็ญ วิริยอินทรี มีความเพียรพยายามที่สุดไม่ปล่อยปละละเลยให้เสียเวลา สตินทรี มีสติรอบคอบทำอะไรทุกอย่างพยายามใช้สติ มีสติในการทำสมาธิอินทรี สามารถควบคุมดูแลจิตใจให้สงบเป็นสมาธิอยู่ในความคุ้มครองได้ ปัญญินทรีรอบรู้ในกองสังขารทั้งปวง คำว่า

ทั้งปวง ก็คือหมดเลยที่เดียวนั่นแหละ สังขารทั้งหลาย โลกธรรม ๘ มีลาภ มียศ สุข สรรเสริญ ท่านก็รู้ เสื่อมลาภ เสื่อมยศ ทุกข์ ถูกนินทา ท่านก็รู้ ท่านรู้แล้วเป็นความรู้ของท่านที่จะรู้สิ่งของ ท่านก็คงจะวาง เป็นกลาง จิตใจของท่านวางเป็นกลางไว้ทั้งดีและทั้งไม่ดี

เหมือนพวกเราไปเห็นสิ่งดีและสิ่งไม่ดี อันนี้เขาสมมุติว่า สิ่งดี อันนี้เขาสมมุติว่าสิ่งไม่ดี เราจะทำอะไรทำให้จิตใจของเรา รู้เรื่องอย่างนี้ เพื่อจิตใจของเราจะได้เป็นกลางอยู่ ก็เหมือนกับเห็นว่า คนนี้ดี โอ..เขาสมมุติว่าคนนี้ดี สมมุติว่าเห็นคนนี้ไม่ดี อ้าว..เขาสมมุติ ว่าคนนี้ไม่ดี แล้วคนสองคนนี้จะทำกับเขาอย่างไร เวลาเราจะ กลับบ้านเราจะทิ้งเขาไปบ้านตนเองได้ไหม หรือจะไปยึดคนที่ดินนั้นอยู่ เราก็นั่งไปไหนไม่ได้ หรือเราไปยึดคนไม่ดีจะคุมให้มันทำดีให้จนได้ ถ้าเราไปยึดมันอย่างนั้นเราจะทุกข์กับทั้งสองคนเลยที่เดียว มัน เป็นอย่างนี้สิ เราก็คงศึกษา ศึกษาทั้งดีและทั้งไม่ดี มันเป็นเรื่อง หมด อะไรมันดีอะไรมันไม่ดี แต่เหตุฉะนั้น สิ่งที่ไม่ดีเหมือนเราเป็น ของเหม็น คนก็อยากเดินหนี หรือเหมือนกับแดดมันร้อน เราก็คงไป ระวังที่สิ่งมันดี สิ่งมันดีเป็นของที่จะหลงง่ายที่สุด เหนียวที่สุด ก็เลส จะเหนียวแน่นที่สุดเพราะมันหลงสุข เขาว่าติดสุข เหมือนคนนอน อยู่ในห้องแอร์นั่นแหละ นอนสบาย หน้าร้อนนอนในห้องแอร์เลย หนีไปไหนไม่ได้ ออกจากห้องไม่ได้ ไปโน่นไปนี่มาวัดมาวาก็ไม่ได้

มันเป็นอย่างนี้ มันติดอยู่ในบ้าน ไม่เห็นสิ่งภายนอก มันก็เลยเรียกว่าโลกธรรม ๘ มันติดอยู่ มันไม่รู้ คนที่ออกมาได้เขาก็ละได้ ไปนั่นไปนี่ได้ ก็เรียกว่าคนนั้นละกิเลสไปได้ ไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งนั้น หลุดออกไปได้ แม้มันคิดถึงเป็นบางครั้งคราวก็ตามแต่มันก็วางได้ เพราะมันไปต่างประเทศไปที่โน่นที่นี่ได้ ไปบ้านนั่นเมืองนี้ได้ มันก็ละได้ต่างกัน มันสบายกว่ากัน ท่านละกิเลส

เหตุฉะนั้น พวกเราทั้งหลายเป็นนักปฏิบัติ สอนมาหลายครั้งหลายคราวเรื่องระบบจิตใจก็ดี ให้รู้จักจิตใจของตน ความคิดความอ่านของตนว่ามันยึดมั่นถือมั่นอะไร มันติดอยู่ในอะไรบ้าง นั้นเป็นประโยชน์ ถ้าเป็นสิ่งเป็นประโยชน์เราก็มายพยายามทำสิ่งของให้เป็นประโยชน์ที่สุดให้มีคุณค่าที่สุด เราก็มายพยายามขวนขวายสิ่งนั้น แต่ว่าจิตใจของเรานั้นก็ต้องให้ศึกษาว่าสิ่งนั้นคืออะไร สิ่งใดมันเสื่อมไป โอ..สิ่งนี้เหมือนมันไม่ดี มันเสื่อมไปอย่างนี้ เขาว่ามันไม่ดี อันนี้มันก็เป็นอย่างหนึ่ง พระพุทธองค์จึงทรงสอนว่าเป็นธรรมะทั้งคู่ สุขกับทุกข์ก็เป็นคู่กัน ร้อนกับเย็นก็เป็นคู่กัน สุขกับทุกข์ก็เป็นคู่กัน มันเป็นแบบนี้ สะอาดกับสกปรกเขาก็เป็นคู่กันอยู่อย่างนี้ เราศึกษาก็เป็นคู่ๆ กันอยู่อย่างนี้แหละ เมื่อเป็นคู่ๆ กันเราก็ระวังเวลามันมีสุขมันจะเกิดทุกข์ขึ้นคือหนีไปไม่ได้ ถ้ามันติดมันจะละยาก และถ้าเราวิจัยดูดีๆ ถ้าเรามีลาภ มีเงินมีทองมาก มียศ สุข สรรเสริญ

จิตใจของเราหลงมัว เราต้องดูให้ดี บัดนี้ ถ้าเกิดเสื่อมลามก เสื่อมยศ
ทุกข์ ถูกนินทา จิตใจของเราเหี่ยวแห้งลงมัว หงุดหงิดมัว เราก็มาวิจัย
ในเรื่องอย่างนี้แหละ เรียกว่าวิจัยเรื่องกิเลสที่มันเกิดขึ้นสัมผัสแก่ตน

พระอริยเจ้าทั้งหลายท่านรู้ท่านเข้าใจภาชิตที่พระพุทธรองค์
ตรัสสอนในมงคลสูตร *ผู้จสุต โลกธมเมหิ จิตตํ ยสุต น กมปติ
อโสกํ วิรชํ เขมํ เอตมมมงคลมุตตมํ* ท่านรู้ท่านเข้าใจ โลกธรรม
ไม่สัมผัสจิตใจของท่านเลย ทำไมมันจึงไม่สัมผัส ก็จิตใจท่านรู้และ
ท่านเข้าใจ ท่านไม่ยึด ท่านรู้ท่านไม่ยึด เข้าใจทั้งดีและทั้งไม่ดีท่าน
ไม่ยึด ก็เรียกว่าท่านก็ *อโสกํ* คือความไม่โศกเศร้าโศกาอาดูรกับ
สิ่งเหล่านั้น เมื่อมีลาม มียศ สุข สรรเสริญ ท่านก็ไม่ตื่นเต้น มีเสื่อมลามก
เสื่อมยศ ทุกข์ ถูกนินทา ท่านก็ไม่เหี่ยวแห้ง จิตใจท่านก็ไม่โศกเศร้า
โศกา *อโสกํ วิรชํ เขมํ* ท่านก็อยู่เกษมศานต์ จิตอยู่สบาย จะอยู่สบาย
แค่ไหนจะพูดให้ฟังว่ามันสบายเฉยๆ *เอตมมมงคลมุตตมํ* เป็นมงคล
อันสูงสุด เป็นมงคลแล้ว จิตใจของบุคคลที่ฝึกฝนอบรมได้มันก็เป็น
มงคลที่สูงที่สุด เหมือนกับเป็นคนใหม่ เหมือนพวกเรานี้แต่ก่อนถ้าเกิด
มันละไม่ได้ มันเป็นเหมือนกับคนหนึ่ง คนมีความโลภ มีความโกรธ มี
ความหลงอยู่ เพราะถ้าเราละความโลภ ความโกรธ ความหลงได้แล้ว
มันก็เหมือนเป็นคนใหม่ เพราะจิตใจมันเปลี่ยนแปลงใหม่แล้ว มัน
ละความหลงไหลออกไปหมดแล้ว ก็มีแต่ความรู้ ความรู้ก็เหมือนกับ

บุคคลที่มีความฉลาดรู้จักถูกจักผิด รู้จักอะไรทำให้เกิดทุกข์ อะไรทำให้เกิดสุข เขารู้หมด เขาจึงเลือกและเข้าใจได้ก็就会有ความสบาย จึงว่าเป็นมงคล

บัดนี้ เราคิดมงคลกันเพราะเราหลงกัน ขึ้นบ้านใหม่ก็ดี พระสวด ๙ องค์อะไรก็มีแต่ ๙ แต่ ๙ ทั้งนั้น หมอโหราพราหมณ์ หลอกเราทำอะไรเราก็ทำไป ถ้าบ้านหลังไหนมันจะเป็นมงคล วัดก็ดี สืบชะตาวัด สืบชะตาบ้าน ถ้าเจ้าของบ้านมันไม่ดี มันจะไปสวด แค้ไหน พระสวดสัก ๑๐๐ องค์มันจะเป็นมงคลมั๊ย ผัวเมียก็ผิดกัน ลูกก็ไม่ดี ผิดกันอยู่ทุกวันแล้วพระจะไปสวดแค้ไหนมันจะเป็นมงคลมั๊ย วัดก็เหมือนกัน ถ้าพระเณรไม่ดีแล้วจะสวดสืบชะตาวัด วัดมันดีอยู่แล้ว แต่คนมันไม่ดี ก็ต้องมาศึกษาเรื่องคนจะสืบชะตาอย่างไร วัดมันเป็นป่าไม้เป็นต้นไม้เป็นพื้นที่ศาลาโบสถ์วิหารไม่เถียงใคร เคยเห็นโบสถ์วิหารไปเถียงพระมั๊ย เคยเห็นพระพุทธรูปตั้งอยู่ไปเถียงพระเณรมั๊ยว่าเอากูมาตั้งที่นี่ทำไม มีมั๊ย หลวงปู่ตื้อท่านยังเทศน์ว่า ต้องทำใจให้เหมือนพระเจ้าทอง ก็คือเหมือนพระพุทธรูป ร้อนท่านก็ไม่เดือดร้อน หนาวท่านก็ไม่เดือดร้อน จุดธูปอบจมูกท่านก็ไม่จามไม่ไอ แล้วเราจะทำอะไรทำจิตใจของเราให้เหมือนพระพุทธรูปทอง เป็นอย่างนี้ ผู้ที่ท่านพันทุกข์แล้วท่านทำได้ พวกเรานี้ยังทำไม่ได้ เราก็ต้องศึกษาเพื่อให้เรามีสติปัญญา รู้ เพื่อจะได้เข้าใจไปตามภษิต

ที่ได้แสดงไว้เบื้องต้นว่า *พฺภุจฺจสฺส โลกธมฺเมหิ จิตฺตํ ยสฺส น กมฺปติ* *อโสกํ วิรชํ เขมํ เอตมฺมงฺคฺลมฺุตตมํ* จิตใจของบุคคลใดโลกธรรม ๘ สัมผัสไม่ได้ บุคคลนั้นจึงจะไม่เศร้าโศก จึงอยู่เกษมศานต์มีความสุขสบาย ไม่รู้จะสบายแค่ไหน

เหตุฉะนั้น การบรรยายธรรมเรื่องการที่พวกเราจะฝึกฝนอบรมตนเองให้รู้เท่ารู้ทันกับโลกธรรม ๘ มาตั้งแต่ต้นจนวสานนี้ ก็ขอยุติไว้เพียงแค่นี้ เอวัง ก็มีด้วยประการฉะนี้ แต่ต่อไปขอให้อยู่ในความสงบเพื่อจะให้เราเห็นเรื่องอย่างนี้เกิดขึ้น

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

๑. การไม่คบคนพาล
๒. การคบบัณฑิต
๓. การบูชาบุคคลที่ควรบูชา
๔. การอยู่ในถิ่นที่สมควร
๕. ความเป็นผู้ทำบุญแล้วในกาลก่อน
๖. การตั้งตนไว้ชอบ
๗. ความเป็นพหูสูต
๘. การรอบรู้ในศิลปะ
๙. ความเป็นผู้มีวินัย
๑๐. มีวาจาอันเป็นสุภาสิต
๑๑. การบำรุงมารดาและบิดา
๑๒. การสงเคราะห์บุตร
๑๓. การสงเคราะห์ภรรยา
๑๔. การงานไม่คั่งค้าง
๑๕. การให้ทาน
๑๖. การประพฤติธรรม
๑๗. การสงเคราะห์ญาติ
๑๘. การงานที่ไม่มีโทษ

๑๙. การเว้นจากบาป
๒๐. การสำรวมจากการดื่มน้ำเมา
๒๑. ความไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย
๒๒. มีความเคารพ
๒๓. มีความนอบน้อม
๒๔. มีความยินดีในของของตน (สันโดษ)
๒๕. มีความกตัญญู
๒๖. การฟังธรรมตามกาล
๒๗. มีความอดทน
๒๘. ความเป็นผู้ว่าง่าย
๒๙. การได้เห็นสมณะ
๓๐. การสนทนาธรรมตามกาล
๓๑. มีความเพียรเพากิเลส
๓๒. การประพฤติพรหมจรรย์
๓๓. การเห็นอริยสัจ
๓๔. การทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน
๓๕. มีจิตไม่หวั่นไหวในโลกธรรม
๓๖. จิตไม่มีความเศร้าโศก
๓๗. จิตปราศจากชู้ลี้
๓๘. จิตอันเกษมจากโยคะ

รายชื่อผู้ร่วมบุญพิมพ์หนังสือ "มงคลชีวิต"

รวมปัจจัยทั้งสิ้น ๒๒๐,๐๐๐ บาท

มูลนิธิอุทยานธรรม

๑๑๐,๐๐๐ บาท

คุณไชย ณ พล อัครศุภเศรษฐ์
คุณชำนาญ - ศรีสันต์ วิฑูรปกรณ์ และครอบครัว
ครอบครัวเจียรวงศ์ และคุณสุนันท์ สุรฤทธิ์ยางกูร
ครอบครัวคุณสถาพร สุทธาโรจน์
คุณศิริภรณ์ เลิศอุไรวงศ์
คุณอิสริย์ จิตต์สมนึก
คุณวีรวัฒน์ - ขนิษฐา องค์กรวิมล และครอบครัว
ครอบครัวพิสิษฐเกษม
กลุ่มบริษัทตะล่อมสิน
คุณธัญญ์นันทน์ ปัญญาสกุลวงศ์
คุณวราภรณ์ วรชิตกุล
คุณวิสุทธิ์ ปริมาภรณ์พิลาส - คุณนฤมล เลิศสิน
คุณกรรณิกา ตะล่อมสิน - วิศรุต วิภาวีสันทัต และครอบครัว
ครอบครัววิฑูรปกรณ์
คุณวิวัฒน์ - สุดารัตน์ ตะล่อมสิน และครอบครัว
คุณวรวิษ เลิศสิน - คุณพินิกาญจน์ ลาภานันท์
คุณกวี - กฤติยา ตะล่อมสิน และครอบครัว
คุณดุสิต เลิศสิน - คุณธัญญ์นรี ศรีบุญยารัฐติกุล และครอบครัว
ครอบครัวคุณสุขชัยและเขียะเกี้ยว ลีฤทธิกุลชัย
ครอบครัวคุณกฤติน กาญจนภา
คุณวรวัฒน์ - จิรดา เลิศสิน
คุณสุทัศน์ - สุวรรณี ลาภานันท์
คุณปณณวัฒน์ วิฑูรปกรณ์
คุณปณณภา วิฑูรปกรณ์
คุณวีรวัฒน์ ตะล่อมสิน

บริษัท จ้างเห่งเองเส็ง จำกัด (เชียงใหม่)	๓๕,๘๓๕ บาท
บริษัท เจ วาย เอช เทรตติ้ง จำกัด (เชียงใหม่)	
อาม่าส่วนห้อง สมาชิก	
คุณสุมาลี จันทร์โรจนพันธ์ - คุณพัชรี จันทร์โรจนพันธ์	
คุณธนิต โรจนพานันท์ - คุณวราลี จันทร์โรจนพันธ์	
คุณดำรงค์ - ศิวพร - จารุณี - ธนวัฒน์ - ชัยโรจน์ จันทร์โรจนพันธ์	๑๐,๐๐๐ บาท
คุณแม่พัน เอี่ยมอำนาย , คุณสมชาย - คุณพิมพ์ภาภรณ์ เอี่ยมอำนาย	๑๐,๐๐๐ บาท
คุณไพจิตร - ธานิดา - ภัสสรีย์ ศรีวิวัฒนกุล	๕,๐๐๐ บาท
คุณอัมพร ศรีสุทธิพิสุทธิ	๕,๐๐๐ บาท
คุณคมคาย แสงไฟ - น้องพลอย และครอบครัว	๔,๐๐๐ บาท
คุณเสถียร - วรวรรณนา - อัดถสิทธิ์ - นภัสสร - พลอยศรี จันทร์โรจนพันธ์	๓,๐๐๐ บาท
คุณมรกต ฉัตรดี	๓,๐๐๐ บาท
นพ. พีรพงษ์ สุดสงวน - พญ. ฉัตรบงกช เขมาชีวะกุล และครอบครัว	๓,๐๐๐ บาท
คุณเดชชัย - บริบูรณ์ - ญาณิกา - จิรทีปต์ เตือนราษฎร์	๓,๐๐๐ บาท
คุณจิราภรณ์ อุดมวิทย์ศักดิ์	๒,๐๐๐ บาท
คุณปนิพันธ์ - คุณวิภา - คุณฉัตรชัย บุญประคอง	๒,๐๐๐ บาท
คุณสุรพล - คุณสุภาพร เกียรติพิลพจน์ และครอบครัว	๑,๖๖๕ บาท
คุณประทีน - คุณธนิดา จันทร์สถไส และครอบครัว	๑,๕๐๐ บาท
คุณแม่เดือนงาม รัติวานิช และครอบครัว	๑,๐๐๐ บาท
คุณแม่ทองพูน เขาว์พานนท์ และครอบครัว	๑,๐๐๐ บาท
คณะศิษยานุศิษย์ วัดอรัญญวิเวก เชียงใหม่	๑,๐๐๐ บาท
คุณธัญญาชญา แก้วเกตุ	๑,๐๐๐ บาท
คุณสงกรานต์ สำนราญเรืองจิตต์	๑,๐๐๐ บาท
คุณอรุณศรี ทิวะกุล	๑,๐๐๐ บาท
คุณวิจิต - สุทธิณี - วิสุทธิ ญาณอมร	๑,๐๐๐ บาท
อาจารย์ผ่องพรรณณ กั้นธิยะ	๕๐๐ บาท
คุณอัปสร ปสนะ	๕๐๐ บาท
คุณสมชาย ประสงค์วิทย์	๕๐๐ บาท
Bini Elworthy	๕๐๐ บาท
คุณผ่อง วัดอรัญญวิเวก	๓๐๐ บาท
คุณวันวิสาข์ ปสนะ	๒๐๐ บาท

พนักงานกลุ่มบริษัทตะล่อมสิน

๑๑,๕๐๐ บาท

บริษัท เกาอาน จำกัด
คุณดวงดาว แสงศุภวิจิตรกุล และครอบครัว
คุณกฤษฎา เจนวิษขวงศ์ และครอบครัว
ด.ญ.สัณห์จิรา ตะล่อมสิน
ด.ช.พีรภรณ์ชัย ตะล่อมสิน
คุณเรวัตร์ - คุณชุติกานต์ - ด.ช.ภาณุศิษฏ์ ตันศิริชัยกุล
คุณธนัญญา ทิพย์มาก และครอบครัว
คุณจิรัฏฐญา นิตยภรณ์ และครอบครัว
คุณจันทน์ภัส วัชรสุขโพธิ์
คุณเจกิตาน์ - คุณวิสรุตา - คุณพิชามญช์ วิกรานต์วานิชย์
คุณสริลพร จิตติพร
คุณณัจฉริยา จงวิมานสินธุ์ และครอบครัว
คุณมณีนรัตน์ เมธีเจริญพงศ์ และครอบครัว
คุณสุเทพ ศิริกุล พร้อมครอบครัว
คุณบุญมา เขียววัฒนานนท์ และครอบครัว
คุณณัฐวุฒิ - คุณชุตินา วิกรานต์วานิชย์
คุณอรรธรณ บรินทร์ธนฉัตร
คุณวิมลพรรณ สุพิภภัทร
คุณกนกพิชญ์ เจริญวงศ์มณี และครอบครัว
คุณพนิช - คุณเรวดี สุรัตน์นกร
คุณสมบุรณ์ - ด.ช. ปรวีร์ จุฑาวณิชกุล
ด.ช.ภาณุวัฒน์ พ่อคำ
คุณอรุทัย หล้าแหล่ง
คุณอาทิตย์ วงศ์สถาพรพัฒน์ และครอบครัว
คุณศุภรัตน์ สิงห์คำจันทร์ และครอบครัว
คุณนุจยา สวัสดิวงษ์
คุณตลณพร ดวงมี และครอบครัว
คุณวาริสมันธุ์ งามสวรรค์ และครอบครัว
คุณสุภาภัทร จันทเลิศ
คุณจินตนา วิศลพทธี

คุณยุพรเสถ์ เกตุภักดิ์กุล
คุณวารีย์ มิ่งไสภา
คุณอรุวรรณ อัครชูโชค
คุณสุทธิชัย อัครชูโรค และครอบครัว
คุณมาลี เยียวรัมย์ และครอบครัว
คุณเตชทัต ศรีนิศานต์สกุล
คุณสุชาติ - ด.ช.อิทธิกร - ด.ญ.สุกฤตา แซ่เฮ้ง
คุณอุทัยวรรณ มณีดวง
คุณหนึ่งฤทัย มูลจันทร์ และครอบครัว
คุณมณี เจริญเพชรมณี และครอบครัว
คุณอรทัย ภูทอง และครอบครัว
คุณทัศนชัย - ด.ช. นัธวัฒน์ มะโนมัน - คุณปราณี ภูหลง
คุณสมภัสสร ทรงสุโรจน์
คุณจิราวรรณ ฉวยแสง และครอบครัว
คุณอิสริย์ พวงมาลา - ด.ช. อิทธิพัทธ์ ช่างวงษ์
คุณสตาร์ตัน แซ่เจียม และครอบครัว
คุณรุจิเรข สุวิสต์ และครอบครัว
คุณเพชร ตั้งจิตวิชานนะ
นางสาวกานดา ยิ่งยงค์ และครอบครัว
คุณปริศนา นุชนารถ และครอบครัว
คุณเสาวลักษณ์ พดงสี และครอบครัว
คุณนันทิดา ศิริโสม และครอบครัว
นางสาวกาญจนา หนูเอียด และครอบครัว
คุณปานิสรา ภูหลง
คุณธีระ เพ็งผล
คุณบุญฮวย เสียมทอง
คุณพิเชษฐ ภูหลง
คุณสังวาลย์ วิชัยดี และครอบครัว
คุณแม่ปัด อุเงิน และครอบครัว
คุณเสาวนีย์ ตังคำจันทร์ และครอบครัว
คุณเครือวัลย์ อุเงิน
ด.ญ.วรัญญา เยื่อเทียน

